

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Tulemusaruande analüütiline lisa 2023

Eesmärk

Analüütiline lisa annab ülevaate kõigi Haridus- ja Teadusministeeriumi poliitikavaldkondade põhistatistikast ja pakub sissevaate probleemide olemusse. Lisa täiendab HTMi tulemusaruandeid, mis annavad ülevaate 2023. aasta tulemusvaldkonna ja programmide eesmärkide saavutamise seisust ja põhisaavutustest.

Sisukord	3
Alusharidus	5
Üldharidus	9
Õpilaste arv ja koolivõrk	9
Õpilaste heaolu	13
Õppe tulemuslikkus	19
Kaasav haridus	23
Kutseharidus	26
Noorte edasiõppimisvalikud	26
Õppimine	27
Vastuvõtt	32
Lõpetamine	33
Kõrgharidus	35
Üliõpilased	35
Keskharidusest kõrgharidusse	38
LTT valdkonnad	39
Välisüliõpilased	41
Katkestamine ja lõpetamine	43
Doktorikraadini jõudmine	47
Vilistlaste rahulolu õpingutega	49
Haridustöötajad	50
Õpetajad	50
Juhid	56
Tugispetsialistid	62
Õpetajakoolituse vastuvõtustatistika	70
Õpetajate töökoormusest	74
Haridus ja tööturg	83
Noorte käekäik tööturul	83
Õpingud ja töötamine	84
20–34-aastaste eri- ja kutsealase haridusega inimeste hõive	85
Üldkeskhariduse lõpetanute hõive ja sissetulek	86
Kutseõppe lõpetanute hõive ja sissetulek	87
Kõrgharidusõppe lõpetanute hõive ja sissetulek	89
Täiskasvanuharidus	93
Osalus elukestvas õppes	93

Tasemehariduse omandamine	95
Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanud	99
Täienduskoolitus	101
Riikliku koolitustellimuse koolitused	102
Noortevaldkond	104
Noorte statistiline pilt	104
Noorsootöös ja huvihariduses osalemise võimalused	107
Noorsootöö ja huvihariduse spetsialistid – profiil ja töötingimused	110
Noor kui osaleja ja ühiskonna edasiviija	112
Eesti keel ja keelteoskus	116
Eesti keel emakeelena	117
Eesti keel teise keelena	118
Tulemused eesti keele kui teise keele õppes	120
Eesti keele tasemeeksamid	122
Võõrkeeled	123
Valitsemisala rahastamine ning valitsussektori kulutused haridusele ja teadusele 128	
Valitsussektori kulud haridusele ning teadus- ja arendustegevusele	129
Teadus- ja arendustegevus	132
Riiklik rahastamine	132
Uurimistoetused	134
Kulutused teadus- ja arendustegevusele	135
SKP	136
Valdkondlik TA: rahastamine ja kulutused	138
Lepinguline koostöö	139
Publikatsioonid ja teaduskoostöö	142
Patendid	143
Teadlased, insenerid ja järelkasv	146

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

Täiskasvanu- haridus

Noortevaldkond

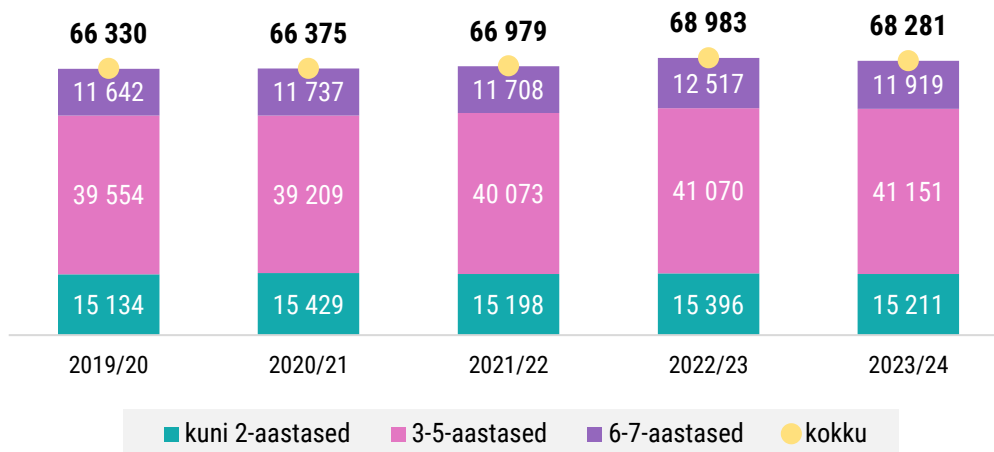
Eesti keel ja keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

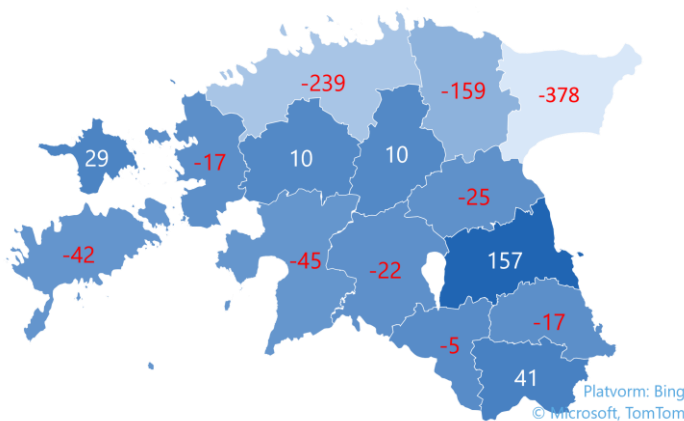
Alusharidus

2023/24. õppeaastal osaleb alushariduses veidi enam kui 68 000 last (**Joonis 1**), lasteasutusi on 563 ja rühmi 3903 ehk on jätkunud eelnevate aastate trend, kus lasteasutuste arv väheneb, rühmade arv aga kasvab. Alushariduses osalevate laste arv, mis viimasel paaril aastal Ukraina sõjapõgenike saabumise tõttu kasvas, on hakanud langema – eelmise õppeaastaga võrreldes käib lasteaedades 700 last vähem.

Joonis 1. Alushariduses osalevate õpilaste arv 2019/20.–2023/24. õa
Allikas: EHIS

Maakonniti on alushariduses osalevate laste arvu muutus võrreldes eelneva õppeaastaga olnud erisuunaline (**Joonis 2**). Tartu, Võru, Hiiu, Rapla ja Järva maakonnas on lasteaialaste arv kasvanud, ülejäänud maakondades aga vähenenud. Protsentuaalselt on laste arv aasta jooksul kõige rohkem kasvanud Hiiumaal (+8,4%) ja Võrumaal (+2,5%) ning kahanenud Ida-Virumaal (-7,6%) ja Lääne-Virumaal (-5,3%). Viie aasta jooksul ehk võrreldes 2019/20. õppeaastaga on lasteaialaste arv kasvanud kõigis maakondades, välja arvatud Ida-Virumaal, kus laste arv alushariduses on 17% vähenenud.

Joonis 2. Lasteaialaste arvu muutus
2023/24 vs 2022/23. Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

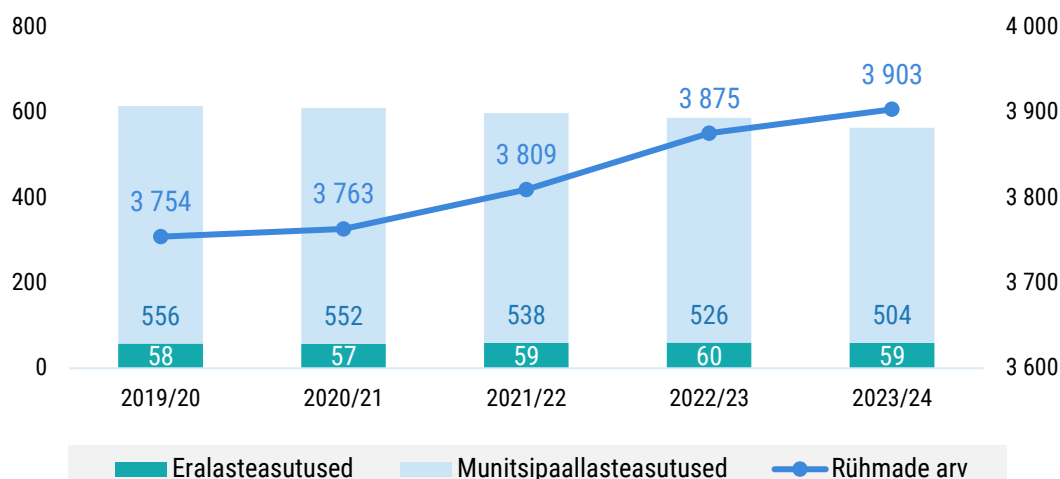
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 3. Lasteasutuste ja rühmade arv 2019/20.–2023/24. õa
Allikas: EHIS

Lasteasutuste arvu vähenemist ja samaaegset rühmade arvu kasvu selgitab haridusvõrgu korrastamine kohalike omavalitsuste poolt. Võttes arvesse muutusi laste arvus ja paiknemises ning rahvastikuprognoose, on lasteaedu liidetud nii koolidega kui ka mitu väiksemat lasteaeda üheks suuremaks lasteasutuseks, säilitades samal ajal seni eraldi asutustena tegutsenud õppekohad. Täpse ülevaate koolieelsetest lasteasutustest maakonniti saab allolevast tabelist (Tabel 1).

Tabel 1. Koolieelsed lasteasutused maakonniti 2023/24.
Sulgudes on muutus võrreldes eelmise õppeaastaga. Allikas: EHIS

Maakond	Lastesõim kuni 3a	Erilasteaed kuni 7a erivaja- dustega lastele	Lasteaed kuni 7a	Lasteaed- põhikool ¹	Lasteaed- keskkool	Kokku
Harju maakond	4	2	195 (+1)	20	3	224 (+1)
Hiiu maakond			5	2		7
Ida-Viru maakond			38 (-7)	3		41 (-7)
Jõgeva maakond			6	8 (-1)		14 (-1)
Järva maakond			8	6 (-2)		14 (-2)
Lääne maakond			5 (-5)	5		10 (-5)
Lääne-Viru maakond			18 (+1)	10 (+1)	1	29 (+2)
Põlva maakond			8 (-4)	3 (+1)		11 (-3)
Pärnu maakond			24	14 (-1)		38 (-1)
Rapla maakond			14 (-1)	8		22 (-1)
Saare maakond			14 (-1)	7 (+1)		21

¹ Kaks lasteaed-põhikooli ja üks lasteaed-keskkool Harjumaal ning üks lasteaed-põhikool Põlvamaal, Tartumaal ja Viljandimaal on koolid tuge vajavatele õpilastele (st kokku kuus lasteaed-kooli).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

Täiskasvanu-haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

Maakond	Lastesõim kuni 3a	Erilasteaed kuni 7a erivajadustega lastele	Lasteaed kuni 7a	Lasteaed-põhikool ¹	Lasteaed-keskkool	Kokku
Tartu maakond	1		56 (-2)	12	1	70 (-2)
Valga maakond			5 (-1)	8 (-2)		13 (-3)
Viljandi maakond			17 (-1)	10	1	28 (-1)
Võru maakond			14	7		21
Kokku	5	2	427 (-20)	123 (-3)	6	563 (-23)

Hoiurühmi on moodustatud 27 koolieelse lasteasutuse või lasteaed-kooli juurde, enim Tartumaal (13 lasteasutust). Kokku on hoiurühmades 645 last, neist 164 Tartu vallas ja 200 Tartu linnas. Hoiurühmade ja hoiurühmades käivate laste arv on võrreldes eelmise õppeaastaga kasvanud, peegeldades lasteaiakohtade puudust nendes omavalitsustes.

Haridusliku erivajadusega lastest enamik on tavarühmades. Enam kui kolmandikus kõigist koolieelsetest lasteasutustest (203 asutust) on loodud erivajadustega laste rühmi ja sobitusrühmi, kus erivajadustega lapsed käivad koos teiste lastega. Täpse ülevaate eri- ja sobitusrühmadest ning laste arvust nendes rühmades maakonniti saab järgnevast tabelist (**Tabel 2**). Võrreldes eelmise õppeaastaga on kasvanud nii eri- ja sobitusrühmadega lasteasutuste kui ka neis rühmades käivate laste arv.

Tabel 2. Eri- ja sobitusrühmadega koolieelsete lasteasutuste arv, rühmade arv, laste arv maakonniti 2023/24. Allikas: EHIS

Maakond	Asutusi	Rühmade arv		Laste arv	
		Eriühmi	Sobitusrühmi	Eri-rühmades	Sobitus-rühmades
Harju maakond	90	92	94	948	1 835
Tartu maakond	35	26	94	218	1 525
Ida-Viru maakond	19	25	17	249	248
Viljandi maakond	8	7	7	57	90
Jõgeva maakond	2	2	5	24	81
Saare maakond	6	2	5	23	76
Lääne-Viru maakond	9	5	7	55	70
Valga maakond	4		6		70
Rapla maakond	4	2	4	18	69
Pärnu maakond	10	12	4	120	64
Võru maakond	5	3	5	35	63
Põlva maakond	4	1	4	4	57
Järva maakond	4	2	3	13	50
Hiiu maakond	2		2		29
Lääne maakond	1	2		19	
Kokku	203	181	257	1 783	4 327

Kõige olulisemaks muutuseks alushariduse valdkonnas 2023. aastal on alushariduses osalejate osakaalu langus. Kui seni on kõigist 3aastastest kuni kooliealistest lastest koolieelses lasteasutuses käinud stabiilselt üle 90%, siis 2023. a on see näitaja 88,2%. See jääb oluliselt alla arengukavas sihiks seatud 92% (**Joonis 2**). Langust on enim mõjutanud see, et alushariduses osaleb vähem 6-aastaseid lapsi. Huvitav on, et kuigi sõjapõgenike saabumise tõttu kasvas

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

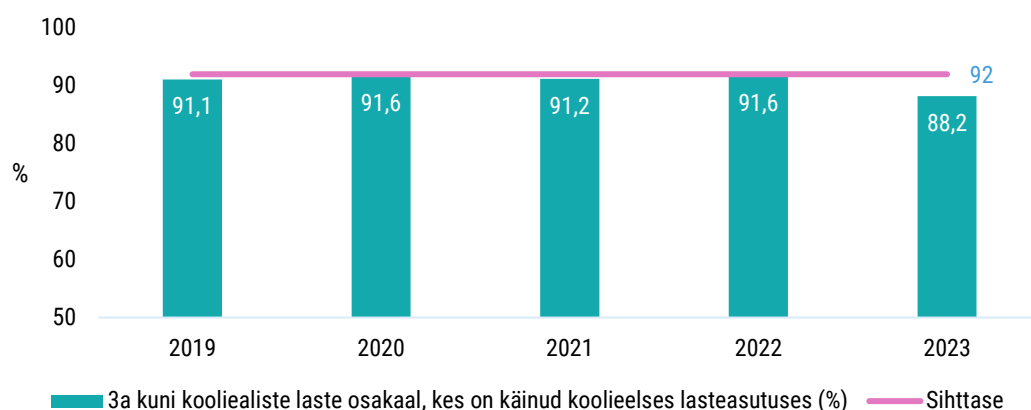
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

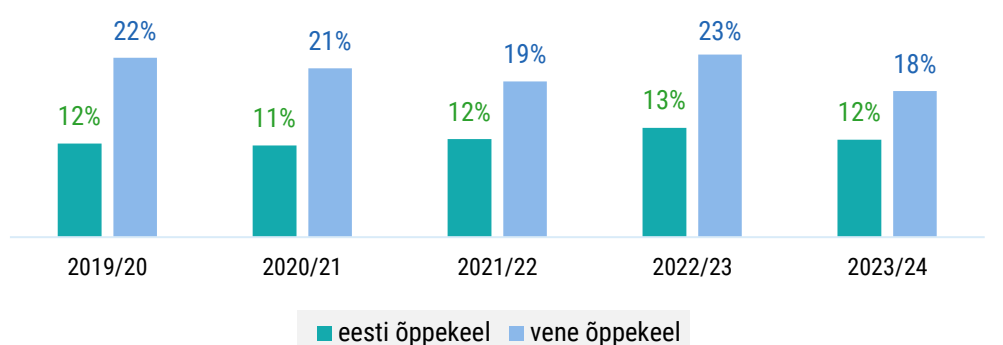
Teadus- ja
arendustegevus

Eestis elavate 6-aastaste arv 2022. ja 2023. a võrdluses ca 700 lapse võrra, vähenes samal ajal alushariduses osalevate 6-aastaste arv ligikaudu 600 lapse võrra. Koolimineku eelsel aastal alushariduses osalemisel on oluline mõju laste koolivalmidusele, mis omakorda mõjutab nende edasist õpiedu. Mitmed rahvusvahelised uuringud, sh PISA uuring on korduvalt kinnitanud, et õpilased, kes on osalenud alushariduses, on hiljem paremate oskustega kui õpilased, kes seda ei teinud ja seda isegi siis, kui arvestada õpilaste sotsiaalmajanduslikust taustast tulenevaid erinevusi. Eriti suur on alushariduses osalemise positiivne mõju just madala sotsiaalmajandusliku taustaga lastele. (Vt nt [Schleicher 2023](#); [IELS 2018](#); [Shuey ja Kankaraš 2018](#); [Duncan et al. 2007](#); [Heckman 2006](#).) Seega on vaja täpsemalt analüüsida 6-aastaste alushariduses osalemise trende (kus ja millised lapsed ei osale alushariduses) ja languse põhjuseid ning leida sobivaid lahendusi perede toetamiseks, et tagada kõigi laste koolivalmidus ja ennetada hilisemaid õpiraskusi.

Joonis 4. Alushariduses osalemise määr 2019 – 2023. Allikas: EHIS

6-aastaselt kooliminejate hulk ei ole samal ajal kasvanud. 2023. a läks kooli 2021 6-aastast ja üheksa 5-aastast last. Ligikaudu 13% kooliteed alustanudest on alla 7-aastased, mida on pisut vähem kui eelmisel õppeaastal. 55% alla 7-aastasena kooliteed alustanudest on tüdrukud ja 45% poisid. Alla 7-aastaste laste osakaal üldhariduskoolides erineb suurel määral sõltuvalt õppekeelest – kui eesti keeles õppivatest 1. klassi õpilastest on ligikaudu iga kaheksas noorem kui 7-aastane, siis vene keeles õppijatest umbes iga kuues. (Joonis 5).

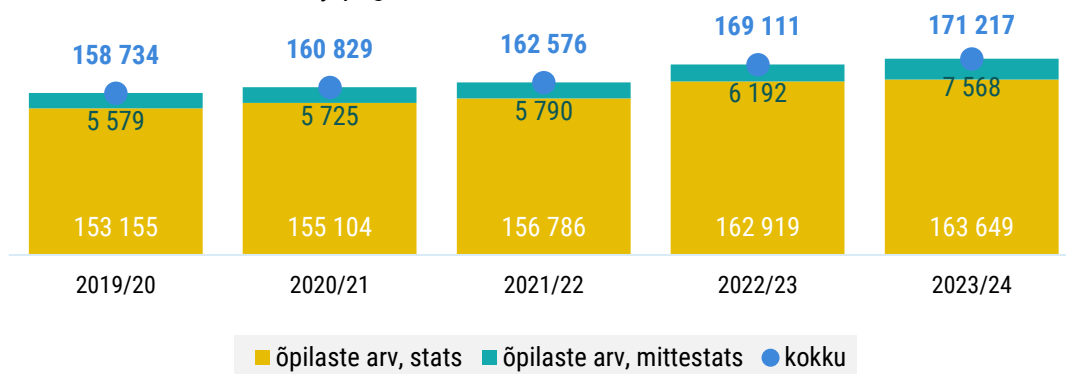

Joonis 5. Alla 7-aastaste õpilaste osakaal kõigist 1. klassi õpilastest 2018/19. – 2022/23. õa. Allikas: EHIS

Üldharidus

Õpilaste arv ja koolivõrk

Õpilaste arv üldhariduskoolides on viimastel aastatel liikunud tõusvas joones (**Joonis 6**). Võrreldes 2019/20. õppeaastaga on käesoleval õppeaastal üldharidussüsteemis kokku pea 12 500 õppijat rohkem (+8%). Õpilaste arv on aasta-aastalt mõõdukalt kasvanud juba viimasel kümnel aastal. Selle põhjuseks on ühelt poolt kõrgem sündimus, näiteks aastatel 2006–2011 sündis 15 000–16 000 last aastas, sellele eelnenud kümnendil 12 000–14 000 last aastas. Teisalt on õpilaste arvu kasvatanud ka suurenenud sissevõtte, sh tagasipöördumine, ning viimasel kolmel õppeaastal ka Ukraina sõjapõgenike saabumine. 2023. a detsembris õppis üldhariduses 6140 Ukraina sõjapõgenikku.

Joonis 6. Üldhariduskoolide õpilaste arv perioodil 2019/20–2023/24

Allikas: EHIS

Viimati õppis Eesti üldhariduskoolide statsionaarses õppes praegusest rohkem õpilasi 2006/07. õppeaastal (siis oli õppijaid veidi üle 164 000). Kui võrrelda käesoleva õppeaasta ja 2019/20. õppeaasta üldhariduskoolide statsionaarse õppe õpilaste arvu kooliastmeti, näeme, et III–IV kooliastmes on käesoleval õppeaastal rohkem õpilasi kui 2019/20. õppeaastal, kuid esimeses ja teises kooliastmes on praegu õpilasi juba vähem (**Joonis 7**). See tuleneb peamiselt sündimuse näitajatest, sest 2019/20. õppeaastal õppisid esimestes kooliastmetes lapsed, kes on sündinud üle 15 000 lapsega aastakäikudes, kuid käesoleval õppeaastal õpivad esimeses kooliastmes lapsed, kelle sünniaastatel sündis Eestis juba alla 14 000 lapse. Pärast 2010. aastat ongi sündimus jäänud 13–14 000 sünni kanti aastas. 2023. aastal sündis Eestis 10 721 last, mis on läbi aegade madalaim sündide arv². Seega sündimusest lähtudes peaks õpilaste arv üldhariduskoolides hakkama lähiaastatel taas langema. Õpilaste arvu oluliseks mõjutajaks on ka ränne, mida omakorda mõjutavad geopolitiilised sündmused ja migratsioonipoliitika, mida on keeruline prognoosida.

² Allikas: Statistikaamet. Statistikaametil on sündimuse andmed alates 1919. aastast.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

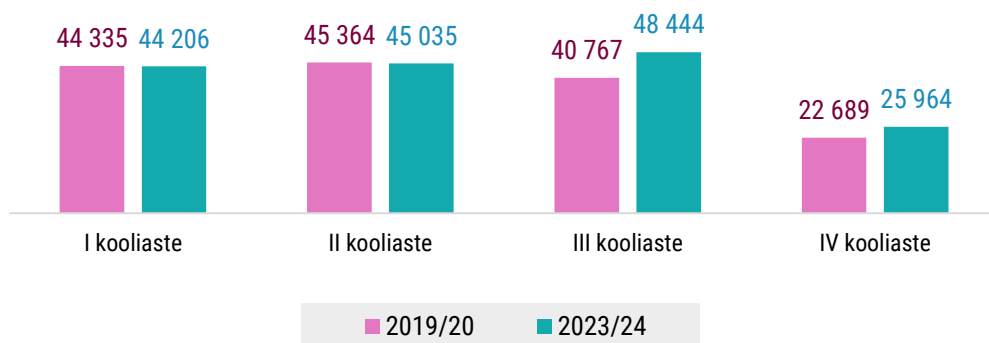
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

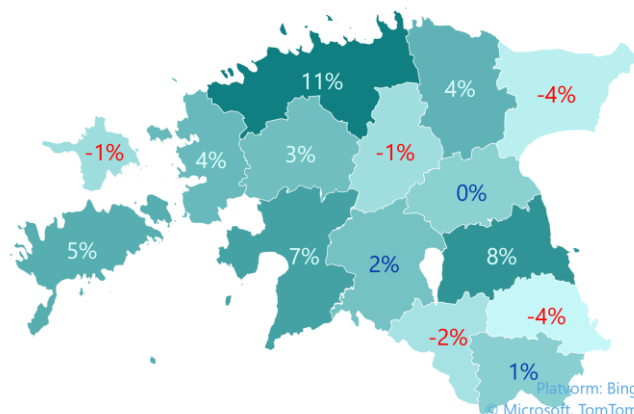

Joonis 7. Õpilaste arv üldhariduse statsionaarses õppes kooliastmeti 2019/20. ja 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Statsionaarse õppe õpilaste arv muutus ei ole olnud üle riigi ühetaoline. Neljas maakonnas on statsionaarse õppe õpilaste arv vähenenud (võrreldes 2019/20. õppeaastaga) ja ülejäänutes jäänud samaks või kasvanud (

Joonis 8). Kõige enam on statsionaarse õppe õpilaste arv suurenenud ootuspäraselt Harju-, Tartu- ja Pärnumaal (vastavalt 11, 8 ja 7%).

Joonis 8. Õpilaste arvu muutus statsionaarses õppes 2023/24. õa versus 2019/20. õa. Allikas: EHIS

Kuigi ka Ukraina sõjapõgenike lapsi on kõige enam asunud õppima just Harju- ja Tartumaa koolidesse, oleks neis maakondades olulise õpilaste arvu kasvuga tegu ka siis, kui sõjapõgenikke ei oleks saanud³ (sündimuse, rahvastiku paiknemise, siserände ning sisserände ja õpirände trendide tõttu). Kuigi sõjapõgenike lapsi on märkimisväärsel hulgal⁴ asunud õppima ka Ida-Virumaa üldhariduskoolidesse, on Ida-Virumaa koos Põlvamaaga need maakonnad, kus statsionaarse õppe õpilaste arv on võrreldes 2019/20. õppeaastaga enim langenud.

Kohalike omavalitsuste vaates on võrreldes 2019/20. õppeaastaga statsionaarse õppe õpilaste arv kasvanud 51-s ja vähenenud 28-s kohalikus omavalitsuses. Protsentuaalselt kõige enam on õpilaste arv vähenenud Vormsil (-30%), Ruhnul (-22%) ja Loksas linnas (-18%) ning kõige enam kasvanud Muhul (+31%) ja Saue vallas (+27%). Kümne kõige suurema kasvuga KOVi seas on neli kohalikku omavalitsust Harjumaalt (Saue, Rae ja Harku vald ning Maardu linn, kasv vahemikus 18–27%), kolm Tartumaa valda (Kambja, Kastre ja Tartu vald, kasv vahemikus 19–22%) ning kaks Pärnumaa valda (Tori ja Häädemeeste vald, kasv vastavalt 22% ja 18%).

³ Harju- ja Tartumaa kasvu taustal on rahvastiku paiknemine, sündimuse näitajad, riigisisene ränne ja sisseränne (enamik sisserännanute asuvad elama Harju- ja Tartumaale) ning õpiränne, mis mõjutab tugevalt Tartumaa koolide gümnaasiumiõppurite arvu.

⁴ Üle 500 õpilase 2024 jaanuari seisuga.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Mittestatsionaarses õppes osalejate arv on suurenenud ligikaudu kolmandiku võrra võrreldes 2019/20. õppeaastaga ja viiendiku võrra võrreldes eelmise õppeaastaga. Mittestatsionaarne õpe on täiskasvanud õppijatele suunatud õpe, kus võrreldes statsionaarse õppega on suurem osakaal iseseisval õppimisel⁵. Mittestatsionaarset õpet viiakse läbi kas eraldi täiskasvanute gümnaasiumis või kutseõppeasutuse ja riigigümnaasiumi juures.

Kui üldiselt ei ole täiskasvanute mittestatsionaarses õppes väga suuri muutusi õppijate arvus õppeasutusesti toimunud, eristub teistest Narva Täiskasvanute Kool. Narva Täiskasvanute Kooli õppijaskond on viimase viie õppeaastaga neljakordistunud – kui 2019/20. õppeaastal oli seal 410 õppijat, siis 2023/24. õppeaastal koguni 1716 õppijat. Eriti suur hüpe kooli õpilaste arvus toimus viimasel õppeaastal üksikuid õppeaineid õppivate õppurite arvelt – 324lt 1245ni. Neist ligikaudu kaks kolmandikku õpib eesti keelt teise keelena ja neljandik läbib inglise keele B1 taseme kursusi. Sealjuures on üksikute ainete õppuritest enam kui pooled vanuses 40+ ja eesti keelt teise keelena õppijatest omakorda enam kui pooled ei ole Eesti kodanikud. Eesti keelt teise keelena õpib Narva Täiskasvanute Kooli mittestatsionaarses õppes ka 56 üldhariduskoolide õpetajat. Kuigi ühelt poolt võib pidada positiivseks, et kool pakub täiskasvanutele täiendavat võimalust eesti keele õppimiseks, on mittestatsionaarse üldharidusõppe eesmärgiks siiski paindlike võimaluste tagamine keskhariduse omandamiseks, mitte täiskasvanutele tasuta täienduskoolituse pakkumine. Üksikute ainete omandamist mittestatsionaarses õppes täienduskoolitusena tuleb pidada probleemseks muuhulgas seetõttu, et mittestatsionaarses üldharidusõppes osalejatele on tagatud mitmed sotsiaalsed hüved (riiklik ravikindlustus, õppepuhkus tasemeõppes osalemiseks), mida ei ole ette nähtud täienduskoolituses osalejatele. Haridus- ja Teadusministeerium on sõlminud Narva linnaga kokkuleppe Narva Täiskasvanute Kooli pidamise üleandmiseks riigile, mis võimaldab õiguslikult ebaselge olukorra edaspidi koolipidajana lahendada.

Ligi pooled (47%) kõigist mittestatsionaarse õppe õpilastest on kuni 19-aastased, kellest suur osa võiks õppida tegelikult statsionaarse õppega gümnaasiumis või kutseõppeasutuses. Õppetööst väljalangevuse määr mittestatsionaarses üldharidusõppes 2023. aastal küll märkimisväärselt vähenes (26% varasema 32% asemel), kuid on siiski oluliselt kõrgem kui üldhariduse statsionaarses õppes (1,3% esimesel õppeaastal) ning kutsekeskhariduses (8,6% esimesel õppeaastal). Kuna üldhariduse mittestatsionaarne õpe on suunatud täiskasvanud õppijatele, väärib põhjalikumalt analüüsi, miks nii paljud 15-19-aastased eelistavad õppida mittestatsionaarses õppes.

Tagamaks täiskasvanud õppuritele üldhariduse kättesaadavust nüüdisaegse taristuga kutseõppeasutustes või riigigümnaasiumides, on alustatud täiskasvanute gümnaasiumide järkjärgulist liitmist riigikoolidega. 2019. aastal lõpetas eraldiseisva õppeasutuse tegevuse Haapsalu Täiskasvanute Gümnaasium, seejärel on eraldi õppeasutustena tegevuse lõpetanud täiskasvanute gümnaasiumid Jõgeval, Paldisk, Rakveres, Raplas, Valgas ja Võrus. Täiskasvanute mittestatsionaarset üldharidusõpet pakutakse neis maakondades nüüd kas kutsehariduskeskuse või riigigümnaasiumi juures. Järgmisel aastal on kavas riigi pidamisele võtta Narva Täiskasvanute Kool ja Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasium.

Üldhariduskoolide koguarv on viimase viie õppeaastaga vähenenud 20 kooli võrra (-4%) (**Joonis 9**). Enim on vähenenud algkoolide arv ja kõige vähem gümnaasiumide arv, kuigi haridusvaldkonna arengukava eesmärgi silmas pidades peaks just gümnaasiumihariduse pakkumine senisest enam koonduma ja kodulähedasi algkooli juurde tekkima.

⁵ Allikas: põhikooli- ja gümnaasiumiseadus

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

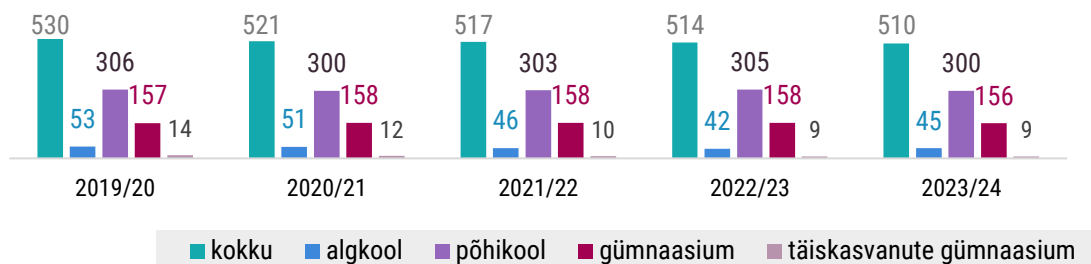
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

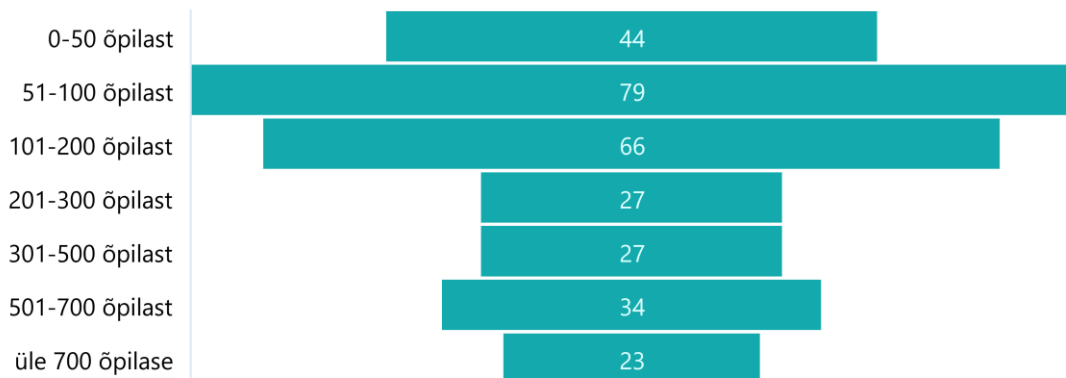

Joonis 9. Üldhariduskoolide arv 2018/19.–2022/23. õa

Allikas: EHIS

2023. a alustas tööd viis uut riigigümnaasiumi: Mustamäe Riigigümnaasium, Pelgulinna Riigigümnaasium, Tõnismäe Riigigümnaasium, Narva Gümnaasium, Narva Eesti Gümnaasium. Kokku tegutseb 2023/24. õppeaastal 25 riigigümnaasiumi. Lisaks võttis Haridus- ja Teadusministeerium üle viie Ida-Virumaa kooli pidamise, mis seni tegutsesid munitsipaalkoolidena – need on Sillamäe Gümnaasium, Sillamäe Eesti Põhikool, Lüganuse Kool, Kiviõli I Keskkool ja Kiviõli Vene Kool. Koolide ülevõtmine juhindus eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskavast 2022–2030, mille eesmärk on toetada Ida-Virumaa eestikeelsete koolide elujõudu ja vene õppekeele koolide üleminekut eestikeelsele õppele.

Käesoleval õppeaastal tegutseb 44 põhikooli, kus statsionaarse õppe õpilaste arv on kuni 50. Kõige enam on põhikoolide seas 51–100 õppijaga koole (Joonis 9).

Joonis 10. Põhikoolide jagunemine 2023/24. õppeaastal suuruse järgi.

Allikas: EHIS

Ka väga väikese gümnaasiumiastmega koole tegutseb märkimisväärselt palju – 2023/24. õppeaastal on alla 100 statsionaarõppe õppijaga gümnaasiumiastmeid 44, neist 14 alla 40 õppijaga (ei sisalda erakoole). Haridus- ja Teadusministeerium on alustanud läbirääkimisi omavalitsustega, et väikestes gümnaasiumidesse lõpetataks vastuvõtt. Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukoht on, et pikemas perspektiivis on jätkusuutlikud gümnaasiumid, kus õpib vähemalt 100 õpilast. Haridusvaldkonna arengukavas on kokku lepitud siht, et võimalikult kodus lähedal peab olema kool, kus on kaks esimest kooliastet (1.–3. ja 4.–6. klass). Vajaduse korral peaks kolmas kooliaste koonduma suurematesse keskustesse ja gümnaasiumiaste maakonnakeskustesse.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

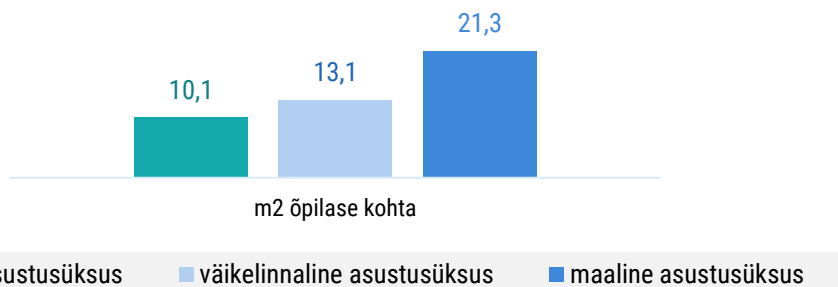
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Kuivõrd gümnaasiumide arv ei ole oodatud tempos vähenenud ja ka põhikoolide võrk ei ole maapiirkondades oluliselt koondunud, ei ole ka õppeasutuste kasutatav pind vähenenud algselt eeldatud määral⁶. Suurimat osa haridusvaldkonna pinnast kasutavad üldhariduskoolid. Keskmine pinnakasutus ühe õpilase kohta varieerub üldhariduskoolides suuresti. Kõige enam pinda on ühe õpilase kohta maalistes asustusüksustes⁷ paiknevates üldhariduskoolides (**Joonis 11**). 71%-s statsionaarse õppega üldhariduskoolides on 2023/24. õppeaastal arvestuslikest õppekohtadest täidetud alla 90%. Igas neljandas üldhariduskoolis (25%) on täidetud alla poole arvestuslikest õppekohtadest⁸.

Joonis 11. Keskmine pind üldhariduskoolides ühe statsionaarse õppe õpilase kohta 2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Õpilaste heaolu

Õpilaste heaolu on oluline nii eraldiseisva eesmärgina kui ka seetõttu, et end koolis paremini tundvad õpilased on ka kõrgema õpimotivatsiooniga ja saavutavad seeläbi tõenäolisemalt paremaid õpitulemusi.⁹ Muuhulgas näitavad ka viimased PISA tulemused, et Eesti õpilaste matemaatikaoskused on seotud nende tajutud heaoluga.¹⁰

Üldhariduskoolide õpilaste tajutud heaolu seiratakse igal aastal üleriigiliste rahulolu- ja koolikeskkonna küsitlustega, mis viiakse läbi 4., 8. ja 11. klasside õpilaste seas. 2023. a küsitluste tulemused tekitavad muret, sest juba teist aastat järjest on langenud kooliga rahul olevate õpilaste osakaal (**Joonis 12**). Tüdrukute rahulolu kooliga on poiste omast madalam. Samuti on madalam nende õpilaste rahulolu, kes hindavad, et nende pere rahalised vahendid ei võimalda teha eakaaslastega samu asju.¹¹ Piirkondlikus võrdluses on õpilaste kooliga rahulolu küllaltki suured erinevused. Sarnaselt eelmise aastaga on õpilaste rahulolu madalaim Kesk-Eestis ja enim on kooliga rahul Lõuna-Eesti gümnasistid. 8. klassi õpilastest on teiste Eesti

⁶ Sihiks oli 3 mln m² pinda 2023. aastaks. Oluline on esile tuua, et haridusvaldkonna pinnakasutuse indikaatoris võetakse arvesse üldhariduskooli, kutseõppeasutusi ja kõrgkooli.

⁷ Asustusüksuste liigitus maalisteks, väikelinnalisteks ja linnalisteks põhineb Eesti haldus- ja asustusjaotuse (EHAK) klassifikaatoril, mille järgi asustustihedusest lähtuvalt määrati tihedusklassid: Linnalised asustusüksused – tihedus ≥ 1000 elanikku ruutkilomeetril; väikelinnalised asustusüksused – tihedus ≥ 200 elanikku ruutkilomeetril; maalised asustusüksused – tihedus alla 200 elaniku ruutkilomeetril.

⁸ Arvestuslik (normatiivne) õppekohtade arv näitab kooli tüübist, klasside/õpperühmade koosseisust või rakendatavatest õppekavadest tulenevat maksimaalset võimalikku õppekohtade arvu õppeasutuses. See on maksimaalne võimalik arv õpilasi, keda on õppeasutuses samaaegselt ühes vahetuses võimalik õpetada, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud klassi täitumuse ülemiste piirnormide, õppeasutuse tegeliku ruumiprogrammi ja tervisekaitsenõuete piirangutega.

⁹ Seligman, M. E. P., R. M. Ernst, J. Gillham, K. Reivich, & M. Linkins (2009). [Positive education: positive psychology and classroom interventions](#). Oxford Review of Education 35/3: 293–311.

¹⁰ Täht, K. ja Konstabel, K. (2023). [Kuidas Eesti 15-aastased õpilased end koolis tunnevad?](#) PISA 2022 Eesti tulemused.

¹¹ Ka PISA 2022 tulemused näitavad, et õpilaste rahulolu kooliga on seotud nende sotsiaalmajandusliku taustaga. *Ibid.*

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

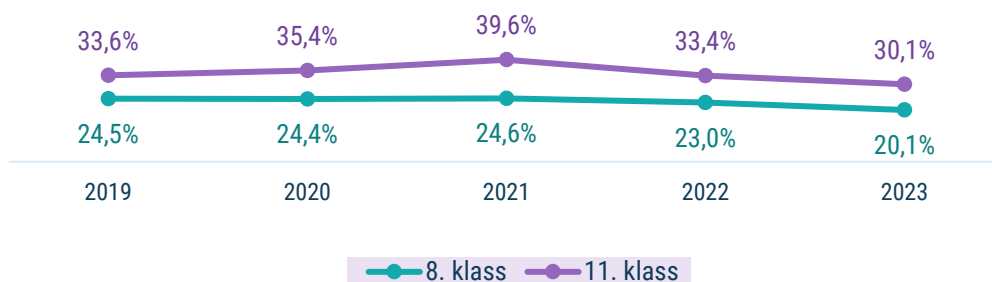
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

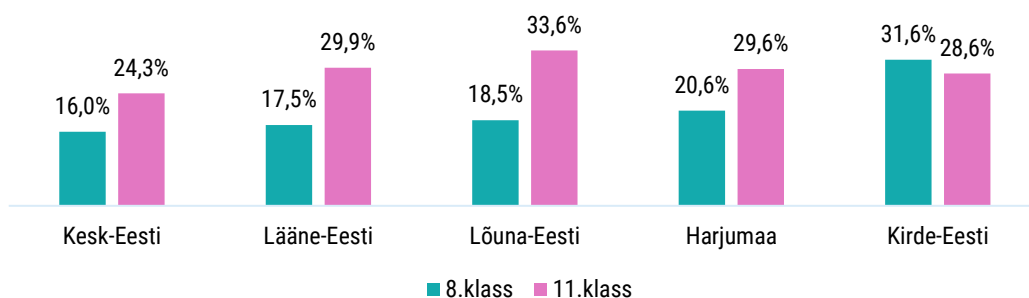
Teadus- ja
arendustegevus

piirkondadega võrreldes kooliga oluliselt rohkem rahul Ida-Virumaa õpilased (**Joonis 13**). Kooliga rahulolu kui rahulolu üldnäitaja hindamise aluseks on õpilaste hinnangud väidetele „koolis on huvitav“, „tunnen ennast koolis hästi“ ja „enamasti lähen kooli hea meelega“.

Ukraina sõjapõgenikest õpilaste koolirahulolu on kõrgem kui Eesti lastel (keskmiselt vastavalt 3,7 ja 3,3 palli viiest) ja seda kõigis küsitletud vanuserühmades. Nendel Ukraina õpilastel, kes osalevad Eesti koolis õppimisega paralleelselt ka Ukraina kooli kaugõppes, on kõrgem koolirahulolu kui neil, kes Ukraina kaugõppes ei osale. Sõjapõgenike rahulolu kooliga ajas väheneb, st vaid mõned kuud koolis käinud õpilased on märgatavalt rohkem rahul kui need, kes on Eesti koolis käinud kauem.¹²

Joonis 12. Kooliga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpilaste osakaal 2019–2023
Allikas: riiklikud rahuloluküsitlused

Joonis 13. Kooliga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpilaste osakaal piirkondade võrdluses 2023. Allikas: riiklikud rahuloluküsitlused

Laste ja noorte füüsilise ja vaimse heaolu jaoks on tähtis liikumisvõimaluste loomine ja liikumisharjumuste kujundamine koolis. Kuna aeroobne sport nagu sörkjooks, ujumine, rattasõit, jalutamine, tantsimine jms vähendavad tõendatult ärevust ja depressiooni, pakub liikumine ühe lahenduse noorte süvenevatele vaimse tervise muredele. Näiteks leiti hiljutises ülevaateuuringus, et füüsiline treening on depressiooniga toimetulemisel poolteist korda tõhusam kui nõustamine või ravimid.¹³

Eesti õpilaste rahulolu liikumisvõimalustega koolis¹⁴ on eelmise aastaga võrreldes 4. ja 11. klassi õpilaste puhul pisut tõusnud ning 8. klassi õpilaste puhul langenud. Viimasel neljal aastal ei ole siiski suurt edasiminekut õpilaste liikumisvõimalustega rahulolus toimunud. Asjaolu, et

¹² Peetsalu, E. (2023) [Ukraina õpilased Eesti koolis. Õpilaste rahuloluküsitluse analüüs](#). Haridus- ja Teadusministeerium.

¹³ Singh B, Olds T, Curtis R. jt (2023). [Effectiveness of physical activity interventions for improving depression, anxiety and distress: an overview of systematic reviews](#). British Journal of Sports Medicine.

¹⁴ Liikumisvõimalustega rahulolu faktor moodustub õpilaste hinnangutest järgnevatele väidetele: 1) Saan iga päev vähemalt mõnes vahetunnis õue minna. 2) Tundides ei pea ma kogu aeg istuma, vaid saan vahepeal liikuda, nt rühmatööd tehes või ülesandeid lahendades. 3) Õpetajad julgustavad meid vahetunnis aktiivselt liikuma.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

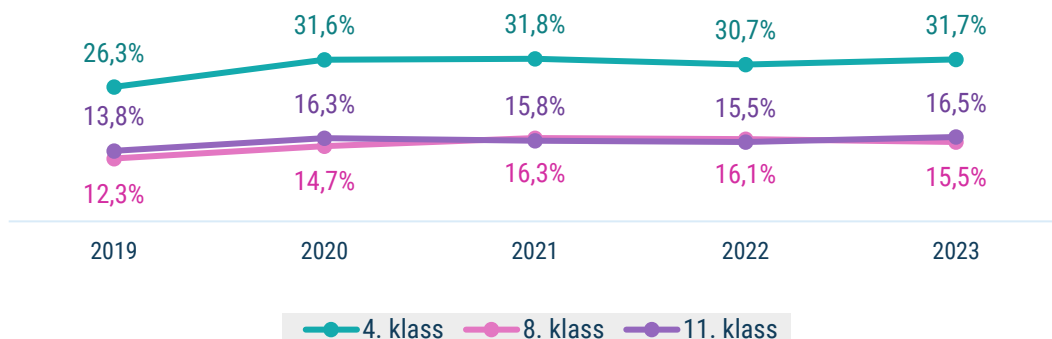
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

vaid ligikaudu iga kolmas 4. klassi õpilane ning iga kuues 8. ja 11. klassi õpilane on liikumisvõimalustega koolis rahul, viitab jätkuvale vajadusele tegeleda nii liikumist soodustava koolikeskkonna kui ka õppekava arendusega (Joonis 14).

Joonis 14. Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul, 2018–2022. Allikas: riiklikud rahuloluküsitlused

Tajutud kiusamine on juba teist aastat järjest kasvanud kõigis vanuserühmades (Joonis 15). 4. ja 8. klassi õpilaste puhul on 2023. a kiusamist kogenud õpilaste osakaal suurim alates 2018. aastast, mil mõõtmist sellisel kujul alustati. Kiusamist mitte kogenud 8. klassi õpilaste osakaal on võrreldes eelmise õppeaastaga lausa kaheksa protsendipunkti võrra vähenenud. Nt vastas veerand 8. klassi õpilastest, et nende asju on vähemalt korra meelega lõhutud. Gümnaasiumiastmes on kõige levinum kiusamise viis Internetis solvamine, mõnitamine jms pahatahtlik tegevus. Haridusliku erivajadusega lapsed kogevad kiusamist rohkem kui erivajaduseta õppijad. Koolides, kus õppetöö on täielikult eesti keeles, on kiusamist kogenud õpilasi oluliselt vähem kui koolides, kus õppetöö on ainult vene keeles (kiusamist kogenute osakaalud vastavalt 32% ja 41%). Samas Ukraina sõjapõgenikud on kogesid kiusamist Eesti lastega sarnasel määral.¹⁵

¹⁵ Peetsalu, E. (2023). Ukraina õpilased Eesti koolis. Õpilaste rahuloluküsitluse analüüs. Haridus- ja Teadusministeerium.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

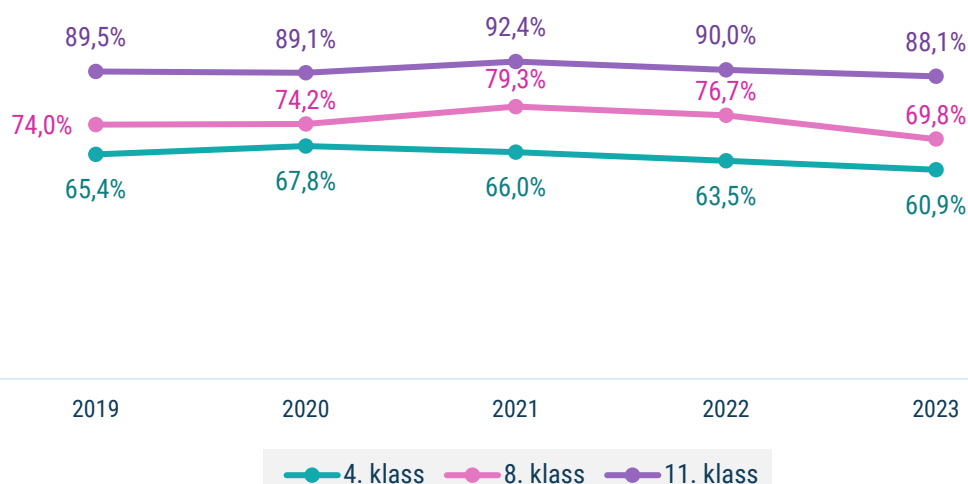
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 15. Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud, 2018–2022. Allikas: riiklikud rahuloluküsitlused

Kiusamisel on õpilaste rahulolule väga suur mõju – see mõjutab negatiivselt kõiki teisi rahulolufaktorite hinnanguid. Seetõttu on muret tekitav, et kiusamist tajutakse rohkem vaatamata sellele, et järjest enamates koolides rakendatakse kiusuennetusprogramme. 2023/24. õppeaastal on KiVa programmiga liitunud 122 kooli ja õppekohta¹⁶, „Kiusamisest vabaks!“ metoodika kasutamise õigus on 172 koolil¹⁷, üle poolesaja kooli rakendab tugiõpilasliikumise programmi TORE¹⁸, VEPA käitumisoskuste mängu väljaõppes on osalenud üle 900 õpetaja 176 koolist¹⁹. Tuhanded õpetajad on läbinud vaikuseminutite baaskoolituse ning MTÜ Vaikuseminutid pakub koolidele programmi „Heaolu loov kool ja lasteaed“.²⁰ Lisaks pakub Peaasjad MTÜ koolidele ja noortega töötajatele vaimse tervise teemalisi koolitusi ning noortele Peahea nõustamist.²¹ Haridus- ja Teadusministeeriumi 2024. a algul läbiviidud kaardistus näitas, et riigipoolse toetusega kiusuennetusprogramme ja -tegevusi rakendab 215 üldhariduskooli, sh 55 koolis rakendatakse samaaegselt mitut programmi. Ühelt poolt pole see piisav, et tagada kõigile Eesti õpilastele kiusamisvaba haridustee, teisalt peaks tõhusa kiusuennetuse sihiks olema mitte programmide laiendamine, vaid see, et ennetustegevused oleksid kõikides haridusasutustes igapäevase õppetöö ja koolikeskkonna loomulik osa.

Ka PISA uuring mõõdab lisaks 15-aastaste õpilaste oskustele nende eluga rahulolu ja heaolu koolis. 2022. aasta tulemused näitavad, et Eesti õpilaste eluga rahulolu näitaja on mõnevõrra kõrgem kui OECD riikide keskmine (Joonis 15). Samas on PISA 2022 vastav tulemus (6,91) madalam, kui oli PISA 2018 (7,04) ja PISA 2015 (7,5) uuringus. Eesti õpilased tunnevad end koolis turvalisemalt kui enamiku teiste riikide õpilased, kuid puutuvad samas sagedamini kokku kiusamisega. Eesti õpilaste kooli kuuluvustunde indeks on madalam kui OECD riikides keskmiselt. Näiteks teatas 71% Eesti õpilastest, et nad leiavad koolis kergesti sõpru (OECD keskmine 76%) ja 78% meie õpilastest tundis, et nad kuuluvad koolikeskkonda (OECD keskmine 75%). Samal ajal teatas 17%, et tunneb

¹⁶ <https://kiusamisvaba.ee/kiiva-programm/kiiva-koolid/>

¹⁷ <https://kiusamisestvabaks.ee/liitunud-koolid-lasteaiad/liitunud-koolid/>

¹⁸ <https://tore.ee/tore-koolid/>

¹⁹ <https://www.vepa.ee/kuidas-liituda/liitunud-koolid/>

²⁰ <https://vaikuseminutid.ee/baaskoolituse-labinud-asutused/>; <https://vaikuseminutid.ee/susteenne-tugi-haridusasutustele/>

²¹ <https://peaasi.ee/>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

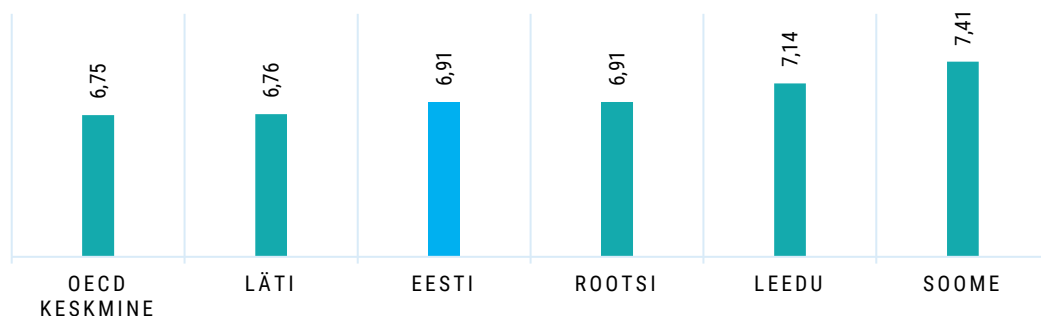
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

end koolis üksildasena ja 14% õpilastest vastas, et tunnevad end koolis kõrvalejäetuna (OECD keskmised vastavalt 17% ja 16%).²²

Joonis 16. Õpilaste hinnang oma eluga rahulolule 10-pallisel skaalal.
Allikas: PISA 2022

PISA 2022 tulemused kinnitavad sama, mida näitavad ka riiklikud rahuloluküsitlused: tüdrukud tunnevad end koolis kehvemini kui poisid: nende turvatunne ja kooli kuulumise tunne on madalamad kui poistel ning nad on eluga üldiselt vähem rahul. Ainult kiusamisega kokkupuutumist tuli tüdrukutel nende vastuste põhjal harvem ette. Linnakoolide õpilased on eluga mõnevõrra rohkem rahul ning nad tajuvad õpilaste ja õpetajate vaheliste suhete kvaliteeti keskmiselt paremana kui maapiirkonna koolides õppivad õpilased. Vene õppekeelega koolide õpilaste turvatunne ja kooli kuulumise tunne on madalam ja nad puutuvad kiusamisega kokku sagedamini kui eesti õppekeelega koolide õpilased. Vene õppekeelega koolide õpilased puuduvad ja hilinevad sagedamini. Eesti õppekeelega koolide õpilased tajuvad õpilaste ja õpetajate vahelisi suhteid kvaliteetsematena kui vene õppekeelega koolide õpilased.²³

Vene õppekeelega koolide õpilaste madalamaid heaolu hinnanguid selgitab olulisel määral sotsiaalmajanduslik taust. Pöder ja Lauri on leidnud, et ligikaudu pool eesti ja vene koolide vahelisest keskmisest erinevusest on selgitatav erinevustega vanemate taustas ja hariduses.²⁴ Ka PISA 2022 tulemused näitavad, et kõige suuremad erinevused kooliga seotud heaolus ilmsid õpilaste sotsiaalmajanduslikust taustast. Kõige madalama sotsiaalmajandusliku indeksiga õpilased tundsid end koolis märksa kehvemini kui parema koduse taustaga õpilased: nad kogesid koolis rohkem kiusamist, neil oli nõrgem kuulumistunne ja nad hindasid õpilaste-õpetajate suhte kvaliteeti madalamalt.²⁵

Õpilaste hinnanguid koolikeskkonnale uuriti ka IEA rahvusvahelises kodanikuhariduse uuringus ICCS 2022. Selles uuringus hindasid 8. klassi õpilased üldiselt koolikeskkonda ning suhteid õpetajatega heaks. Siiski vaid 69% õpilastest usub, et õpetajaid huvitab nende heaolu ning võrreldes eesti õppekeelega koolide õpilastega hindavad venekeelsete koolide õpilased oma suhteid õpetajatega oluliselt kehvemaks (Joonis 15). Suhteid koolikaaslastega hinnati pigem positiivseks, kuid viiendik õpilastest tunnistas, et tunneb hirmu koolikiusu ees. Samuti ilmses, et õpetajad tajuvad õpilastevahelisi

²² Täht, K. ja Konstabel, K. (2023). [Kuidas Eesti 15-aastased õpilased end koolis tunnevad?](#) PISA 2022 Eesti tulemused.

²³ Samas.

²⁴ Pöder, K., Lauri, T. [Classroom, media and church: explaining the achievement differences in civic knowledge in the bilingual school system of Estonia](#). Large-scale Assess Educ 9, 3 (2021). 3.

²⁵ Täht, K. ja Konstabel, K. (2023). [Kuidas Eesti 15-aastased õpilased end koolis tunnevad?](#) PISA 2022 Eesti tulemused.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

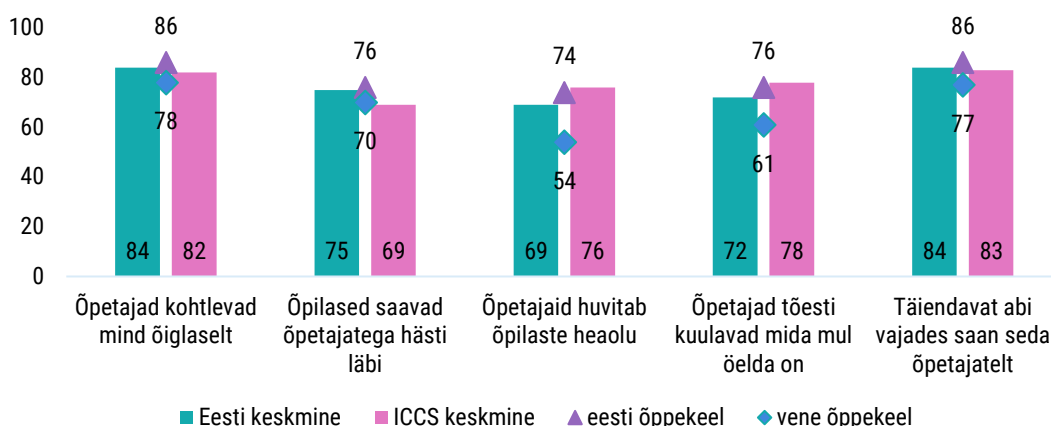
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

suhteid positiivsemana kui õpilased ise: kui 97% õpetajatest leiab, et õpilased saavad omavahel hästi läbi, siis sama väitega nõustub vaid 67% õpilastest.²⁶

Joonis 17. *Õpilaste hinnang oma läbisaamisele õpetajatega (nende õpilaste osakaal (%), kes vastasid „täiesti nõus“ või „nõus“). Allikas: ICCS 2022*

ICCS 2022 järgi näevad Eesti noored tulevikku siiski pigem helgetes toonides ja on oma hoiakutelt optimistlikumad kui mitme teise riigi noored. Näiteks usub ICCS uuringu keskmisega võrreldes olulisest suurem hulk Eesti noori, et tulevikus valitseb Euroopas rahu. Samuti usuvad Eesti noored erinevalt näiteks Norra, Rootsi ja Hollandi eakaaslastest, et nende majanduslik olukord saab olema parem kui nende vanematel. ICCS uuringus küsiti õpilastelt muu hulgas selle kohta, mida nad tulevikuga seoses kõige enam väärtustavad. Üldiselt on noorte jaoks olulised töö ja sissetulekutega seondud (nt olla majanduslikult sõltumatu) ning sõprade olemasolu. Vähem väärtustatakse laste saamist ja ülikoolihariduse omandamist – vaid 55% Eesti õpilaste jaoks on väga tähtis või tähtis saada tulevikus lapsi ning tüdrukute puhul väärtustab laste saamist vaid 49%.²⁷

Õpilaste tunnetatud heaolu langus peegeldab üldist noorte vaimse tervise kriisi, mis on süvenemas kogu läänemaailmas. Noorte vaimse tervise näitajad nii Euroopas kui ka USAs on teinud vähikäiku juba üle kümne aasta, koroonapandeemia kiirendas juba varem alanud protsessi.²⁸ Selle põhjuseid on seostatud peamiselt nutitelefoni ja sotsiaalmeedia liigkasutuse mõjudega.²⁹ PISA 2022 tulemustes paistavad Eesti õpilased rahvusvahelises võrdluses silma suure tehnoloogiakasutusega vabal ajal nii nädala sees kui ka nädalavahetustel. Nad kasutavad digitehnoloogiat 58 tundi nädalas (OECD keskmine on 46 tundi) ja 63% ehk 37 tundi sellest kulub meelelahutusele, mitte õppetööle. Meelelahutusele kulutavad koolipäeval vabal ajal üle kolme tunni 34% poistest ja 40% tüdrukutest. Lisaks töid 67% poistest ja 73%

²⁶ Ümarik, M., Tinn, M., Idnurm, T., Kaarlop, H.-L., Dibou, T., Mäe, K., Henno, I., Lauri, T. ja Pöder, K. (2023). [Noorte hääli demokraatia kriisis: kodanikuhariduse väljakutsed. IEA 2022. aasta rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu \(ICCS 2022\) Eesti tulemused](#). Tallinna Ülikool.

²⁷ Samas.

²⁸ Vt nt OECD 2023, NHS 2022, CDC 2019.

²⁹ Rozgonjuk, D., Täht, K., Sinivee, R. ja Murumaa-Mengel, M. (2023). [Sotsiaalmeedia kasutamise seosed vaimse tervisega](#). Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

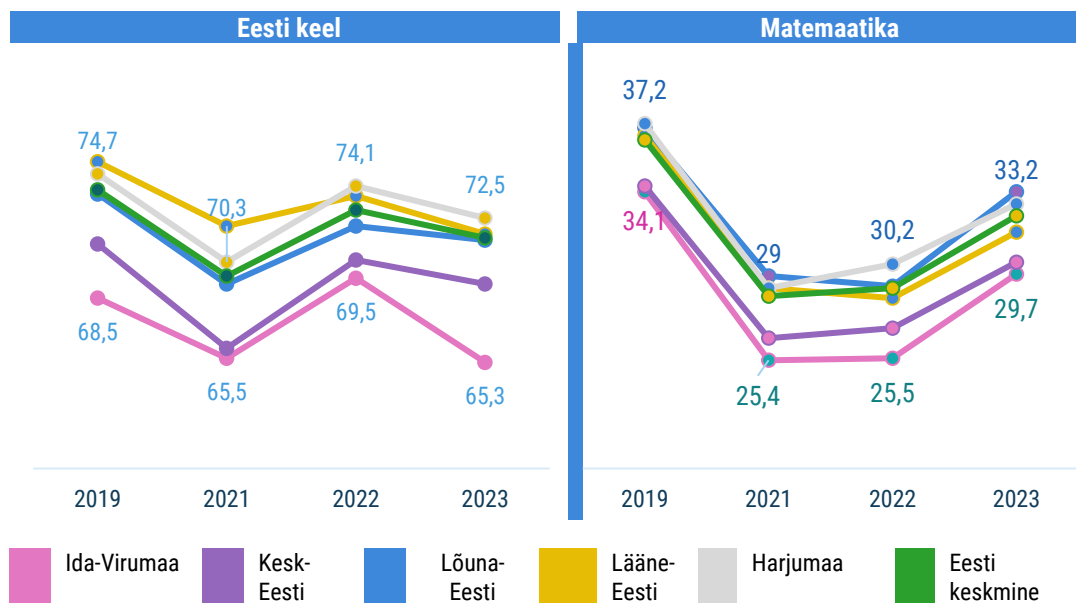
Teadus- ja
arendustegevus

tüdrukutest välja, et meelelahutusele digiseadmetes (nt sotsiaalmeediale ja mängudele) kulub vähemalt kolm tundi päevas ka ainetundide ajast.³⁰

Viimasel ajal on ilmunud ka uuringuid, mis viitavad noorte vaimse tervise halvenemise põhjusena vanemluspraktikate muutumise mõjule – aastakümnete jooksul on vähenenud laste ja teismeliste võimalused mängida, ringi liikuda ja omavahel suhelda ilma täiskasvanute otsese järelevalve ja kontrollita. Sellised iseseisvad tegevused soodustavad vaimset heaolu ja seega on nende puudumisel kohene negatiivne mõju laste vaimsele tervisele. Teisalt on mõju pikaajaline, sest kui lastel puudub kogemus oma elu kontrollimisel, ei teki neil ka tunnet, et nad suudavad oma elu juhtida. Riskantse mängu puudumisel ei õpi lapsed hädaolukorras tõhusalt tegutsema ega oma ärevusega toime tulema.³¹ Noorte vaimse tervise murede ennetamine ja lahendamine eeldab seega vaimset tervist toetava koolikeskkonna kujundamise kõrval suuremaid ühiskondlikke kokkuleppeid ja muutusi.

Õppe tulemuslikkus

Põhikoolilõpetajate eksamitulemused võrreldes 2022. aastaga eesti keeles langesid ja matemaatikas tõusid. Kummaski õppeaines ei ole eksamitulemused jõudnud tagasi pandeemiaeelsele tasemele, mis võib peegeldada tekkinud õpilüünkade püsivamat mõju, kuid mida võib seostada ka üha kasvava kvalifikatsioonita õpetajate osakaaluga. Aastast aastasse on nii eesti keele kui matemaatika tulemused paremad Harjumaal, Lääne- ja Lõuna-Eestis ning madalamad Ida-Virumaal ja Kesk-Eestis (**Joonis 18**).

³⁰ Lorenz, B. (2023). Eesti laste digivahendite kasutus öitseb vabal ajal, mitte koolis. [PISA 2022. Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused matemaatikas, funktsionaalses lugemises ja loodusteadustes](#). Haridus- ja Noorteamet.

³¹ Gray, P., Lancy, D. ja Bjorklund, D. (2023). [Decline in Independent Activity as a Cause of Decline in Children's Mental Wellbeing: Summary of the Evidence](#). The Journal of Pediatrics.; Moore, A. ja Lynch, H. (2017). [Understanding a child's conceptualisation of well-being through an exploration of happiness: the centrality of play, people and place](#). Journal of Occupational Science.; Burson, S.L. ja Castelli, D.M. (2022). [How Elementary In-School Play Opportunities Relate to Academic Achievement and Social-Emotional Well-Being: Systematic Review](#). J Sch Health.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

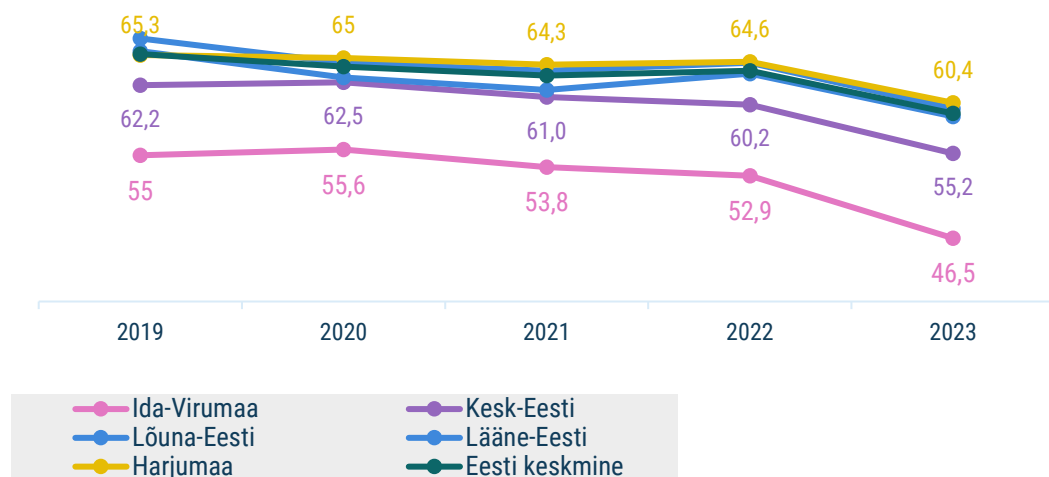
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 18. Põhikoolilõpetajate keskmised eksamitulemused 2019–2023 eesti keeles ja matemaatikas. 2020. a põhikooli lõpueksameid ei toimunud. Maksimumpunktid eesti keeles 100 ja matemaatikas 50. Allikas: Haridus- ja Noorteamet

Eksamitulemused peegeldavad üldist kasvavat piirkondlikku ebavõrdsust Eestis, mis on otseselt seotud rahvastiku kahanemisega ja majandustegevuse kokkukuivamisega ääremaal.³² Sotsiaalmajanduslikud erinevused koolide vahel tulenevad nii piirkondlikest erinevustest kui ka sarnase taustaga õpilaste koondumisest samadesse koolidesse.³³ Ka Arenguseire Keskuse koolide tõhususe analüüsis leiti, et Eesti ühtluskoolides õppivate laste kodused haridusressursid erinevad ligi kolm korda ning perede sotsiaalmajanduslik taust, eriti just ema sissetulek, on positiivselt korreleerunud matemaatikaeksami tulemusega: ema iga aastas teenitud 1000 eurot toob kaasa 0,8 punkti eksamitulemust. Samas eesti keele eksamipunktide ja ema või pere sissetuleku vahel on positiivne korrelatsioon väga nõrk.³⁴

Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele riigieksami tulemused 2023. a langesid ning võrreldes eelnevate aastate muutustega on langus olnud sügavam. Tulemused on lüüdnud kehvemaks kõigis Eesti piirkondades, kuid eriti suur langus toimus Ida-Virumaa õpilaste tulemustes, kus on ülejäänud Eestiga võrreldes oluliselt madalamad eesti keele eksami tulemused. (Joonis 19). Keskmine eesti keele eksami tulemus Ida-Virumaal on ligi 15 punkti madalam, kui keskmine tulemus Harjumaal, mis viitab suurele regionaalsele hariduslikule ebavõrdsusele.

Joonis 19. Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele riigieksami keskmine tulemus punktides 2019–2023 (maksimaalne 100). Allikas: Haridus- ja Noorteamet

Gümnaasiumilõpetajate matemaatika riigieksamite keskmised tulemused võrreldes eelmise aastaga tõusid (Joonis 20), kusjuures tulemused paranesid rohkem laia matemaatika eksami puhul. Matemaatika riigieksami tulemuste piirkondlikus võrdluses torkab silma, et nii kitsa kui laia matemaatika puhul on viimasel viiel aastal kõige nõrgemaid tulemusi saavutanud Kesk-Eesti gümnaasiumide lõpetajad, kelle keskmine punktiskoor jääb Eesti keskmisele järjepidevalt 7–13 punktiga alla. Märkimist väärib ka see, et kui muidu matemaatikaeksami keskmised tulemused võrreldes eelmise aastaga tõusid, siis kitsa matemaatika puhul Ida-Virumaa ja Harjumaal gümnaasiumihariduse omandanud noorte eksamitulemused langesid.

³² Loewen, B., Plüschke-Altof, B. ja Leetmaa, K. (2020). [Keskuse ja ääremaa lõhe Eestis](#).

³³ Täht, K., Rämmer, A., Seppo, I., Kivi, L. ja Konstabel, K. (2023). [Edukus – oma võimete realiseerimine kui osa vaimsest heaolust](#). Eesti Inimarengu Aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu.

³⁴ Pöder, K., Veski, A., Lauri, T. ja Ferraro, S. (2023). [Koolide ja koolivõrgu efektiivsus](#). Arenguseire Keskus.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

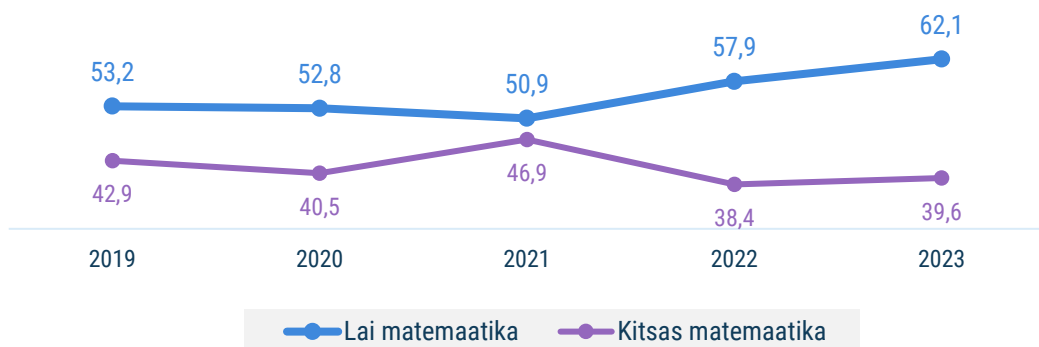
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

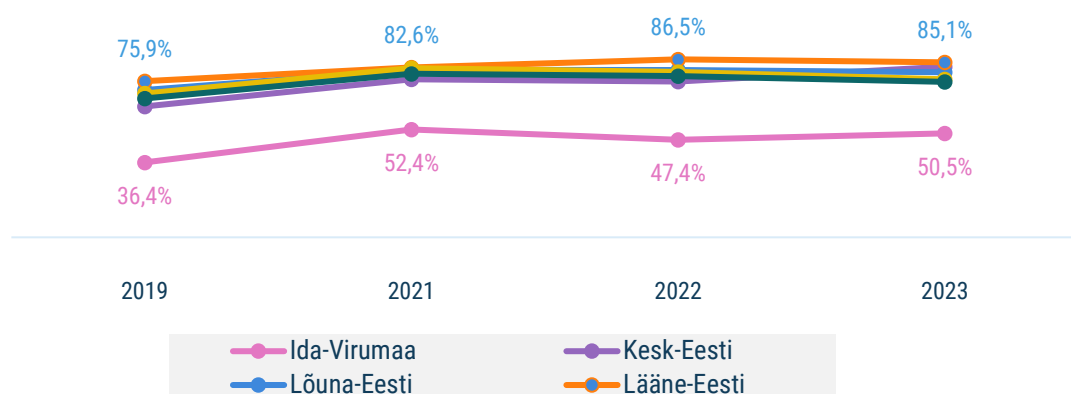
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 20. Gümnaasiumihariduse omandanud noorte laia matemaatika ja kitsa matemaatika riigieksamitulemused 2019–2023. Allikas: Haridus- ja Noorteamet

Vähemalt ühes võõrkeeles B2-taseme saavutanud gümnaasiumi statsionaarse õppe lõpetajate osakaal on võrreldes eelmise õppeaastaga keskmiselt veidi langenud. Muutused pole aga kõigis piirkondades olnud ühesuunalised – Ida-Virumaa ja Kesk-Eesti gümnaasiumilõpetajate võõrkeeles oskus on eksamitulemustest lähtudes paranenud, samas kui ülejäänud piirkondades ja kõige enam Harjumaal on tulemused langenud. Vaatamata Ida-Virumaa gümnaasiumilõpetajate võõrkeeles oskuse paranemisele jäävad nende tulemused väga palju alla ülejäänud Eesti noorte omadele (Joonis 20).

Joonis 21. Vähemalt ühes võõrkeeles B2 saavutanud gümnaasiumi statsionaarse õppe lõpetajate osakaal, 2019–2023. Allikas: Haridus- ja Noorteamet

Põhikoolist väljalangejate määr kolmandas kooliastmes (7.–9. klassis) on keskmise osakaaluna jäänud samaks, kuid muret tekitavalt on suurenenud tüdrukute põhikoolist väljalangevus (Joonis 22). Kuna õpilaste arv on praegu tõusutrendis, on kokkuvõttes kasvanud ka nende õpilaste arv, kes statsionaarses õppes põhikooli lõpetamiseni ei jõua.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

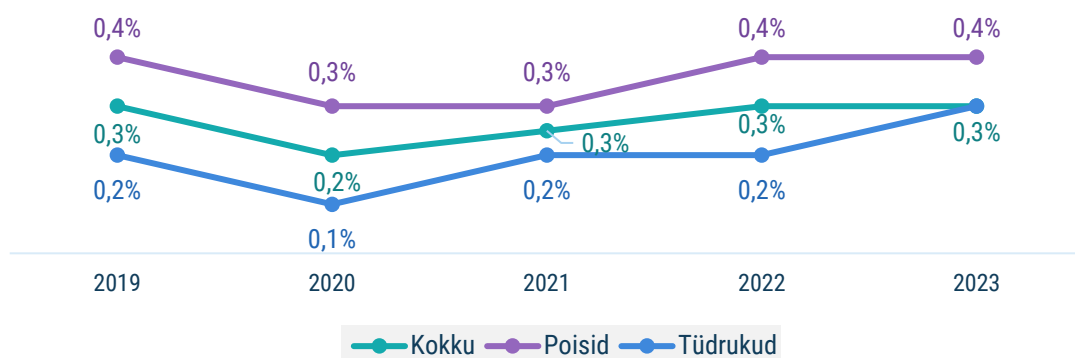
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

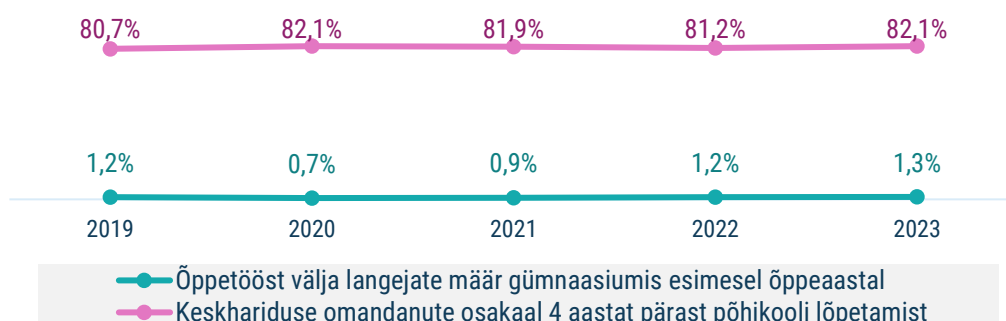
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 22. Põhikoolist väljalangejate määr statsionaarse õppe kolmandas kooliastmes (%) 2018–2022. Allikas: EHIS

Kolmandat aastat järjest on kasvanud ka õppetööst väljalangemise määr gümnaasiumis esimesel õppeaastal. Teisalt on positiivne muutus toimunud pärast põhikooli lõpetamist järgmisele haridustasemele jõudmise osas – kasvanud on nende õppurite osakaal, kes neli aastat pärast põhikooli lõpetamist on jõudnud keskhariiduse omandamiseni (Joonis 23).

Joonis 23. Gümnaasiumist väljalangemine ja põhikoolilõpetajate keskhariiduseni jõudmine 2019–2023. Allikas: EHIS

Õppe tulemuslikkust peegeldavad eksamitulemuste ja haridustee jätkamise näitajate kõrval PISA 2022 uuringu tulemused, mis avaldati 2023. a lõpus. Sarnaselt teiste uuringus osalenud riikidega Eesti õpilaste tulemused võrreldes 2018. aasta PISA uuringuga langesid, kuid vähem kui teistes riikides (Joonis 24). Seega on Eesti 15-aastaste oskused jätkuvalt rahvusvahelises võrdluses maailma tipus.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

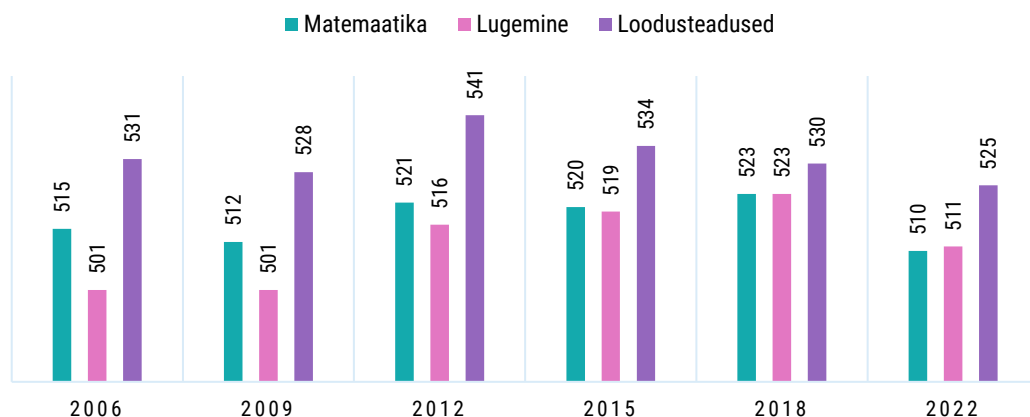
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 24. Eesti õpilaste PISA tulemused 2006–2022.
Allikas: OECD

PISA 2022 tulemused viitavad kahele olulisele asjaolule, mis mõjutavad positiivselt meie õpilaste tulemusi. Esiteks usuvad Eesti noored, et nende tulemused on nende endi kätes – sarnaselt 2018. a PISA tulemustele olime ka nüüd edenemismõttemaailmas riikide võrdluses esimesel kohal (edenemismõttemaailma e *growth mindset* tähendab uskumust, et inimese võimekus ja intelligentsus võivad pingutuse tulemusena areneda). Teiseks on Eesti riikide hulgas, kus seitse õpilast kümnest tunnevad, et nad on ennastjuhtivaks õppimiseks valmis.³⁵

Paraku osutavad PISA tulemused ka mitmele lahendamist vajavale väljakutsele, millest olulisim muutus võrreldes varasemate uuringutega on sotsiaalmajandusliku mõju suurenemine. Kui varem kuulus Eesti riikide hulka, kus sotsiaalmajandusliku tausta mõju õpilaste tulemustele oli väike, siis nüüd läheneme OECD keskmisele (Eestis oli sotsiaalmajandusliku taustaga seletatav 13% matemaatika tulemuste varieeruvusest ja OECD riikides keskmiselt 15%). Kui 2018. a olid parema sotsiaalse taustaga õpilased kehva taustaga lastest ees poolteist õppeaastat, siis 2022. aastaks oli vahe kasvanud kahe õppeaastani. Seejuures on kehva sotsiaalse taustaga õpilaste tulemused halvenenud märksa enam kui parema sotsiaalse taustaga õpilaste omad. Sarnaselt eelnevatele uuringutele olid eesti õppekeelelga koolide tulemused paremad kui vene õppekeelelga koolidel ning linnakoolide õpilaste tulemused paremad kui maakoolide õpilastel.³⁶

Kokkuvõttes viitavad nii eksamitulemused kui ka PISA üheselt sellele, et sotsiaalmajandusliku lõhe ja koolidevaheliste erinevuste suurenemise tõttu ohustab Eesti ühtluskooli kasvav hariduslik ebavõrdsus.

Kaasav haridus

Hariduslike erivajadustega õpilasi on üha enam ning kuigi võrreldes eelmise aastaga on üldist tuge saavate õpilaste osakaal pisut vähenenud, siis tõhustatud ja erituge saavate õpilaste hulk on kasvanud. Tervikuna vajab üldist, tõhustatud või erituge ligikaudu iga neljas üldhariduse statsionaarse õppe õpilane. (Joonis 25). Ülevaate tuge vajavate õpilaste arvust 2023/24. õppeaastal saab allolevast tabelist (Tabel 3). Tugispetsialistide statistikat kajastatakse haridustöötajate peatükis.

³⁵ Tire, G. jt (2023). PISA 2022. Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused matemaatikas, funktsionaalses lugemises ja loodusteadustes. Haridus- ja Noorteamet.

³⁶ Samas.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

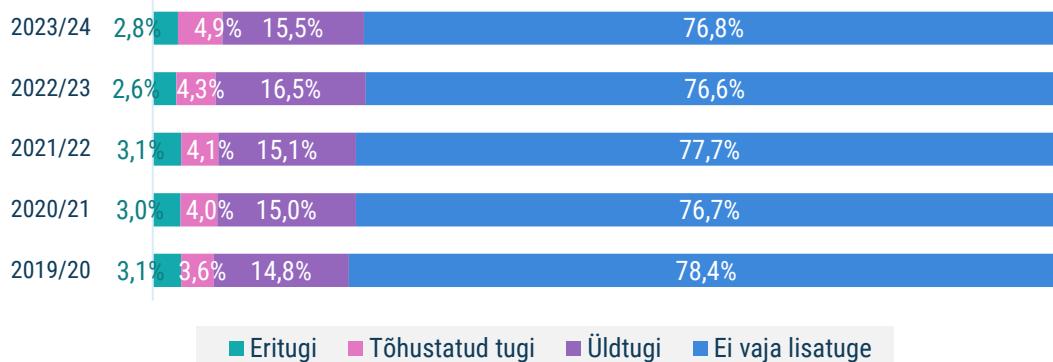
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 25. Üldhariduse õpilaste jagunemine toevajaduse järgi 2019/20–2022/23.

Allikas: EHIS

Tabel 3. Tuge vajavate laste arv üldhariduse statsionaarses õppes 2023/24.

Allikas: EHIS

Toevajadus	Põhiharidus	Gümnaasium	Kokku
Üldine tugi	24 632	795	25 427
Tõhustatud tugi	7 921	75	7 996
Eritugi	4 464	38	4 502
Ei vaja lisatuge	100 668	25 056	125 724
Kokku	137 685	25 964	163 649

Valdav enamik õpilasi, sh tuge vajavaid õpilasi õpib riikliku õppekava alusel. Viie aasta jooksul on veidi langenud lihtsustatud õppe ja hooldusõppe õpilaste arv ja osakaal. Toimetulekuõppel olevate õpilaste arv ja osakaal on samas pisut kasvanud. (Tabel 4).

Tabel 4. Põhihariduse statsionaarse õppe õpilaste jaotus õppekavade lõikes 2019–2023.

Allikas: EHIS

Õppekava	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Põhikooli riiklik õppekava (RÕK)	127 301	128 247	129 115	134 424	134 221
Rahvusvahelised õppekavad (IB, EB)	669	813	924	952	945
Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava lihtsustatud õpe	1 614	1 553	1 495	1 468	1524
Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava toimetulekuõpe	673	700	717	722	791
Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava hooldusõpe	209	203	195	201	204
Kokku	130 466	131 516	132 446	137 767	137 685

Erikoolivõrk muutus 2023. aastal – suleti Rakveres asunud Mikhli Kool, mis pakkus erakoolina põhiharidust tõhustatud ja erituge vajavatele õpilastele. Nüüd on Eestis 36 erivajadusega lastele suunatud üldhariduskooli. Neist riigi pidamisel on 14 kooli, kohalike omavalitsuste pidamisel 17 ja eraomanduses viis erikooli. Erikoolide arvu vähenemist olukorras, kus toevajadusega õpilaste arv on kasvutrendis, tuleb pidada positiivseks, sest see näitab, et kohalikud omavalitsused

SISUKORD
Alusharidus
Üldharidus
Kutseharidus
Kõrgharidus
Haridustöötajad
Haridus ja tööturg
Täiskasvanu- haridus
Noortevaldkond
Eesti keel ja keeleoskus
Rahastus
Teadus- ja arendustegevus

suudavad üha enam kaasata erivajadusega õppijaid kodulähedasse kooli. Positiivses trendis liiguvad ka teised hariduslike erivajadustega õpilaste kaasatuse näitajad. Vaid tugispetsialistide teenuste rakendamise osas on võrreldes eelmise õppeaastaga väike tagasiminek. (Tabel 5).

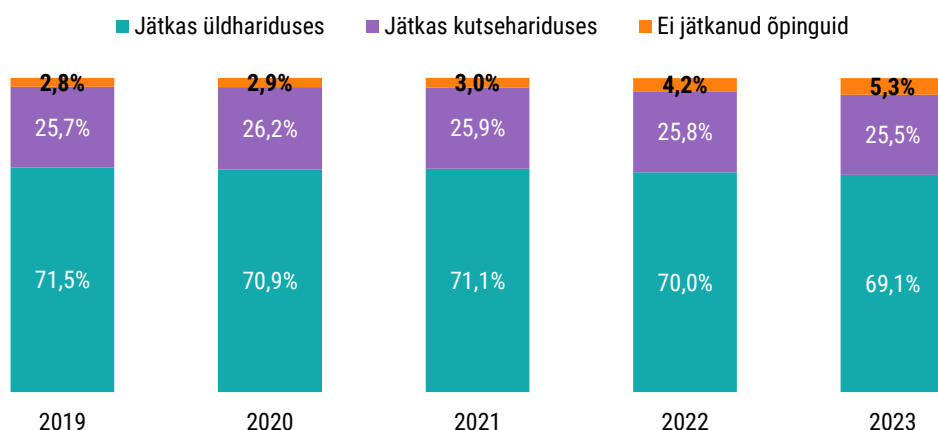
Tabel 5. Hariduslike erivajadustega õpilaste kaasatus ja tugiteenuste rakendamine üldhariduses 2019–2023 ning sihid 2023 ja 2024

	2019	2020	2021	2022	2023	Sihttasemed	
						2023	2024
Koolivälise nõustamismeeskonna soovitatud tugispetsialisti teenuste rakendamise osakaal põhihariduses (%)	69	72	74	76	75	76	77
Tavaklassi kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest (%)	31,1	32,1	34,4	36,2	38	35	36
Tavakooli kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest (%)	63,5	64,9	68,4	70,8	72,8	70	71

Kutseharidus

Noorte edasiõppimisvalikud

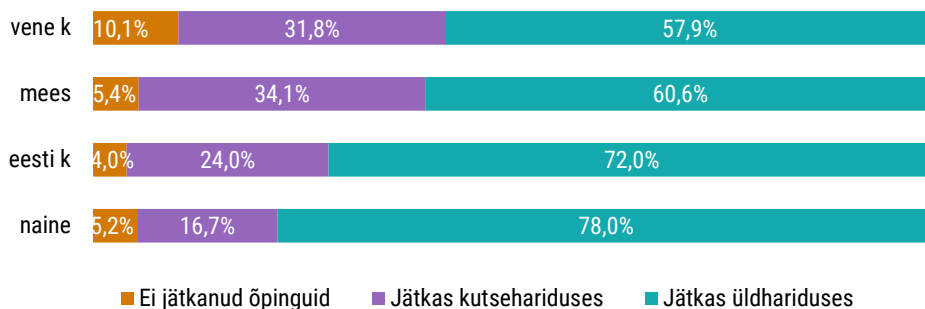
Noorte valikud põhikooli lõpetamise järel (**Joonis 26**) on üle kümne aasta püsunud suhteliselt muutumatud – kutsehariduses jätkab pärast põhihariduse omandamist ligikaudu veerand riiklikul õppekaval statsionaarses õppes õppinud põhikoolilõpetajatest. Järjest suurem on ka nende õpilaste osakaal, kes oma haridusteed lõpetamisele järgneval aastal ei jätkka.

Joonis 26. Põhikoolilõpetajate edasiõppimisvalikud aastatel 2019–2023, statsionaarne õpe, riiklik õppekava.

Allikas: EHIS

Ka õpilase soo ja põhikooli õppekeele järgi (**Joonis 27**) on valikud püsunud muutumatud – kutsekoolis jätkavad põhikooli lõpetamise järel endiselt pigem noormehed ja pigem vene keeles põhihariduse omandanud õpilased.

Joonis 27. 2022/23. õppeaastal põhikooli lõpetanute edasiõppimisvalikud põhikooli õppekeele ja õpilase soo järgi, statsionaarne õpe, riiklik õppekava.

Allikas: EHIS

Piirkonniti on kutseõpe põhikoolilõpetajate seas kõige populaarsem Lääne-, Järva- ja Valgemaal ning kõige väiksem on kutseõppesse suundujate osakaal Harju-, Hiiu- Tartumaal.

Kutseõppesse suundunud gümnaasiumilõpetajate osakaal (**Joonis 28**) on viimastel aastatel langenud, 2023. aastal lõpetanutest jätkas õpinguid kutsehariduses vaid 6,6%.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

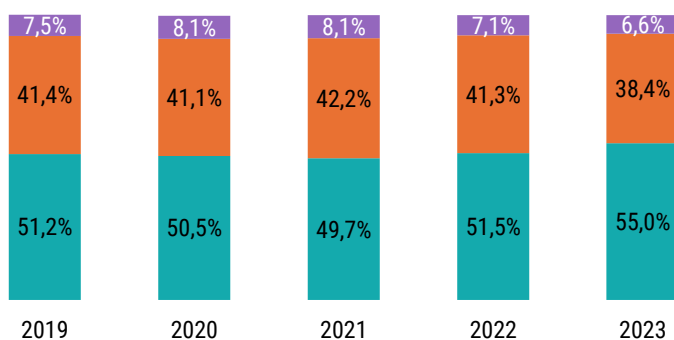
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

■ Jätkas kõrghariduses ■ Ei jätkanud õpinguid ■ Jätkas kutsehariduses

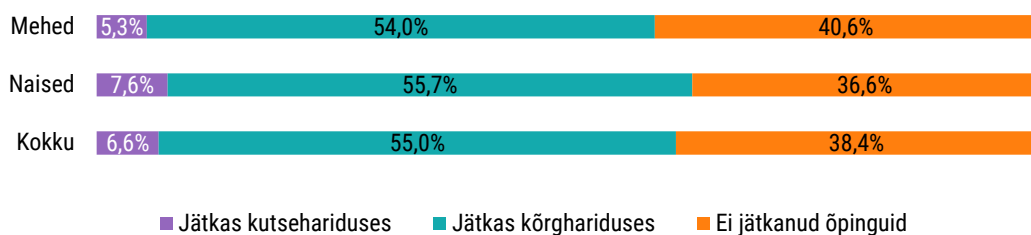

Joonis 28. Gümnaasiumilõpetajate edasiõppimisvalikud aastatel 2019–2023.

Allikas: EHIS

Kui põhiharidusjärgselt suunduvad kutseõppesse pigem mehed, siis gümnaasiumilõpetajate puhul on kutseõppesse suunduvate naiste osakaal kõrgem. Maakondadest on kutsehariduses jätkajate osakaal kõrgeim Hiiu- ja Põlvamaal ning madalaim Harjumaal ja Lääne-Virumaal.

Noorte edasiõppimisvalikuid käsitletakse ka peatükis **Keskharidusest kõrgharidusse**.

■ Jätkas kutsehariduses ■ Jätkas kõrghariduses ■ Ei jätkanud õpinguid

Joonis 29. 2022/23. õppeaastal gümnaasiumi lõpetanute edasiõppimisvalikud õpilase soo järgi, statsionaarne õpe, riiklik õppekava.

Allikas: EHIS

Õppimine

2023/24. õppeaastal on kutsehariduse tasemeõppes õpilasi 31 kutseõppeasutuses, neist 25 tegutsevad Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas, kolm eraomanduses ning kaks kohaliku omavalitsuse omanduses. Lisaks saab kutseõppe tasemel õppida viies rakenduskõrgkoolis.

2023/24. õppeaastal õpib kutsehariduses 26 311 õpilast (**Tabel 6**). Võrreldes eelmise õppeaastaga on õpilaste arv kasvanud kõigis õppeliikides³⁷ peale neljanda taseme kutseõppe, kokku 842 võrra.

³⁷ <https://www.kutsekoda.ee/eesti-kvalifikatsiooniraamistik/>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

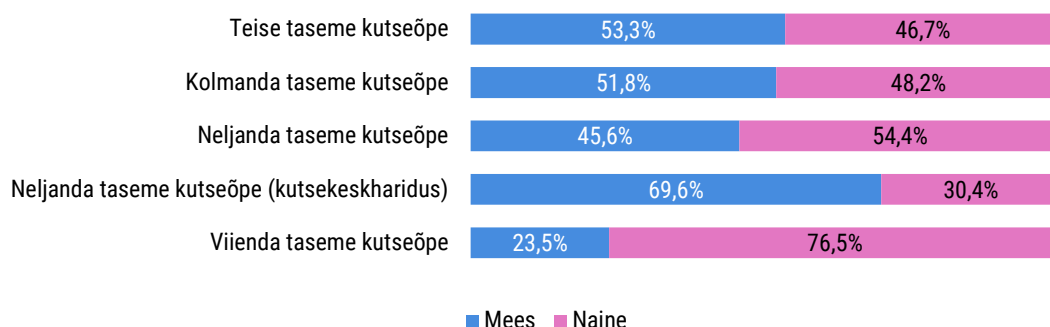
Tabel 6. Õpilaste arv kutseõppe liikides ja kutsekeskhariduseõppe osakaal 2019/20. – 2022/23. õa.

Allikas: EHIS

Õppeliik	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Teise taseme kutseõpe	170	257	334	536	568
Kolmanda taseme kutseõpe	1 261	1 277	1 315	986	1 171
Neljanda taseme kutseõpe kokku	8 668	9 382	9 145	8 752	8 594
Viienda taseme kutseõpe kokku	4 021	4 332	4 423	4 229	4 362
Õpilasi kokku	24 017	25 548	25 862	25 469	26 311
Kutsekeskharidus kokku	9 897	10 300	10 645	10 966	11 616
Kutsekeskhariduseõppe osakaal	41,2%	40,3%	41,2%	43,1%	44,1%

Rõõmustav on, et noored õppijad asuvad üha enam õppima just kutsekeskhariduse tasemele ning omandavad seega lisaks ametioskustele ka keskhariduse. Kutsekeskhariduse õppekavadel on õpilaste arv kasvanud viiendat aastat, sellel õppeaastal õpib kutsekeskhariduses 11 616 õpilast ning õppijad moodustavad 44,1% kõigist kutseõppes õppijatest.

2023/24. õppeaastal on kutseõppes mehi 13 940 (53%) ning naisi 12 371 (47%). Kõige suurem on meeste osakaal kutsekeskhariduseõppes. Viienda taseme kutseõppes aga on üle kolmveerandi õppijatest naised.

Joonis 30. Kutseõppeliikides õppijad soo järgi 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Õppijate arv on kasvanud pea kõigis õppevaldkondades, ainsana on vähenenud äriduse, halduse ja õiguse valdkonnas õppijate arv (Tabel 7). Jätkuvalt on enim õppijaid tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas. Arvuliselt suurenes enim teeninduse valdkond, kuhu lisandus 230 õppijat. Protsentuaalselt kasvas enim tervise ja heaolu valdkonna õppijate arv, kuhu aastaga lisandus ca 16% rohkem õpilasi kui eelmisel õppeaastal.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

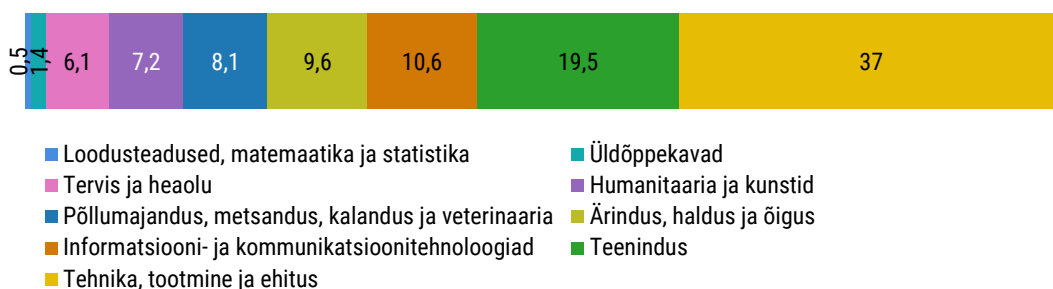
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Tabel 7. Kutseõppes õppijate arv valdkonniti 2019/20–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Valdkond	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Tehnika, tootmine ja ehitus	8 614	9 413	9 799	9 636	9 736
Teenindus	5 256	5 442	5 207	4 902	5 132
Ärindus, haldus ja õigus	2 666	2 806	2 896	2 682	2 519
Informatsiooni- ja kommunikatsiooni- tehnoloogiad	2 378	2 537	2 524	2 620	2 785
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	1 948	1 973	2 109	2 009	2 134
Humanitaaria ja kunstid	1 612	1 729	1 728	1 786	1 889
Tervis ja heaolu	1 417	1 479	1 341	1 387	1 607
Üldõppekavad	73	144	324	324	369
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	96	96	114	123	140

Õppijate osakaal on valdkonniti püsinud üsna stabiilne (Joonis 31). Endiselt on suurim tehnika, tootmise ja ehituse valdkond – 37% kõigist õppijatest. IKT õppekavadel õpib võrreldes eelmise õppeaastaga 165 õppijat (6,3%) enam. Valdkonna õppijate osakaal on viimasel kolmel aastal tõusnud ja IKT õppijad moodustavad nüüd 10,6% kõigist kutseõppes õppijatest.

Joonis 31. Õppijate osakaal valdkonniti 2023/24. õa
Allikas: EHIS

Kutseõppe õppijate arv on kasvanud eelkõige kuni 19aastaste õppijate toel (Joonis 32). 2023/24. õppeaastal on koguni 48,9% õppijatest selles vanuserühmas ning võrreldes eelmise õppeaastaga on noorte arv kasvanud 786 võrra (6,5%). Täiskasvanud õppijate arv on kutsehariduses küll endiselt suur, ent vähenemas ka 2023/24. õppeaastal.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

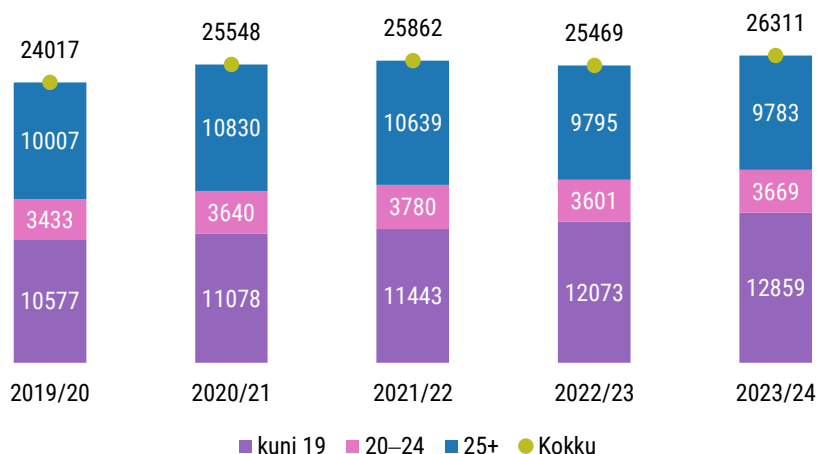
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

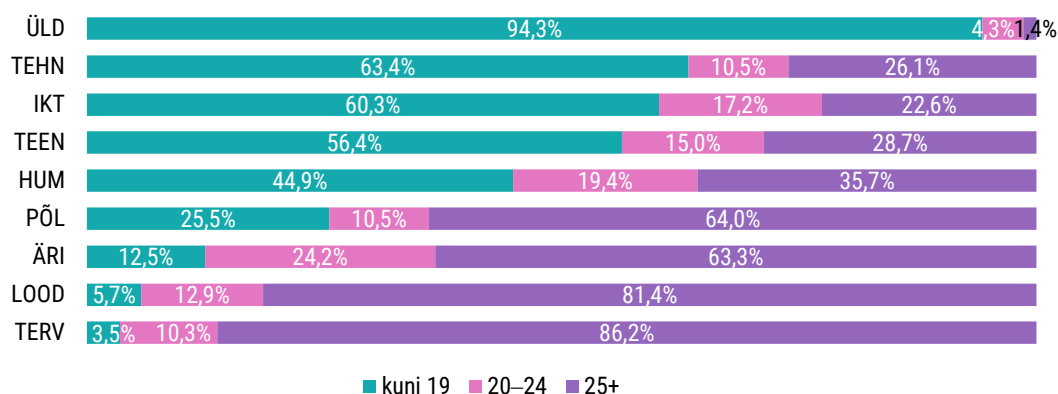
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 32. Kutseõppes õppijad vanuserühmiti 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Õppevaldkondade valik erineb vanuserühmiti selgelt (Joonis 33) – noorte osakaal on suurim üldõppekavade, tehnika, tootmise ja ehituse ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate valdkondades. Täiskasvanud õppijate osakaal on suurim tervise ja heaolu, loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkondades.

Joonis 33. Õppijate osakaalud valdkonniti ja vanuserühmiti 2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Enamik kutseõppes õppijatest õpib traditsiooniliselt koolipõhises õppevormis. Vahepeal õppijate seas populaarsust kogunud töökohapõhises õppes on viimasel kahel aastal toimunud märgatav õppijate arvu kahanemine ning seega on ka töökohapõhise õppe lõpetanute osakaal langenud. Seda peamiselt PRÕM toetusmeetme lõppemise tõttu. (Joonis 34).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

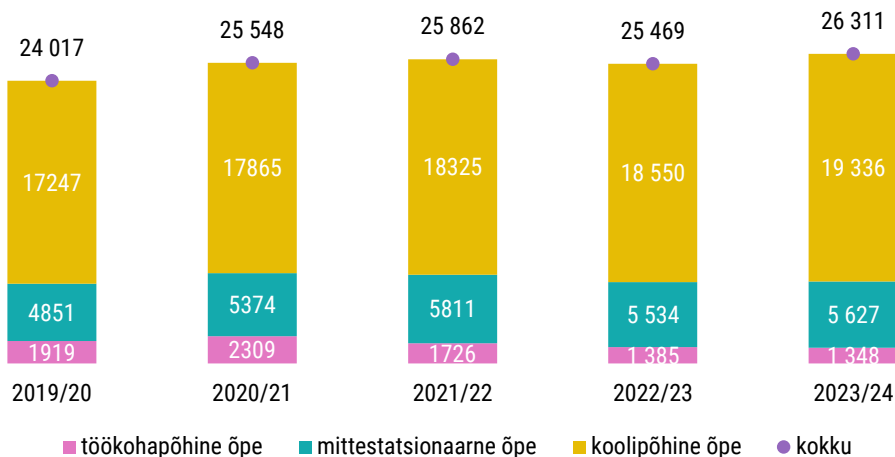
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

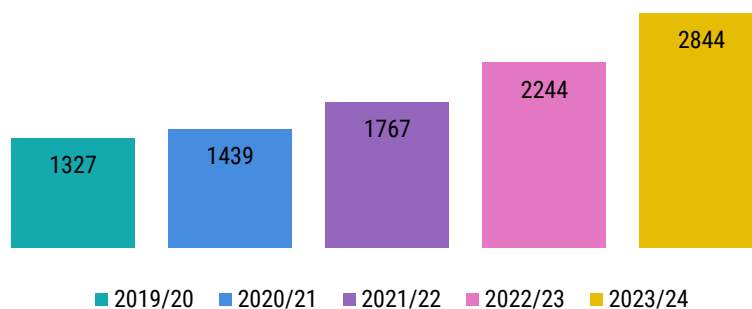
Joonis 34. Õppijate arvud õppevormiti 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Töökohapõhises õppes õpivad endiselt pea eranditult 25-aastased ja vanemad õppijad. 2023/24. õppeaastal moodustavad nad 88,5% kõigist töökohapõhises õppes õppijatest.

Konkurentsituult kõige enam on töökohapõhises õppes õppijaid tervise ja heaolu valdkonnas, kus töökohapõhisel õppel on olnud oluline roll valdkonna tööjõupuuduse leevendamisel. Tervise ja heaolu valdkonnas moodustavad töökohapõhises õppes õppijad 44,3% kõigist valdkonnas õppivatest õpilastest (716 õpilast).

Aasta-aastalt kasvab nende õpilaste osakaal, kes vajavad õppetöös täiendavat tuge. 2023/24. õppeaastal moodustavad haridusliku erivajadusega õpilased 10,8% kutseõppes õppijatest. Eelmise õppeaastaga võrreldes oli kasv taas märkimisväärne – aastaga lisandus 600 HEV õppijat, kokku õpib kutseõppes 2844 haridusliku erivajadusega õppijat (Joonis 35).

Joonis 35. HEV õpilaste arv kutsehariduses 2019/20–2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Enamasti on erivajaduse näol tegemist püsivate õpiraskustega, kuid palju on ka õpingute alustamiseks ebapiisava eesti keele oskusega õppijaid. Seetõttu rakendatakse ka tugimeetmetest kõige enam mõõdukat või põhjalikku pedagoogilist sekkumist ning pakutakse täiendavat eesti keele õpet. Tuge aitavad pakkuda ka tugispetsialistid, kelle arv kutseõppeasutustes kasvab tasapisi. 2023/24. õppeaastal töötab kutseõppeasutustes 45 tugispetsialisti, kõige sagedamini sotsiaalpedagoogina.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

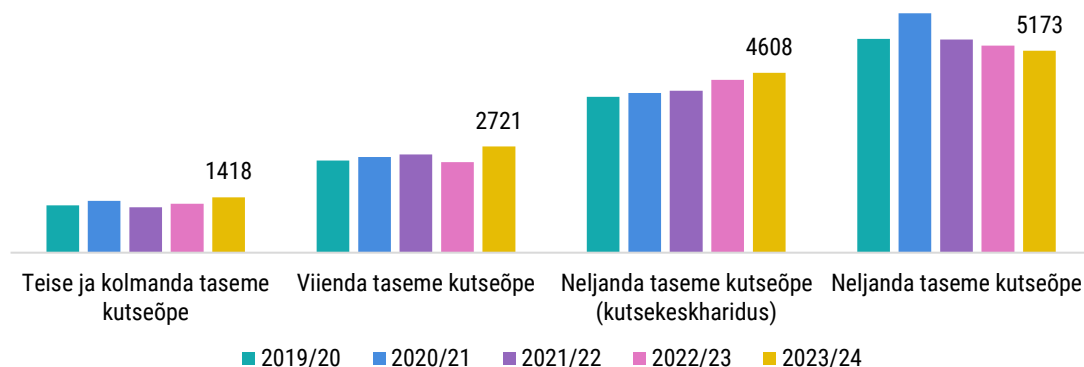
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Vastuvõtt

Uusi õppijaid võeti kutseõppesse 2023/24. õppeaastal vastu 13 920, mis on 4,6% võrra rohkem kui eelmisel õppeaastal (**Joonis 36**). Kõige enam võeti õppijaid ka sel aastal vastu neljanda taseme kutseõppesse, kuid vastuvõtt on viimasel neljal aastal langenud. Kutsekeskhariduse tasemel on seevastu õppijate vastuvõtt igal aastal suurenenud ning 2023/24. õppeaastal võeti vastu 4% enam õppijaid kui eelmisel aastal.

Joonis 36. Vastuvõtuarvud kutseõppeliikides 2019/20–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Eelmise õppeaastaga võrreldes võeti pea kõigis valdkondades vastu rohkem õppijaid. Arvuliselt on vastuvõtt suurim (**Joonis 37**) tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas (4969 õppijat), järgnevad teeninduse (2915) ja ärimise, halduse ja õiguse (1403) valdkonnad.

2019/20 2020/21 2021/22 2022/23 2023/24

Joonis 37. Vastuvõtuarvud kutseõppe valdkondades 2019/20–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Protsentuaalselt suurenes enim õppijate vastuvõtt tervise ja heaolu valdkonnas (**Joonis 38**). IKT valdkonna vastuvõtt suurenes võrreldes eelmise aastaga 7,8%.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

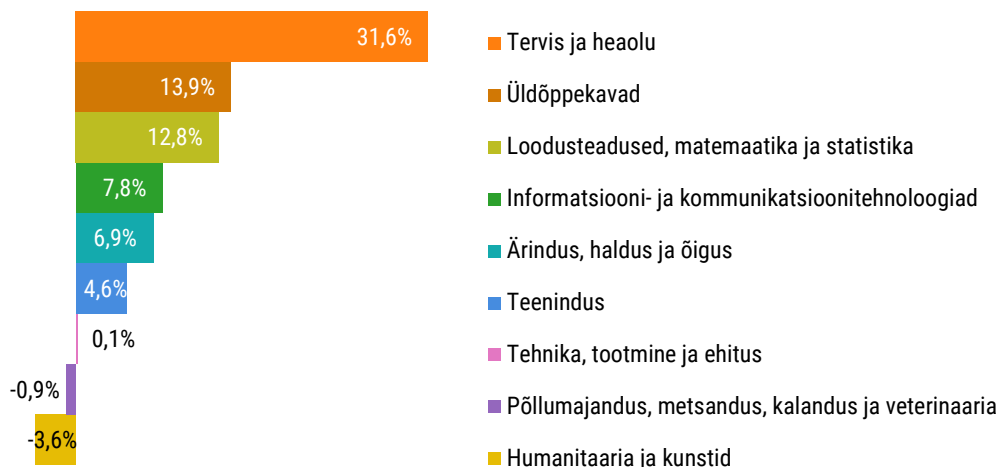
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

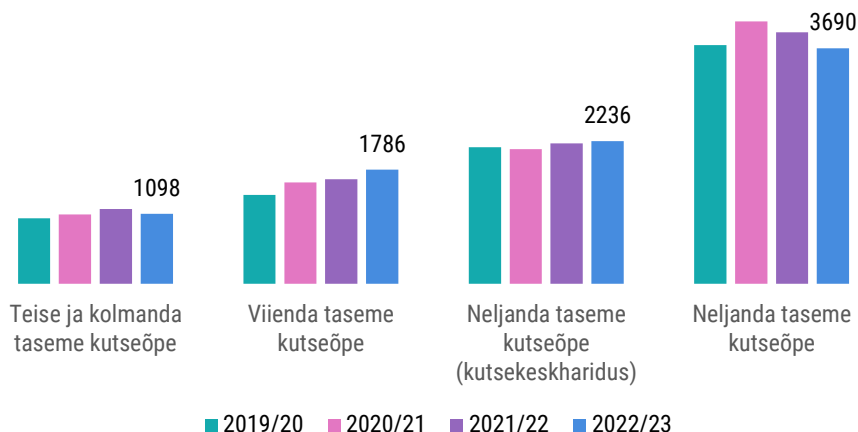
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 38. Õppijate vastuvõtu kasv või kahanemine kutseõppe valdkondades 2022/23. õa.
Allikas: EHIS

Lõpetamine

Igal aastal lõpetab kutseõppes ligikaudu kolmandik õppijatest. 2022/23. õppeaastal oli lõpetajaid kokku 8810, mis on 1,4% vähem kui eelmisel õppeaastal (Joonis 39). Vähehaaval on suurenemas kutsekeskharidusõppe lõpetajate arv.

Joonis 39. Lõpetajate arv kutseõppe liigiti 2019/20.-2022/23. õa.
Allikas: EHIS

Lõpetajatest pisut üle kolmandiku on tehnika, tootmise ja ehituse, veidi üle veerandi teeninduse ning kümnendik tervise ja heaolu, samuti ärinduse, halduse ja õiguse valdkonnast. Võrreldes 2022. aastaga on arvuliselt enim suurenenud lõpetajate arv tervise ja heaolu valdkonnas, kus 2023. aastal oli 85 lõpetajat ehk 10,4% rohkem (Joonis 40). Vähehaaval on suurenenud lõpetajate arv kutsekeskharidusõppes, kus 2023. aastal oli 85 lõpetajat ehk 10,4% rohkem (Joonis 40). Vähehaaval on suurenenud lõpetajate arv kutsekeskharidusõppes, kus 2023. aastal oli 85 lõpetajat ehk 10,4% rohkem (Joonis 40). Vähehaaval on suurenenud lõpetajate arv kutsekeskharidusõppes, kus 2023. aastal oli 85 lõpetajat ehk 10,4% rohkem (Joonis 40).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

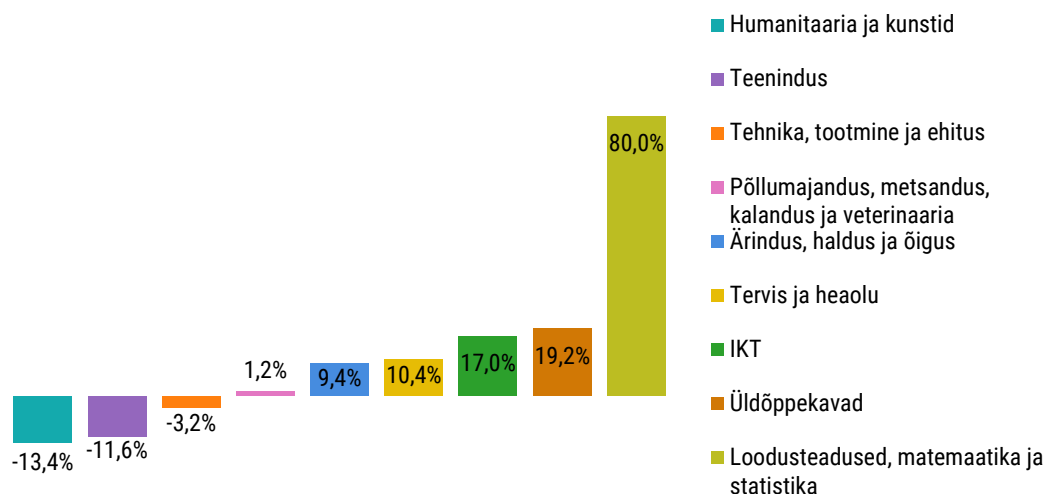
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

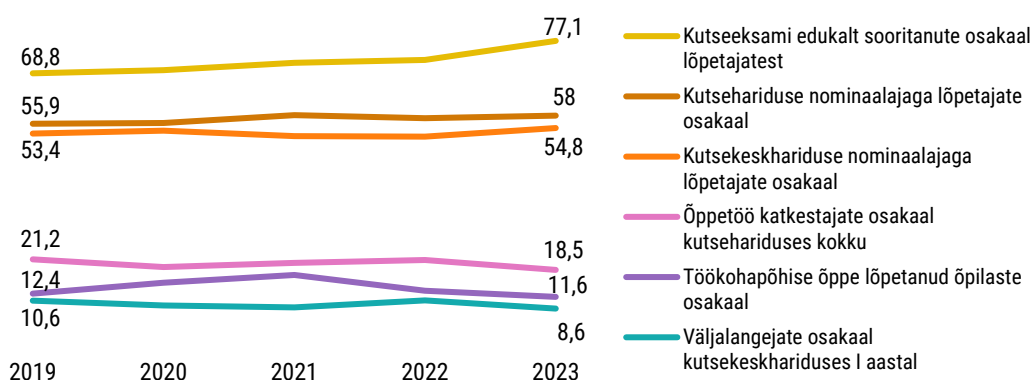
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 40. Muutus lõpetajate arvudes valdkonniti 2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Vähenenud on tehnika, tootmise ja ehituse, teeninduse ning humanitaaria ja kunstide valdkondade lõpetajate arv.

Viie viimase aasta võrdluses (Joonis 41) on kasvanud nii kutseeksami edukalt sooritanute kui ka nominaalajaga lõpetajate osakaal ning vähenenud on õppetöö katkestajate kui ka kutsekeskhariduses I aastal väljalangejate osakaal.

Joonis 41. Kutsehariduse tulemuslikkuse näitajad aastatel 2019–2023.
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

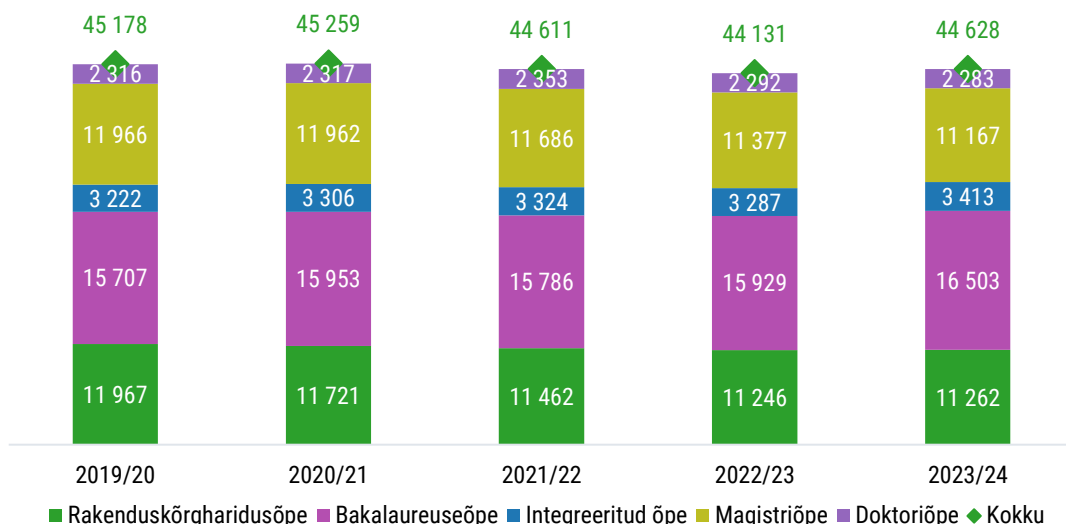
Teadus- ja
arendustegevus

Kõrgharidus

Üliõpilased

2023/24. õppeaastal tegutseb Eestis 18 kõrgkooli, sh 7 ülikooli³⁸ ja 11 rakenduskõrgkooli³⁹, ning neis õpib kokku 44 628 üliõpilast. Seda on 497 üliõpilase võrra enam kui aasta tagasi. Oluliselt on kasvanud bakalaureuseõppe üliõpilaste arv (+3,6%). Magistri- ja doktoriõppe üliõpilaste arv on eelmise õppeaastaga võrreldes veidi langenud (**Joonis 42**).

2022/23. õppeaastaga võrreldes on üliõpilaste arv enim kasvanud Tartu Ülikoolis (+564) ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis (+156). Kõige enam vähenes üliõpilaste arv Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor (-170), Eesti Maaülikoolis (-100) ja Tallinna Ülikoolis (-91).

Joonis 42. Üliõpilaste arv kõrghariduse astmete lõikes, 2018/19–2022/23.

Allikas: EHIS

2023/24. õa on üliõpilaste hulgas naised 26 770 (60%) ja mehed 17 858 (40%). Kõige suurem on naiste osakaal magistriõppes ning integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppes (**Joonis 43**). Viimasel viiel õppeaastal on naiste osakaal kasvanud magistriõppes (63%-lt 66%-ni) ja rakenduskõrgharidusõppes (57%-lt 60%-ni).

³⁸ Ülikoolide jaotus omandivormi järgi: kuus avalik-õiguslikku ülikooli ja üks eraülikool.

³⁹ Rakenduskõrgkoolide jaotus omandivormi järgi: seitse riiklikku rakenduskõrgkooli ja neli erarakenduskõrgkooli.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

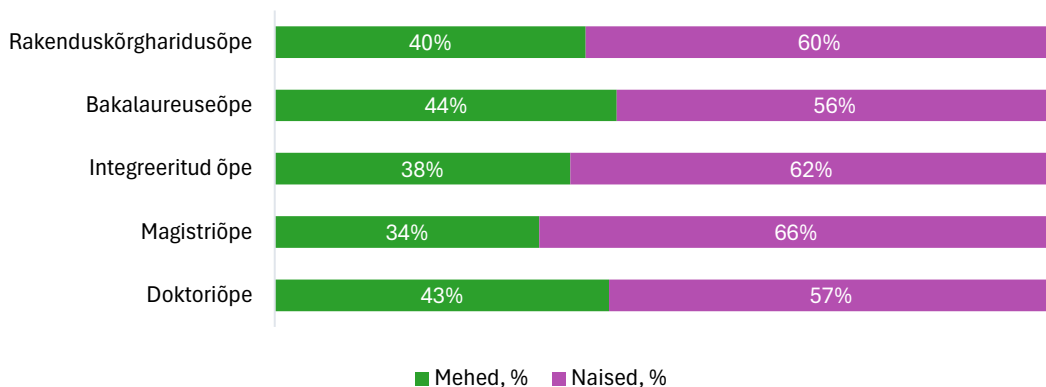
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

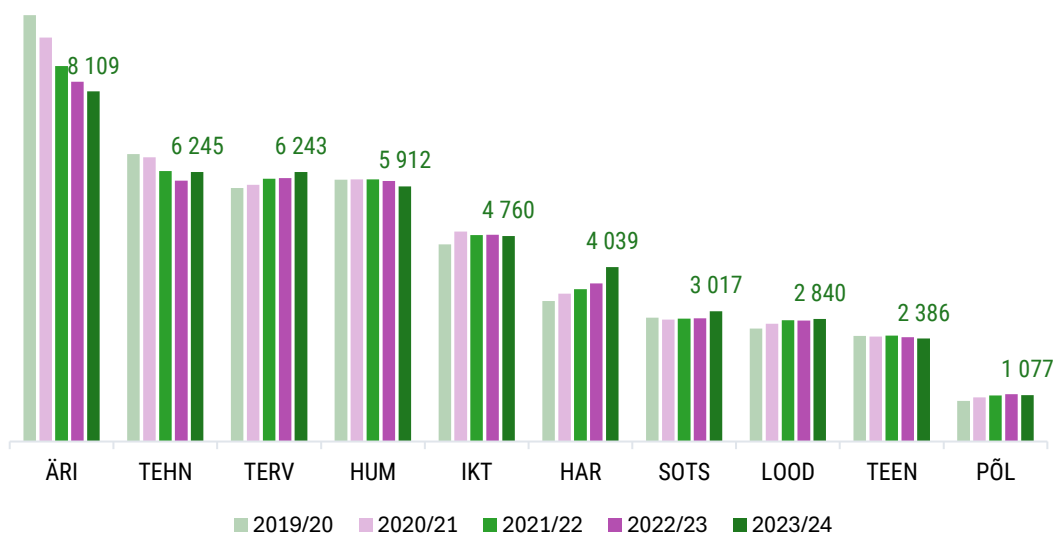
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 43. Üliõpilaste sooline jaotus 2023/24. õa õpete lõikes (%).

Allikas: EHIS

Üliõpilaste arv on viimastel aastatel enim kasvanud hariduse õppevaldkonnas (Joonis 44). 2023/24. õppeaastal õpib hariduse õppevaldkonnas 782 üliõpilast ehk pea veerandi võrra enam kui viis aastat tagasi. Märgatavalt on viie aastaga kasvanud ka tervise ja heaolu (+370) ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna (+221) üliõpilaste arv. Enim on vähenenud ärimise, halduse ja õiguse õppevaldkonna üliõpilaste arv. Selles õppevaldkonnas on üliõpilaste arv viie aasta tagusega võrreldes vähenenud 1764 üliõpilase võrra ehk 18%.

Joonis 44. Üliõpilaste jaotus valdkonniti, 2019/20–2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Üliõpilaskonnas on kasvanud nii kuni 24-aastaste kui ka üle 35-aastaste üliõpilaste osakaal. Kui viis aastat tagasi oli kõrghariduse I ja II astme üliõpilastest kuni 24-aastaseid üliõpilasi 54%, siis 2023/24. õppeaastal oli neid 56%. 25–34-aastaste üliõpilaste osakaal on vähenenud 19%-lt 14%-ni, kuid samal ajal on üle 35-aastaste üliõpilaste osakaal kasvanud 16%-lt 19%-ni.

Üliõpilaste vanuseline struktuur erineb ka valdkonniti (Joonis 45). Kõrghariduse I ja II astmel on kõige enam kuni 24-aastaseid üliõpilasi loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonnas (80%) ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas (67%). 35+ vanuses üliõpilasi on enim hariduse õppevaldkonnas (40%). Kuni 24-aastaseid üliõpilasi on hariduse õppevaldkonnas veidi alla kolmandiku.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

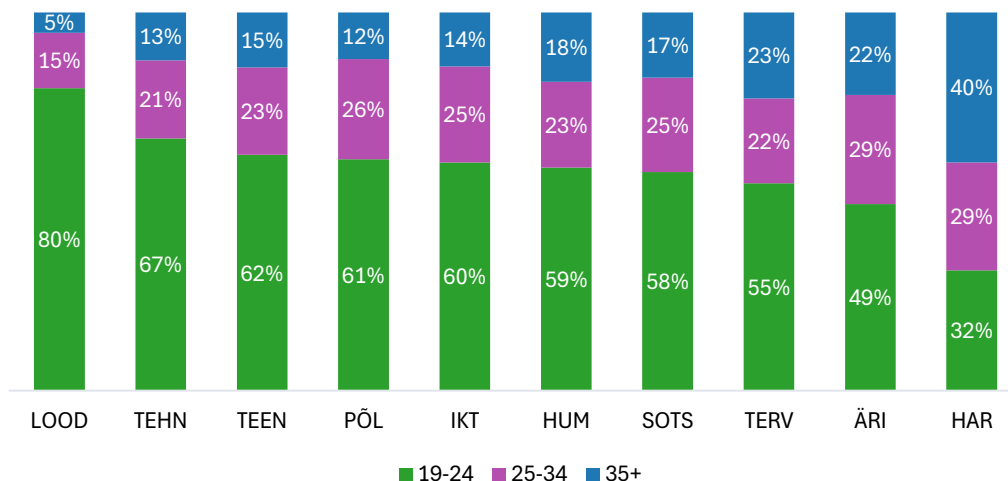
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

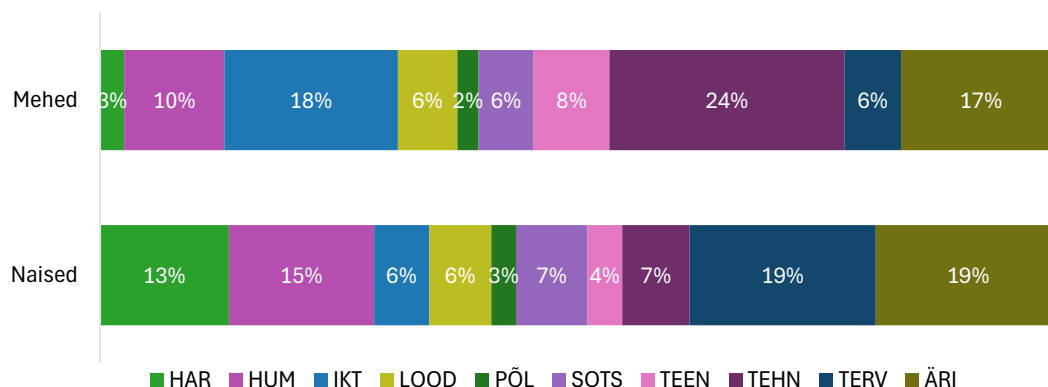
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 45. Kõrghariduse I ja II astme üliõpilaste jaotus valdkonna ja vanuserühma järgi, 2023/34. õa. Allikas: EHIS

Peaaegu veerand kõrghariduse I ja II astme meesüliõpilastest õpib tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas, 18% informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate ning 17% äriduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnas. Naisüliõpilastest õpib võrdselt 19% äriduse, halduse ja õiguse ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas (Joonis 46).

Joonis 46. Kõrghariduse I ja II astme üliõpilaste jaotus valdkonna ja vanuserühma järgi, 2023/34. õa. Allikas: EHIS

Mees- ja naisüliõpilaste erinevad õppimiseelistused peegelduvad selgelt õppevaldkondade soolises jaotuses (Joonis 47). Meesüliõpilased on selgelt ülekaalus tehnika, tootmise ja ehituse ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate õppevaldkonnas, samas kui hariduse ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas on meesüliõpilasi alla viiendiku. Kuigi hariduse õppevaldkonnas on meesüliõpilasi kõige vähem, on nende osakaal viie aasta jooksul veidi kasvanud: 9%-lt 11%-ni.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

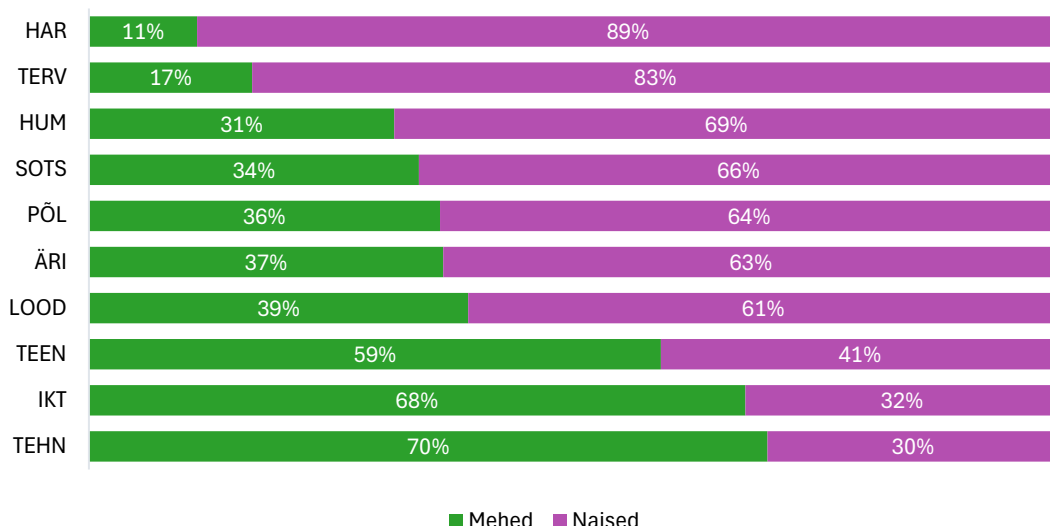
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 47. Üliõpilaste sooline jaotus valdkonniti, 2023/34. õa. Allikas: EHIS

Keskharidusest kõrgharidusse

Värsked gümnaasiumilõpetajad⁴⁰ moodustavad kokku vähem kui poole (43%) kõrghariduse esimesele astmele võetud üliõpilastest. 2023/24. õppeaastal võeti kõrghariduse esimesel astmele vastu 9541 uut üliõpilast, kevadistest gümnaasiumilõpetajatest jätkas kõrghariduses õpinguid 4066.

Kui mitmel eelneval aastal on õpinguid jätkavate gümnaasiumilõpetajate osakaal vähenenud, siis 2022/23. õppeaastal oli õpinguid jätkanud varasemast enam (Tabel 8). Kõrghariduses jätkas õpinguid 55% ja kutsehariduses 7% gümnaasiumi lõpetanutest. Eestis edasi õppimisest loobujaid oli 38% (2021/22. õa – 41%).

Positiivne on, et gümnaasiumi lõpetanud noormeeste seas on õpingute jätkamine viimastel aastatel märgatavalt kasvanud. Kui 2018/19. õa gümnaasiumi lõpetanud noormeestest jätkas kõrghariduses 48%, siis 2022/23. õa lõpetanutest 54%. Neidude hulgas oli kõrghariduses edasiõppijate osakaal viimase viie aasta suurim (56% jätkas õpinguid).

Tabel 8. Õpingute jätkamine pärast gümnaasiumi lõpetamist (%), 2018/19. – 2022/23. õa. Allikas: EHIS

	Sugu	2019	2020	2021	2022	2023
Jätkab kõrghariduses	Mees	48%	47%	48%	51%	54%
	Naine	54%	54%	51%	52%	56%
	Kokku	52%	51%	50%	52%	55%
Ei jätkka õpinguid	Mees	44%	45%	45%	43%	41%
	Naine	38%	38%	40%	40%	37%
	Kokku	41%	41%	42%	41%	38%

⁴⁰ Selles peatükis on gümnaasiumilõpetajatena silmas peetud statsionaarses õppes lõpetanud.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

Täiskasvanu-haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

Õpingute jätkajate osakaalu kasvu taga on eelkõige see, et Harju maakonna (sh Tallinn) gümnaasiumilõpetajate seast on kõrghariduses jätkajaid juurde tulnud. Kõigist gümnaasiumilõpetajatest ca 49% on lõpetanud mõne Harju maakonnas asuva gümnaasiumi, nii et nende valikud mõjutavad üleriigilisi näitajaid väga palju.

Kui 2021/22. õa jätkas Harju maakonna gümnaasiumide lõpetanutest kõrghariduses 50%, siis 2022/23. õa oli kõrghariduses jätkajaid 55% (Tabel 9). Absoluutarvudes lisandus üle Eesti 2022/23. õa kõrghariduses õpingute jätkajaid aasta varasemaga võrreldes 348, neist 301 olid Harju maakonna gümnaasiumide lõpetajad.

Tabel 9. Õpingute jätkamine kõrghariduses vahetult pärast gümnaasiumi lõpetamist (%), 2022/23. õa. Allikas: EHIS

Maakond	Lõpetajaid kokku 2022/23.õa	Jätkas kõrghariduses, n	Jätkas kõrghariduses, %
Harjumaa	3667	2033	55%
Hiiumaa	41	14	34%
Ida-Virumaa	518	282	54%
Jõgevamaa	116	49	42%
Järvamaa	116	58	50%
Läänemaa	151	68	45%
Lääne-Virumaa	283	128	45%
Põlvamaa	87	36	41%
Pärnumaa	405	209	52%
Raplamaa	145	79	54%
Saaremaa	164	70	43%
Tartumaa	1215	777	64%
Valgamaa	114	55	48%
Viljandimaa	241	140	58%
Võrumaa	151	68	45%
Kokku	7414	4066	55%

Hiljutises kõrghariduse vilistlaste uuringus Eurograduate sai taas kinnitust, et ülekaalukalt olulisim tegur erialavalikul on huvi konkreetse valdkonna või eriala vastu. Seda pidas oluliseks või väga oluliseks 96–97% küsitlusele vastanud vilistlastest. Teiseks oluliseks teguriks olid töö leidmise võimalused (oluline 71–74% vilistlaste jaoks). Head palka tulevikus töid eriala valimise juures enam välja meesvilistlased (72%, naistest 59%).⁴¹

LTT valdkonnad

LTT ehk loodus-, täppisteaduste ja tehnoloogia valdkonna⁴² arengute jälgimiseks kasutatakse haridus- ja noorteprogrammis kahte indikaatorit: 1) LTT erialade lõpetajate osakaal ja 2) IT õppesuuna lõpetajate arv. Mõlema indikaatori sihttasemed jäid 2023. a täitmata.

⁴¹ SaarPoll (2024). [Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel.](#)
⁴² LTT valdkonda kuuluvad loodusteaduste, matemaatika ja statistika; tehnika, tootmise ja ehituse ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (IKT) valdkonnad.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

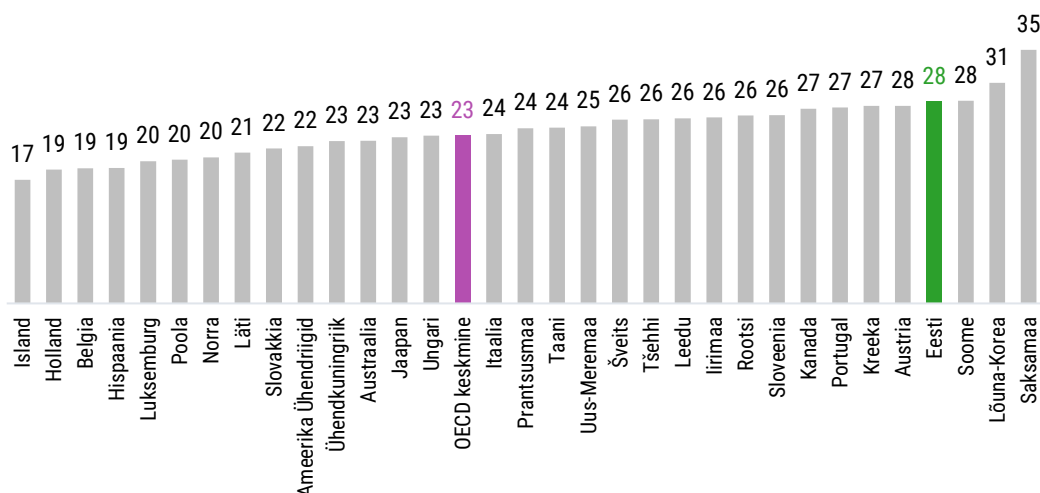
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

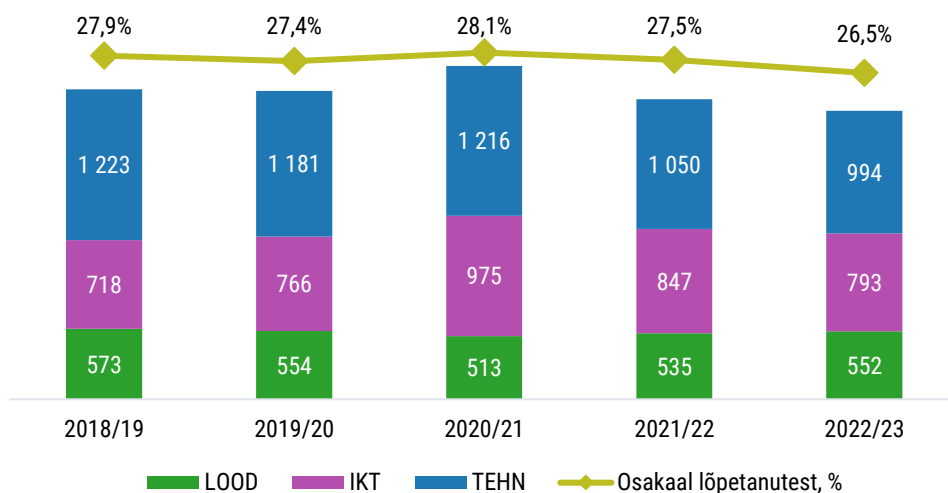
2023. a sihiks oli, et LTT erialade lõpetajate osakaal kasvaks 30%-ni, tegelik tulemus oli 26,5%. Aasta varasemaga võrreldes on LTT erialade lõpetanute osakaal vähenenud ühe protsendipunkti võrra. IT õppesuuna lõpetajate arvu siht oli vähemalt 975, tegelik lõpetajate arv oli 793 ehk 182 võrra vähem.

OECD riikide võrdluses on Eestis LTT erialade lõpetajaid märksa enam kui OECD-s keskmiselt (**Joonis 48**). 2021. aasta lõpetajatest lõpetas LTT valdkonna õppekava Eestis 28%, OECD riikides keskmiselt 23%.

Joonis 48. LTT valdkonna lõpetajate osakaal kõrghariduse lõpetajatest valitud OECD riikides (%), 2021. Allikas: OECD⁴³

2022/23. õa kasvas lõpetajate arv üksnes loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonnas (+17), samas kui tehnika, tootmise ja ehituse ning informatsiooni- ja kommunikatsiooni- tehnoloogiate õppevaldkonnas on lõpetajate arv vähenenud (**Joonis 49**).

Joonis 49. LTT valdkonna lõpetajate arv õppevaldkondade lõikes ning LTT valdkonna lõpetajate osakaal kõigist lõpetajatest, 2018/19.–2022/23. õa. Allikas: EHIS

⁴³ OECD (2023). "Distribution of graduates, by field of study and education level (2021)". Education at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

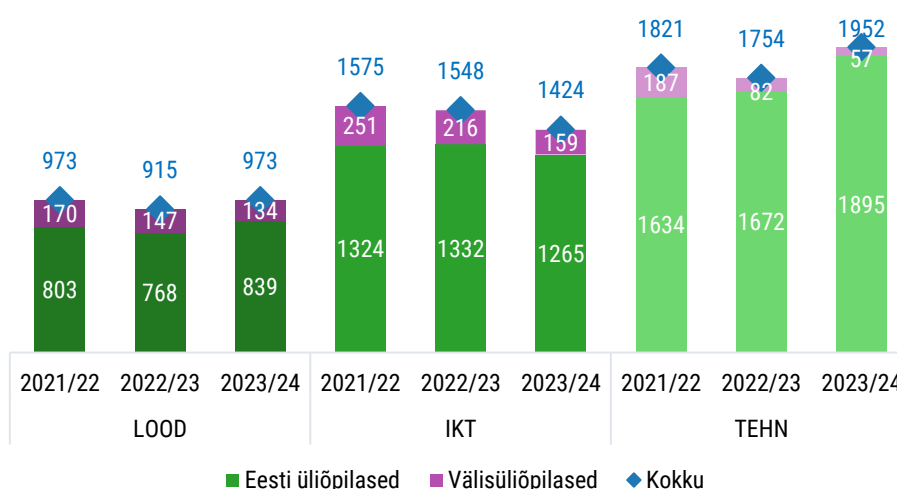
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Lõpetajate osakaalu olulist tõusu lähiaastatel oodata ei ole. Tänu edukale vastuvõtule loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas kasvas LTT õppekavadele vastuvõetud üliõpilaste arv 2023/24. õppeaastal 132 üliõpilase võrra. Kuna muudes õppevaldkondades on vastuvõetud üliõpilaste arv kasvanud viimastel aastatel märksa enam, siis on LTT õppevaldkondadesse vastu võetud üliõpilaste osakaal kolmandat aastat järjest vähenenud. 2020/21. õppeaastal moodustasid LTT õppevaldkondadesse vastuvõetud üliõpilased 33% kõigist vastuvõetud üliõpilastest, kuid 2023/24. õppeaastal oli see 31%.

Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate õppevaldkonnas on vastuvõetud üliõpilaste arv vähenenud kolmandat õppeaastat järjest. Vähenenud on nii valdkonda vastu võetud välisüliõpilaste arv kui ka Eesti päritolu üliõpilaste arv (Joonis 50).

Joonis 50. LTT valdkonda vastuvõetud üliõpilased, 2021/22–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Välisüliõpilased⁴⁴

Välismaalt ühe või mitme kõrgharidusastme läbimiseks Eestisse tulnud üliõpilaste arv on neljandat aastat järjest vähenenud (Joonis 51). 2023/24. õppeaastal õpib Eesti kõrgkoolides 4340 välisüliõpilast, mis on 533 võrra vähem kui aasta varem. Välisüliõpilased moodustavad Eesti üliõpilaskonnast 9,7% (2022/23 oli neid 11%). Haridus- ja noorteprogrammis on seatud sihiks, et välisüliõpilaste osakaal oleks vahemikus 10–15%.

Enim on vähenenud magistri- ja bakalaureuseõppes õppivate välisüliõpilaste arv. Jätakuvalt on kasvanud doktoriõppes õppivate välisüliõpilaste arv ja osakaal. 2023/24. õppeaastal on 35% kõigist doktorantidest välismaalased.

⁴⁴ Välisüliõpilasteks loetakse üliõpilased, kelle keskhariiduse omandamise riik/elukohamaa ei ole EHISes "Eesti" (või "määramata" või "tühi") ja kellel ei ole samal ajal EHISe andmetel alalist elamisõigust/pikaajalise elaniku elamisloa ning kelle kodakondsus pole „Eesti“. Lisaks nende kolme tunnuse alusel leitud välisüliõpilastele arvestatakse välisüliõpilastena ka neid isikuid, kelle kohta õppeasutused on märkinud, et tegemist on välisüliõpilastega.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

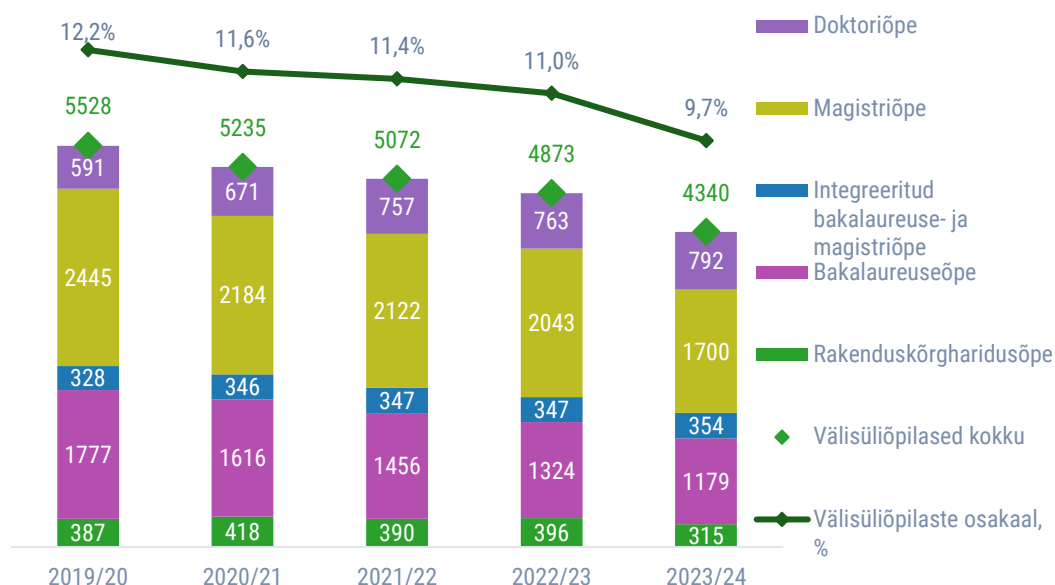
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Rahvusvahelises võrdluses on välisüliõpilaste osakaal Eesti kõrgkoolides suurem kui OECD riikides keskmiselt. Kui Eestis oli 2021. aastal vastav näitaja 11,6%, siis OECD riikides keskmiselt 6,4%.⁴⁵

Joonis 51. Välisüliõpilaste arv, 2019/20–2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Mehi ja naised on välisüliõpilaste seas peaaegu võrdselt, mehi on 51% ja naised 49%. Viis aastat tagasi oli mehi välisüliõpilaste seas 57%. Kõigist Eesti kõrgkoolides õppivatest meesüliõpilastest on välisüliõpilasi 12%, naisüliõpilastest on välismaalased 8%. Doktorantuuris õppivatest meestest on välisüliõpilasi 45%, naisdoktorantidest on välismaalasi 27%.

Valdkondade lõikes õpib arvukselt enim välisüliõpilasi äriduse, halduse ja õiguse õppekavadel (Joonis 52). Siiski on välisüliõpilaste arv selles valdkonnas 2023/24. õppeaastal eelmise õppeaastaga võrreldes oluliselt vähenenud (-271). Välisüliõpilaste arv on kasvanud üksnes humanitaaria ja kunstide õppevaldkonnas (+12). Proportsionaalselt on enim välisüliõpilasi põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria õppevaldkonnas, kus välispäritolu on 22% üliõpilastest.

⁴⁵ OECD (2023). "Profile of international and foreign students (2021)". Education at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f467541d-en>.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

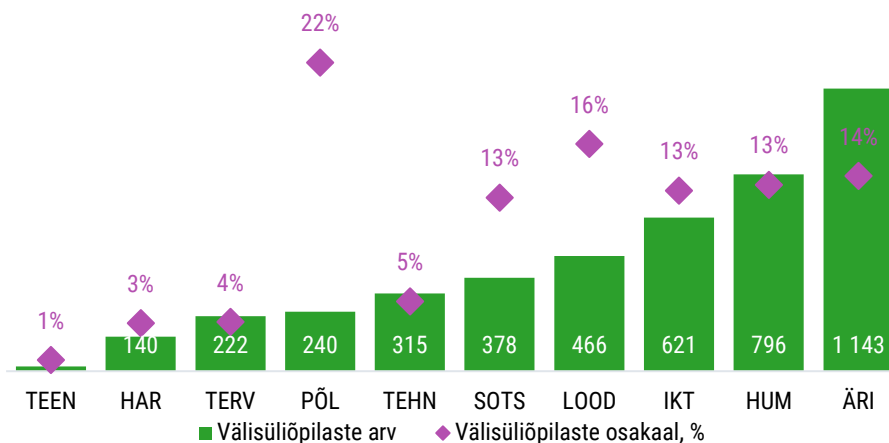
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 52. Välisüliõpilaste arv ja osakaal valdkonna üliõpilastest (%), 2023/24. õa. Allikas: EHIS

61% doktoriõppes õppivatest välisüliõpilastest läbib doktorantuuri LTT valdkonnas. IKT valdkonna doktorantidest on välisüliõpilasi 56%, tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas 45% ja loodusteaduste, matemaatika ka statistika valdkonnas 41%.

Välisüliõpilaste arvu vähenemine lähiaastatel jätkub. 2023/24. õppeaastal võeti vastu 1191 uut välisüliõpilast, mis viimase üheksa aasta väikseim arv. Aasta varasemaga võrreldes võeti vastu 293 välisüliõpilast vähem.

Ainsana kasvanud humanitaaria ja kunstide õppevaldkonnas asus varasemast kaks korda enam välisüliõpilasi õppima Eesti Kunstiakadeemias (2022/23. õa 36 välisüliõpilast, 2023/24. õa 79). Välisüliõpilaste vastuvõtt kasvas ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias (+14). 2023/24. õppeaastal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse vastuvõetud üliõpilastest olid välismaalased 45%. Kõige enam vähenes vastuvõetud välisüliõpilaste arv Tartu Ülikoolis (-130).

Õppeasutuste lõikes õpib enim välistudengeid Tartu Ülikoolis (1577 välisüliõpilast, 36% kõigist Eesti kõrgkoolides õppivatest välisüliõpilastest), Tallinna Tehnikaülikoolis (844, 19%) ning Tallinna Ülikoolis (741, 17%). HTMi eelarvest rahastatavatest kõrgkoolidest on välisüliõpilaste osakaal suurim Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, mille üliõpilastest 30% on välismaalased.

Üle poole välisüliõpilastest (58%) õpib tasulistel õppekohtadel. Valdkondlikud erinevused on siiski suured. Teeninduse valdkonnas õppivatest välismaalastest on tasulistel õppekohtadel 95%, põllumajanduses, metsanduses, kalanduses ja veterinaarias on tasulistel kohtadel õppijaid 86% ning äriduses, halduses ja õiguses 76%. Kõige vähem on tasulistel õppekohtadel õppijaid LTT valdkondades. Tehnika, tootmise ja ehituse ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonnas õpib tasulistel õppekohtadel 29% ja IKT-s 44%.

Katkestamine ja lõpetamine

25–34-aastaste vanuserühmas oli kolmanda haridustasemega inimeste osakaal 2023. aastal 43,5%, mis on aasta varasemast näitajast 0,4 protsendipunkti madalam (2021 – 43,9%)⁴⁶. Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 sihiks on jõuda 2035. aastaks vähemalt 45%-ni. EL-i sama näitaja oli 2022. aastal 42,0%⁴⁷ ning sihiks on saavutada 45% juba 2030. aastal.

⁴⁶ Allikas: [Statistikaamet](#)

⁴⁷ Allikas: [Eurostat](#)

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

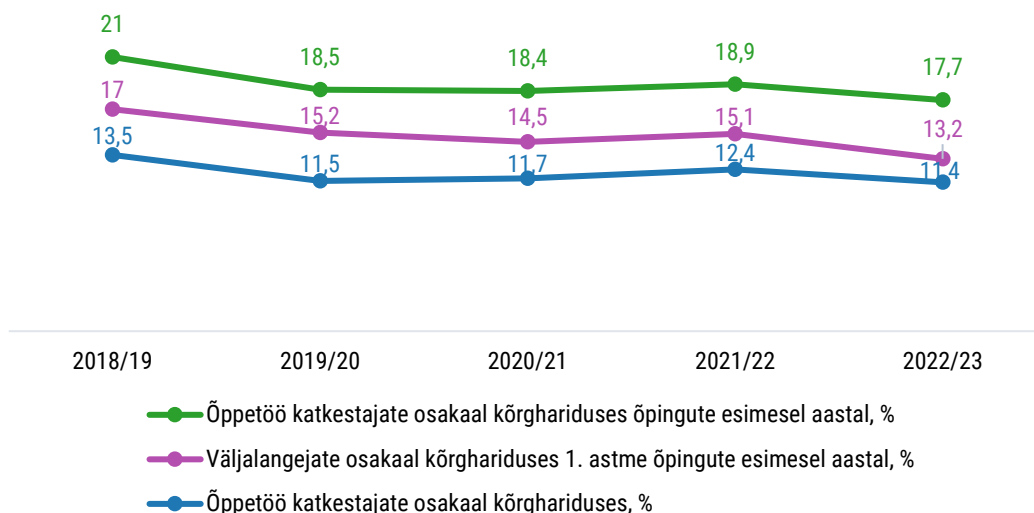
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

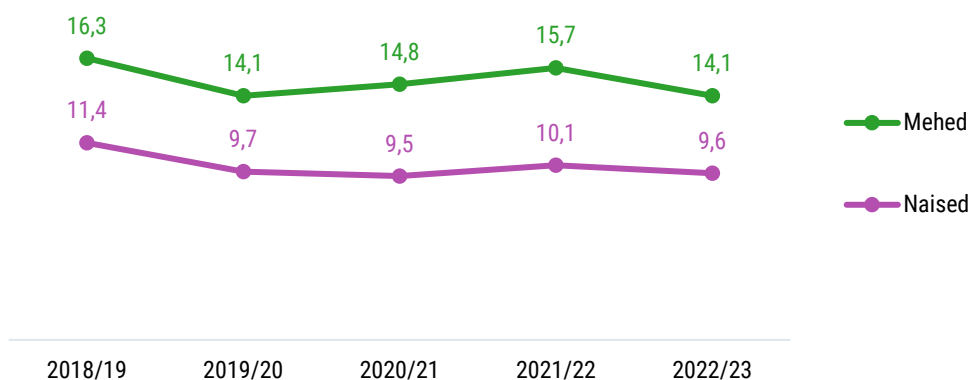
Kõrgharidusega rahvastiku osakaalu kasvuks on oluline, et enamik õpinguid alustanutest jõuaksid ka nende lõpetamiseni. Õpingute katkestamine 2022/23. õppeaastal vähenes (**Joonis 53**) ja oli viimaste aastate madalaimal tasemel. Katkestamine on vähenenud nii õpingute esimesel aastal kui ka tervet stuudiumit arvestades. Vähenenud on ka õpest väljalangejate⁴⁸ osakaal. Selliseid üliõpilasi, kes loobuvad esimesel õppeaastal kõrghariduse omandamisest ega jätkka õpinguid ka järgmisel aastal, oli 2022/23. õppeaastal 13,2% alustajatest, viis aastat tagasi oli neid peaaegu nelja protsendipunkti võrra enam.

Joonis 53. Õppetöö katkestajad ja väljalangejad (%) kõrghariduses 2022/23. õa.

Allikas: EHIS

Meesüliõpilaste seas on katkestajaid enam kui naisüliõpilaste seas. 2022/23. õppeaastal vähenes meesüliõpilaste seas katkestamine märgatavalt (**Joonis 54**). Kõrghariduse esimesel astmel õpinguid alustanud meesüliõpilastelt langes 2022/23. õa esimesel aastal välja 16%, naistest 11%.

Joonis 54. Õppetöö katkestajad (%) kõrghariduses soo lõikes, 2018/19–2022/23. õa.

Allikas: EHIS

Eelneva õppeaastaga võrreldes vähenes katkestamine kõige enam bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppes, kus õpingute katkestajaid on varasematel aastatel olnud kõige enam (**Tabel 10**).

⁴⁸ Väljalangenuteks loetakse õpingud katkestanud 1. astme üliõpilasi, kes ei õppinud järgmise aasta 10. novembril kõrghariduses.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Tabel 10. Õppetöö katkestajad (%) kõrghariduses, 2018/19–2022/23. Õa. Allikas: EHIS

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Rakenduskõrgharidusõpe	15%	12%	12%	13%	12%
Bakalaureuseõpe	15%	13%	13%	14%	13%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	8%	7%	7%	7%	7%
Magistriõpe	12%	11%	11%	12%	12%
Doktoriõpe	11%	9%	8%	9%	9%

Kõigil õppetasemetel on meesüliõpilaste hulgas katkestajate osakaal kõrgem kui naiste seas (Tabel 11). Kõige enam on katkestajaid endiselt rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppe meesüliõpilaste hulgas.

Tabel 11. Õppetöö katkestajad (%) kõrghariduses soo lõikes 2022/23. Õa. Allikas: EHIS

	Mehed	Naised
Rakenduskõrgharidusõpe	16%	9%
Bakalaureuseõpe	15%	11%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	10%	6%
Magistriõpe	14%	10%
Doktoriõpe	10%	8%

Katkestajate osakaal vähenes 2022/23. õppeaastal enamikus õppevaldkondades (Tabel 12). Ka keskmisest kõrgema katkestajate osakaaluga õppevaldkondades nagu IKT, põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria ning loodusteadused, matemaatika ja statistika oli katkestajaid aasta varasemaga võrreldes vähem.

Tabel 12. Õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses valdkonniti (%). Allikas: EHIS

Valdkond	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Haridus	10%	9%	7%	10%	8%
Humanitaaria ja kunstid	14%	12%	11%	12%	12%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	11%	10%	9%	11%	9%
Ärindus, haldus ja õigus	15%	11%	11%	12%	12%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	16%	14%	15%	15%	14%
IKT	16%	15%	17%	16%	14%
Tehnika, tootmine ja ehitus	15%	14%	15%	16%	13%
Põllumajandus, metsandus,...	13%	13%	14%	17%	14%
Tervis ja heaolu	8%	7%	6%	7%	7%
Teenindus	14%	12%	11%	14%	12%

Kõrghariduse kõigi astmete lõpetajaid oli 2022/23. õppeaastal 8837, mis on enam-vähem sama palju kui aasta varem. Märkimisväärselt kasvas vaid magistriõppe lõpetanute arv (+51), enim vähenes integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe (-45) ning doktoriõppe lõpetanute arv (-13). Rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppes lõpetajate arv pisut kasvas (Joonis 55).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

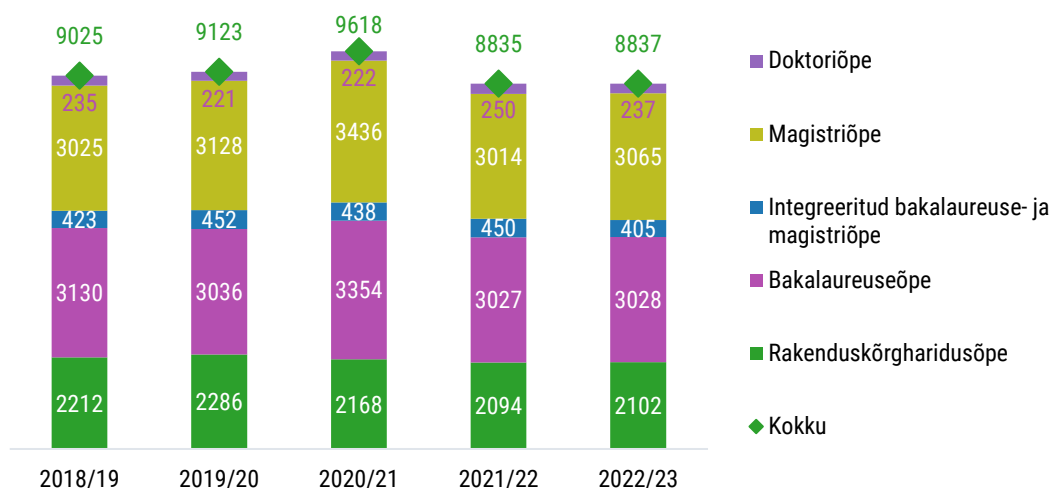
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

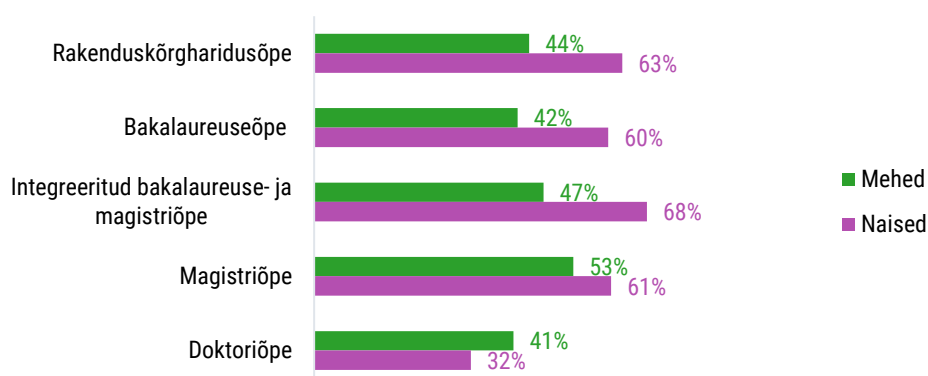
Joonis 55. Kõrgharidusõppe lõpetajate arv tasemeti, 2018/19–2022/23. õa.

Allikas: EHIS

Nominaalajaga lõpetas 2022/23. õa kõrgharidusõppe 54,8% alustanutest. Kahel eelneval õppeaastal nominaalajaga lõpetanute osakaal kasvas, kuid 2022/23. õa veidi vähenes.

Nominaalajaga lõpetajaid on kõige enam integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppes (60%) ning magistriõppes (58%). Bakalaureuseõppe suutis nominaalajaga lõpetada 52% ja rakenduskõrgharidusõppe 55% alustanutest.

Meesüliõpilastest jõuab nominaalajaga lõpetamiseni 46% ja naistest 61%. Kõigil tasemetel, v.a doktoriõppes, on naiste seas nominaalajaga lõpetanuid märgatavalt enam kui meeste hulgas (Joonis 56).

Joonis 56. Kõrgharidusõppe nominaalajaga lõpetanute osakaal tasemeti, 2022/23. õa.

Allikas: EHIS

Kõige tulemuslikumalt suudavad õpingud lõpetada tervise ja heaolu valdkonnas õppivad üliõpilased (69% lõpetab nominaalajaga). Kõige madalam on nominaalajaga lõpetamise näitaja IKT valdkonnas (44%) ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas (45%).

OECD võrdlusandmetest ilmneb, et Eestis on OECD riikide keskmisega võrreldes enam nii LTT valdkonna kui ka humanitaaria ja kunstide valdkonna lõpetanuid (Joonis 57). OECD riikide keskmisega võrreldes on tervise ja heaolu valdkonna lõpetajaid Eestis mõnevõrra vähem (Eestis 13%, OECD riikides keskmiselt 15%). Soomes lõpetab koguni iga viies üliõpilane tervise ja heaolu õppevaldkonna.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

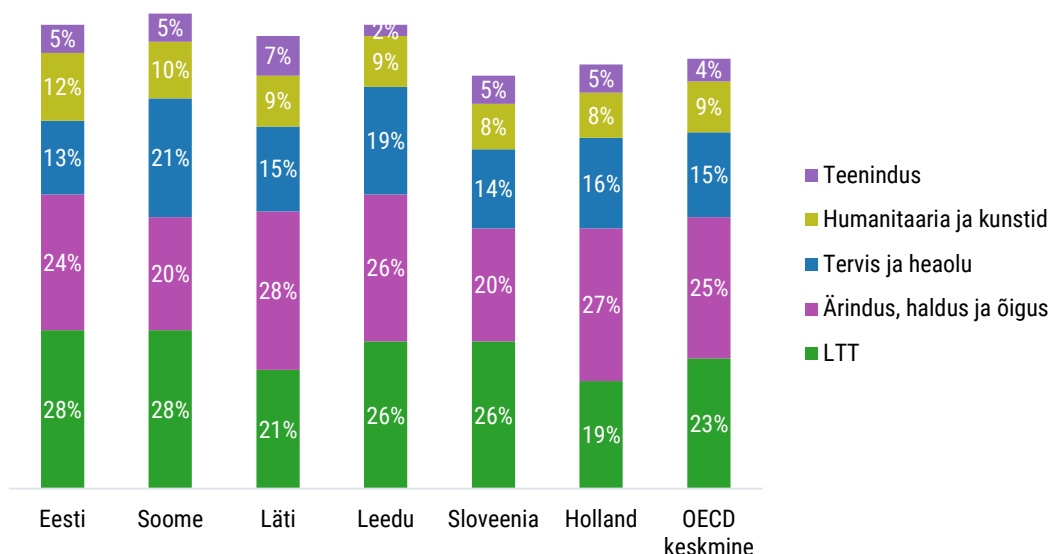
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

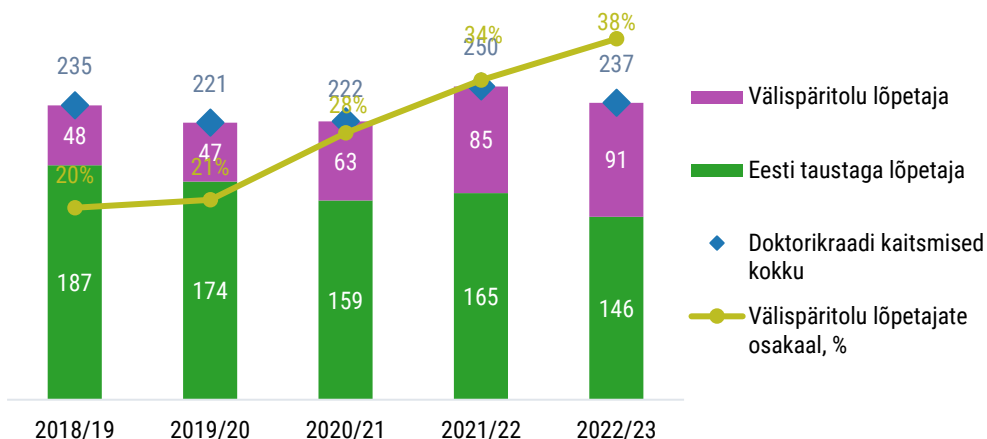
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 57. Kõrgharidusõppe lõpetanute osakaal viies valdkonnas, %, valitud OECD riigid, 2021.
Allikas: OECD⁴⁹

Doktorikraadini jõudmine

Doktorikraadi kaitsmiste arv on üks haridus- ja noorteprogrammi indikaatoreid. Sihiks on, et igal õppeaastal jõuaks kaitsmiseni 300 doktoriõppe lõpetajat. 2022/23. õa oli kaitsmisi 237 (Joonis 58). Doktorikraadini jõudnutest 38% olid välispäritolu lõpetajad. Viie aastaga on välispäritolu doktoriõppe lõpetanute arv peaaegu kahekordistunud. Eesti päritolu doktoriõppe lõpetajaid oli 146, viie aastaga on kaitsmiste arv 22% vähenenud.

Joonis 58. Doktoriõppe kaitsmiste arv 2018/19–2022/23. õa.
Allikas: EHIS

Välispäritolu doktoriõppe lõpetajate osakaal oli suurim tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas, kus 34-st doktorikraadi kaitsnust täpselt pooled olid välispäritolu (50%) (Joonis 59). Keskmisest

⁴⁹ OECD (2023). "Distribution of graduates, by field of study and education level (2021)". Education at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

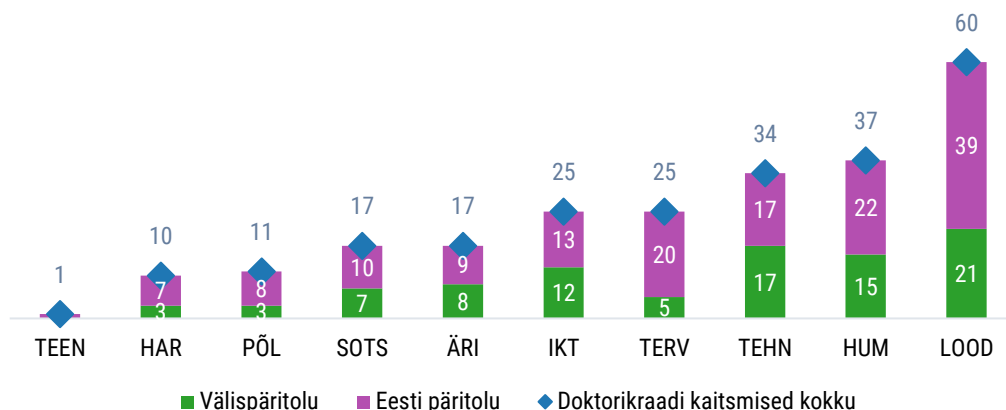
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

enam oli välispäritolu doktoriõppe lõpetajaid ka IKT (48%), äranduse, halduse ja õiguse (47%), humanitaaria (41%) ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe valdkonnas (41%).

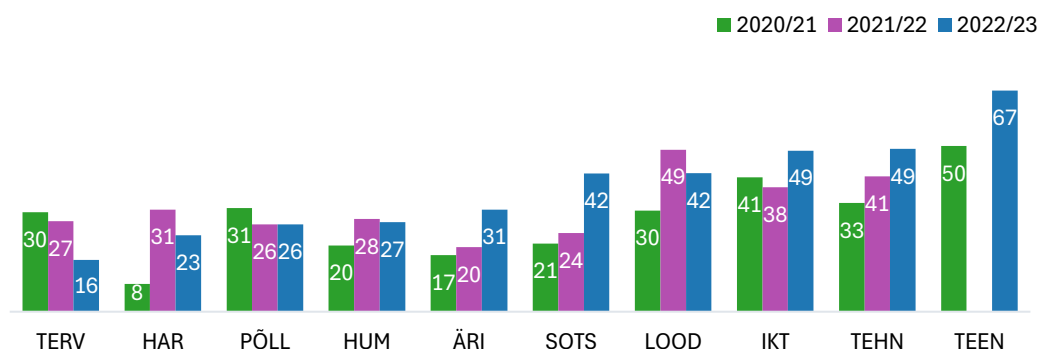
Joonis 59. Doktorikraadi kaitsmised 2022/23. õa valdkonniti.

Allikas: EHIS

2022. a jõudis doktorikraadiga inimeste osatähtsus 25–64-aastaste hulgas esmakordselt ühe protsendini ja samal tasemel on see püsinud ka 2023. aastal.⁵⁰ Arengustrateegia „Eesti 2035“ sihiks on saavutada 1,5%.

Senist doktoriõppe vastuvõtu ja üliõpilaste arvu trendi vaadates ei ole kaitsmiste arvu hüppeline tõus tõenäoline. 2023/24. õppeaastal vähenes doktoriõppe üliõpilaste arv aasta varasemaga võrreldes üheksa võrra, 2292-lt 2283-ni. Uusi doktorante lisandus sel aastal eelmise õppeaastaga võrreldes enam – doktoriõppesse vastuvõtt kasvas 362-lt 393-ni.

Doktoriõppe lõpetamise efektiivsus on viimastel aastatel kasvanud. Nominaalajaga lõpetas 2022/23. õa doktoriõppe 37% alustanutest, aasta varem oli nominaalajaga lõpetanud 34% ja kaks aastat varem vaid 28%. Viimastel aastatel on nominaalajaga lõpetajate osakaal olnud suurim teeninduse õppevaldkonnas ning samuti LTT õppevaldkondades (Joonis 60). Kuna mõnes õppevaldkonnas (nt teenindus ja haridus) on doktoriõppe lõpetajate arv väike, on igal isikul õppevaldkonna tulemusel suur kaal.

Joonis 60. Doktorioõppe nominaalajaga lõpetanute osakaal õppevaldkonniti, 2020/21–2022/23. Allikas: EHIS

2022/23. õa jõustusid mitmed doktoriõppe korraldust puudutavad muudatused, mille eesmärk oli toetada noorteadlaste järelkasvu, suurendada doktoriõppe efektiivsust ning soodustada

⁵⁰ Statistikaamet (2024). https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_saastev-areng/EE01/table/tableViewLayout2

https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_saastev-areng/EE01/table/tableViewLayout2

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidu

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

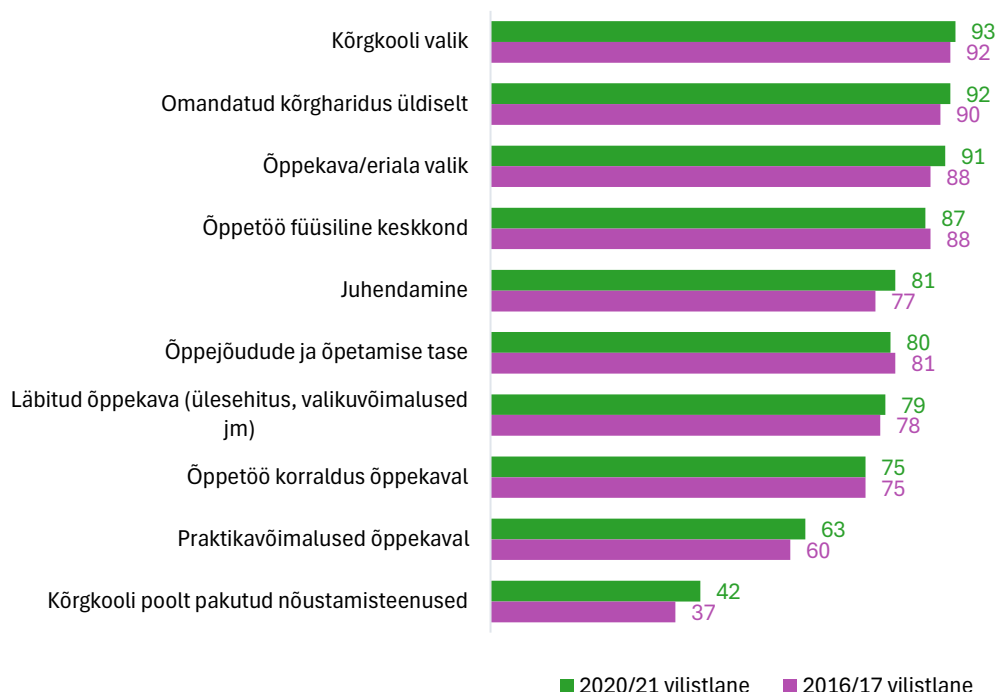
Teadus- ja
arendustegevus

teadusasutuste ja ettevõtete koostööd ettevõtlusdoktorantuuri kaudu. Muudatuste mõju lõpetamise efektiivsusele hinnata kõige varem alles 2025/26. õppeaastal.

Vilistlaste rahulolu õpingutega

Kõrghariduse vilistlaste rahulolu läbitud õpingutega on kõrge. Üle 90% Eurograduate'i küsitlusele vastanud vilistlastest jäid rahule nii kõrgkooli valikuga kui ka omandatud kõrgharidusega üldiselt (**Joonis 61**). Murekohaks olid vaid praktikavõimalused (rahule jäi 60–63% vastanutest) ja nõustamisteenused (37–42% vastanutest oli rahul). Võrreldes varasemate vilistlasuuringutega on ka nendes valdkondades areng positiivses suunas.

Üks ja viis aastat tagasi lõpetanute rahuloluhinnangud õpingute eri aspektidele on üldiselt sarnased. Võrreldes äsjaste lõpetanutega olid 2016/17. õa lõpetanud mõnevõrra kriitilisemad kõrgkooli poolt pakutud nõustamisteenuste, juhendamise ja praktikavõimaluste suhtes.⁵¹

Joonis 61. Kõrghariduse vilistlaste rahulolu õpingute eri aspektidega.⁵²
Allikas: SaarPoll (2024)⁵³

⁵¹ SaarPoll (2024). [Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel.](#)

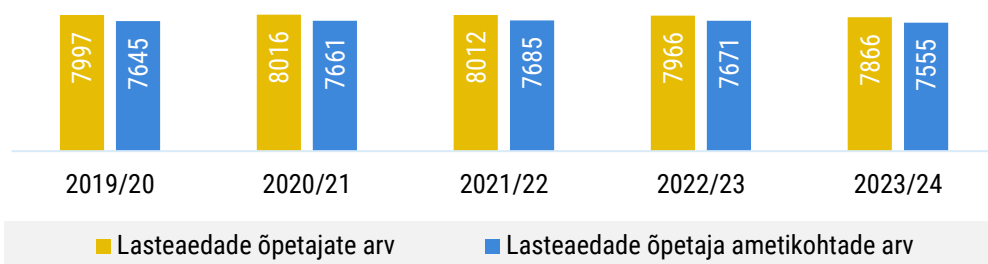
⁵² Väited olid uuringus sõnastatud rahuloluhinnangutena, nt „olen rahul kõrgkooli valikuga“, „olen omandatud kõrgharidusega üldiselt rahul“ jne. Joonisel on väited selguse huvides esitatud lühendatult. Näidatud on vastajate osakaal, kes vastasid „nõustun täiesti“ või „pigem nõustun“, %.

⁵³ SaarPoll (2024). [Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel.](#)

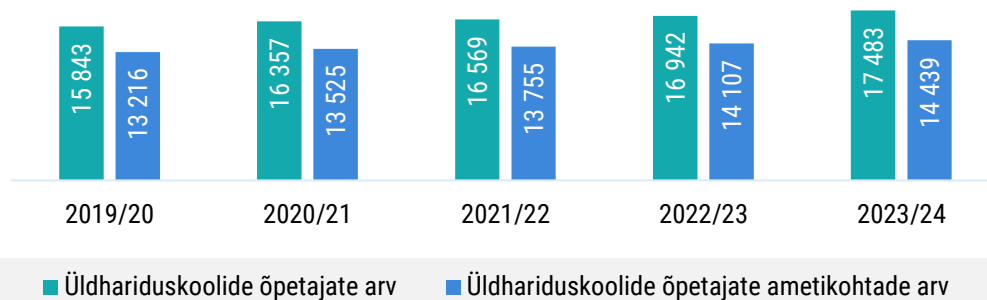
Haridustöötajad

Õpetajad

Õpetajate arv üldhariduskoolides ja kutseõppeasutustes on võrreldes viie õppeaasta taguse ajaga kasvanud. Üldhariduskoolides⁵⁴ töötab 2023/24. õppeaastal 17 483 õpetajat (kasv võrreldes 2019/20. õppeaastaga 10%) ja kutseõppeasutustes⁵⁵ 21 50 õpetajat (kasv samuti 10%). Õpetaja ametikohtade arv on samal perioodil kasvanud üldhariduskoolides 9% ja kutseõppeasutustes 2% (**Joonis 62, Joonis 64**). Lasteaedade⁵⁶ õpetajate arv on viimasel viiel aastal püsinud 8000 lähedal ning alates 2020/21. õppeaastast veidi langenud (

Joonis 63).

Joonis 62. Õpetajate ja õpetaja ametikohtade arv üldhariduskoolides.

Allikas: EHIS

⁵⁴ Üldhariduskoolid – põhikoolid ja gümnaasiumid ning kutseõppeasutuste mittestatsionaarne üldharidusõpe, kuni 2021/22. õa Tallinna Balletikooli üldharidusklassid, alates 2022/23. õa MUBA üldharidusklassid; üldhariduskoolide õpetajad: õpetajad ja klassiõpetajad ning juhid ja tugispetsialistid, kes tegelevad õppetööga.

⁵⁵ Kutseõppeasutuste õpetajad: üldharidusainete õpetajad ja kutseõpetajad ning juhid ja tugispetsialistid, kes tegelevad õppetööga.

⁵⁶ Lasteaiad – koolieelsed lasteasutused ja ühe asutusena tegutsevad lasteaed-koolid; õpetajad: alushariduse õpetajad, muusikaõpetajad, ujumisõpetajad, liikumisõpetajad, eesti keele õpetajad, erirühma ja sobitusrühma õpetajad.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

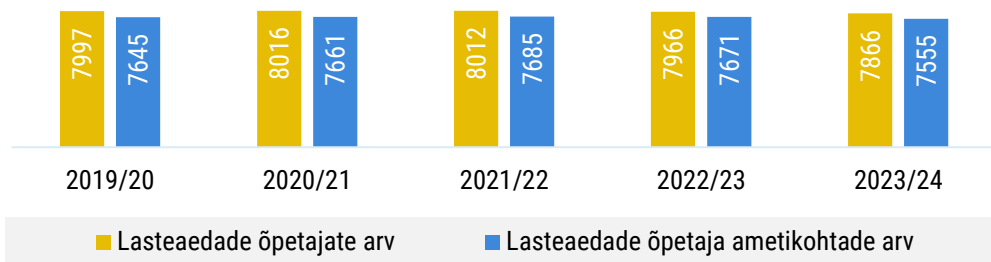
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

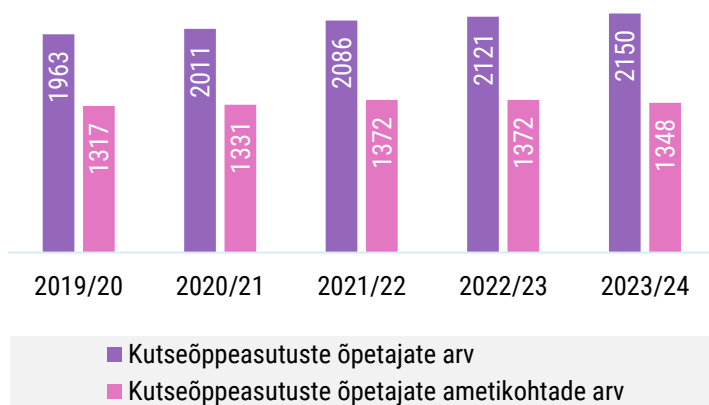
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

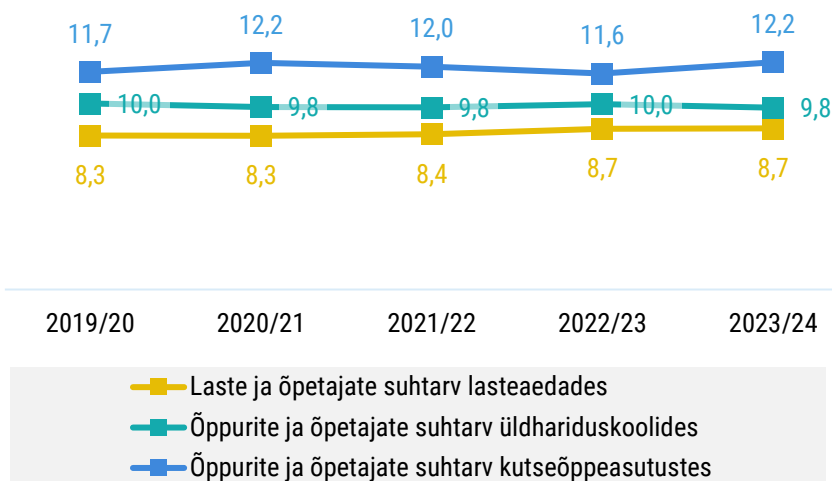

Joonis 63. Õpetajate ja õpetaja ametikohtade arv lasteaedades.
Allikas: EHIS

Joonis 64. Õpetajate ja õpetaja ametikohtade arv kutseõppeasutustes.
Allikas: EHIS

Üldhariduskoolide õpilaste ja õpetajate suhtarvudes pole viimasel viiel õppeaastal olulisi muutusi toimunud (Joonis 65). Maakondadest on suurim õpilaste arv õpetaja kohta Harjumaal (10,9) ja Ida-Virumaal, väikseim Hiiumaal (6,1) (Joonis 66).

Joonis 65. Õpilaste ja õpetajate suhtarvud 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

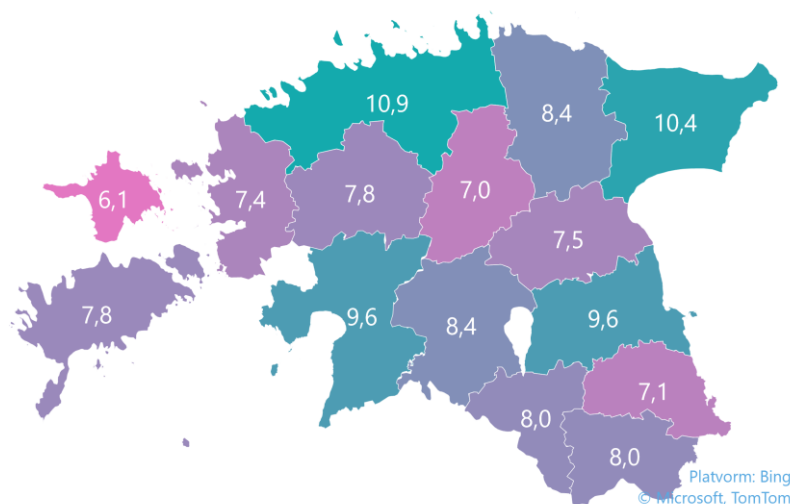
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

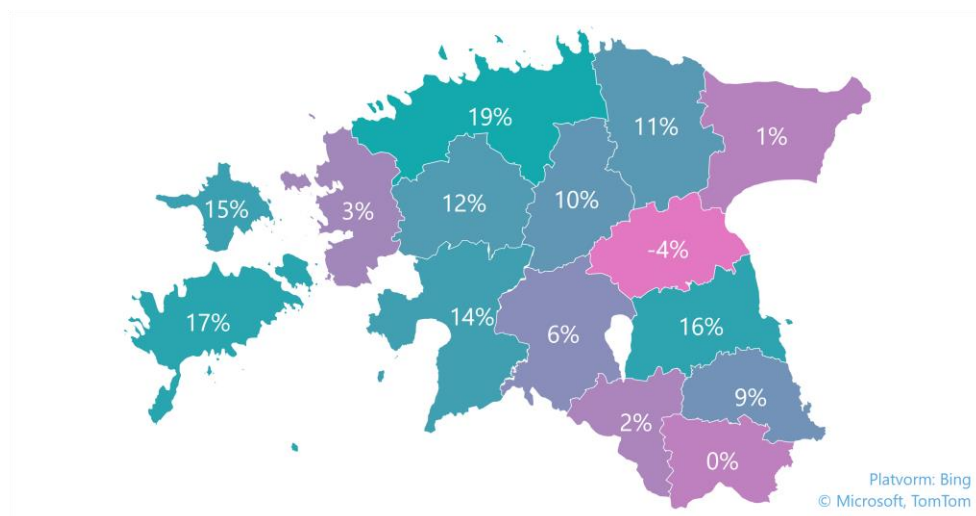
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 66. *Õpilaste ja õpetajate suhtarvud üldhariduskoolides maakonniti 2023/24. õa. Allikas: EHIS*

Üldhariduskoolide õpetajate arv on viie aastaga enim kasvanud Harjumaal, maakondadest ainsana on õpetajate arv kahanenud Jõgevamaal ja püsinud muutumatuna Võrumaal (Joonis 67).

Joonis 67. *Üldhariduskoolide õpetajate arvu muutus maakonniti 2023/24. õa võrreldes 2018/19. õa. Allikas: EHIS*

Üldhariduskoolide õpetajate arvestuslik keskmine koormus on perioodil 2019/20.–2023/24. õa püsinud sama – 0,83. Õpetajate töökoormuse arvestusest saab lähemalt lugeda peatüki lõpuosas. Lasteaedade õpetajad on töötanud keskmise koormusega 0,96 ning kutseõppeasutuste õpetajate keskmine koormus on püsinud vahemikus 0,63–0,67 (2023/24. õa – 0,63).

Suurem osa õpetajatest on naised; nii üldhariduskoolides kui lasteaedades on meesõpetajate osakaal kasvanud, kuid kasv jääb ühe protsendipunkti piiridesse (üldhariduskoolides on meesõpetajaid 15%, lasteaedades 1%). Kutseõppeasutustes on meesõpetajate osakaal 40% ümber.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

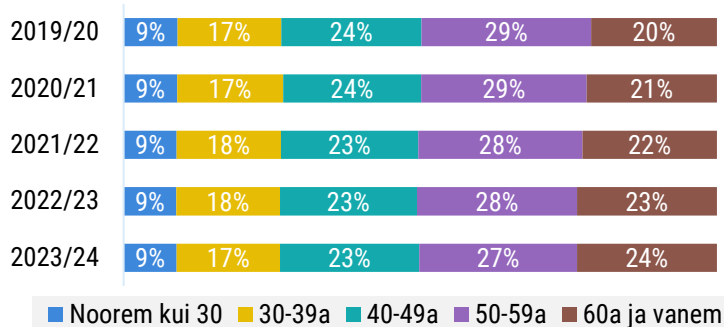
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

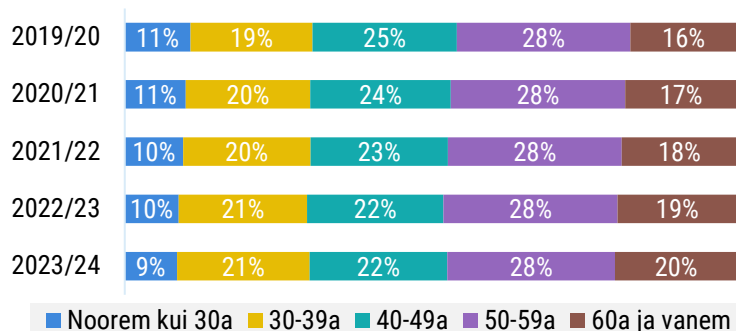
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

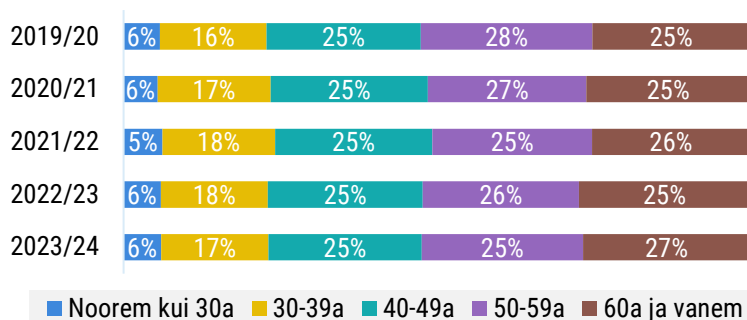
Õpetajate keskmine vanus on lasteaedades 47, üldhariduskoolides 49 ja kutseõppeasutustes 50 aastat. Keskmine vanus on aeglaselt kasvanud – 15 aastaga 2–3 aasta võrra. Kui koolieelsete lasteasutuste ja kutseõppeasutuste õpetajate keskmine vanus on viimasel viiel õppeaastal püsinud sama, siis üldhariduskoolides on see kasvanud 48 aastalt 49le ning vanimasse vanuserühma (60a ja vanemad) kuuluvate õpetajate osakaal on viimase viie õppeaastaga kasvanud viiendikult veerandi lähedale (**Joonis 68**). Meie koolides on suhteliselt palju vanemate vanuserühmade õpetajaid, seega eeldatavasti ka kogenud ja heade oskustega õpetajaid. Esmakordselt õpetajaametis alustajate keskmine vanus on tänaseks u 36 aastat.

Joonis 68. Üldhariduskoolide õpetajate vanusjaotus 2019/20. – 2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Joonis 69. Lasteaedade õpetajate vanusjaotus.
Allikas: EHIS

Joonis 70. Kutseõppeasutuste õpetajate vanusjaotus.
Allikas: EHIS

Õpetajaskonna vanusjaotus võimaldab teatud määral ennustada õpetajate tulevast asendusvajadust, kuid siin tuleb arvestada ka õpilaste arvu prognoositavaid muutusi ning koolivõrku.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

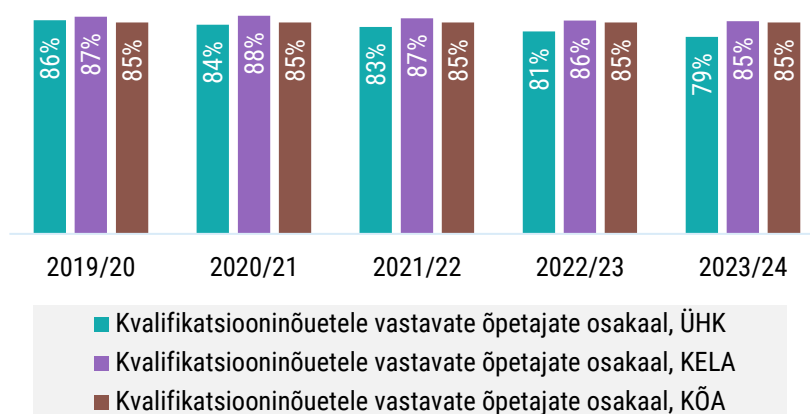
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Teine oluline õpetajate järelkasvuprobleemi kajastav näitaja on kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal. 1. augustist 2023 on koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja juhtide keeleoskuse ja kvalifikatsiooni nõuded sätestatud koolieelse lasteasutuse seaduses⁵⁷ ning üldhariduskooli õpetajate ja juhtide nõuded põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses⁵⁸. Kutseõppeasutuste õpetajate kvalifikatsiooninõuded on esitatud õpetaja ja kutseõpetaja kutsestandardites⁵⁹. Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal on viimastel õppeaastatel langenud nii üldhariduskoolides kui koolieelsetes lasteasutustes; alustavate õpetajate seas on kvalifikatsiooninõuetele vastavate osakaal madalam kui ametist lahkujate seas. On siiski tõenäoline, et osa kvalifikatsioonita õpetajatest õpib õpetajakoolituses ning saavutab aja jooksul täiskvalifikatsiooni. Seda toetavad paindlikud, töötamist ja õppimist ühendada võimaldavad õppimisvõimalused ülikoolide õpetajakoolituses. Kvalifikatsiooninõuetele vastamise näitajaid võib lähiaastatel mõjutada üleminek eestikeelsele õppele.

Üldhariduskoolide õpetajate hulgas on kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal langenud kõige enam: viimase viie õppeaastaga 86%lt 79%le. Lasteaedade õpetajate hulgas oli 2019/20. õppeaastal 87% kvalifikatsiooninõuetele vastavaid õpetajaid, 2023/24. õppeaastaks on näitaja langenud 85%le. Kutseõppeasutuste õpetajatest on viimasel viiel õppeaastal 85% vastanud kvalifikatsiooninõuetele (**Joonis 71**).

Joonis 71. Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

Põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate (kuid siiski mitte kõigile õpetajatele kehtiv) kvalifikatsiooninõue on magistrikraadi või vastava kvalifikatsiooni omamine. Viimasel viiel õppeaastal on üldhariduskoolide õpetajaskonnas olnud 68% neid, kelle kõrgeim omandatud kvalifikatsioon on magistrikraadile vastav või sellest kõrgem kvalifikatsioon (**Joonis 72**). Kasvanud on nii doktorikraadiga õpetajate absoluutarv kui osakaal, mis on jõudnud ühe protsendini.

⁵⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006?leiaKehtiv#para22b1>

⁵⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410?leiaKehtiv#para74b1>

⁵⁹ Kutseõppeasutuste seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020008>.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

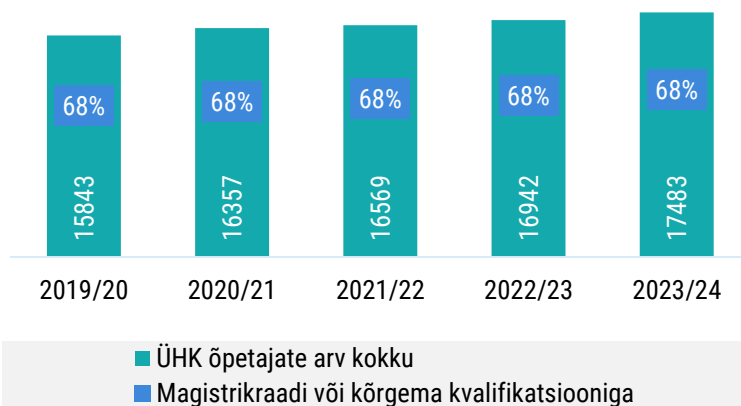
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

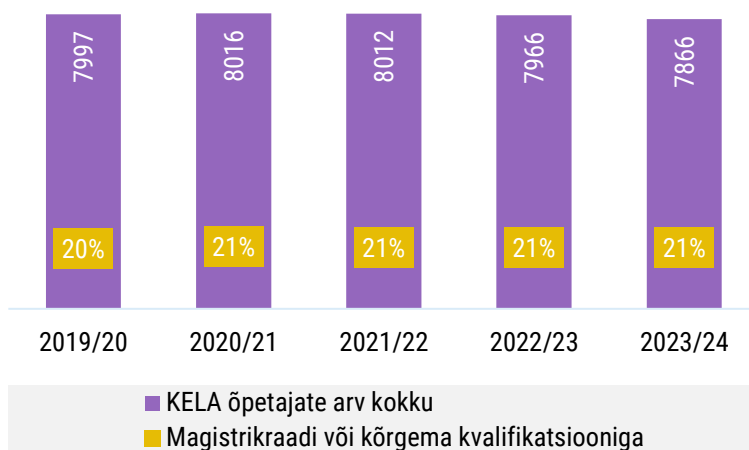
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 72. Üldhariduskooli õpetajad, kellel on magistrikraadile vastav või kõrgem kvalifikatsioon 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

Lasteaedade õpetajatest umbes pooltel on kõrgeimaks omandatud kvalifikatsiooniks rakenduskõrgharidus, bakalaureusekraad või neile vastav kvalifikatsioon, umbes viiendikul magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon (Joonis 73). Lasteaiaõpetajaid ongi varem koolitatud bakalaureuse- või rakenduskõrgharidusõppes, magistriõpe lisandus alates 2015/16. õppeaastast.

Joonis 73. Lasteaedade õpetajad, kellel on magistrikraadile vastav või kõrgem kvalifikatsioon 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

Keskmiselt poolte kutseõppeasutuste õpetajate kõrgeimaks omandatud kvalifikatsiooniks on 2019/20.–2023/24. õppeaastal olnud magistrikraadile vastav või magistri- ja doktorikraadi vaheline kvalifikatsioon (Joonis 74), veidi enam kui veerandil aga rakenduskõrgharidus või bakalaureusekraad või vastav kvalifikatsioon.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

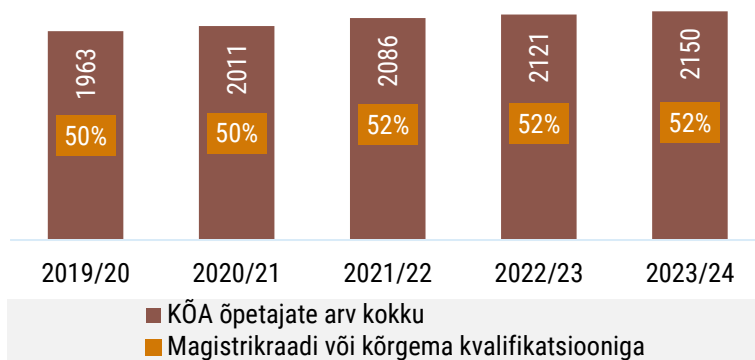
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

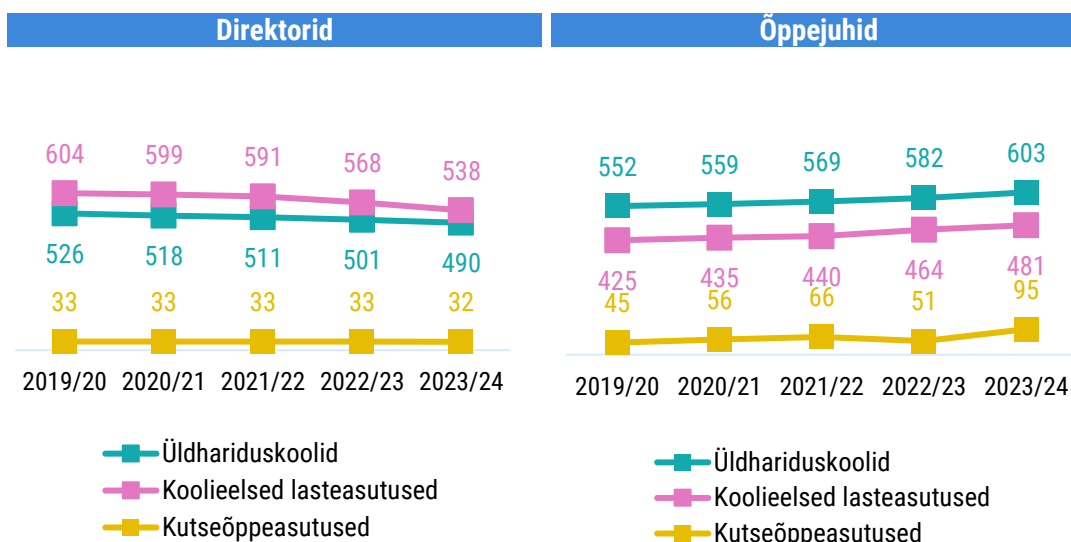

Joonis 74. Kutseõppeasutuste õpetajad, kellel on magistrikraadile vastav või kõrgem kvalifikatsioon 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

Juhid

Kuna igal õppeasutusel on üldjuhul üks direktor, peegeldab lasteaedade ja koolide direktorite arv üldjuhul vastavate asutuste arvu muutust. Õppealajuhatajate arv võib aga kasvada ka siis, kui õppeasutuste arv püsib samana või kahaneb; suuremas koolis võib lausa igal kooliastmel olla oma õppejuht (Joonis 75).

Kutseõppeasutustes näiteks on tavapäraselt õppejuhi rolli täitnud direktori asetäitja õppekasvatusalal, kuid viimastel aastatel on kasvanud õppekasvatusalala juhtivate töötajate arv – need võivad olla nt valdkonna või osakonna õppetöö juhid. Muutuse põhjuseks võivad olla õppevormide mitmekesistumine kutseõppeasutustes ja koolidele lisandunud ülesanded.

Joonis 75. Direktorite ja õppealajuhatajate arvu muutus 2018/19–2022/23. õa. Allikas: EHIS

Direktorid töötavad koolides ja lasteaedades üldjuhul täiskoormusega. Õppealajuhatajate keskmine koormus on üldhariduskoolides ja lasteaedades olnud 0,8 lähedal, kutseõppeasutustes peaaegu täiskoormuse lähedal.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

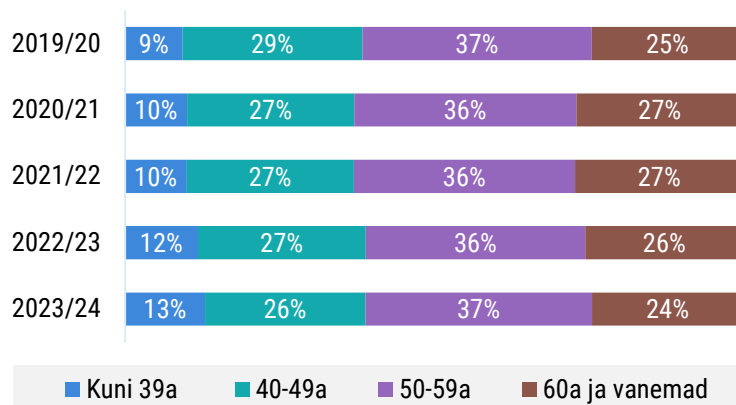
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

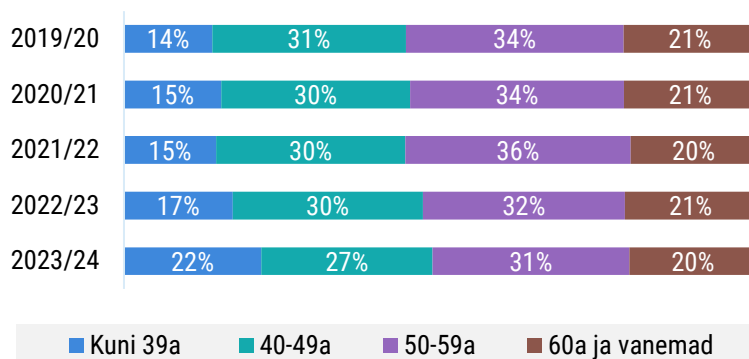
Teadus- ja
arendustegevus

Üldhariduskoolide direktoritest umbes kaks kolmandikku ja õppejuhtidest ligi 95% on viimasel viiel õppeaastal olnud naised. Lasteaedade direktoritest on naisi olnud valdav enamik (94%) ja kõik. Vaid kutseõppeasutuste juhtide seas on meeste esindatus suurem – direktoritest umbes kaks kolmandikku ja õppejuhtidest veerand.

Õppeasutuste juhtide vanusjaotuses võib viimasel viiel aastal täheldada väikest tõusu noorimas vanuserühmas, eeskätt üldhariduskoolide juhtide seas (**Joonis 76**). Koolieelsete lasteasutuste ja kutseõppeasutuste juhtide vanusjaotuses selgesuunalisi muutusetrende pole (**Joonis 77–Joonis 81**).

Joonis 76. Üldhariduskoolide direktorite vanusjaotus 2019/20.–2023/23. õa.
Allikas: EHIS

Joonis 77. Üldhariduskoolide õppejuhtide vanusjaotus 2019/20.–2023/23. õa.
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

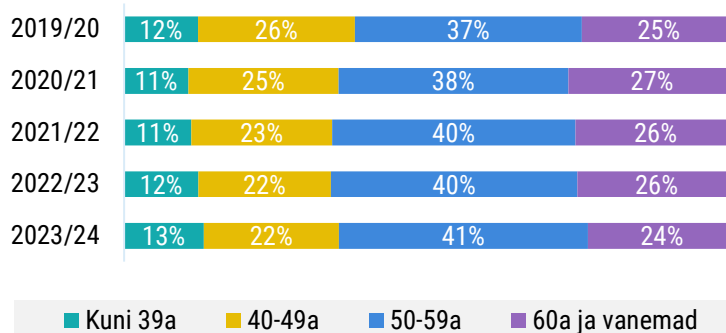
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

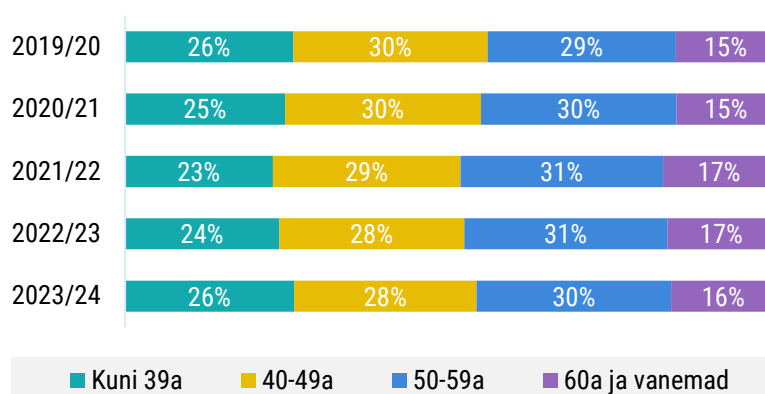
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

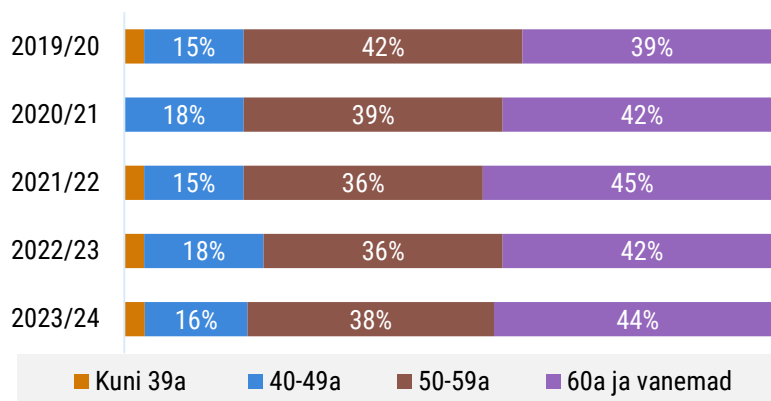
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 78. Lasteaedade direktorite vanusjaotus 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Joonis 79. Lasteaedade õppealajuhatajate vanusjaotus 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Joonis 80. Kutseõppeasutuste direktorite vanusjaotus 2018/19.–2022/23. õa.
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

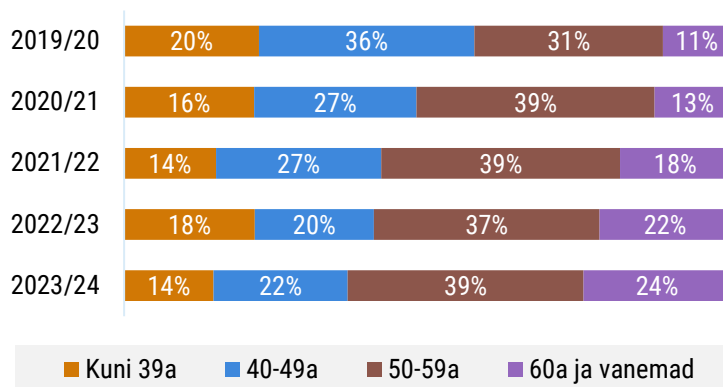
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

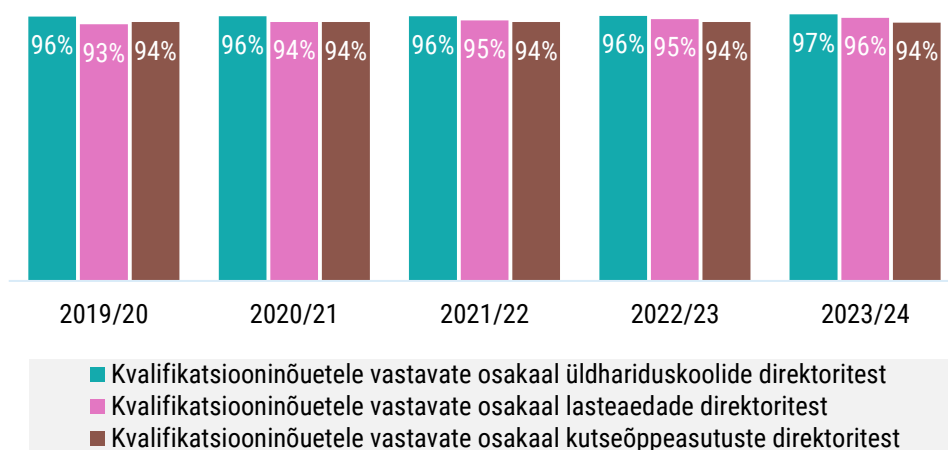
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 81. Kutseõppeasutuste õppealajuhatajate vanusjaotus 2018/19.–2022/23. õa.
Allikas: EHIS

EHISe andmed näitavad, et enamik Eesti lasteaedade, üldhariduskoolide kui kutseõppeasutuste juhtidest vastab kvalifikatsiooninõuetele. Perioodil 2019/20–2023/24 on kvalifikatsiooninõuetele vastavate direktorite osakaal püsinud üldhariduskoolides 96–97% ja kutseõppeasutustes 94% juures, lasteaedades kasvanud 93%lt 96%le (Joonis 82).

Joonis 82. Kvalifikatsiooninõuetele vastavate direktorite osakaal 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Peaaegu kõik kutseõppeasutuste õppealajuhatajad on viimasel viiel õppeaastal vastanud kvalifikatsiooninõuetele. Kõige väiksem on kvalifikatsiooninõuetele vastavate õppealajuhatajate osakaal olnud üldhariduskoolides ja see on olnud ka väikses languses, umbes üks protsendipunkt aastas. Kvalifikatsiooninõuetele vastavuse näitaja on õige pisut langenud ka lasteaedade õppealajuhatajate hulgas (Joonis 83).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

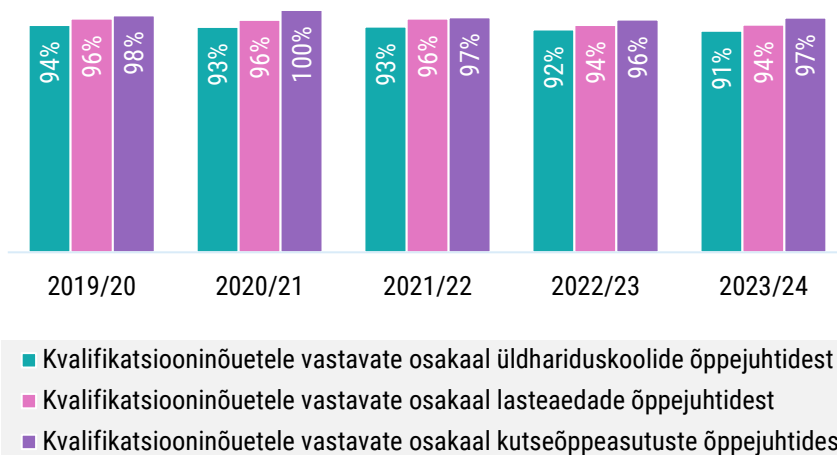
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

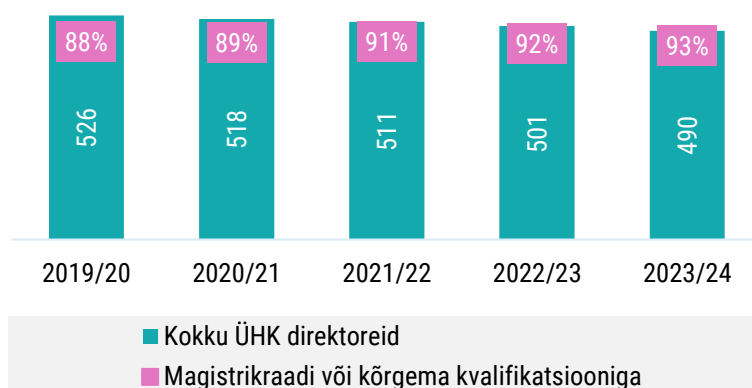
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 83. Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õppealajuhatajate osakaal 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Valdav osa üldhariduskoolide direktoritest on viimase viie õppeaasta andmetel olnud magistrikraadi või sellest kõrgema kvalifikatsiooniga (Joonis 84), sh u 2% doktorikraadiga. Ka õppejuhtidest on enam kui neli viiendikku vähemalt magistrikraadile vastava kvalifikatsiooniga (Joonis 85).

Joonis 84. Magistrikraadi või kõrgema kvalifikatsiooniga üldhariduskooli direktorite osakaal 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

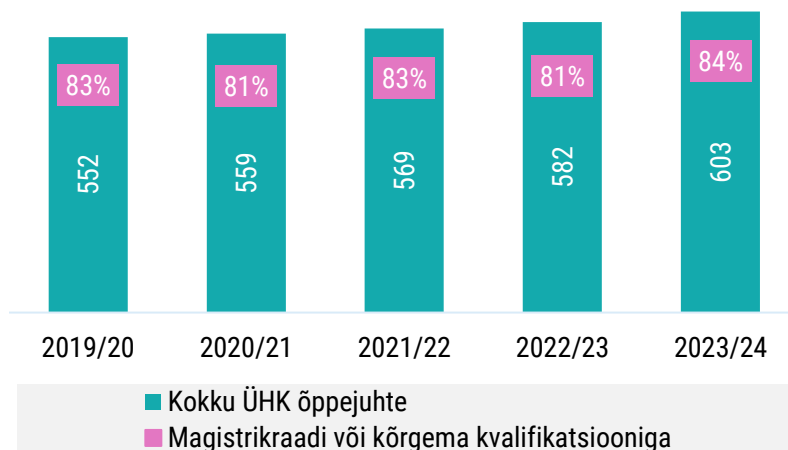
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

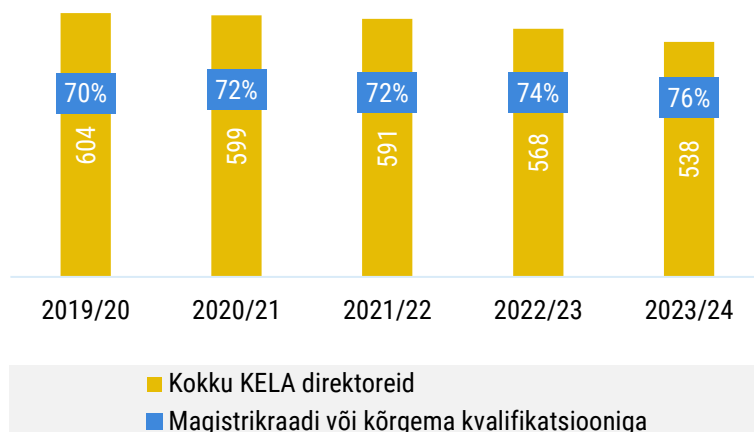
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 85. **Magistrikaadi või kõrgema kvalifikatsiooniga üldhariduskooli õppejuhtide osakaal 2019/20.–2023/24. õa.**
Allikas: EHIS

Lasteaedade direktorite hulgas on vähemalt magistrikaadi omajate osakaal viie õppeaastaga kasvanud kuue protsendipunkti võrra 76%le (**Joonis 86**) ja kutseõppeasutuste direktorite hulgas 82%lt 88%le (**Joonis 87**). Viimaste puhul tuleb arvestada nende väikse absoluutarvuga, mis tähendab, et isegi ühe isiku muutus võib tähendada suurt kõikumist osakaaludes.

Joonis 86. **Magistrikaadi või kõrgema kvalifikatsiooniga koolieelsete lasteasutuste direktorite osakaal 2019/20.–2023/24. õa.**
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

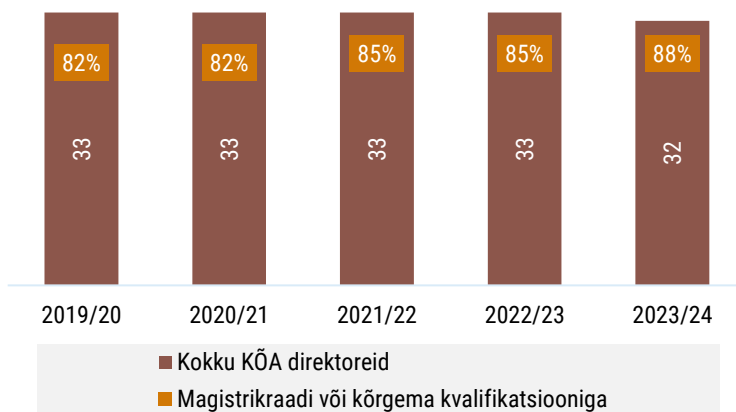
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

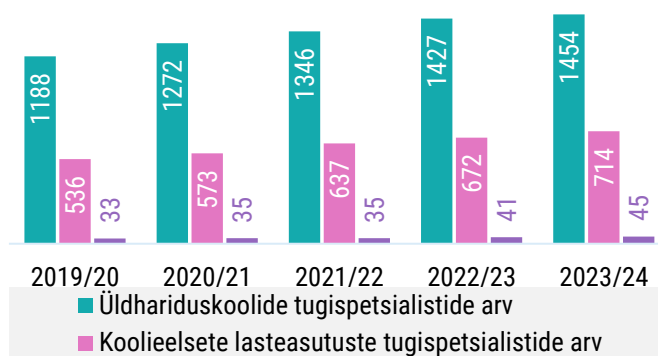
Joonis 87. **Magistrikraadi või kõrgema kvalifikatsiooniga kutseõppeasutuste direktorite osakaal 2019/20.–2023/24. õa.**
Allikas: EHIS

Tugispetsialistid

Üldhariduskoolides töötavatest tugispetsialistidest kantakse EHISe pedagoogide registrisse eripedagoogid, logopeedid, koolipsühholoogid ja sotsiaalpedagoogid, lasteaedade tugispetsialistidest eripedagoogid ja logopeedid, kutseõppeasutustes eripedagoogid, koolipsühholoogid ja sotsiaalpedagoogid. EHIS ei anna siiski kõikset ülevaadet tugispetsialistide kättesaadavusest õppeasutustes. Alates 02.10.2018 kogutakse EHISesse infot nende tugispetsialistide kohta, kes kuuluvad õppeasutuse töötajate koosseisu või töötavad kohaliku omavalitsuse hallatavas asutuses ning nende töölepingu lisas on välja toodud koormus õppeasutuses. Erasektoris töötavad tugispetsialistid tuleb sisestada EHISe andmebaasi, kui töölepingus on õppeasutus fikseeritud töötamise kohana ja koormus on teada. Võlaõiguslike lepingute alusel tugiteenuse pakkujate sisestamine andmebaasi on vabatahtlik.

EHISe andmed näitavad, et perioodil 2019/20.–2023/24. õa on tugispetsialistide arv kasvanud nii lasteaedades, üldhariduskoolides kui kutseõppeasutustes (

Joonis 88) ning õpilaste/laste arv tugispetsialisti kohta on langenud (Joonis 89).

Joonis 88. **Tugispetsialistide arvu muutus 2019/20.–2023/24. õa.**
Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

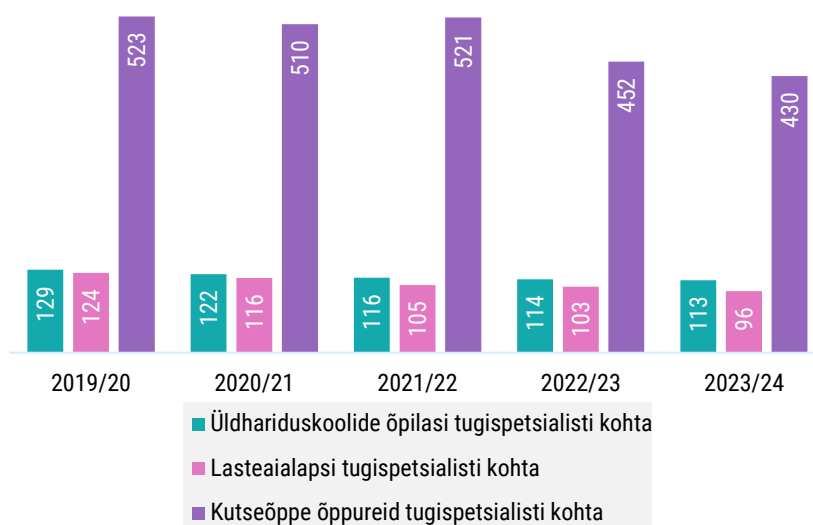
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

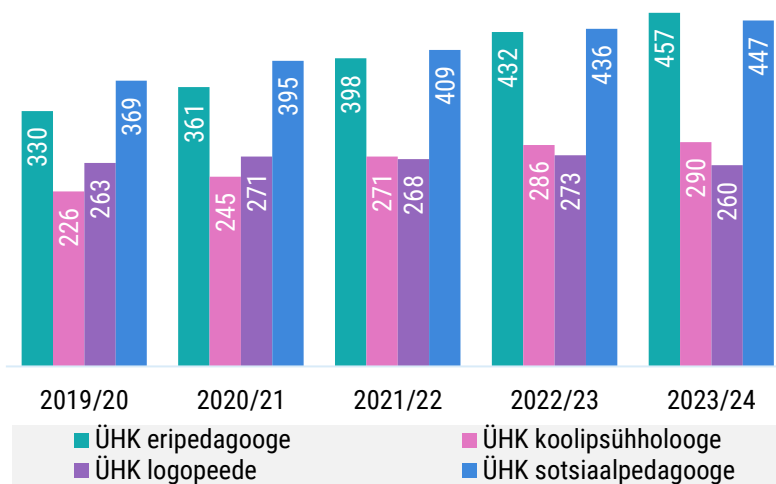
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 89. Õpilaste/laste ja tugispetsialistide suhtarvu muutus 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Üldhariduskoolides on viie õppeaastaga enim kasvanud eripedagoogide arv (38%), seevastu logopeedide arv on püsinud üsna samal tasemel ja mõnel aastal isegi veidi kahanenud (Joonis 90).

Joonis 90. Üldhariduskoolide tugispetsialistide arv 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

2023/24. õppeaastal tegutses Eestis 510 üldhariduskooli ja neist töötas eripedagooge 310 (61%), koolipsühholooge 265 (52%), logopeede 234 (46%) ning sotsiaalpedagooge 355 (70%) koolis. Kokku oli vähemalt üks tugispetsialist EHISe andmetel tööl 473 koolis (93%). Võrdluseks: 2019/20. õppeaastal oli eripedagooge 45% koolides, koolipsühholooge 39%, logopeede 45% ning sotsiaalpedagooge 57% koolides; vähemalt üks tugispetsialist oli EHISe andmete põhjal 84% koolidest.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

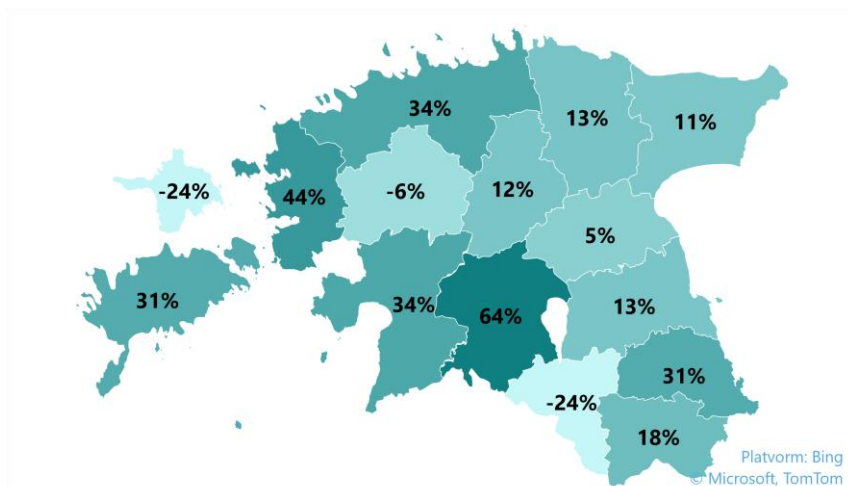
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

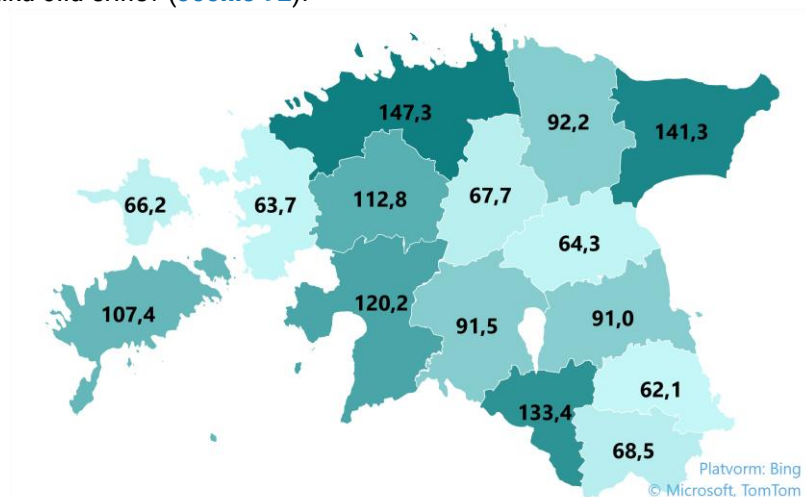
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 91. Üldhariduskoolide tugispetsialistide arvu muutus maakonniti 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Maakondlikku õpilaste ja tugispetsialistide suhet vaadeldes tuleb taas meeles pidada, et kõigi tugispetsialistide andmed ei pruugi EHISes kajastuda ja maakonniti võib nende töölevormistamise praktika olla erinev (Joonis 92).

Joonis 92. Üldhariduskoolide õpilaste arv tugispetsialisti kohta maakonniti 2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Tugispetsialistid on nii lasteaedades, üldhariduskoolides kui kutseõppeasutustes valdavalt naised. 2023/24. õppeaastal töötab üldhariduskoolide psühholoogina 25 meest (9% koolipsühholoogidest), sotsiaalpedagoogina üheksa (2% sotsiaalpedagoogidest) ja eripedagoogina viis meest (1% eripedagoogidest). Lasteaia eripedagoogide seas on mehi vaid kaks ja logopeedide seas üks. Kutseõppeasutuste tugispetsialistidest on üksikud sotsiaalpedagoogid mehed (7%).

Üldhariduskooli eripedagoogide ja sotsiaalpedagoogide keskmine vanus on 44 aastat, koolipsühholoogidel 46 ja logopeedidel 56 aastat. Jätkuvalt on enim vanima vanuserühma (60a ja vanemad) esindajaid logopeedide seas, kuigi nooremate töötajate osakaal väga aeglaselt kasvab. Üldhariduskoolide koolipsühholoogide seas on 60a ja vanemate osakaal viie õppeaastaga peaaegu kahekordistunud, sotsiaalpedagoogide seas on vanima vanuserühma osakaal veidi vähenenud (Joonis 93–Joonis 97).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

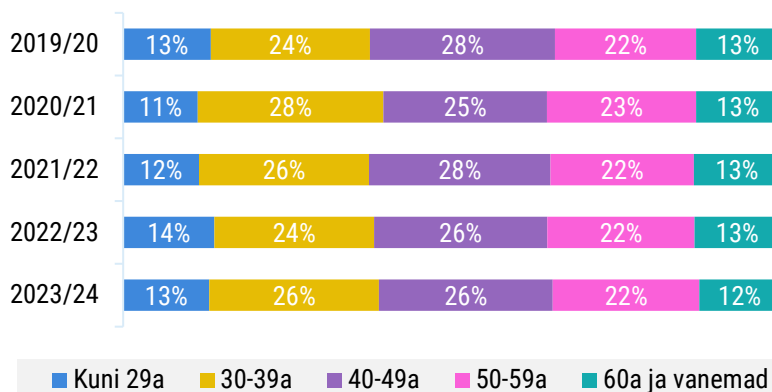
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

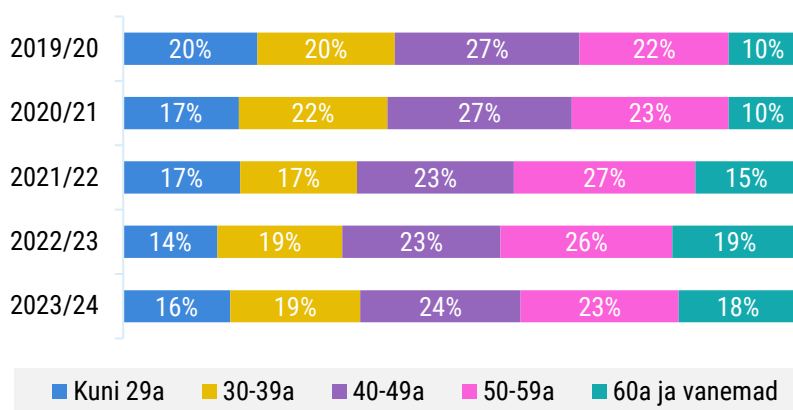
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

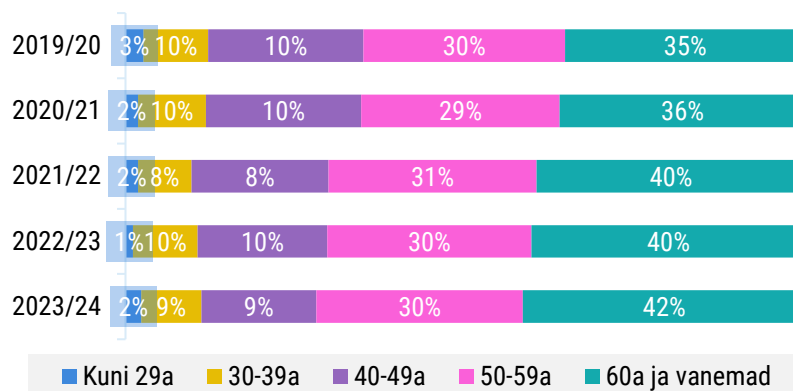
Joonis 93. Üldhariduskoolide eripedagoogide vanusjaotus 2019/20. – 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Joonis 94. Üldhariduskoolide koolipsühholoogide vanusjaotus 2019/20. – 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Joonis 95. Üldhariduskoolide logopeedide vanusjaotus 2019/20. – 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

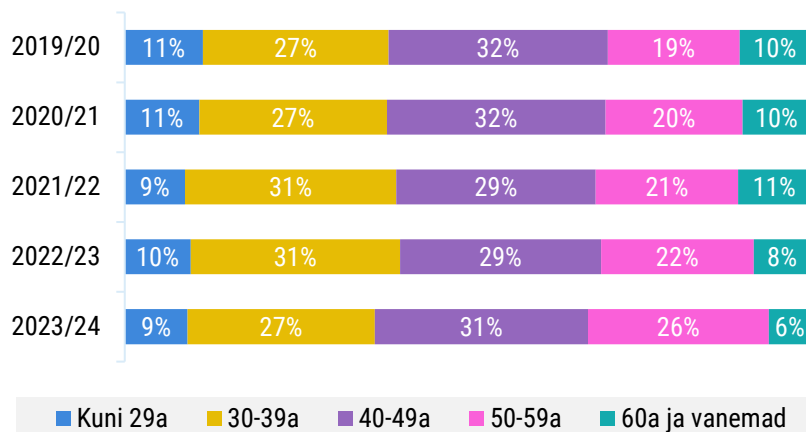
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

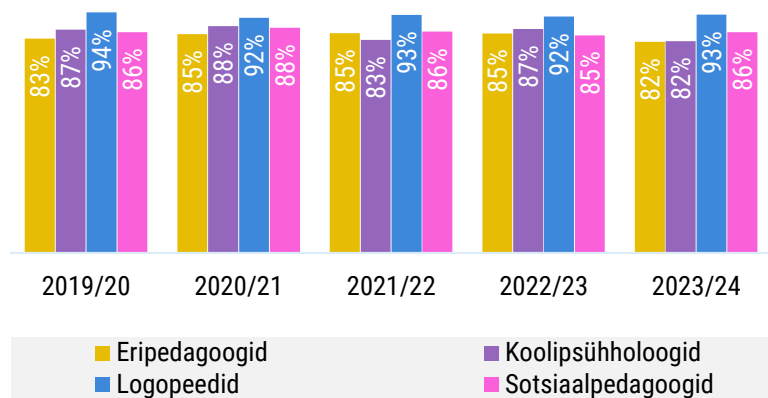
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 96. Üldhariduskoolide sotsiaalpedagoogide vanusjaotus 2019/20. –2023/24. õa. Allikas: EHIS

Üldhariduskoolide tugispetsialistidest vastab kvalifikatsiooninõuetele ümmarguselt 90% ning see osakaal ei ole viimase viie õppeaastaga oluliselt muutunud. Kõrgeim on kvalifikatsiooninõuetele vastamise osakaal üldhariduskoolide logopeedide seas ning mõnevõrra madalam eripedagoogide ja koolipsühholoogide seas. Valdaval enamikul tugispetsialistidest on vähemalt magistrikraadile vastav haridustase; erandiks on sotsiaalpedagoogid, kellest on magistrikraadiga veidi alla poole. Nende koolitus toimubki bakalaureuseõppes, kuid tuleb märkida, et väiksel osal (u 3%) üldhariduskoolide sotsiaalpedagoogidest puudub kõrgharidus (Joonis 98).

Joonis 97. Üldhariduskoolide tugispetsialistidest kvalifikatsiooninõuetele vastavate osakaal 2019/20. –2023/24. õa. Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

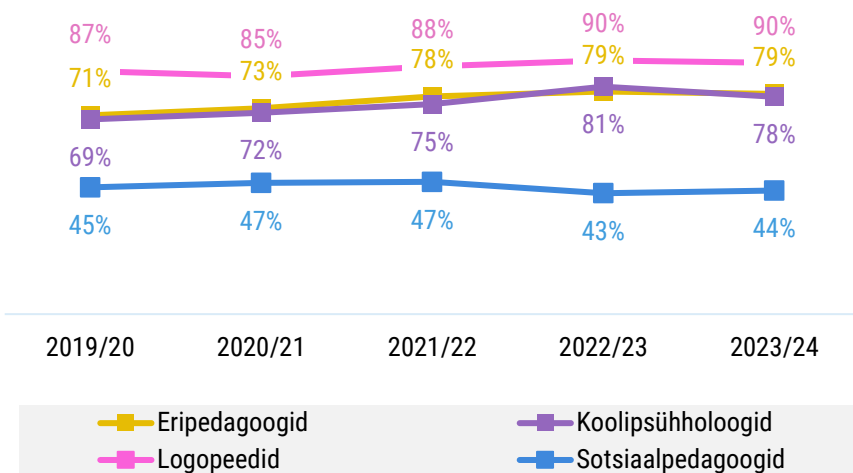
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

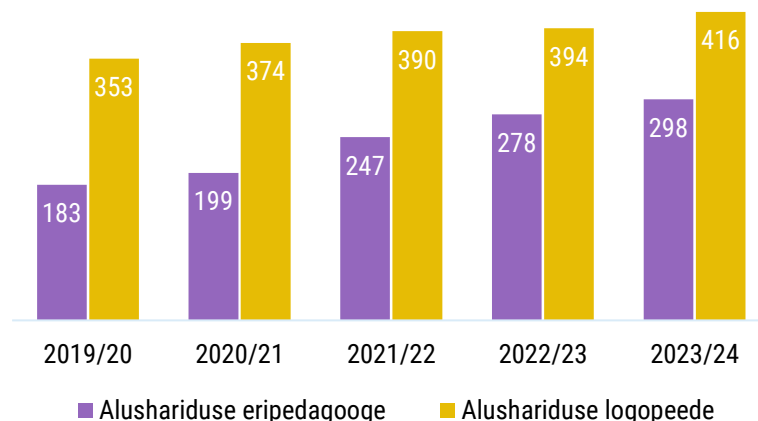
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 98. **Magistrikraadiga või sellest kõrgema kvalifikatsiooniga tugispetsialistide osakaal üldhariduskoolides 2019/20.–2023/24. õa.**

Allikas: EHIS

Lasteaedades töötavad tugispetsialistidena eripedagoogid ja logopeedid. Viimase viie õppeaastaga on alushariduse logopeedide ja eriti eripedagoogide arv lasteaedades märkimisväärselt kasvanud (**Joonis 100**), eeskätt Harju- ja Tartumaal (**Joonis 101**). Samas on kasvanud toevajadusega laste osakaal ja mitmes maakonnas ka absoluutarv (**Tabel 2**).

Joonis 99. **Lasteaedade tugispetsialistide arv 2019/20.–2023/24. õa.**

Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

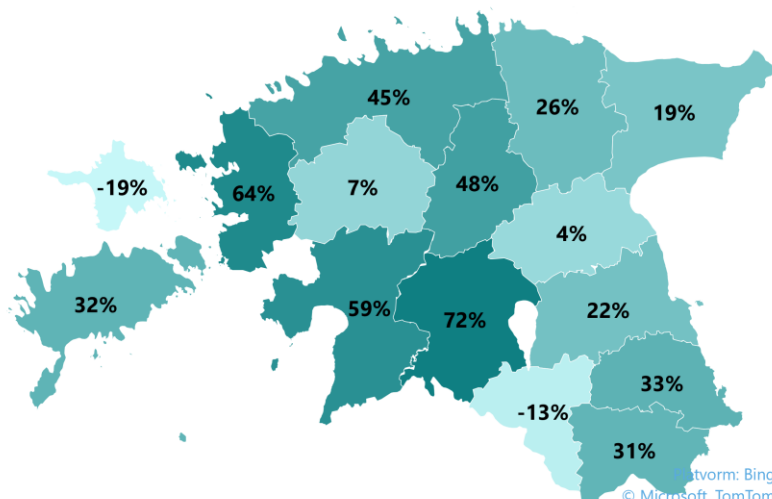
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

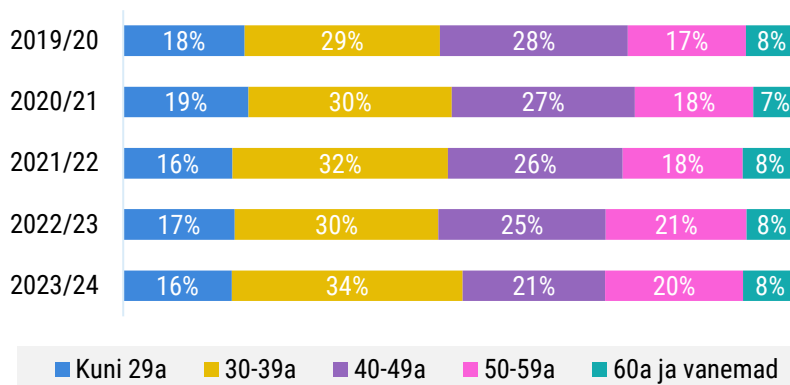
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 100. Lasteaedade tugispetsialistide arvu muutus maakonniti 2019/20.–2023/24. äa.

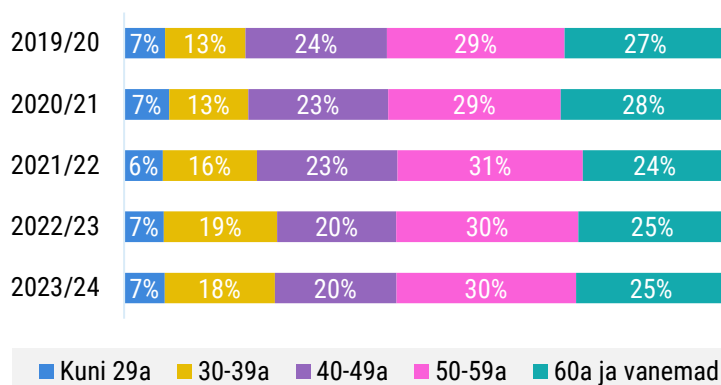
Allikas: EHIS

Alushariduse eripedagoogide keskmine vanus on 42 aastat, logopeedidel 50 aastat. Vanuserühmade jaotuses viimasel viiel õppeaastal selgeid muutusi pole toimunud; võrreldes üldhariduskoolidega on lasteaedades veidi enam nooremate vanuserühmade tugispetsialiste (Joonis 102, Joonis 103).

Joonis 101. Lasteaedade eripedagoogide vanusjaotus 2019/20.–2023/24. äa.

Allikas: EHIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

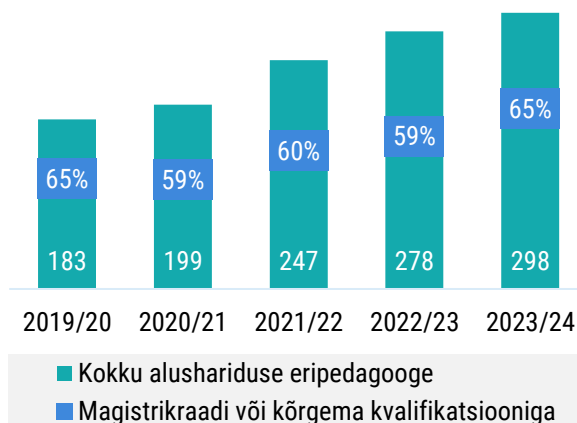
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

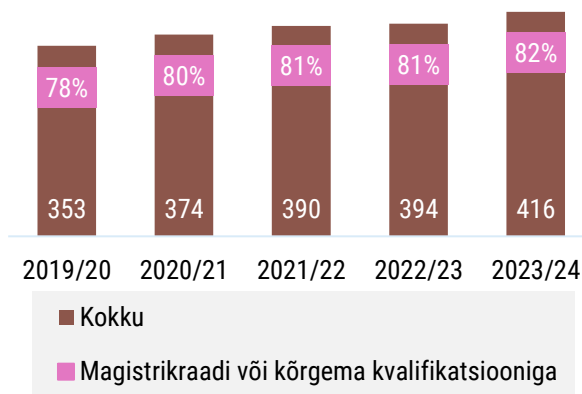
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 102. Lasteaedade logopeedide vanusjaotus 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Alushariduse eripedagoogidest umbes kaks kolmandikku on magistrikraadi või sellest kõrgema kvalifikatsiooniga (Joonis 103). Veidi on kasvanud nende eripedagoogide arv, kellel on vaid keskharidus või sellele vastav kvalifikatsioon, kuid kokkuvõttes jääb nende osakaal siiski 3–4% ümber. Logopeedide seas on vähemalt magistrikraadile vastava haridusega töötajate osakaal kõrgem – üle 80% (Joonis 104). Kõrgharidus puudub u 2% lasteaedade logopeedidest.

Joonis 103. Lasteaedade eripedagoogide kvalifikatsioon 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Joonis 104. Lasteaedade logopeedide kvalifikatsioon 2019/20.–2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Umbes 80% lasteaedade eripedagoogidest ja 90% logopeedidest vastavad kehtivatele kvalifikatsiooninõuetele ja see näitaja ei ole viimasel viiel aastal selgelt ega püsivalt muutunud (Joonis 105).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

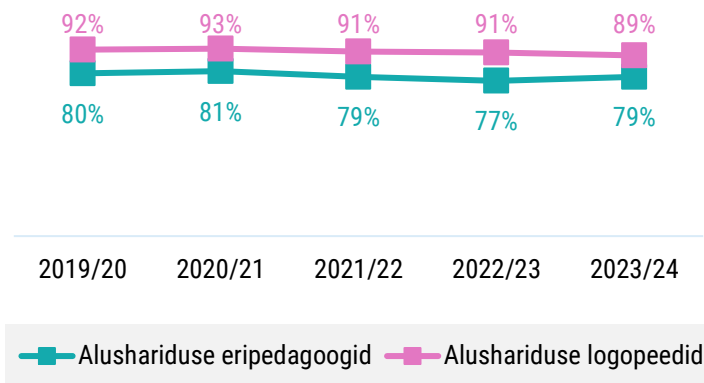
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

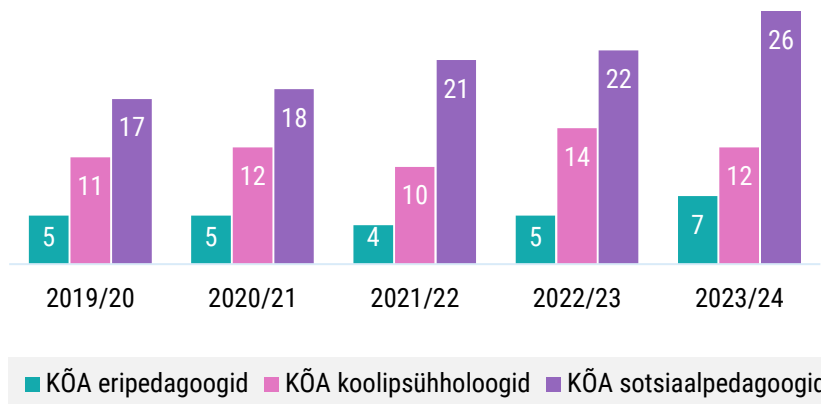
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 105. Lasteaedade tugispetsialistidest kvalifikatsiooninõuetele vastavate osakaal 2019/20.–2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Kutseõppeasutustes töötab vähe tugispetsialiste (eripedagoogid, koolipsühholoogid, sotsiaalpedagoogid) ja nende arv on viimase viie õppeaasta jooksul vähe muutunud (Joonis 106), kuid veidi on suurenenud tugispetsialistidega õppeasutuste osakaal. Samas on kutsehariduses kasvanud toevajadusega õppijate osakaal, seega tuleks tähelepanu pöörata kutseõppeasutustes töötavate tugispetsialistide arvu suurendamisele. Õppimiskohustuse pikenemisega jõuab ettevalmistavasse õppesse ja kutsekeskharidusse rohkem toevajadusega noori ning vajadus tugispetsialistide järgi võib veelgi kasvada.

Joonis 106. Tugispetsialistide arv kutseõppeasutustes 2019/20.–2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Õpetajakoolituse vastuvõtustatistika

Õpetajate koolitus toimub Eestis peaaesjalikult Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis, üksikud õpetajakoolituse õppekavad on ühised ka Tallinna Tehnikaülikooli või Eesti Kunstiakadeemiaga. Õpetajakoolituse õppekavad ei kuulu ainult hariduse õppevaldkonda, neid on ka humanitaaria ja kunstide ning teeninduse õppevaldkondades. Mitte kõik hariduse õppevaldkonda kuuluvad õppekavad ei anna õpetajakutset ega ettevalmistust õpetajana tööle asumiseks. Õppekavade

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

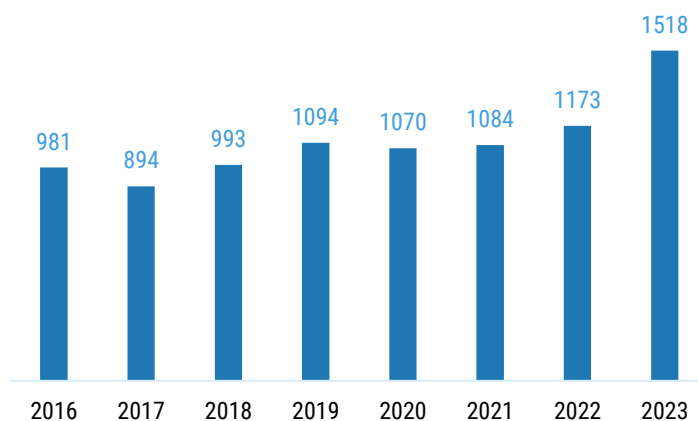
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

hulka, mis annavad ettevalmistuse asuda tööle õpetajana, kuuluvad aineõpetajate, klassiõpetajate, koolieelsete lasteasutuste, kutseõpetajate koolitus ning ka eripedagoogide koolitus⁶⁰. Lisaks neile on TÜs ja TLÜs mõned bakalaureusetaseme õppekavad, mis ei anna ettevalmistust õpetajana töötamiseks, vaid aineõpetajate koolituse magistriõppesse astumiseks.

Õpetajakoolituse vastuvõtu koguarvud näitavad, et 2023/24. õppeaastal astus õpetajakoolituse õppekavadele õppima ligi poolteist korda enam tudengeid kui viis õppeaastat tagasi; suur tõus toimuski just 2023. aastal (**Joonis 107**). Suurenenud vastuvõtuarv ei toonud aga kaasa madalamaid konkursse – seega jätkub huvilisi, kes sooviksid õppida õpetajaks. Kõige kõrgemad on sisseastumiskonkursid alushariduse pedagoogi erialal ja klassiõpetaja õppesse, kõige madalamad on konkursid aineõpetajate koolituses (**Joonis 108–Joonis 111**). Üldkokkuvõttes ületab õpetajakoolituse erialade vastuvõtukonkurss ülikoolides sama õppetaseme keskmist. Tuleb aga rõhutada, et õpetajakoolituse vastuvõtu suurendamine ei pruugi tagada õpetajate piisavat järelkasvu, kui koolid ei suuda pakkuda lõpetajatele atraktiivset ja toetavat töökeskkonda.

Joonis 107. Õpetajakoolituse õppekavadele vastuvõetud üliõpilaste arv 2016–2023. Allikas: EHIS

⁶⁰ Nimetatud õppekavade rühmade puhul ei ole tegemist rahvusvahelise ühtse hariduse liigituse ISCED õppekavade rühmade jaotusega (selles ei jaotata õpetajakoolituse õppekavasid meile sobivas jaotuses), vaid HTM analüütiku ja ekspertide koostatud jaotusega.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

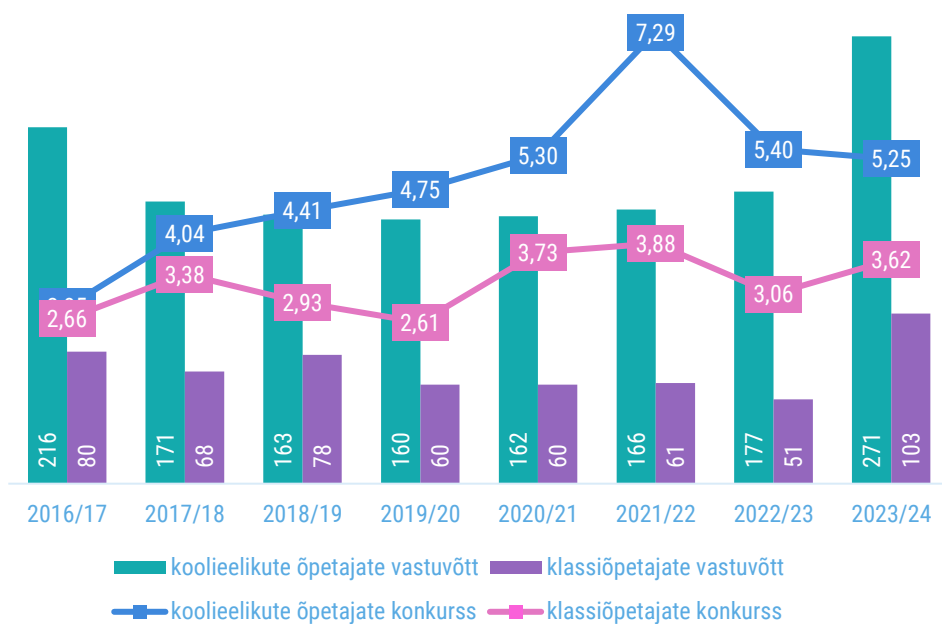
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

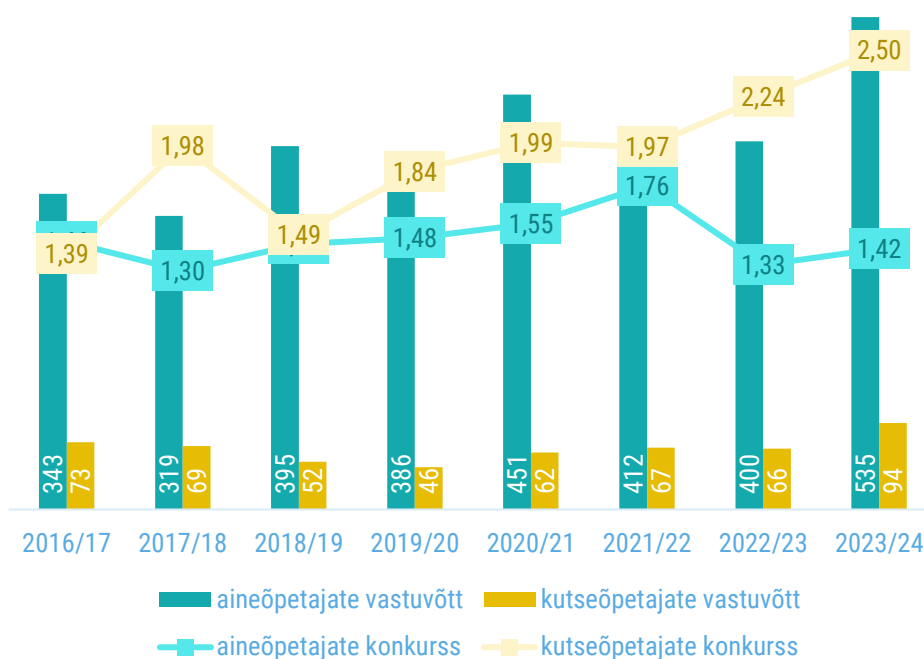
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 108. Õpetajakoolituse õppekavadele vastuvõetud üliõpilaste arv ja sisseastumiskonkurss 2019/20.-2023/24. õa, õpetajakoolituse rühma lõikes, lasteaiaõpetajad ja klassiõpetajad. Allikas: EHIS

Joonis 109. Õpetajakoolituse õppekavadele vastuvõetud üliõpilaste arv ja sisseastumiskonkurss 2019/20.-2023/24. õa, õpetajakoolituse rühma lõikes, aineõpetajad ja kutseõpetajad. Allikas: EHIS, SAIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

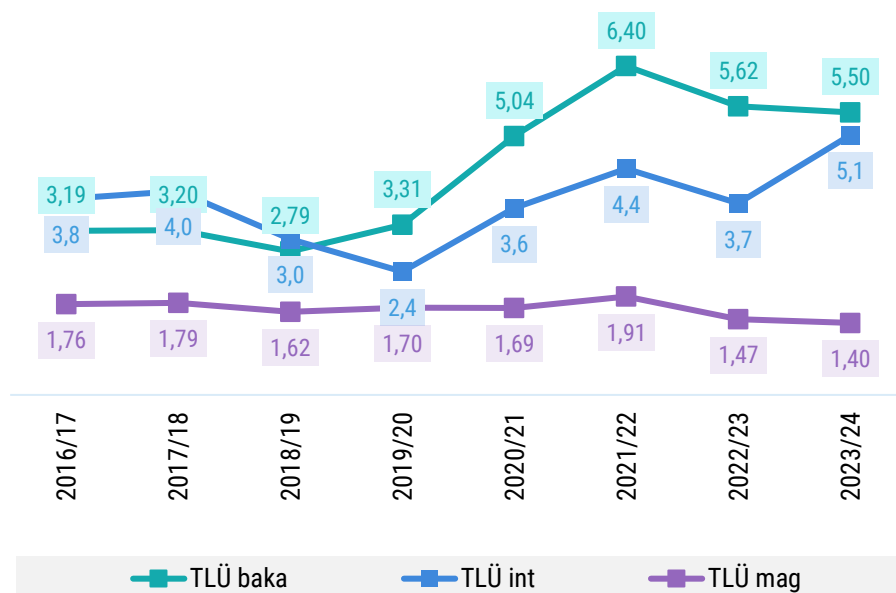
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

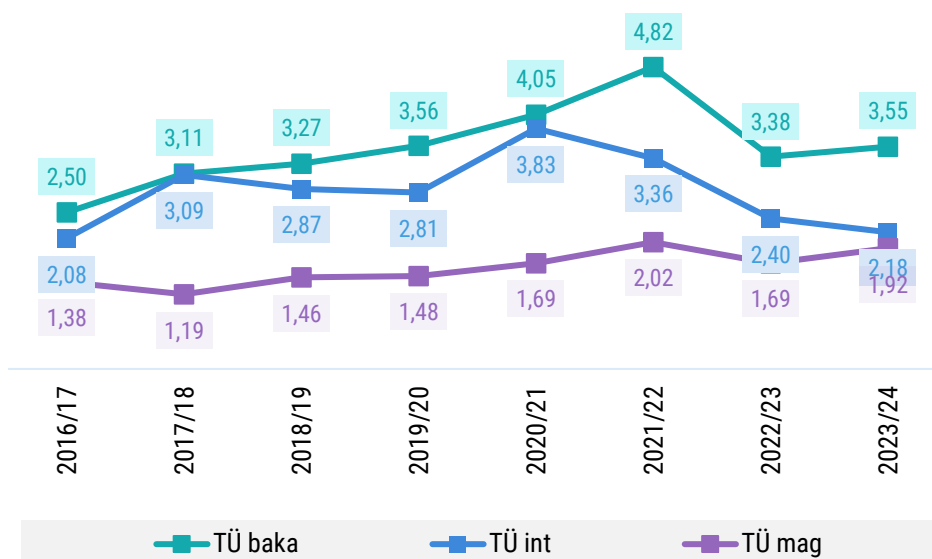
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 110. Tallinna Ülikooli õpetajakoolituse õppekavade sisseastumiskonkurss 2019/20. –2023/24. õa õppetaseme lõikes. Allikas: EHIS, SAIS

Joonis 111. Tartu Ülikooli õpetajakoolituse õppekavade sisseastumiskonkurss 2019/20. –2023/24. õa õppetaseme lõikes. Allikas: EHIS, SAIS

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Õpetajate töökoormusest

22.–30. jaanuarini 2024 toimus Eestis õpetajate streik, milles Eesti Haridustöötajate Liidu hinnangul osales 22 000 õpetajat.⁶¹ Sellega seoses kerkis päevakorra küsimus õpetajate töökoormusest ja võimalikust ülekoormusest.

Õpetaja töökoormuse all on võimalik mõista nii tegelikku töömahtu tundides kui tajutavat töö intensiivsust⁶², mis võib hõlmata töö keerukust, vastutusrikkust, huvipoolte vastukäivaid ootusi, ressursside puudust jms⁶³. Mõlemad mõjutavad nii õpetaja töö tulemuslikkust (õpilaste õpitulemused ja heaolu) kui tema enda töörahulolu ja kutsekindlust. Üle koormatud ja läbi põlenud õpetajad ei mõju hästi ameti atraktiivsusele ega soodusta järelkasvu.

Eestis on täiskoormusega töötava üldhariduskooli õpetaja tööaeg 35 tundi nädalas ja selle sisse peaksid mahtuma kõik õpetaja tööülesanded, mis lepitakse kokku õpetaja ja koolijuhi vahel. Koolijuhi ülesanne on luua piisavalt ametikohti (sh nii õpetajad kui tugispetsialistid), et õpilased võiksid saavutada riiklikus õppekavas ette nähtud õpiväljundid ning õpetajate töökoormus ei ületaks 35 tundi nädalas. Koolipidaja ülesanne on tagada selleks piisav eelarve.

Tegelikkuses on koolides kasutusel erinevad töökoormuse arvestuse alused, sh endiselt nn kontakttundide põhine tööaja arvestus (kuni aastani 2013 kehtinud koormusarvestus nägi normkoormuse sees ette 18-24 kontakttundi). Kõigis koolides ei ole piisavalt õpetaja ametikohti või ei jätku kvalifitseeritud õpetajaid ning õpetajad töötavad „suurema kui täiskoormusega“ (mida tööõigus tegelikult ei luba) või täidavad täiskoormusega töötades nii mahukaid tööülesandeid, et nende tegelik tööaeg ületab oluliselt 35 tundi nädalas.

Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel viis konsultatsioonifirma Ernst & Young 2016. aastal läbi õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuringu⁶⁴. Veebiküsitlusele vastanud õpetajad andsid 2015/2016. õppeaastal keskmiselt 21 kontakttundi nädalas, seejuures oli täistööajaga töötavate õpetajate (n=1229) keskmine kontakttundide arv 24 ja osalise tööajaga õpetajate oma 14.

Lisaks ankeedile kasutati tööaja kaardistamist. Kaardistuses osalenud täistööajaga õpetajatel kulus konkreetsel nädalal tööle keskmiselt 41 tundi. Tööajast keskmiselt 35% kulus tundide andmisele, 16% tundide ettevalmistamisele, 9% hindamisele ja tagasisideandmisele, 7% õpilaste nõustamisele ja juhendamisele, 6% dokumentatsiooni täitmisele ning 26% muudele ülesannetele (professionaalne areng, klassijuhataja töö, koostöö kolleegidega, suhtlemine lapsevanematega, klassivälised üritused jms). Tööaja jagunemine oli mõnevõrra erinev õppeaasta alguses ja lõpus. Mida lühem oli õpetajate tööstaaž, seda suurem osa nende tööajast kulus tundide ettevalmistamisele. Ainevaldkondade alusel eristusid kehalise kasvatus õpetajad, kellel kulus tundide ettevalmistamisele ja hindamisele teistest suhteliselt vähem aega. Kõige rohkem võttis õpilaste tööde hindamine aega emakeele ja kirjanduse õpetajatel. Peaaegu kõik õpetajad (96% vastanutest) tegid tööd ka kodus.

⁶¹ <https://ehl.org.ee/streik/>

⁶² Thompson, G., Creagh, S., Stacey, M. jt. Researching teachers' time use: Complexity, challenges and a possible way forward. The Australian Educational Researcher (2023). <https://doi.org/10.1007/s13384-023-00657-1>

⁶³ Ballet, K. ja Kelchtermans, G. (2009). Struggling with workload: Primary teachers' experience of intensification. Teaching and Teacher Education. Volume 25, Issue 8, November 2009, 1150-1157. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.02.012>

⁶⁴ Ernst & Young Baltic AS (2016). Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuring. Lõpparuanne. <http://hdl.handle.net/10062/54795>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Õpetajate tööaja kasutust on varem uurinud Eesti Haridustöötajate Liit aastatel 2006 ja 2009. Neist viimase uuringu aruandes⁶⁵ leiti, et veidi rohkem kui veerandil nn normkoormusega (18–24 kontakttundi nädalas vastavalt tollel ajal kehtinud haridustöötajate tööaja määrule⁶⁶) õpetajatest kulus lisaks õppetundide läbiviimisele muudele tööülesannetele kahe nädala keskmisena vähemalt 35 tundi ja igal kaheksandal õpetajal üle 45 tunni.

Õpetajate ajakasutust on analüüsitud ka rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 (hõlmab ainult kolmanda kooliastmega koole) Eesti aruande I osas⁶⁷, kus on arvestatud kokku nii täis- kui ka osakoormusega töötavate õpetajate keskmine ajakulu töö nädalas. Eesti õpetajatel keskmiselt (sh nii täis- kui osakoormusega töötavad) kulus kõikide tööga seotud ülesannete täitmisele täielikul töö nädalal 35,7 tundi, millest 85,5% kulus õpilaste õpetamisele. Selles ei olnud olulist muutust võrreldes 2008. ja 2013. aasta TALIS uuringu andmetega. Töösadele kuluva aja hinnangust selgus, et Eesti õpetajad pühendasid õpetamisele nädalas keskmiselt 20,9 tundi, õppe planeerimisele 6,0 tundi ning tööde parandamisele ja hindamisele 3,5 tundi.

TALIS uuringus osalenud õpetajatest 68% töötas täiskoormusega, 10% koormusega 71–90%, 12% koormusega 50–70% ning 10% koormusega alla 50%. 70% õpetas üht ainet, 21% kaht ainet, 9% rohkem kui kaht ainet. Üle 90% õpetajatest töötas ühes koolis, maa-asulates oli linnadest veidi tavalisem kahes koolis töötamine. Rohkem kui kahes koolis töötas umbes 1% õpetajaid.

Õpetajate hinnanguline kogutööaeg ja kõigile töösadele kuluv summeeritud tööaeg ei ole võrdsed – kõigile töösadele kuluva aja summa on reeglina suurem kui kogutööaeg. Kui tööaja koguhinnangus on üksikuid erandlikult suuri väärtusi, siis töösadele kuluva tööaja summas on väärtusi, mis ületavad nädalas sisalduvate astronoomiliste tundide koguarvu. Samuti on TALIS andmetest näha, et nii kõigi õpetajate kui täiskoormusega õpetajate keskmine õpetamisaja ehk kontakttundide aja maht ei ole kooskõlas registriandmete ega teiste uuringutega. Täiskoormusega õpetaja keskmiseks õpetamistundide arvaks tuleb TALIS andmete analüüsil 24 astronoomilist (60 min) tundi ehk 32 akadeemilist (45 min) tundi. EHIS andmetel on täiskoormusega õpetajate keskmine kontakttundide arv 24 ja kõigil õpetajatel kokku 19. Üks võimalik järeldus on, et kuigi ankeedis palutakse õpetajal sisestada õpetamisaja 60 min tundides, sisestatakse tegelikult vastuseks 45 min kontakttundide arv nädalas. Kui sisestatud õpetamistunni pikkuseks lugeda 60 minuti asemel 45 minutit, on õpetamisaja maht üldjoontes kooskõlas registriandmete ja teiste uuringutega.

Umbes kolmandik kõigist õpetajatest ja pooled täiskoormusega õpetajad kulutavad tööle enam kui 40 tundi nädalas, kuigi nende üldtööaeg on 35 tundi nädalas. Ligi 15% õpetajaid töötab nädalas enam kui 50 tundi. Naisõpetajad ja keskmised vanuserühmad töötavad nädalas veidi rohkem tunde kui mehed ning noorimad ja vanimad õpetajad. Väikseim on nädala tööaeg kehalise kasvatuse, kunstiainete ja tehnoloogia õpetajatel, suurim loodusainete õpetajatel.

Harno korraldatava riikliku rahulolu- ja koolikeskkonna küsitluse raames täitis 2021. aastal ankeedi 9090 üldhariduskooli õpetajat.⁶⁸ Täiskoormusega õpetas alla poole küsitluses osalenud

⁶⁵ Võormann, R. ja Helemäe, J. (2010). Õpetajad, tegevused, ajakulu. Uuringu kokkuvõtte ajakulust õppetundide läbiviimisele lisanduvate ülesannete täitmiseks. <https://ehl.org.ee/wp-content/uploads/2016/01/4.R.-Voomann-J.Helemae-2009-Opetajad-tegevused-ajakulu.pdf>

⁶⁶ VV määrus 25.06.2009 nr 113, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13357498>

⁶⁷ Taimalu, M. jt (2019). Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused (2019). https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/talis_eesti_raporti_i_osa.pdf

⁶⁸ Lutsoja, K., Matina, J. ja Rebane, R. (2022). Üldhariduskoolide 2021. aasta rahuloluküsitluste tulemused. Aruanne. <https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-01/%C3%9Cldhariduskoolide%20rahulolu-%20ja%20koolikeskkonna%20%C3%BCsitluste%20riiklik%20aruanne%202021.pdf>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

õpetajatest (46,1%), levinud oli nii üle täiskoormuse töötamine (23,7%) kui osaline töökoormus 0,5-0,99 (20,8%). Töökoormusega on otseselt seotud ankeedi küsimus „Kui suur on enamasti Teie töökoormus selles koolis?“ Kaudselt peegeldavad töökoormust küsimused (väited, millega nõustumist hinnatakse) „Minu tööga kaasneb palju igapäevast aruandlust.“, „Klassides võiks olla vähem õpilasi.“, „Olen rahul oma lepingujärgse töökoormusega (nt täiskoormus, osaline koormus).“, „Tunnen ennast tööl hästi.“ jt. On ka küsimus „Stressiolukorras on inimene pinges, rahutu, närviline ja/või ärev, öösiti võivad esineda muremõtetega seotud magamisraskused. Kas olete viimasel ajal sellist stress kogenud?“, kuid selles ei täpsustata, et peetakse silmas just tööst põhjustatud stressi.

2024. aasta veebruaris viisid Haridus- ja Teadusministeerium koostöös Eesti Koolijuhtide Ühendusega läbi koolijuhtide veebiküsitluse, millele laekus 199 vastust. Küsimustikus uuriti kooli eelarve kujunemise, õpetaja töökoormuse arvestuse ja palgamudeli kohta. Selgus, et paljudes koolides on praktikas endiselt kasutusel kontakttundide põhine töömahu ja -koormuse arvestus, kuna see on õpetajatele harjumuspärane ja arusaadav, isegi kui direktor mõistab üldtööaja põhise koormusarvestuse eeliseid ja sooviks seda juurutada. Vähem kui kolmandik koolijuhte leidis, et õpetaja üldtööajas sisalduv kontakttundide määr peaks olema riiklikult reguleeritud; põhjendusena toodi, et see vähendaks vaidlusi ja arusaamatusi.

Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kogutakse õpetajate, klassiõpetajate, direktorite, õppealajuhatajate, eripedagoogide, logopeedide, sotsiaalpedagoogide ning koolipsühholoogide töölepingus fikseeritud koormuse andmeid ja võlaõiguslike lepingute puhul (1% õpetajatest) arvestusliku koormuse andmeid. Andmeid sisestavad koolide esindajad.

Õpetajate ja klassiõpetajate puhul ning nendel juhtidel ja tugispetsialistidel, kellel on lepingus eristatud õpetaja ametikohal töötamise koormus, kantaksegi EHISesse lepingus fikseeritud koormus. Kui juht või tugispetsialist tegelevad õpetamisega, aga temaga sõlmitud lepingus ei ole õpetaja ametikohal töötamise koormust eristatud, leitakse tema õpetamisega seotud koormus arvestuslikult (nädala kontakttundide arv jagatuna 21ga). Koormuste põhjal arvutatakse välja õpetajate ametikohtade arv: õpetajate ametikohtade arv on koormuste summa. Tuleb rõhutada, et 21 ei ole kuidagi tõlgendatav „normkoormusena“, vaid see on õpetaja üldtööaja keskmine õppetundide arv, mida kasutatakse haridustoetuse maksmisel õpetajate töötasukulu arvutamisel.

Õpetajate koormuse arvestuse alused on koolipidajatel ja koolides erinevad. Koolides, mis ei ole üle läinud kaasajastatud õpetaja töö- ja palgakorralduse arvestusele (õpetaja tööaja/koormuse jaotuse aluseks on üldtööaeg 35h nädalas), kasutatakse õpetaja koormuse arvestusliku alusena tihtipeale nn tarifikaatsiooni ehk kontakttunni põhist töökoormuse arvestust. Näiteks on kool kehtestanud ise täiskohaga töötamise arvestuse alusena koormusnormiks 22 tundi, see jagatakse õpetaja nädalas õpetatavate tundide arvuga ja selle arvutuse alusel leitakse õpetaja koormus. Kui õpetaja annab 23 kontakttundi nädalas, siis tema töökoormuseks arvutatakse $23/22=1,05$. Koolid, mis on üle läinud kaasajastatud õpetaja töö- ja palgakorralduse põhimõtetele, märgivad lepingus täiskoormusega töötamise puhul koormuseks 1,0 ja lähtuvad 35h nädala tööajast, mille hulka on arvatud kõik õpetaja tööülesanded.

Eesti üldhariduse õpetaja on töötanud ajavahemikus 2019/20.–2023/24. õa keskmiselt koormusega 0,83 ja see näitaja pole muutunud. Munitsipaalkoolide õpetaja on töötanud keskmiselt sama koormusega (0,83), riigi- ja erakoolide õpetajad on töötanud keskmiselt madalama koormusega (keskmiselt vastavalt 0,73 ja 0,74). Keskmiselt kõige madalama koormusega on töötanud viimasel viiel õppeaastal Hiiumaa, Otepää ja Rae valla erakoolide õpetajad (keskmine koormus vastavalt 0,36; 0,42; 0,46) ning Hiiumaa ja Võru valla riigikoolide õpetajad (vastavalt keskmised koormused 0,5 ja 0,41). (Joonis 112).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

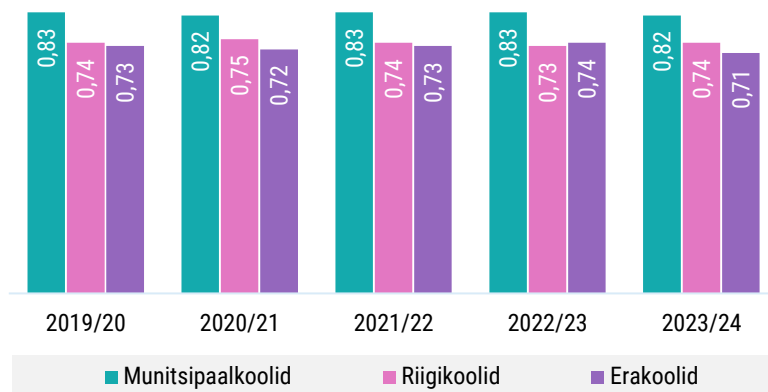
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 112. Üldhariduse õpetajate keskmine koormus kooli omandivormi lõikes viimasel viiel õppeaastal. Allikas: EHIS

Keskmiselt kõige kõrgema koormusega on töötanud viimasel viiel õppeaastal Kiili, Kohila valla ja Viljandi linna munitsipaalkoolide õpetajad (keskmine koormus 0,88–0,9) ning Kastre ja Viljandi valla riigikoolide õpetajad (keskmine koormus 0,89).

2023/24. õppeaastaks on võrreldes 2019/20. õppeaastaga enim kasvanud õpetajate ametikohtade arv suuremates linnades ja nende lähiümbruses. Kasvu ja kahanemist on osalt põhjustanud ümberkorraldused koolide pidamises.

Suurim kasv:

- Erakoolid: Tallinn (+126), Tartu linn (+40), Pärnu linn (+17);
- Munitsipaalkoolid: Tallinn (+181), Tartu (+106), Rae vald (+100);
- Riigikoolid: Tallinn (+150), Narva (+77), Lüganuse vald (+74, seetõttu, et osa Lüganuse valla koolide pidajaks sai riik).

Suurim kahanemine:

- Erakoolid: Narva linn (-7), Rõuge vald (-4), Viljandi ja Rakvere linn (-2);
- Munitsipaalkoolid: Lüganuse vald (-75, seotud osade Lüganuse valla koolide riigistamisega), Narva linn (-62), Sillamäe linn (-51);
- Riigikoolid: Järva vald (-8, seotud riigikooli kaotamisega), Kambja vald (-4), Antsla vald, Viljandi vald ja Kastre vald (-3).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

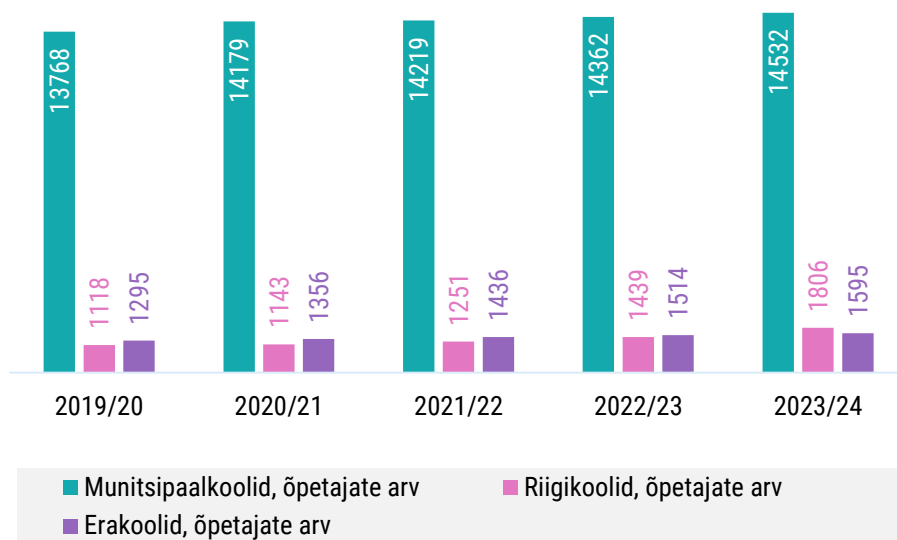
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

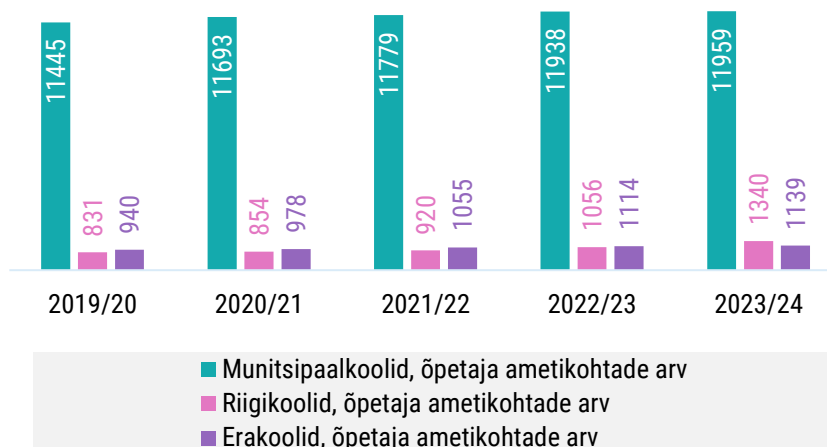
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 113. Õpetajate arv viimasel viiel õppeaastal kooli omandivormi lõikes. Allikas: EHIS

Joonis 114. Õpetajate ametikohtade arv viimasel viiel õppeaastal kooli omandivormi lõikes. Allikas: EHIS

Munitsipaalkoolides on õpetajate arv kasvanud 6% ja õpetaja ametikohtade arv 4%, riigikoolides õpetajate arv 62% ja ametikohtade arv 61%, erakoolides õpetajate arv 23% ja ametikohtade arv 21%. (Joonis 113, Joonis 114)

Kontakttundide andmetest on välja jäetud kuue kutseõppeasutuse juures toimuva üldharidusõppe õpetajate kontakttundide arvud, sest EHISesse kogutakse kutseõppeasutuste puhul aasta kontakttundide arvu, mitte nädalas õpetatavate kontakttundide arvu. Samuti jäävad kõrvale üldhariduskoolide õpetajad, kellele ei ole EHISe andmebaasi sisestatud õppeaineid ega nädalas õpetatavate kontakttundide arvu.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

Täiskasvanu- haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

Eesti üldhariduskoolide õpetajate nädalas õpetatavate kontakttundide arv varieerub suuresti; keskmine on olnud 2019/20.–2023/24. õppeaastal 19 kontakttundi⁶⁹ nädalas. Munitsipaalkoolide õpetajate keskmine kontakttundide arv ühtib Eesti keskmise näitajaga, era- ja riigikoolide õpetajate sama näitaja on Eesti keskmisest madalam, vastavalt 15 ja 16⁷⁰.

Järgnevalt on kooli omandivormi lõikes⁷¹ esitatud kohalikud omavalitsused, kus 2023/24. õa võrreldes 2019/20. õa-ga on enim kasvanud õpetajate keskmine nädalas õpetatav kontakttundide arv:

- erakoolid: Hiiumaa vald (+11, kasv on seotud tööga, et 2019/20. õa ei tegutsenud Hiiumaa vallas erakoole), Rõuge vald (+10) ja Saue vald (+7);
- munitsipaalkoolid: keskmiselt 1 ja 2 kontakttunni võrra on kasvanud õpetajate keskmine kontakttundide arv 22 kohalikus omavalitsuses (Elva, Harku, Kehtna, Kuusalu, Luunja, Lääne-Harju, Lääneranna, Muhu, Mulgi, Nõo, Põhja-Sakala, Rae, Rapla, Saue, Tapa, Toila, Valga vald ja Keila, Loksa, Narva, Paide, Rakvere linn).
- riigikoolid: Lügane vald ja Sillamäe linn (mõlemas kasv +17), Rakvere linn (+14) ja Saue vald (+16) – õpetajate keskmise kontakttundide arvu kasv on neis kohalikes omavalitsustes seotud kooli omandivormi muutumise või uute koolide tekkega. Võru linnas on keskmine õpetajate kontakttundide arv kasvanud +13 võrra.

Kohalikud omavalitsused, kus õpetajate keskmine nädalas õpetatav kontakttundide arv on 2023/24. õa võrreldes 2019/20. õa-ga enim langenud:

- erakoolid: Elva vald (-3), Narva linn, Rakvere linn ja Põlva vald (-2), Otepää, Raasiku vald ja Pärnu ja Keila linn (-1);
- munitsipaalkoolid: Vormsi vald (-6), Ruhnu vald, Kadrina vald (-4), Järva, Kanepi, Kastre, Kohila, Lügane, Saaremaa vald ja Haapsalu linn (-1);
- riigikoolid: Järva vald (-13, riigikoole ei ole enam), Antsla, Jõhvi, Kambja, Põlva, Rapla, Saaremaa, Viimsi vald, Haapsalu, Paide, Pärnu, Tallinn ja Tartu linn (-2 ja -1).

Täiskoormusega (1,0) töötanud õpetajad õpetasid nädalas keskmiselt 23 kontakttundi⁷² ning enam kui täiskoormusega (koormus >1,0)⁷³ töötanud õpetaja õpetasid nädalas keskmiselt 27 kontakttundi. Erakoolide täiskoormusega töötanud õpetajad on viimasel viiel õppeaastal õpetanud nädalas keskmiselt 20 kontakttundi, täiskoormusest suurema koormusega õpetajad aga keskmiselt 24 kontakttundi nädalas. Munitsipaalkoolide täiskoormusega töötanud õpetajad on 2019/20–2023/24. õa õpetanud nädalas keskmiselt 23 ja ülekoormusega õpetajad keskmiselt 27 kontakttundi nädalas. Riigikoolides täiskoormusega töötanud õpetajad on keskmiselt nädalas õpetanud 21 ja ülekoormusega õpetajad õpetanud keskmiselt nädalas 26 kontakttundi. Vt Tabel 13.

Omavalitsuste lõikes varieerub 2019/20–2023/24. õa täiskoormusega või ülekoormusega töötanud õpetajate keskmine kontakttundide arv nädalas 12-st 34 kontakttunnini.

⁶⁹ Kui õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis ja/või rohkem kui ühel ametikohal, siis keskmise leidmiseks tema nädala kontakttundide arv summeeritakse. Koormus on ümardatud kaks kohta peale koma.

⁷⁰ Kui õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis, mis on sama omandivormiga, siis omandivormi lõikes keskmise kontakttundide arvu välja arvutamiseks selle õpetaja kontakttundide arv summeeritakse.

⁷¹ Kui õpetaja töötab samas kohalikus omavalitsuses rohkem kui ühes sama omandivormiga koolis, siis selle õpetaja kontakttundide arv summeeritakse omandivormi ja kohaliku omavalitsuse lõikes keskmise kontakttundide arvu välja arvutamiseks.

⁷² Õpetaja koormus on ümardatud kaks kohta peale koma.

⁷³ Nende õpetajate hulgas on õpetajaid, kes töötavad rohkem kui ühes koolis, kui ka neid õpetajaid, kelle koormus on arvestatud välja tarifikatsiooni alusel (õpetaja nädala kontakttundide arv jagatakse koolis kokkulepitud normkoormuse tundide arvuga, matemaatilise tehte tulemus võib olla >1). Ka tugispetsialistide puhul, kes tegelevad õppetööga ja kellega sõlmitud lepingutes ei ole eristatud õpetaja ametikohal töötamise koormust, võib olla arvestuslik õpetamisega seotud koormus >1 (nädalas õpetatavate tundide arv jagatuna arvestusliku 21 tunniga).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Tabel 13. Õpetajate nädala keskmine kontakttundide arv kooli omandivormi ja koormuse lõikes

	Munitsipaalkoolid			Erakoolid			Riigikoolid		
	Kõik koormused	Täiskoormus	Üle täiskoormuse	Kõik koormused	Täiskoormus	Üle täiskoormuse	Kõik koormused	Täiskoormus	Üle täiskoormuse
2019/20	19	23	26	15	19	24	16	21	27
2020/21	19	23	27	15	20	24	16	21	26
2021/22	19	23	27	15	20	24	16	22	24
2022/23	19	23	27	15	20	24	16	22	27
2023/24	19	23	27	15	20	24	16	21	26

Erakoolides on 2019/20–2023/24. õa keskmiselt 44%, munitsipaalkoolides keskmiselt 58% ning riigikoolides keskmiselt 51% õpetajaid töötanud täiskoormusega või sellest suurema koormusega.

Enamik üldhariduskoolide õpetajaid täidab ühte ametikohta, viimasel viiel õppeaastal on olnud keskmiselt selliseid õpetajaid 97%. Kahel ametikohal on töötanud keskmiselt 3% õpetajaskonnast, kolme ametikoha täitmine on erandlik⁷⁴.

Ka kooli omandivormi jaotuse alusel töötab enim õpetajaid ühel ametikohal: erakoolides on selliseid õpetajaid olnud 2019/20–2023/24. õa keskmiselt 98%, munitsipaalkoolides 97% ja riigikoolides 100%. Enamik kahte ametikohta täitvatest õpetajatest töötavad munitsipaalkoolides. Vt Tabel 15.

Erakoolide hulgas paistab silma eelkõige Tallinn, kus viimasel viie õppeaastal on töötanud keskmiselt 13 õpetajat kahel ametikohal, üksikuid 2 ametikohta täitvaid õpetajaid on olnud ka Tartu linnas, Pärnu linnas, Raasiku vallas ning Põlva ja Saaremaa valdades. Haljala, Jõhvi, Kadrina, Kambja, Kanepi, Luunja, Nõo, Raasiku, Ruhnu, Saue, Setomaa, Vormsi valdade ja Loks linna munitsipaalkoolides ei ole 2019/20–2023/24. õa töötanud ühtegi õpetajat, kes oleks täitnud kahte või kolme ametikohta. Kohtla-Järve, Narva, Paide, Tartu linna, Rapla ja Tapa valla riigikoolide õpetajate hulgas on üksikud täitnud viimasel viie õppeaastal kahte ametikohta.

Tabel 14. Üldhariduse õpetajate jaotus täidetavate ametikohtade arvu alusel viimasel viiel õppeaastal

Õppe- aasta	Õpetajate arv			Õpetajate arv kokku
	Töötab 1 ametikohal	Töötab 2 ametikohal	Töötab 3 ametikohal	
2019/20	15 311 (97%)	532 (3%)		15 843
2020/21	15 871 (97%)	485 (3%)	1 (0%)	16 357
2021/22	16 067 (97%)	502 (3%)		16 569
2022/23	16 485 (97%)	457 (3%)		16 942
2023/24	17 102 (98%)	379 (2%)	2 (0%)	17 483

⁷⁴ Rohkem kui ühel ametikohal töötamine võib tähendada ka õpetaja ja juhi või tugispetsialisti ametikoha täitmist.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Tabel 15. Õpetajate jaotus täidetavate ametikohtade arvu alusel kooli omandivormi lõikes 2019/20.–2023/24. õa

Õppe- aasta	Munitsipaalkoolid				Erakoolid			Riigikoolid		
	1	2	3	Kokku	1	2	Kokku	1	2	Kokku
2019/20	13 277 (96%)	491 (4%)		13 768	1270 (98%)	25 (2%)	1295	1116 (100%)	2 (2%)	1118
2020/21	13 729 (97%)	449 (3%)	1 (2%)	14 179	1332 (98%)	24 (2%)	1356	1139 (100%)	4 (0%)	1143
2021/22	13 767 (97%)	452 (3%)		14 219	1411 (98%)	25 (2%)	1436	1244 (99%)	7 (0%)	1251
2022/23	13 948 (97%)	414 (3%)		14 362	1490 (98%)	24 (2%)	1514	1430 (99%)	9 (1%)	1439
2023/24	14 187 (98%)	343 (2%)	2	14 532	1574 (99%)	21 (1%)	1595	1800 (99%)	6 (1%)	1806

Kui õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis, mis on erineva omandivormiga, kajastub see õpetaja koolide omandivormi jaotuses mitmekordselt. Kui õpetaja töötab kahes koolis, mis on erineva omandivormiga, siis on täidab ta kahte eraldi ametikohta ja kajastub ühte ametikohta täitva õpetajana kahe eri omandivormiga kooli õpetajate hulgas.

Enamik üldhariduse õpetajatest töötab ühes koolis. 2019/20-2023/24. õa töötas keskmiselt 94% õpetajatest ühes koolis. Kahes koolis on töötanud nimetatud perioodil keskmiselt 6% üldhariduse õpetajaskonnast (keskmiselt 930 õpetajat). Kahes koolis töötavate õpetajate arv on kasvanud viimasel viiel õppeaastal. Kolmes koolis on töötanud keskmiselt 71 õpetajat (alla 1 protsendi kõigist õpetajatest), neljas koolis korraga õpetajana töötamine on harv nähtus. Vt Tabel 16.

2019/20-2023/24. õa töötas keskmiselt 97% erakoolide, 96% munitsipaalkoolide ning 99% riigikoolide õpetajaskonnast ühes koolis. Keskmiselt 3% erakoolide õpetajatest ja 4% munitsipaalkoolide õpetajatest töötas kahes koolis. Riigikoolide puhul on kahes koolis töötamine olnud pigem erandlik, teisalt andmed näitavad, et nende õpetajate arv on kasvanud. Kolmes või neljas koolis korraga töötavate õpetaja osakaalud jäävad alla protsendi. (vt Tabel 17 ja Joonis 115).

Õpetajate kahes erakoolis korraga töötamine on täheldatav EHISe andmete alusel Tallinnas (keskmiselt 29 õpetajat 2019/20.–2023/24. õa), üksikute õpetajate puhul Tartu ja Pärnu linnas. Kolmes erakoolis korraga töötab ainult üks Tallinna õpetaja.

15 kohaliku omavalitsuse munitsipaalkoolide õpetajate hulgas pole olnud õpetajaid, kes oleksid 2019/20-2023/24. õa korraga kahes koolis töötanud. Need omavalitsused on EHISe andmete alusel Haljala, Jõelähtme, Jõhvi, Kadrina, Kihnu, Kiili, Kohila, Luunja, Muhu, Nõo, Ruhnu, Räpina, Toila, Vormis vald ja Loksas linn. Ülejäänud 64 kohaliku omavalitsuse munitsipaalkoolide õpetajate hulgas on olnud viimasel viiel õppeaastal kahes koolis paralleelselt töötavaid õpetajaid. Kolmes munitsipaalkoolis korraga on töötanud viimasel viiel õppeaastal üksikud õpetajad 21 kohalikus omavalitsuses: Tartu linnas, Tallinnas ja Narvas, Hiiumaa, Jõgeva, Järva, Kose, Kuusalu, Lääne-Harju, Lääne-Nigula, Lääneranna, Lüganduse, Mustvee, Peipsiääre, Põltsamaa, Rakvere, Rapla, Saaremaa, Türi, Valga ja Viimsi vallas. Neljas munitsipaalkoolis on töötanud üksikud õpetajad Saaremaa vallas ja Tallinnas.

Õpetajate kahes riigikoolis töötamine on erandlik, selliseid õpetajaid on olnud 2019/20.–2023/24. õa Haapsalu, Kohtla-Järve, Narva, Paide linnas ja Tallinnas ning Lüganduse vallas.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

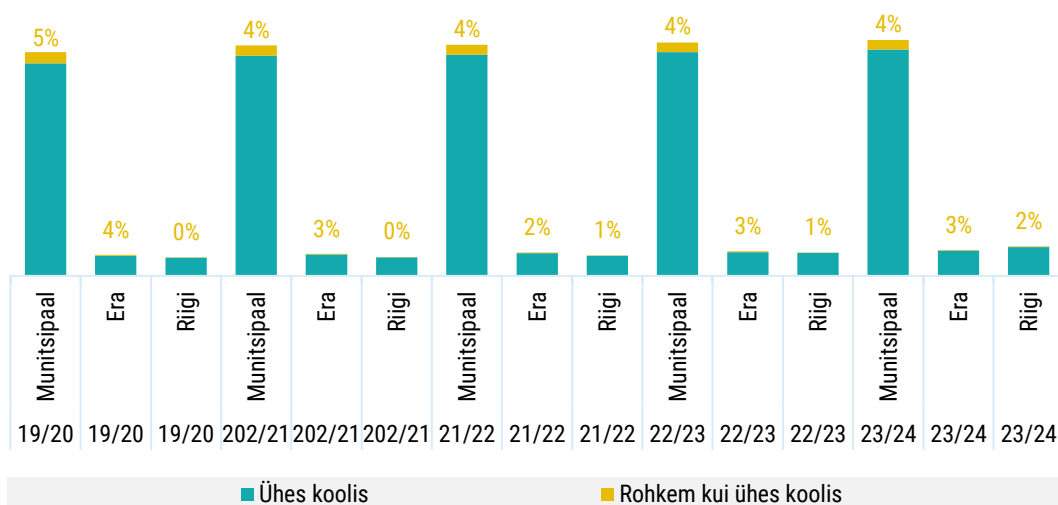
Teadus- ja
arendustegevus

Tabel 16. Üldhariduse õpetajate jaotus töökoha koolide arvu alusel 2019/20. –2023/24. õa.
Allikas: EHIS

Õppeaasta	Õpetajate arv töökohaks olevate koolide arvu alusel				
	1	2	3	4	Kokku
2019/20	14 806 (93%)	940 (6%)	90 (1%)	7 (<1%)	15 843
2020/21	15 417 (94%)	865 (5%)	71 (<1%)	4 (<1%)	16 357
2021/22	15 610 (94%)	895 (5%)	60 (<1%)	4 (<1%)	16 569
2022/23	15 940 (94%)	936 (6%)	64 (<1%)	2 (<1%)	16 942
2023/24	16 394 (94%)	1013 (6%)	70 (<1%)	6 (<1%)	17 483

Tabel 17. Üldhariduse õpetajate jaotus töökoha koolide arvu alusel kooli omandivormi lõikes 2019/20. –2023/24⁷⁵. õa. Allikas: EHIS

Õppeaasta	Munitsipaalkoolid					Erakoolid				Riigikoolid			Kokku
	1	2	3	4	Kokku	1	2	3	Kokku	1	2	Kokku	
2019/20	13078	640	46	4	13768	1242	52	1	1295	1113	5	1118	15843
2020/21	13566	569	41	3	14179	1322	34		1356	1139	4	1143	16357
2021/22	13609	575	32	3	14219	1401	35		1436	1244	7	1251	16569
2022/23	13768	560	32	2	14362	1464	50		1514	1422	17	1439	16942
2023/24	13927	565	37	3	14532	1554	40	1	1595	1775	31	1806	17483

Joonis 115. Üldhariduskoolide õpetajate ühes või mitmes koolis töötamine kooli omandivormi lõikes 2019/20. –2023/24. õa.

⁷⁵ Kui õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis, mis on erineva omandivormiga, kajastub see õpetaja koolide omandivormi järgi esitatud jaotuses mitmekordselt; kui õpetaja töötab korraga kahes koolis ja nende koolide omandivorm on erinev, siis kajastub see õpetaja koolide omandivormi jaotuses ühes koolis töötava õpetajana kahe eri omandivormiga kooli õpetajate hulgas.

Haridus ja tööturg

Õpinguteaegset ja lõpetamisjärgset töötamist seiratakse Eestis registriandmete ja küsitlustega kogutud andmete põhjal. Haridus- ja noorteprogrammis kasutatakse nii tööturuedukuse registriandmete⁷⁶ kui ka küsitlusandmetele tugineva Eesti tööjõu-uuringu⁷⁷ põhjal arvutatud indikaatoreid.

Noorte käekäik tööturul

ETU andmetele tuginev tööjõus osalemise määr⁷⁸ näitab tööturul aktiivsete inimeste osakaalu rahvastikust. Tööturul aktiivsete hulka loetakse töötavad inimesed ja töötud, kes soovivad tööle asuda. 2023. aastal oli noorte aktiivsus tööturul aasta varasemaga võrreldes siiski pisut väiksem. 15–19aastaste eärühma tööjõus osalemise määr vähenes (2023 – 16% ; 2022 – 17%), samas 20–24aastaste seas oli tööjõus osalemise näitaja nii 2022. kui 2023. a samal tasemel (75%).

Alla 20aastastel noortel on töö leidmine muutunud keerulisemaks, samas kui 20–24aastaste eärühmas on töövõimalused 2022. aastaga võrreldes veidi paranenud. 2023. aastal oli 15–19aastaste tööhõive määr⁷⁹ 10% ja 20–24aastastel 65%. 2022. aastaga võrreldes on kõige nooremate seas tööhõive kahe protsendipunkti võrra vähenenud, kuid 20–24aastaste seas vastupidiselt kahe protsendipunkti võrra kasvanud. Töötuse määr⁸⁰ oli 15–19aastaste vanusgrupis 35% (2022 – 30%) ja 20–24aastaste vanuserühmas 13% (2022 – 16%).

Noorte naiste tööhõive määr on mitmendat aastat püsinud meeste omast kõrgemal (**Joonis 116**). 20–24aastaste eärühma kuuluvate meeste tööhõive määr on 2022. aastaga võrreldes siiski viis protsendipunkti kasvanud, kuid ei ole veel koroonaeelsele tasemele jõudnud.

⁷⁶ EHISE, Maksu- ja Tolliameti, Töötukassa, Sotsiaalkindlustusameti, kaitseväekohustuslaste registri ja rahvastikuregistri andmeid kombineeriv andmestik „Edukas tööturul“ sisaldab andmeid kõigi alates 2005. a Eesti hariduse infosüsteemis kajastatud kutse- ja kõrghariduse omandanute ning nende lõpetamisjärgse tegevuse kohta. Registriandmed on küsitlusandmetest täpsemad, kuid nende analüüsimisel on viitaeg, kuna eri registrite andmed saavad kättesaadavaks eri aegadel. Seetõttu on käesolevas analüüsis registriandmetele tuginedes käsitletud lõpetajate rakendumist ja sissetulekuid 2022. aastal.

⁷⁷ Eesti tööjõu-uuring (ETU) on valimil põhinev uuring, mida viib läbi Statistikaamet ja mis toimub sama metoodika alusel kõikides Euroopa Liidu riikides. Tulemused on representatiivsed Eesti elanikkonna suhtes ja neid kasutatakse rahvusvahelises võrdluses. ETU andmete eeliseks on nende kiirem avaldamine, tänu millele on võimalik analüüsida lõpetajate käekäiku tööturul 2023. aastal. ETU andmete puhul on oluline teada, et need põhinevad uuringu valimisse sattunud isiku ütlustel ning kitsamates lõigetes võib valimi väiksusest tulenevalt esineda suuri kõikumisi aastate lõikes.

⁷⁸ Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr) – tööjõu osakaal rahvastikust.

⁷⁹ Tööhõive määr – hõivatute osakaal rahvastikust.

⁸⁰ Töötuse määr – töötute osakaal tööjõust.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

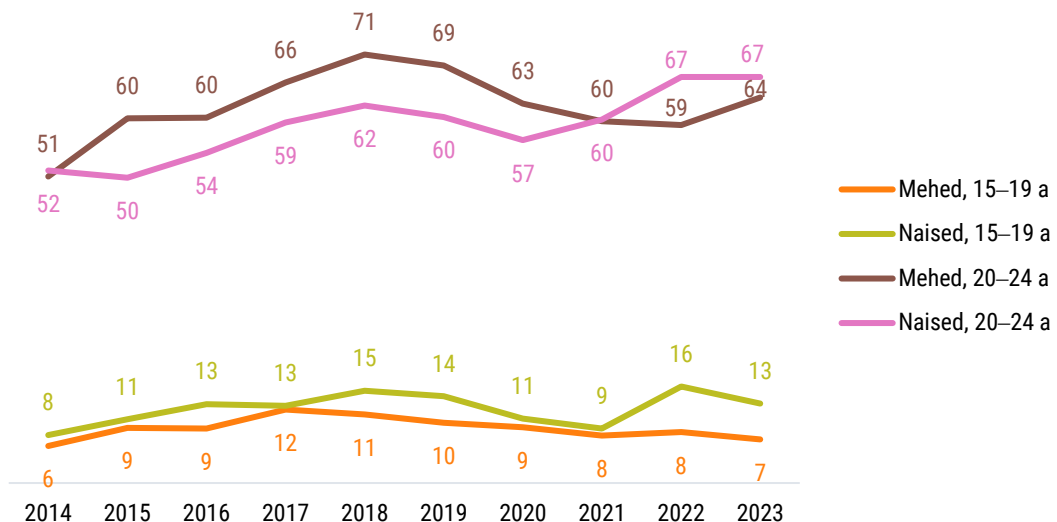
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 116. Noorte tööhõive määr soo ja vanuserühma järgi (%).

Allikas: Statistikaamet

Õpingud ja töötamine

Õpingute ja töötamise ühildamine on Eestis järjest levinum. Õppijate töötamist soosib see, et tööandjad pakuvad järjest laialdasemalt paindlikke töötingimusi nii töötamise aja, koha kui koormuse osas. Teisalt on õppeasutused laiendanud paindlikke õppimisvõimalusi, mis ongi mõeldud töö kõrvalt õppijatele.

Eestis on siiani seiratud eelkõige üliõpilaste töötamist, seda nii Eurostudenti⁸¹ kui Eurograduate'i⁸² küsitluste raames kui ka registriandmetele toetudes⁸³. Lisaks on ka Eurostat hakanud tööjõu-uuringu andmete põhjal õpinguteaegse töötamise kohta andmeid koguma.⁸⁴

Töötamise registri ning Maksu- ja Tolliameti tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsioonide andmete põhjal läbi viidud hiljutises välisüliõpilaste majandusliku mõju uuringus⁸⁵ võrreldi kohalike ja välisüliõpilaste ning vilistlaste töötamist. 2022/23. õppeaastal töötas vähemalt ühel korral⁸⁶ 86% kohalikest üliõpilastest ja 56% välisüliõpilastest. Eelmise aastaga võrreldes jäid töötavate üliõpilaste osakaalud samaks. 80% kohalikest üliõpilastest ja 77% välisüliõpilastest töötasid rohkem kui kuus kuud.

Kohalikest naisüliõpilastest töötas 2022/23. õa 88% ja meesüliõpilastest 81%. Välisüliõpilaste seas on seevastu mehed tööturul aktiivsemad – õpingute ajal töötas 62% meesüliõpilastest ja 50% naisüliõpilastest.

Kõige suurem on töötavate üliõpilaste osakaal magistri-, doktori- ja rakenduskõrgharidusõppes (Joonis 117).

⁸¹ Haugas, S., Kendrali, E., Kletter, T. (2023). [EUROSTUDENT 8 Eesti tulemuste lühiülevaade](#). Tallinn: Mõttekoda Praxis.

⁸² SaarPoll (2024). [Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel](#).

⁸³ Rootalu, K. (2024). [Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023](#).

⁸⁴ Eurostat (2024). [Population aged 20-34 with work experience while studying by sex, age, educational attainment level and years since completion of highest level of education](#). EDAT_LFS_9919.

⁸⁵ Rootalu, K. (2024). [Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023](#).

⁸⁶ Töötamine tähendab vähemalt ühe päeva kestnud töösuhet, mis oli töötamise registris registreeritud. Õppeaasta jooksul võis üliõpilasel olla mitmeid töötamisi.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

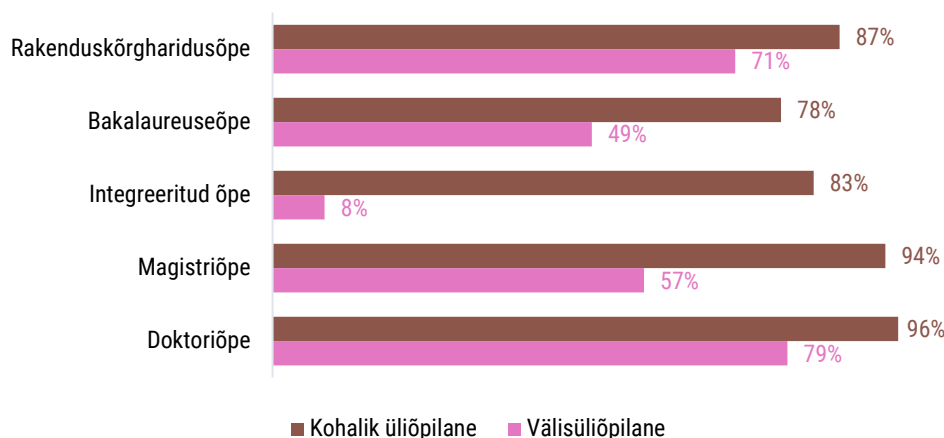
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 117. Töötavate üliõpilaste osakaal haridusastme järgi, 2022/23. õa (%).

Allikas: Rootalu, K. (2024). Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/23

Eurograduate vilistlaste uuringust selgus, et 56% vilistlastest töötas juba enne õpingute alustamist vähemalt poole aasta jooksul. Kõrghariduse esimese astme lõpetanutest töötas 48%, magistri- ja doktoriõppe vilistlastest vastavalt 68% ja 73%. Õpingute ajal töötas 77% vilistlastest. Varasemate kõrghariduse vilistlaste uuringutega võrreldes on õpinguteaegne töötamine muutunud sagedasemaks – 2016.–2018. aasta vilistlasuuringu andmetel töötas õpingute ajal 71% vilistlastest.⁸⁷

Üliõpilaste teenitav tulu jääb Eesti keskmisele brutokuupalgale⁸⁸ alla. Keskmiselt teenis 2022/23. õa töötav kohalik üliõpilane kuus brutotulu 1499 eurot ja välisüliõpilane 1452 eurot.⁸⁹

Õpingute kõrvalt töötavad üliõpilased on aidanud teenida riigile tulu nende töötasult laekuva tulu- ja sotsiaalmaksu näol. 2022/23. õa töist tulu teeninud üliõpilaste töötasudelt laekus riigile kokku 88,7 miljonit eurot tulumaksu ja 173,4 miljonit eurot sotsiaalmaksu.⁹⁰

20–34-aastaste eri- ja kutsealase haridusega inimeste hõive

Haridusvaldkonna arengukavas aastateks 2021–2035 seiratakse hõivatute osakaalu eri- ja kutsealase⁹¹ haridusega 20–34a inimeste seas aasta ja viis aastat pärast lõpetamist. Selle näitaja arvutamiseks kasutatakse tööturuedukuse andmestikku koondatud registriandmeid. 2022. a tulemus näitab, kui suur osa 2021. ja 2017. a lõpetanutest oli 2022. aastal hõivatud.

2022. aastal oli üks aasta pärast lõpetamist hõivatud 78,9% 20–34aastastest kutse- ja erialase hariduse omandanud lõpetajatest ja viis aastat pärast lõpetamist 75,1%. 2021. aastaga võrreldes mõlemad lõpetajate hõive näitajad paranesid. Viis aastat pärast lõpetamist on hõivatute osakaal vähenenud seetõttu, et osa naisi on jäänud lapse sünni tõttu tööturult eemale.

⁸⁷ SaarPoll (2024). Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel.

⁸⁸ Keskmine brutokuupalk oli 2022. aastal 1685 eurot ja 2023. aastal 1832 eurot. Allikas: Statistikaamet <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmine-brutokuupalk>

⁸⁹ Rootalu, K. (2024). Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023.

⁹⁰ Andmete allikas: Rootalu, K. (2024). Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023. Autori arvutused.

⁹¹ Eri- ja kutsealase hariduse alla kuuluvad kutse- ja kõrgharidus.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

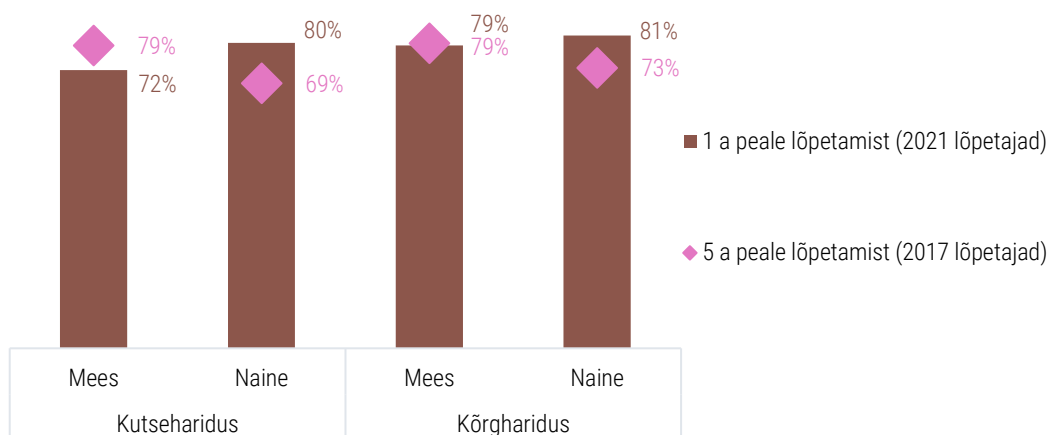
Teadus- ja
arendustegevus

Lisaks on kasvanud lõpetajate osakaal, kelle kohta Eesti registrites andmed puuduvad ja kes on lahkunud välismaale.

Kui vahetult pärast lõpetamist on naised enam hõivatud kui mehed (81% naistest ja 76% meestest), siis viis aastat pärast lõpetamist on meeste seas hõivatuid enam kui naiste seas (79% meestest ja 72% naistest).

Aasta pärast lõpetamist on kõrghariduse lõpetajad enam hõivatud kui kutsehariduse lõpetajad (80% vs 76%). Kutsehariduse lõpetanute hõive näitajat mõjutab see, et kutseharidusega meestest 6% on ajateenistuses. Viis aastat pärast lõpetamist on hõivatute osakaalu vahe kõrg- ja kutsehariduse lõpetanute vahel vaid üks protsendipunkt (76% vs 75%).

Vahetult pärast lõpetamist on kõige enam hõivatuid kõrghariduse lõpetanud naiste seas (81%). Viis aastat pärast lõpetamist ületab meeste hõivatuse näitaja naiste oma nii kutse- kui kõrghariduse lõpetajate seas (**Joonis 118**).

Joonis 118. Hõivatute osakaal kutse- ja kõrgharidusega 20–34a inimeste hulgas üks ja viis aastat pärast lõpetamist, 2022. a (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

Üldkeskhariduse lõpetanute hõive ja sissetulek

Üldkeskhariduse lõpetanutest ligi kaks kolmandikku on lõpetamisjärgsel aastal töötanud. 2021. aastal gümnaasiumi lõpetanutest oli 2022. aastal tööga hõivatud 63% statsionaarse õppe lõpetanutest ja 68% mittestatsionaarse õppe lõpetanutest. Töötuid oli statsionaarse õppe lõpetanute seas 3% ja mittestatsionaarse õppe lõpetanute seas 8%.

Üldkeskhariduse lõpetanute peatähelepanu on siiski õpingute jätkamisel, kuigi õppevormist lähtuvalt on siin märkimisväärsed erinevused. Õpinguid jätkasid kokku 72% üldkeskhariduse statsionaarse õppe lõpetanutest ja 37% mittestatsionaarse õppe lõpetanutest. Õpingute kõrvalt töötamine on vägagi levinud. Sõltumata gümnaasiumi õppevormist oli õpinguid jätkanud üldkeskhariduse lõpetanutest 2022. aastal hõivatud 63%.

Üldkeskhariduse lõpetanud naised olid 2022. aastal tööturul meestega võrreldes märkimisväärselt aktiivsemad. Statsionaarse õppe lõpetanud meestest oli hõivatud 53% ja naistest 71%. Mittestatsionaarse õppe lõpetanud meestest oli hõivatud 62% ja naistest 71%. Meeste madalama hõive peamiseks põhjuseks olid nii suundumine ajateenistusse kui ka

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

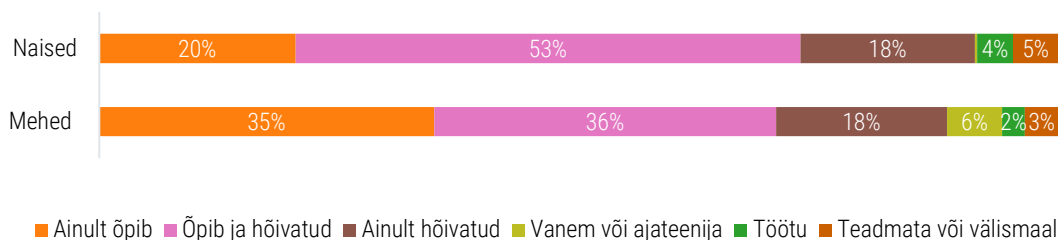
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

naistega võrreldes suurem pühendumine üksnes õpingutele. Naiste seas oli õpingute kõrvalt töötajaid märksa enam kui meeste seas (**Joonis 119**).

Joonis 119. Üldkeskhariduse statsionaarses õppevormis 2021. a lõpetanute seisund 2022. aastal lõpetaja soo lõikes, osakaal lõpetajatest (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

2021. aastal üldkeskhariduse lõpetanutest ei jätkanud 2022. aastal õpinguid 28% statsionaarses õppevormis ja 63% mittestatsionaarse õppevormi lõpetanutest. Valdav enamik neist oli aasta pärast üldkeskhariduse lõpetamist hõivatud – 64% statsionaarse õppe lõpetanutest ja 68% mittestatsionaarse õppe lõpetanutest. Töötuid oli õpinguid mittejätkanute seas veidi enam kui kümnendik. Teadmata seisundiga või välismaal oli 15% õpinguid mittejätkanud statsionaarse õppe lõpetanutest ja 11% mittestatsionaarse õppe lõpetanutest.

2021. aastal statsionaarse õppe lõpetanud ja õpinguid mittejätkanud noore mediaanpalk oli 2022. aastal 883 eurot, õpinguid jätkanud 667 eurot. Mittestatsionaarse õppe lõpetanud ja õpinguid mittejätkanud mediaanpalk oli 923 eurot ja õpingute jätkajal 901 eurot.

Kutseõppe lõpetanute hõive ja sissetulek

Kutseõppe lõpetajate hõive ja sissetulekute analüüs hõlmab sõltumata lõpetaja vanusest vaid neid, kelle jaoks lõpetatud kutseõpe on kõrgeim omandatud erialane haridustase. 2022. a lõpetas kutseõppe 8645 isikut⁹², kuid tööalase käekäigu analüüsi valimisse kuulus neist 2022. a 6632 (77%).

2021. aastal kutseõppe lõpetanud rakendusid tööturul edukalt. 2022. aastal oli lõpetanutest hõivatud 76% (2021 – 72%). Töötute lõpetajate osakaal vähenes 2021. aastaga võrreldes vähenes 10%-lt 7%-ni.

Naistest oli 2022. aastal hõivatud 80% ja meestest 72%. Meeste ja naiste hõivenäitaja erinevus tuleb sellest, et meeste seas on enam neid, kes on tööturult eemal ajateenistuse tõttu, aga meeste hulgas on enam ka õpingutele pühendujaid ja töötuid (**Joonis 120**).

⁹² Lõpetamissündmusi oli 2021. aastal 8701. 56 isikut lõpetas 2021. a mitu kutseõppe õppekava.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

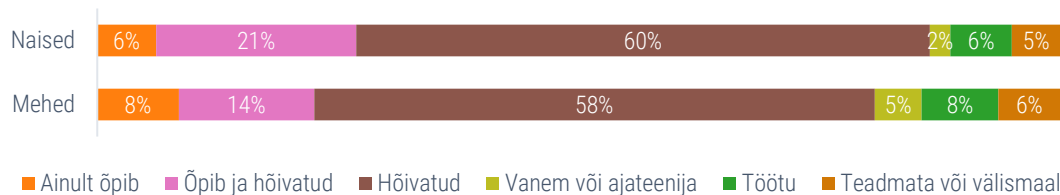
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

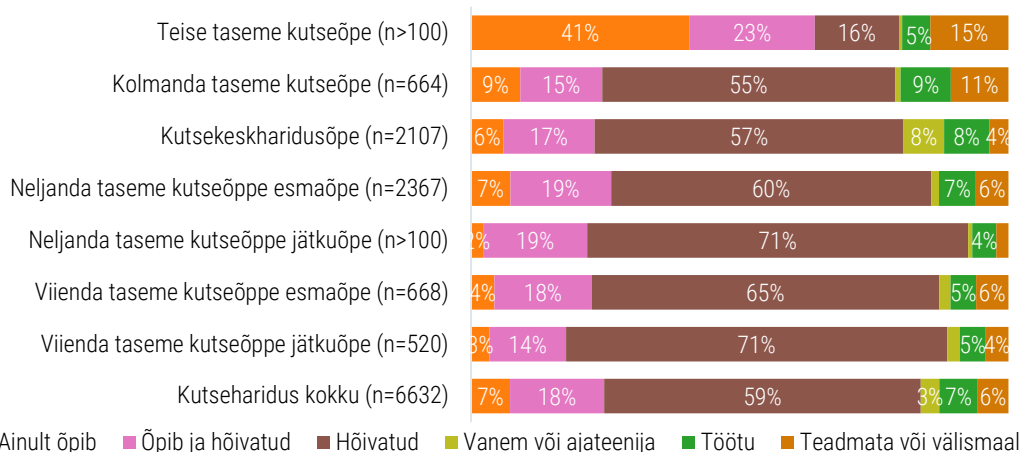
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 120. Kutseõppe 2021. a lõpetanute seisund 2022. aastal lõpetaja soo lõikes, osakaal lõpetajatest (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

Hõivatute osakaal on suurim neljanda ja viienda taseme jätkuõppe lõpetajate hulgas, vastavalt 90% ja 85%. Kutsekeskhariduse lõpetanutest oli hõivatud 74%. Iga neljas kutseõppe lõpetanu jätkas järgmisel aastal õpinguid tasemeõppes, enamik õpingute jätkajaist oli samal ajal ka tööturul hõivatud. Õppeliigiti on õpingute jätkajaid enim teise taseme kutseõppe lõpetajate seas (Joonis 121). Teise taseme kutseõppe hõlmab ka kutsevaliku õppekava õppijaid, kelle põhitähelepanu ongi õpingute jätkamisel, mitte niivõrd tööle asumisel. Samuti on teise taseme kutseõppes palju haridusliku erivajadusega õpilasi, kellel on keerulisem sobivat töökohta leida.⁹³

Joonis 121. Kutseõppe 2021. a lõpetanute seisund 2022. aastal õppeliigiti, osakaal lõpetajatest (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

2021. a kutseõppe lõpetajate keskmine töötasu 2022. aastal oli 1200 eurot ja mediaanpalk 1072 eurot. Naiste mediaanpalk oli 2022. aastal 998 eurot ja meestel 1203 eurot. Seega oli naiste mediaankuupalk 205 eurot ehk 17% meeste palgast madalam.

Kutsekoja analüüsist kutseõppe lõpetanute madala erialase rakendumise kohta selgus, et enamiku õppekavarühmade lõpetajate erialane rakendumine oli viimase kolme aasta lõpetajate põhjal üle 50%. Kõige kõrgem oli erialane rakendumine sotsiaal- ja tehnika valdkondadega seotud õppekavarühmades, kõige madalam aga aianduse ning käsitöö õppekavarühmades. Täiskasvanud õppijatest rakendus erialaselt 62%, kuni 19-aastastest 53%.⁹⁴

Madala erialase rakendumise põhjused on seotud nii tööturu ja majandusega kui ka õppekorralduse ning õppija endaga. Olulisemad põhjused, miks õppijad ei asu õpitud erialal

⁹³ Murasov, M. (2024). [Edukus tööturul 2022. Üldkesk-, kutse- ja kõrghariduse lõpetanute hõive ja palgad](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

⁹⁴ Pihl, K. ja Krusell, S. (2024). [Madala erialase rakendumisega erialad kutseõppes ja selle põhjused](#). Tallinn, Kutsekoda.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

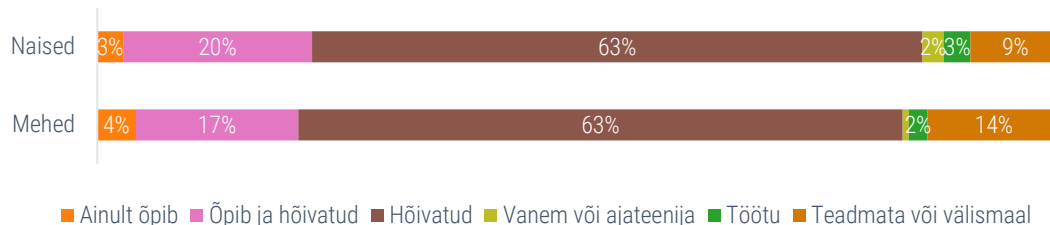
Teadus- ja
arendustegevus

tööle, on: 1) madal palk ja ebasoodsad töötingimused; 2) sisulise huvi ja motivatsiooni puudumine eriala vastu; 3) õppimine üksnes keskhariduse omandamise eesmärgil; 4) tööde hooajalisus ja ebapiisav nõudlus toodete/ teenuste järele, mis ei kindlusta piisavat sissetulekut.⁹⁵

Kõrgharidusõppe lõpetanute hõive ja sissetulek

Tööturuedukuse andmestiku analüüsist selgus, et hõivatute osakaal kõrgharidusõppe 2021. a lõpetanute hulgas oli 2022. aastal 82%. Töötud olid vaid 2% kõrgharidusõppe lõpetajatest. Seega oli kõrghariduse lõpetajate hõive jõudnud koroonakriisi eelsele tasemele.⁹⁶

Naistest oli hõivatud 83% ja meestest 80% (**Joonis 122**). Vahe meeste ja naiste hõive näitajas tuleb sellest, et meeste seas on enam neid, kelle seisund tööturul on teadmata (meestest 14%, naistest 9%).

Joonis 122. Kõrghariduse 2021. a lõpetanute seisund tööturul 2022. aastal, osakaal lõpetajatest, (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

Hõivatute osakaal oli kõrgeim rakenduskõrgharidusõppe lõpetajate seas (88%). Kõrge hõive tuleneb sellest, et rakenduskõrghariduse lõpetajate seas oli vaid 4% selliseid lõpetajad, kelle kohta andmed registrites puuduvad. Kõige madalam oli hõivatute osakaal doktoriõppe lõpetajate seas (76%), samas puuduvad iga viienda doktoriõppe lõpetaja kohta Eesti registrites andmed (**Joonis 123**). 2021. aastal doktoriõppe lõpetanutest 28% oli välispäritolu ja neist vähem kui pooled (45%) olid aasta pärast lõpetamist Eestis hõivatud.

Õpinguid jätkas 22% kõrghariduse lõpetanutest. Kõige suurem oli õpingute jätkajate osakaal bakalaureuseõppe (41%) ja rakenduskõrgharidusõppe (18%) lõpetanute seas.

⁹⁵ Pihl, K. ja Krusell, S. (2024). [Madala erialase rakendumisega erialad kutseõppes ja selle põhjused](#). Tallinn, Kutsekoda.

⁹⁶ Murasov, M. (2024). [Edukus tööturul 2022. Üldkesk-, kutse- ja kõrghariduse lõpetanute hõive ja palgad](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

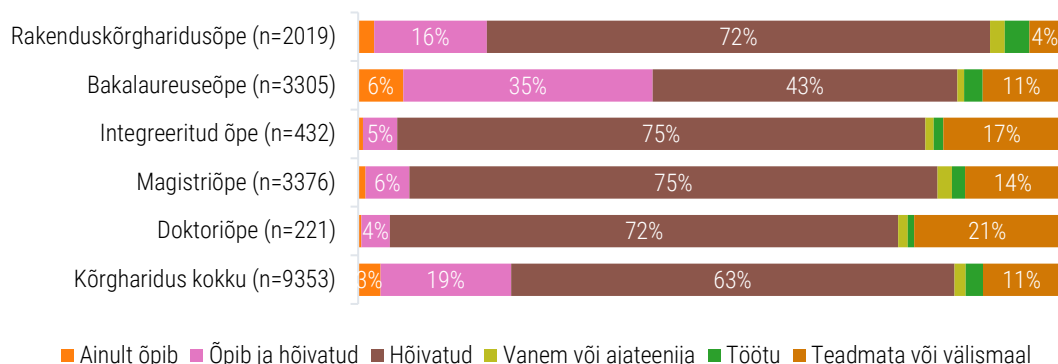
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

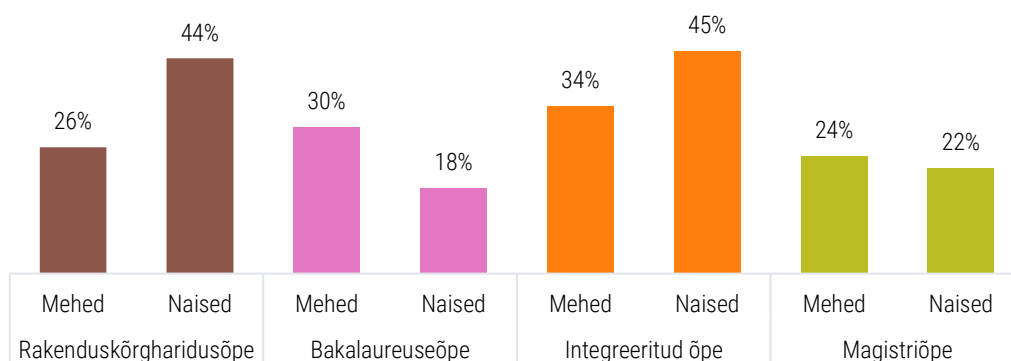

Joonis 123. Kõrghariduse 2021. a lõpetanute seisund tööturul 2022. aastal, osakaal lõpetajatest, (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 üldeesmärgi üheks tulemusindikaatoriks on nutika spetsialiseerumise kasvualadel aasta pärast lõpetamist rakendunud kõrghariduse I ja II astme lõpetajate osakaal kõigist hõivatutest. 2022. a oli see näitaja 26,7%, mis on veidi väiksem kui aasta varem (2021 – 27,3%). Võrreldes 2021. aastaga on meeslõpetajate seas nutika spetsialiseerumise kasvualdkonnas hõivatute osakaal vähenenud 29%-lt 27%-ni. Naiste hulgas püsis see samal tasemel (26%).

Kuigi osakaaluna on nutika spetsialiseerumise kasvualdkondades rakendunud lõpetajate osakaal vähenenud, absoluutarvudes neis valdkondades tööle asujate arv 2022. aastal kasvas. Kui 2021. a töötas aasta pärast lõpetamist nutika spetsialiseerumise kasvualdkonna ettevõtetes ja asutustes 1824 lõpetajat, siis 2022. aastal 1993 (+169).

Tasemeti on kõige enam nutika spetsialiseerumise kasvualadel rakendunud integreeritud õppe (41%) ja rakenduskõrgharidusõppe lõpetanute seas (37%). Erinevatel kõrghariduse astmetel on meeste ja naiste vahel märgatavad erinevused selles osas, kui suur osa lõpetanutest on nutika spetsialiseerumise kasvualadel rakendunud (Joonis 124).

Joonis 124. Nutika spetsialiseerumise kasvualdkondades hõivatute osakaal kõrghariduse I ja II astme 2021. a lõpetajatest, kes olid 2022. aastal hõivatud (%). Allikas: tööturuedukuse andmestik

Välisüliõpilaste majandusliku mõju uuring⁹⁷ näitas, et 2021/22. õa lõpetanud välisvõistlastest 58% töötas lõpetamisele järgneval õppeaastal Eestis. Eestisse tööle jäänud välisvõistlaste osakaal on aasta varasemaga võrreldes viis protsendipunkti vähenenud (2020/21. õa

⁹⁷ Rootalu, K. (2024). Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

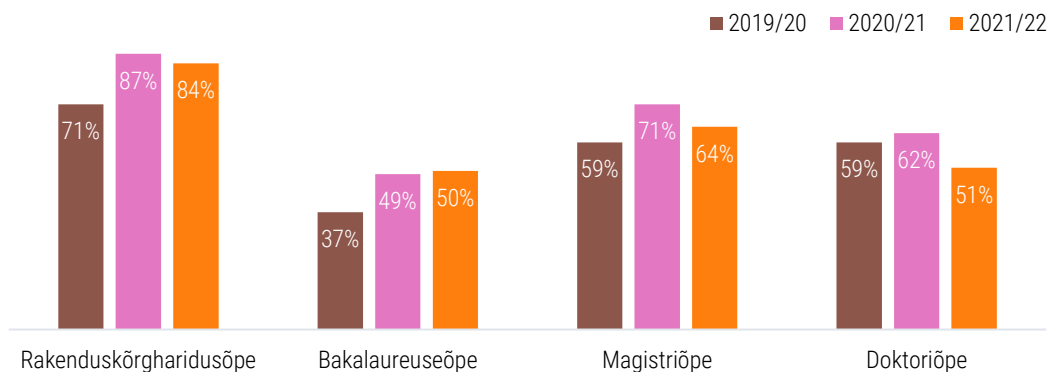
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

vilistlastest jäi Eestisse tööle 63%). Meessoost välisvilistlastest jäi Eestisse tööle 65% ja naistest 49%.

Eestisse tööle jäänud välisvilistlaste osakaal on vähenenud kõigil kõrghariduse astmetel peale bakalaureuseõppe (**Joonis 125**).

Enim jäävad Eestisse tööle välisvilistlased, kes on lõpetanud tehnika, tootmise ja ehituse (80%) või IKT õppevaldkonna (69%). Aasta varasemaga võrreldes on Eestisse tööle jäävate IKT vilistlaste osakaal märgatavalt vähenenud. 2020/21. õa IKT õppevaldkonna lõpetanud välisüliõpilastest jäi Eestisse tööle 82%.⁹⁸

Joonis 125. Pärast lõpetamist järgmisel õppeaastal Eestis töötavate välisvilistlaste osakaal (%). Õppeaasta näitab lõpetamise aastat. Allikas: Rootalu, K. (2024). Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/23

Eurograduate'i uuringust selgus, et iga kümnes kõrghariduse vilistlane töötab enda hinnangul kõrgharidusest madalamat haridustaset eeldaval ametikohal. Valdkonniti töid seda enim välja humanitaaria ja kunstide, põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning teeninduse valdkonna lõpetanud. Magistri- ja doktoriõppe lõpetanutest töötavad vastavalt 55% ja 48% omandatud haridustasemele vastavates ametites, mis uuringu autorite hinnangul on tingitud Eesti majanduse struktuurist ja keerukamate ametikohtade vähesusest.⁹⁹

Vilistlastel paluti Eurograduate'i uuringus ka hinnata, mil määral vastab nende töökoht omandatud haridusele, arvestades saadud kvalifikatsiooni ja õpitud valdkonda. Omandatud haridusele vastaval töökohal töötavaid vilistlasi on kõige enam IKT, hariduse, tervise ja heaolu valdkondade lõpetanute seas. Kõige vähem on neid sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe, humanitaaria ja kunstide ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika lõpetanute hulgas. Peamised põhjused, miks vilistlased ei tööta erialaga haakuval ametikohal, on erialaga mitteseotud töökoha parem palk ja töötingimused ning huvitavam töö, aga ka raskused erialase töö leidmisel.¹⁰⁰

Eesti kõrgkoolide vilistlased on tööelu eri tahkudega veidi enam rahul kui teiste Eurograduate'i uuringus osalenud riikide vilistlased keskmiselt. Üle 90% kõrghariduse lõpetanutest tuleb oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime ning 83–86% on oma praeguse tööga rahul. Õpitud erialal töötavate vilistlaste rahulolu oma praeguse tööga on kõrgem kui mitteerialast tööd tegevatel vilistlastel (93% vs 84%). Kõige madalam on kõrghariduse vilistlaste rahulolu

⁹⁸ Samas.

⁹⁹ SaarPoll (2024). [Eurograduate vilistlaste uuring. Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud teemadel.](#)

¹⁰⁰ Samas.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

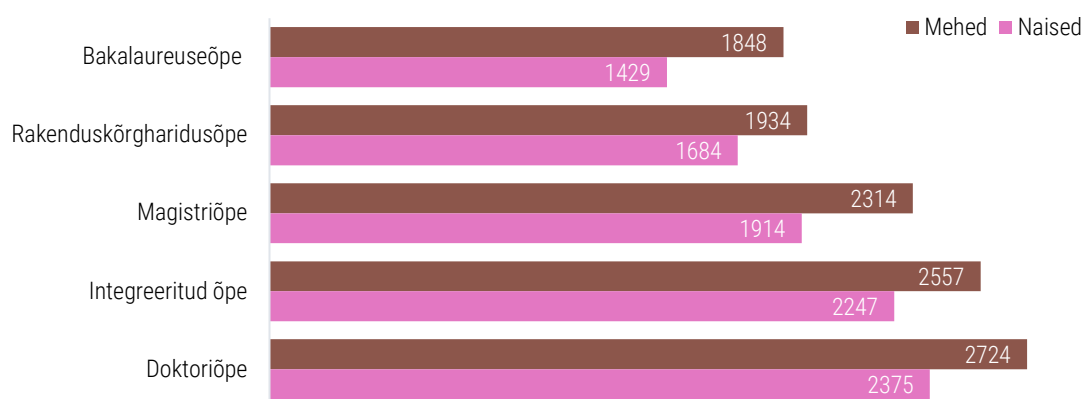
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

palkadega, seejuures on naiste rahulolu palgaga madalam kui meestel. Erasektoris töötavad kõrghariduse vilistlased on oma palgaga enam rahul kui avalikus sektoris tööle asunud vilistlased.¹⁰¹

Kõrghariduse 2021. aastal lõpetanute keskmine brutokuupalk oli 2022. aastal 2013 eurot ja mediaanpalk 1797 eurot. Mida kõrgem on lõpetatud haridustase, seda kõrgem on lõpetaja sissetulek pärast lõpetamist (**Joonis 126**).

Mediaanpalkade võrdluses teenisid naised 361 eurot ehk 18% vähem kui mehed. Suurim oli sooline palgalõhe bakalaureuseõppe lõpetajate hulgas, kus naiste mediaanpalk oli 23% väiksem kui meestel. Kõige väiksem oli erinevus integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe (12%) ja rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud naiste ja meeste palkades (13%).¹⁰²

Joonis 126. Kõrghariduse lõpetajate 2022. a mediaanbrutosissetulek kuus, eurodes. Allikas: tööturuedukuse andmestik

Välisüliõpilaste majandusliku mõju uuringu järgi saavad kohalikud ja välisvilistlased lõpetamise järel sarnast brutotöötasu: 2021/22. õa lõpetanud kohalikud vilistlased teenisid pärast lõpetamist keskmiselt 2091 eurot ja välisvilistlased 2054 eurot kuus.¹⁰³

¹⁰¹ Samas.

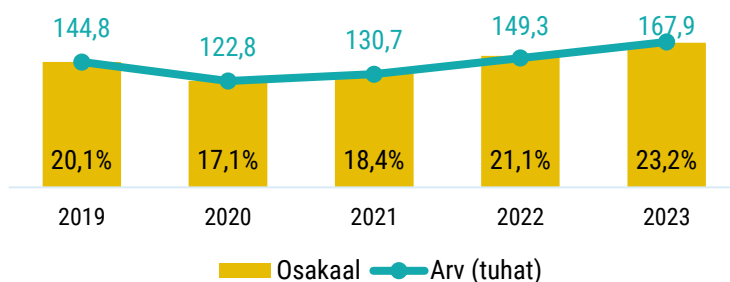
¹⁰² Murasov, M. (2024). [Edukus tööturul 2022. Üldkesk-, kutse- ja kõrghariduse lõpetanute hõive ja palgad](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

¹⁰³ Rootalu, K. (2024). [Välisüliõpilaste majanduslik mõju. Eesti tööturul osalemine 2022/2023](#).

Täiskasvanuharidus

Osalus elukestvas õppes

Eestlaste jaoks on õppimise mõiste aja jooksul oluliselt laienenud. Ühelt poolt on see kindlasti seotud üldise heaoluga – mida parem on elukvaliteet, seda rohkem on inimestel aega, energiat ja motivatsiooni mõelda kõrgema taseme vajadustele nagu eneseareng. Teisalt on maailm üha kiirenevas muutumises ja tööturul konkureerimiseks ei jää enam muud üle kui pidevalt juurde ja ümber õppida. Inimeste mõtteviisi ja käitumise muutust annab edasi elukestvas õppes osalemise näitaja. Seda on mõõdetud juba alates 1997. aastast, mistõttu on pikaajaline trend selgesti näha – elukestvas õppes osaleb rohkem täiskasvanuid kui kunagi varem. Näitaja esimesest mõõtmisest (elukestvas õppes osales viimase nelja nädala jooksul 4,6% tööjõu-uuringule vastajatest), on elukestvas õppes osalenute osakaal kasvanud 18,6 protsendipunkti. Koroonapandeemia, mis 2020. a alguses Eestisse jõudis, tõi küll kaasa osaluse järsu languse (õppes või koolitustel osales kolm protsendipunkti ehk üle 22 000 inimese vähem kui aasta varem¹⁰⁴), kuid juba järgmisel aastal hakkas osalus taas suurenema. 2023. aastal osales elukestvas õppes 23,2%, mis ületab oluliselt ka koroonaeelset rekordit (**Joonis 127**. 25–64aastaste elukestvas õppes osalemise määr ja arv (viimase nelja nädala jooksul, 2019–2023). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring).

Joonis 127. 25–64aastaste elukestvas õppes osalemise määr ja arv (viimase nelja nädala jooksul, 2019–2023). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Üks elukestvas õppes osalemisega seotud suur murekoht on meeste tunduvalt väiksem aktiivsus võrreldes naistega. Tähelepanu vabab eriti see, et meeste ja naiste näitajate vahe aina suureneb. Ka 2023. a on probleem selgelt süvenenud (**Joonis 128**). 2023. a oli meeste elukestvas õppes osalemise määr 10,4 protsendipunkti madalam kui naistel. 2022. a oli vahe tunduvalt väiksem – 8,8 protsendipunkti.

Samamoodi teeb juba pikalt muret mitte-eestlaste vähenenud elukestvas õppes osalemine (**Joonis 129**). Eestlaste ja mitte-eestlaste osalemismäära erinevus on 7,3 protsendipunkti. Olukord on aga parem, kui naiste-meeste võrdluses, sest vahe on vähenenud (aasta varem oli see 8,6 protsendipunkti). 2021. a. tõusis üldnäitaja pärast koroonapandeemia alguse suurt langust 1,3 protsendipunkti. Mitte-eestlaste aktiivsus langes samal aastal aga veel 0,4 protsendipunkti võrra. Seega suurendas koroonaperiood eestlaste ja mitte-eestlaste osalemismäära erinevust. Siiski on rõõmustav, et mitte-eestlaste elukestvas õppes osalemine on märgatavalt kasvanud ja seega erinevus eestlastega vähenenud.

¹⁰⁴ Eesti tööjõu-uuring, küsitud on osalemise kohta viimasel neljal nädalal.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

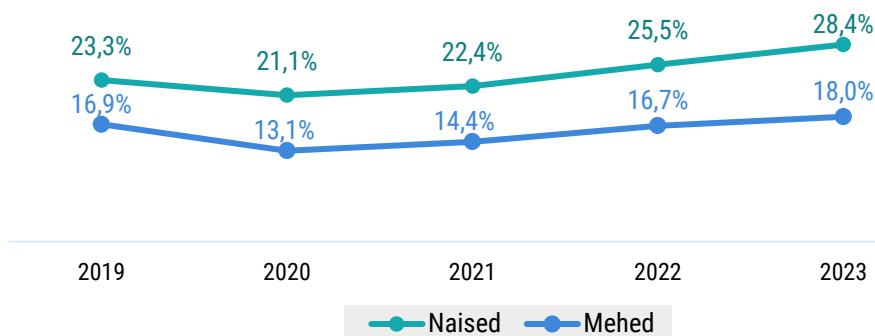
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

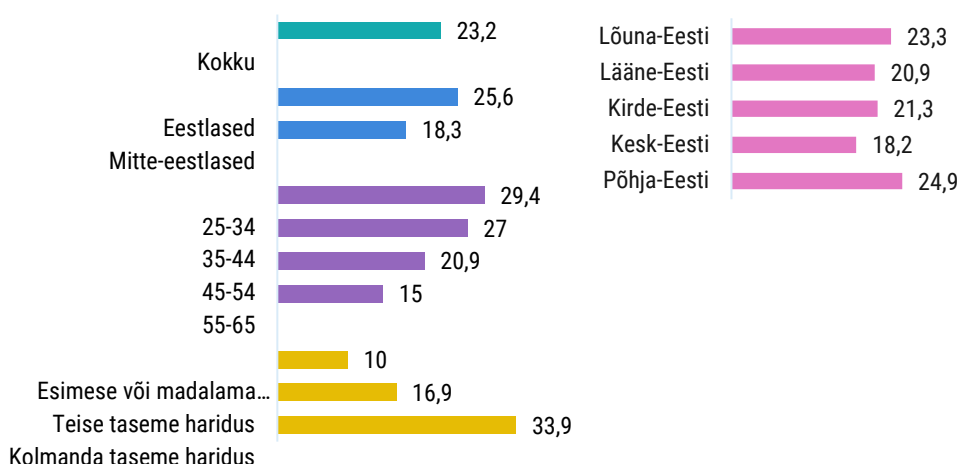
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 128. 25–64aastaste elukestvas õppes osalemise määr soo järgi (viimase nelja nädala jooksul, 2019–2023). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Joonis 129. 25–64aastaste elukestvas õppes osalemise määr rahvuse, vanuserühma, haridustaseme ja maakonna järgi (viimase nelja nädala jooksul, %, 2023). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Elukestvas õppes osalemise määr on vanuserühmiti muutunud erinevalt. Kui 35–64aastaste osalemine on aastaga selgelt kasvanud, siis kõige nooremas vanuserühmas on eelmise aastaga võrreldes hoopis langus (0,4 protsendipunkti võrra). Kõige jõudsamalt on näitaja kasvanud kõige vanemas vanuserühmas – eelmisel aastal oli see 11,4% ehk lausa 3,6 protsendipunkti võrra madalam.

Vaadates elukestvas õppes osalemist haridustasemeti, on näha murettekitavat muutust ehk kõige madalama haridusega inimeste osalemine on aastaga veel langenud (0,7 protsendipunkti). Võrreldes kõige kõrgemalt haritudetega on vahe rohkem kui kolmekordne. Kõrgelt haritud inimeste osalemisaktiivsus pole üllatav, sest töö iseloom muutub kõigis valdkondades ja tänapäeva tööturul ei ole enam normiks terve elu ühte ametit pidada. Siiski on just madalama haridustasemega inimestel kõige suurem tõenäosus töötuks jääda ja sageli ka kõige põletavam vajadus täiendõppe järgi. Seetõttu on madala haridusega inimeste elukestvas õppes osalemise suurendamine kindlasti prioriteet. Samas on selgelt positiivne, et teise ja kolmanda taseme haridusega inimeste osalus on aastaga märgatavalt kasvanud (teise taseme haridusega inimestel 2,2 ja kolmanda taseme haridusega inimestel 3,9 protsendipunkti). Elukestvas õppes osalemise määras on piirkonniti suured erinevused. Põhja-Eestis on osalemine näiteks tunduvalt – lausa 6,7 protsendipunkti – suurem kui Kesk-Eestis.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Üks olulisi tegureid, mis täiskasvanute elukestvas õppes osalemist mõjutab, on aeg. Probleem võib olla nii selles, et töö, pere ja hobide kõrvalt ei jää õppimiseks lihtsalt vaba aega, kui ka selles, et koolituste toimumise aeg langeb kokku tööajaga. Viimast on aidanud oluliselt leevendada e-õppe levik, kuid kõiki koolitusi pole võimalik veebis läbi viia või ole see õppevorm lihtsalt koolitatavale sobilik. Neid probleemide leevendamiseks on loodud õppepuhkuste süsteem. Eestis on õppepuhkused reguleeritud nii töölepingu seaduses kui ka täiskasvanute koolituse seaduses. Seadus sätestab, et töötajal ja avalikul teenistujal on õigus saada õppepuhkust sisseastumiseksamite sooritamiseks, tasemeõppe läbimiseks ja täiendus- koolitusel osalemiseks. 2023. aastal uurisid Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse analüütikud HTMi tellimisel õppepuhkuse võtmise praktikat¹⁰⁵.

Uuringust selgus, et valimisse sattunud tööandjatest vaid 12% olid õppepuhkustega kokku puutunud. Eriti vähe oli kokkupuudet väiksemates ettevõtetes. See-eest uuringus osalenud töötajatest oli õppepuhkust võtnud 68%. Nii suur erinevus tulenebki sellest, et õppepuhkust võtavad pigem suuremate ettevõtete töötajad. Õppepuhkust oli võetud nii tööalaseks kui ka isiklikuks enesearenguks. Kõige levinumad põhjused, miks õppepuhkust ei võetud, olid erinevad. Paljud vastasid, et nende töögraafik on piisavalt paindlik, et koolitustel käia, osad kartsid aga siiski tööandja või kolleegide negatiivset suhtumist. Samuti mainiti töötasu vähenemist õppepuhkuse ajal. Uuringu tulemustele toetudes anti HTMi soovitus, millest olulisemad olid:

- Seadusandluse mõistmiseks tuleks luua toetavad juhendmaterjalid ja/või koolitused.
- Õppepuhkuste päevade arvestamine peaks olema õppe- mitte kalendriaasta põhine.
- HTM võiks luua õppepuhkust arvestava palgakalkulaatori (ehk kalkulaator, mis näitab, milliseks kujuneks inimese töötasu õppepuhkuse ajal).
- Õppepuhkuste võtmise ja andmise õigustest ja kohustustestõiguseid ja kohustusi tuleb selgemalt ja senisest enam teavitadaparemini kommunikeerida.

Tasemehariduse omandamine

Võrreldes eelmise kolme aastaga on sellel aastal põhikooli mittestatsionaarses õppes osalejate arv veidi rohkem muutunud – võrreldes eelmise aastaga 72 inimese võrra suurenenud (varem oli muutus umbes +/- 20 inimest, [Joonis 130](#)). Õpilaskond on suurenenud ka gümnaasiumi mittestatsionaarses õppes (410 õpilase võrra). Kui näitaja tõus iseloomustaks madala haridus- tasemega täiskasvanute naasmist tasemeharidusse, oleks tegemist kahtlemata positiivse muutusega, kuid osaliselt on põhjus hoopis selles, et varasemast rohkem noori asub pärast põhihariduse omandamist otse gümnaasiumi mittestatsionaarsesse õppesse. Selle põhjust ja mõju oleks kindlasti vaja lähiajal põhjalikumalt uurida ([loe lisaks](#)).

¹⁰⁵ Urmann, H., Tubelt, E., Lees, K., Roos, L. ja Mölder, M. (2023) Õppepuhkuste kasutatavuse uuring. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

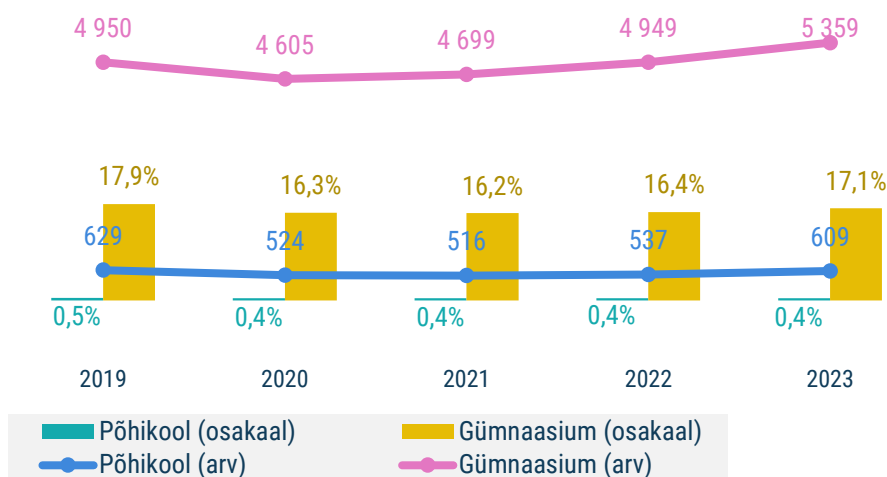
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

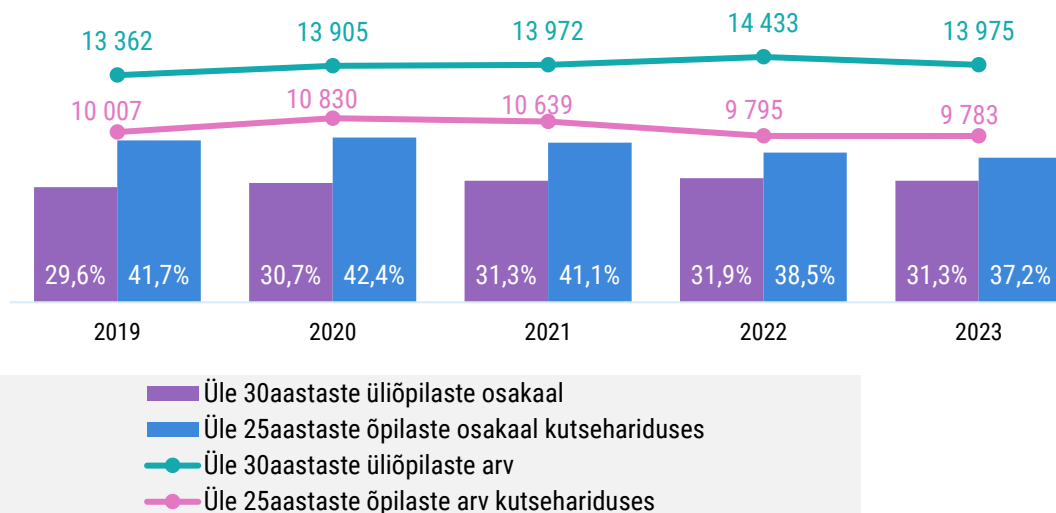
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 130. Mittetatsionaarses üldharidusõppes õppijate arv ja osakaal aastatel 2019–2023. Allikas: EHIS

Üle 25aastaste kutsehariduse õpilaste arv kasvas pikka aega, kuid pöördus 2021. aastal langusesse (Joonis 131). 2023. aastal õpib üle 25aastaseid kutsehariduses aga umbes sama palju kui aasta varem (~9700). Seega on hetkel raske prognoosida, kas kutsehariduse õpilaskond on noorenemas või mitte. Kutsehariduses õppijate arv on üldiselt suurenenud, kuid kuna muutused on väikesed, oleks ennatlik eeldada, et üle 25aastaste osakaalu vähenemine on trend. Ka kõrghariduses õppijate vanus on võrreldes eelmise aastaga vähenenud, kuid üle 30aastaste arv ja osakaal on väga lähedal 2021. aasta tasemele. Seega on võimalik, et 2022. a oli erandlik ning veidi vanemate tudengite arv jääb mõneks ajaks püsima umbes 13 900 peale. Üldistatult saab öelda, et veidi vanemate õppijate arv ja osakaal kutse- ja kõrghariduses on aastaga langenud, kuid muutus on väike.

Joonis 131. Täiskasvanute õppimine tasemehariduses aastatel 2019/20–2023/24. äa. Allikas: EHIS

Mittetatsionaarses üldharidusõppes on viimasel aja kõige suurem muutus viis aastat tagasi alanud täiskasvanute gümnaasiumide liitmine kutseõppeasutustega. Ehkki õppijate jaoks oli kahtlemata tegu suure muudatusega ja oli ka kartus, et mittetatsionaarse üldharidusõppe populaarsus sellega väheneb, on õppijate arv viimasel neljal aastal hoopis järjest suurenenud

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

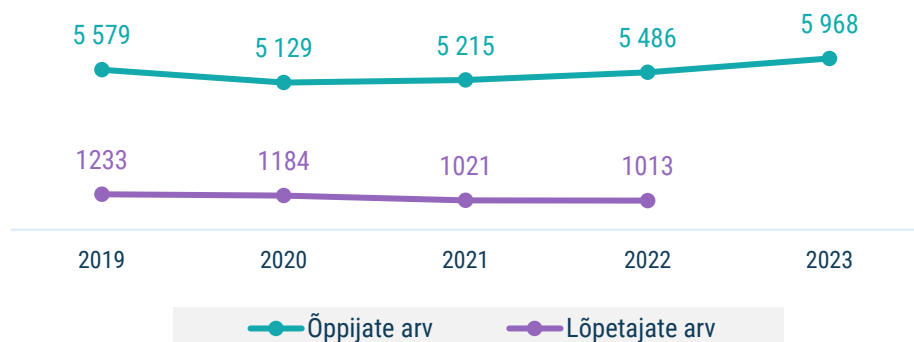
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

(Joonis 132). Samas ei ole lõpetajate arv kasvanud samas tempos, vaid on viimastel aastatel hoopis veidi vähenenud. Võimalik, et lõpetajate osakaalu vähenemine on seotud noortega, kes otse põhikoolist mittestatsionaarsesse üldkeskharidusse suunduvad. Kui noored on valinud mittestatsionaarse õppevormi lootuses, et seal on lihtsam, võivad oodatust kõrgemad nõuded nende õpimotivatsiooni vähendada ja õpilased langevad välja. Lõpetajate osakaalu muutust ei ole seni eraldi uuritud ja põhjus võib peituda ka milleski muus. Näiteks võib olla võimalik, et kutseõppeasutustega liidetud täiskasvanute gümnaasiumides on hindamine rangem ja nõudmised kõrgemad kui endistes täiskasvanute gümnaasiumides.

Joonis 132. Mittestatsionaarses üldhariduses õppijad ja lõpetajad 2018/19–2023/24 õa.
Allikas: EHIS

Mittestatsionaarset üldharidusõpet pakuvad hetkel kuus kutseõppeasutust (Joonis 133). Uus õppevorm on Rakvere Ametikoolis, Kehtna Kutsehariduskeskuses, Haapsalu Kutsehariduskeskuses, Võrumaa Kutsehariduskeskuses, Järvamaa Kutsehariduskeskuses ja Valgamaa Kutsehariduskeskuses. Koolide kogemused on olnud üsna erinevad. Esiteks oli üleminekuprotsess mõnes koolis tunduvalt sujuvam kui teises. Näiteks otsustasid mõned koolid pea kõik liidetud täiskasvanute gümnaasiumi töötajad üle tuua, samas kui teised tegid uutele ametikohtadele ametlikud konkursid, andmata liidetud kooli töötajatele kindlust, et liitmise käigus nende töökoht säilib. Koolide kogemused erinesid ka selles osas, kuidas üleminek mõjutas mittestatsionaarses üldkeskhariduses õppijate arvu.

Positiivsena saab esile tuua Haapsalu Kutsehariduskeskuse, Võrumaa Haridus- ja Tehnoloogiakeskuse ning Järvamaa kutsehariduskeskuse. Nendes koolides õppis 2023. a mittestatsionaarses õppes sama palju või rohkem õpilasi kui nendega liidetud täiskasvanute gümnaasiumis viimasel aastal. Rakvere Ametikool ei ole veel päris samale tasemele jõudnud, kuid õpilaste arv kasvab kiiresti ja tõenäoliselt jõutakse järgmisel aastal varasemale tasemele juba väga lähedale. Valgamaa Kutseõppekeskuses kasvas mittestatsionaarses üldharidusõppes õppijate arv 2023. a märgatavalt, mis annab lootust, et liitmise aastal toimunud suur näitaja langus oli vaid üleminekuraskus ning järgmisel aastal jõuab õpilaste arv liitmiseelsele tasemele. Kõige murelikum olukord on Kehtna Kutsehariduskeskuses, kus pärast liitmist on õpilaste arv ainult langenud. Seega võib öelda, et liitmiste puhul ei ole näha selget ühesuunalist mõju. Liitmise edukus sõltub väga palju koolist ja situatsioonist.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

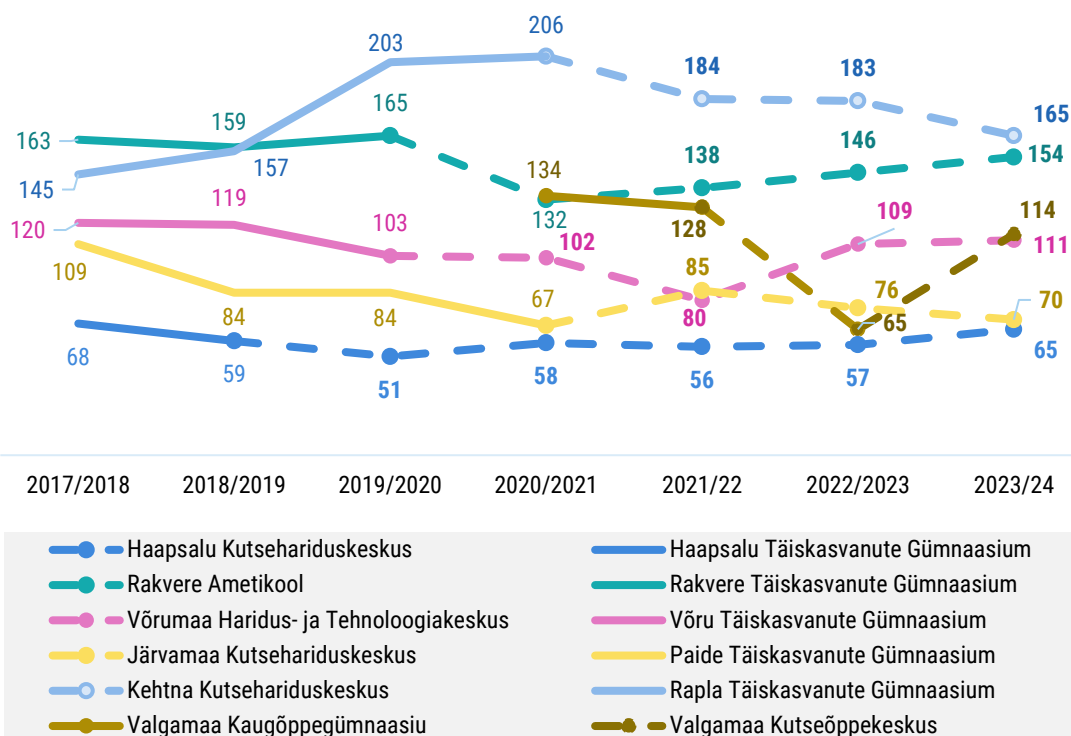
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 133. Õpilaste arvu muutus gümnaasiumiastme mittestatsionaarses õppes täiskasvanute gümnaasiumide liitmisel kutsekoolidega. Allikas: EHIS

Sama näitas ka 2023. aasta märtsis valminud täiskasvanute gümnaasiumide kutseõppeasutustega liitmise mõjuanalüüs (Praxis, 2023¹⁰⁶). Uuringust selgus, et liitmine oli täiskasvanute gümnaasiumitele stressirikas ja tõi kaasa väga palju hirme nii õpilastele, õpetajatele kui ka teistele koolipere liikmetele. Kutseõppeasutused pidid aga kiiresti kohanema täiesti uue õppevormi pakkumisega, mis pakkus samuti väljakutseid. Täiskasvanute gümnaasiumide õpetajad kartsid töökaotust või töökorralduse olulist muutust. Õpilased ei tahtnud armsaks saanud koolimajast lahkuda ja olid ebakindlad võimaliku õpetajate vahetumise pärast. Eri osapoolte hirmud võimendasid üksteist. Uuringust ilmselgelt, et koolid, kus algusest peale oli suhtumine liitmisesse negatiivsem, tunnetati ka muutust ennast negatiivsena. Seega oli liitmisprotsessi õnnestumisel väga oluline roll kommunikatsioonil. Valdav oli see, et liitmisega seotud positiivseid muutusi (modernsem koolimaja, uued digivahendid ja vaba aja veetmise võimalused jms) teadvustati väga vähe.

Ka Praxise uuringus toodi murekohana välja eespool mainitud uus trend, et üha rohkem noori läheb põhikoolist otse gümnaasiumi mittestatsionaarsesse õppesse. Eelkõige kartsid koolijuhid, et nende õpilaste arvelt suureneb väljalangejate osakaal, millele võivad praeguseks viidata ka andmed. 2023. aastal suurenes kuni 19aastaste osakaal üldkeskhariduse mittestatsionaarses õppes veel ühe protsendipunkti võrra olles teist aastat selgelt üle poole. Osakaalu kasv on tulnud üle 25aastaste osakaalu langusest. Kui selline trend jätkub, võib mittestatsionaarne õpe tervikuna vajada ümbermõtestamist.

¹⁰⁶ Allemann, M., Lehari, M., Melesk, K. ja Mägi, E. (2023). Täiskasvanute gümnaasiumide kutseõppeasutustega liitmise mõjuanalüüs. Lõpparuanne. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

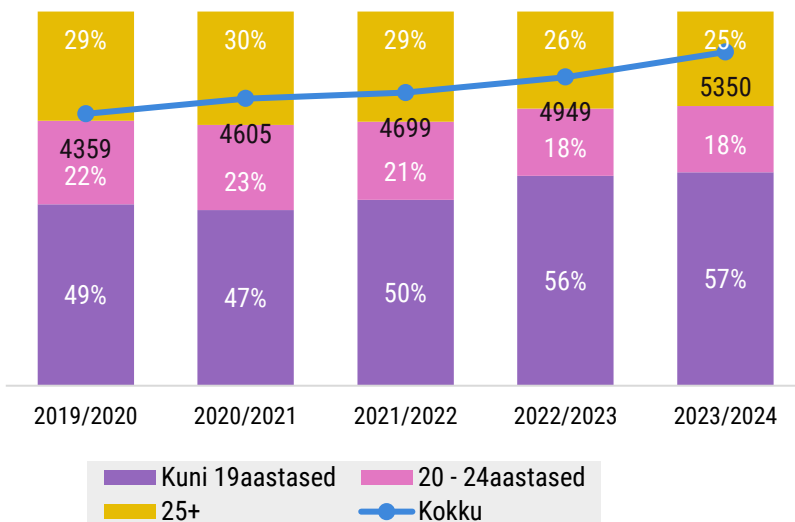
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

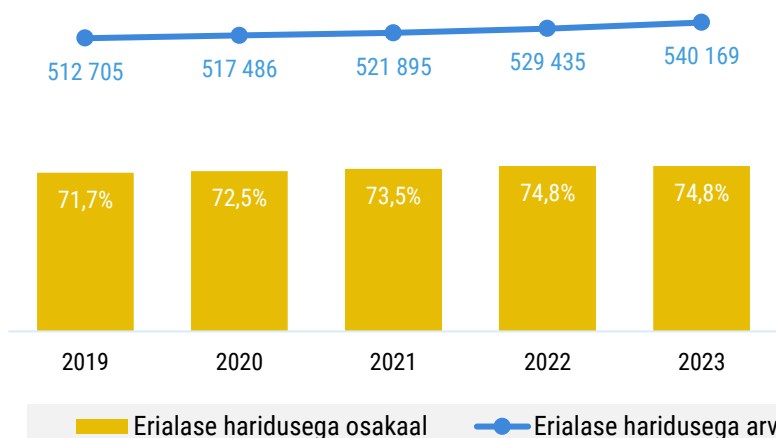
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 134. Gümnaasiumiastme mittestatsionaarses õppes õppijad vanuserühmade kaupa 2019/20. – 2023/24. õa. Allikas: EHIS

Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanud

Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64aastaste) arv on vaikselt aga järjekindlalt kasvanud. 2023. aastal oli see 10 734 võrra suurem kui aasta varem. Osakaal on aga jäänud püsima – 74,8% (Joonis 135).

Joonis 135. 25–64aastaste erialase haridusega inimeste osakaal ja arv (2019–2023). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Madala haridustasemega täiskasvanute arvu ja osakaalu vähendamine on üks täiskasvanu-hariduse valdkonna suurimaid eesmärke ja katsumusi. Erialase haridusega inimesed on tunduvalt suurema tööosusega töötud või mitteaktiivsed kui kutse- või kõrgharidusega inimesed (Joonis 136). Nagu eespool mainitud, on madala haridusega inimesed ka tunduvalt vähem aktiivsed elukestvad õppijad, mistõttu ei korva erialase hariduse puudumist ka pidev enesetäiendamine, juurde- või ümberõpe. Võrreldes 2022. aastaga on 2023. aastal erialase haridusega inimeste seas suurenenud töötute (+1,6 protsendipunkti) ja vähenenud hõivatute (–1 protsendipunkti) osakaal, mis toob probleemi eriti teravalt esile.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

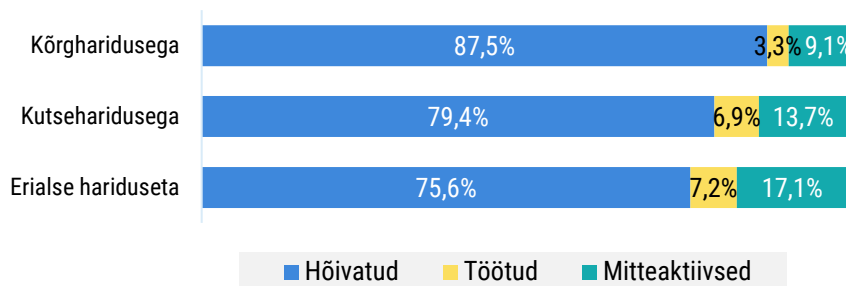
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

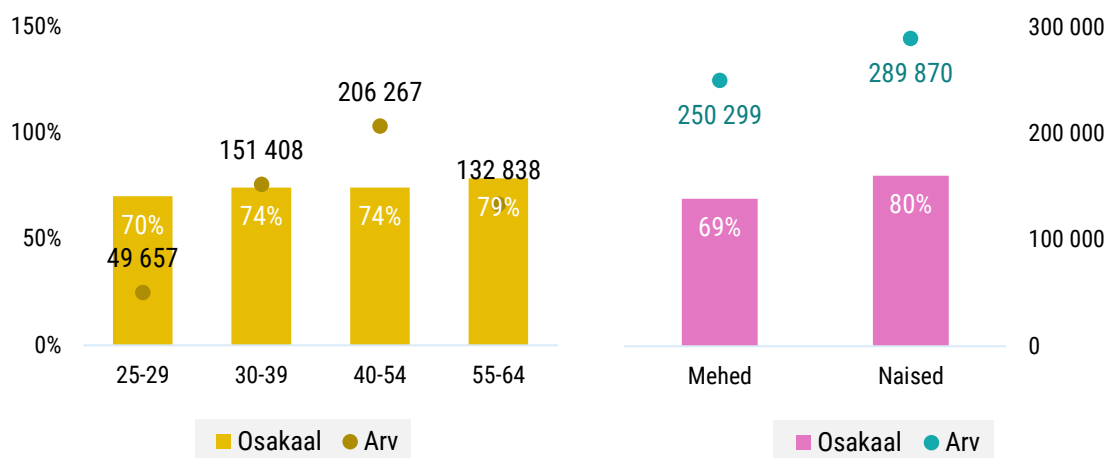
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 136. 25–64aastaste tööturuseisund omandatud kõrgeima haridustaseme järgi (2023).
Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Negatiivne on ka see, et hõivatute osakaal on vähenenud (-0,3 protsendipunkti) ja töötute osakaal suurenenud (1,2 protsendipunkti) ka kutseharidusega inimeste puhul.

Erialase haridusega inimeste osakaal erineb veidi vanuserühmiti. Kõige väiksem on see kõige nooremas vanuserühmas (25–29aastased) ja kõige suurem kõige vanemas vanuserühmas (55–64aastased). Selliseid erinevusi ei ole vanuserühmade vahel alati olnud, st ei kehti väide et, mida vanemad inimesed, seda suurema tõenäosusega on nad erialase haridusega. Kuna näitajat mõõdetakse alates 25 eluaastast, ei saa ka öelda, et noored ei ole lihtsalt veel erialase hariduse omandamiseni jõudnud. Selle aasta andmetele tuginedes saab siiski öelda, et erialase haridusega inimeste osakaalu erinevus vanuserühmades on kasvanud (2022. a kõikus näitaja vahemikus 72–77%).

Joonis 137. Erialase haridusega 25–64aastaste arv ja osakaal vanuserühma ja soo järgi (2023. a). Allikas: Statistikaamet, tööjõu-uuring

Sarnaselt elukestvas õppes osalemisega on erialase haridusega inimeste osakaal sooti erinev. Meestest on erialase haridusega 69% ja naistest 80%. Erinevalt eelmisest aastast, ei ole aga vahe 2023. aastal suurenenud. Osakaalud on jäänud 2022. a tasemele.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

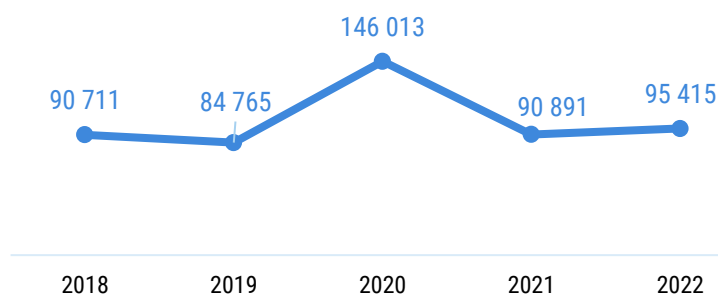
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Täienduskoolitus

Täienduskoolituste statistika tuleb aastase viitajaga, mistõttu on järgnevas analüüsitud 2022. a andmeid. Täienduskoolituste arv kasvas 2020. aastal võrreldes koroonakriisiga eelneva aastaga võrreldes lausa 61 248 võrra (**Joonis 138**). Pandeemia raputas kogu maailma, paljude tööde iseloom muutus oluliselt. Koondamislaine ja kriisi maandamisega seoses tekkis inimestel täiesti uusi rolle. See kõik tekitas vajaduse täienduskoolituste või koguni ümberõppe jaoks. 2021. aastal vähenes aga pakutavate kursuste arv pea sama kiiresti, kui see oli aasta varem kasvanud. 2022. aastal koolituste arv jälle veidi suurenes (4524 võrra). 2022. aastal puhkes Ukraina-Vene sõda, mis tõi taas kaasa suured muutused, sh väga kiirelt kasvava inflatsiooni. Elukallidus on üha tõusnud ja see on tekitanud ühelt poolt vajaduse asuda kõrgemalt tasustatud tööle, teisalt aga toonud taas kaasa koondamishirmu. Olukord nõuab suurelt osalt inimestelt taas enesetäiendamist, et mitte sattuda raskesse majanduslikku olukorda või seda süvendada. See toetab koolitustel osalemist. Teisalt jääb inimestel inflatsiooni tõttu järjest vähem raha kätte ja kuna koolitustel osalemine ei ole vajaduste hierarhias samal tasemel toidu, üüri ja maksude tasumisega, võivad inimesed osalt kokku hoida just koolituste arvelt.

Joonis 138. Pakutud täienduskoolituste arv (2018–2022).

Allikas: EHIS

Väga suurt mõju avaldas Eestile ka kümnete tuhandete Ukraina sõjapõgenike saabumine terve 2022. a vältel. Täiskasvanud sõjapõgenikud on pigem kõrgelt haritud ning hetkel töötab nendest (20–64aastased) 44%¹⁰⁷. RITA uuringust¹⁰⁸ selgus, et paljud sõjapõgenikud töötavad enda kvalifikatsioonist madalamat kvalifikatsiooni nõudval töökohal. Üheks põhjuseks on kindlasti keeleoskus, kuid kindlasti ei kehti see kõigi puhul. On keeruline prognoosida, kuidas sõjapõgenikud hakkavad täienduskoolituste turgu mõjutama. Kõigi tegurite mõjud võivad üksteist võimendada või hoopis tühistada. Väga oluline on jälgida, mis lähiaastatel statistikas muutuma hakkab.

Täienduskoolitusel osalemiste arv on sarnaselt täienduskoolituste arvuga ootuspäraselt veidi suurenenud (**Joonis 139**), lõpetajate osakaal seevastu veidi vähenenud (60,7% 2022. aastal ja 61,5% 2021. aastal).

¹⁰⁷ Sotsiaalministeerium (2023). Aasta sõjapõgenikke Eestis, <https://www.sm.ee/aasta-sojapogenikke-eestis>

¹⁰⁸ Anniste, K. ja Espenberg, K. (2022). Ukraina sõjapõgenikud Eestis. Teemapaber nr 1: Sissejuhatus. Metoodika. Sõjapõgenike profiil. Tartu Ülikool, Poliitikauuringute keskus Praxis. https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-02/RITA_sissejuhatus.pdf

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

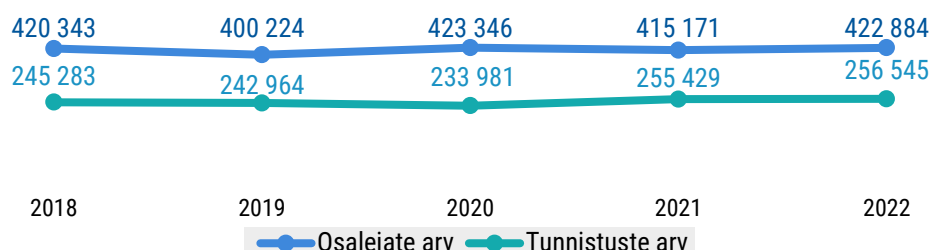
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

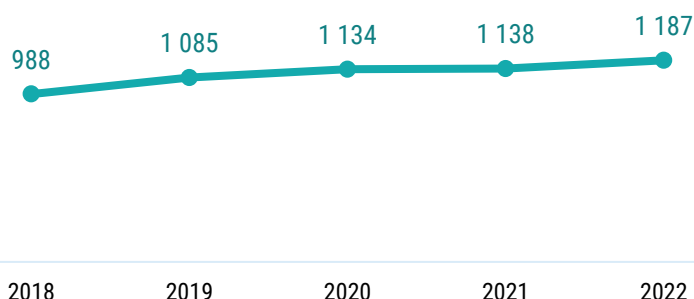
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 139. Täienduskoolitustel osalenute, väljastatud tunnistuste ja pakutud kursuste arv (2018–2022). Allikas: EHIS

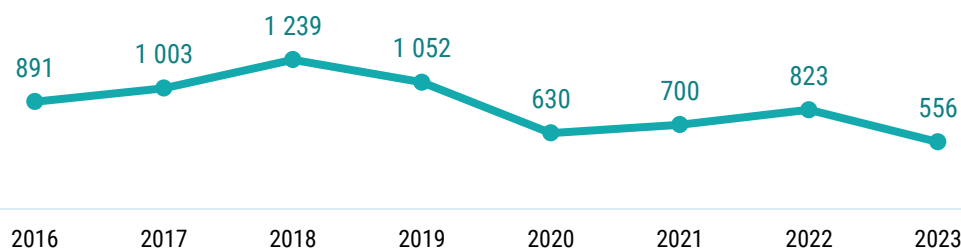
Täiskasvanutele pakuvad täienduskoolitust kutseõppeasutused, kõrgkoolid ja paljud erakoolitusasutused. 2022. aastal pakkus täienduskoolitust 1187 asutust, st koolitusi pakkuvaid asutusi lisandus taas (Joonis 140). Tegelikult on täienduskoolitusi pakkuvate asutuste arv veel suurem, sest kõigil ei ole kohustust ennast tegevusloa või majandustegevusteate alusel registreerida.

Joonis 140. Täienduskoolitusi pakkuvate õppeasutuste arv (2018–2022). Allikas: EHIS

Riikliku koolitustellimuse koolitused

2023. aastal oli riikliku koolitustellimuse maht varasemast tagasihoidlikum. Rõhk oli eelkõige eelmise perioodi struktuurivahendite jääkide ärakasutamisel, kuna lõppes ESFi toetusperiood. Koolituste arv vähenes 2022. aastaga võrreldes 267 võrra (Joonis 141) ja osalemiste arv 4407 võrra (Joonis 142). Kvalifikatsiooni saanute osakaal oli endiselt väga suur – 94%. Selgelt kõige rohkem osaleti arvutikasutuskoolitustel (27,4% kõigist osalemistest). IKT oskuste suurendamine oli koroonapandeemia algusest ka HTMi seatud prioriteet. Paljude osalejatega õppekavarühmad olid veel audiovisuaalsed tehnikad ja meedia tootmine ning isikuareng.

Joonis 141. RKT koolituste arv (2016–2023), seireandmed

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Körgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

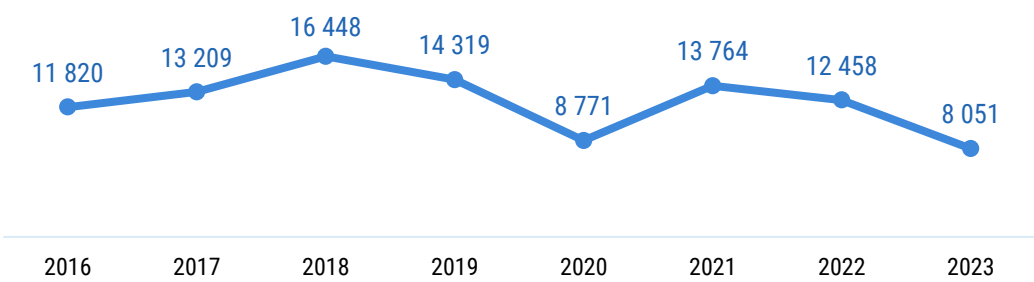
Täiskasvanu- haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja keeleoskus

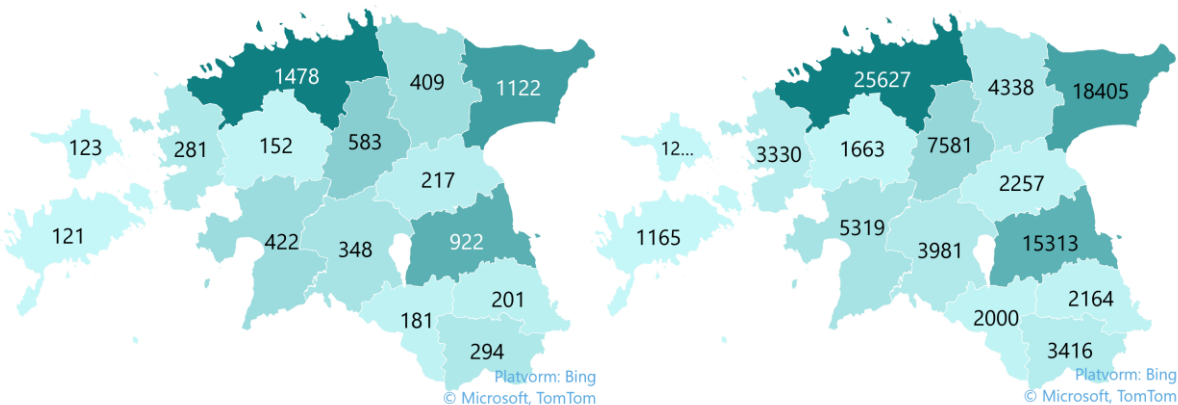
Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

Joonis 142. RKT koolitustel osalemiste arv (2016–2023), seireandmed

Kõige rohkem korraldati RKT koolitusi Harjumaal (95), Ida-Virumaal (83) ja Tartumaal (65). Osalejaid oli aga Ida-Virumaal ja Tartumaal sama palju, st võrreldes rahvaarvuga on kõige suurem sihtrühm endiselt Ida-Virumaa elanikud. Kõige rohkem osalejaid oli endiselt Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses, mis sai ka kõige rohkem rahastust. Kokku oli 2023. a korraldatud RKT koolituste maksumus 335 222 eurot.

Joonis 143. RKT kursuste ja neil osalemiste arv maakonniti (2023), seireandmed

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

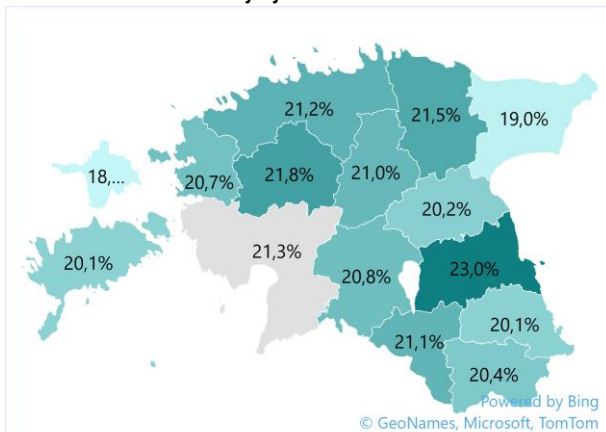
Teadus- ja
arendustegevus

Noortevaldkond

Noorte statistiline pilt

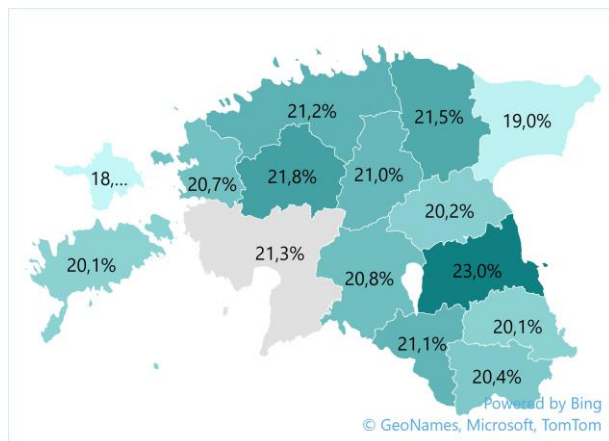
Noorsootöö tegevuste ja noorte huvihariduse sihtrühm on 7–26-aastased noored. Käesolevaks kümnendiks on Statistikaamet prognoosinud noorte arvu kasvu. Statistikaameti andmetel elas 2023. aastal Eestis 288 117 vanuserühma noort, mida on ligemalt 13 500 võrra enam kui eelnenud aastal. Noorte arvu kasvu põhjustas muuhulgas sissetulek Ukrainast. See aga tähendab, et noori, kes vajad arendavaid tegevusi, tuge, õppimise ja töötamise võimalusi, on Eestis rohkem. Noorte arvu kasvuga on tõusnud ka noorte osatähtsus rahvastikus (21,1%) (Joonis 144).

Noorte eärühma sooline struktuur ja jaotus maakondade lõikes ei ole aastate jooksul muutunud

(Joonis 144,

Joonis 145).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

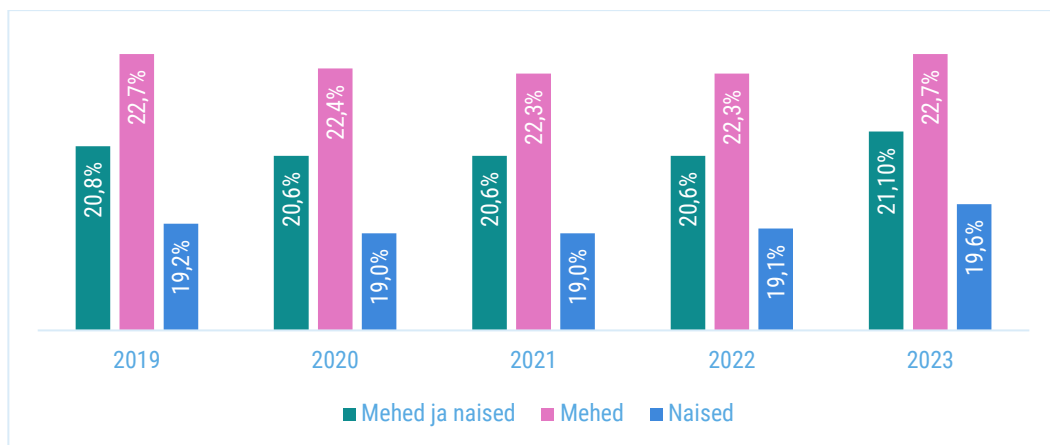
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

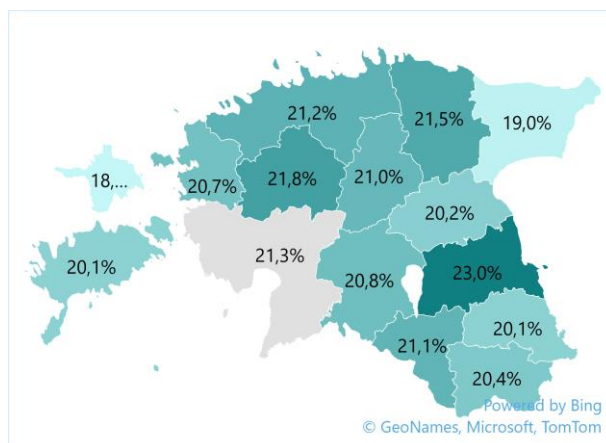
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 144. Noorte osatähtsus rahvastikust soo lõikes, 2019–2023

Allikas: Statistikaamet

Noorte sihtrühmast valdav osa on kooliealised. Koolikohustuslikud on 7–17-aastased ning gümnaasiumi lõpetajad on valdavalt 19-aastased. Kõikidest noortest (7–26a) oli 7–19-aastaseid 68% (196 536) ning 20–26-aastaseid noori 32% (91 581).

Joonis 145. Noorte osatähtsus rahvastikust maakondade lõikes, 2023

Allikas: Statistikaamet

2023. aastal oli Statistikaameti andmetel 7-26-aastastest noortest 41% õpilased, 25,8% tööturul hõivatud, seejuures 12,6% nii õppes kui tööl ja 4,9% töötud (vt [noorteseire juhtimislaud](#)).

Noorte tööhõivestaatus on tihtilugu ebakindel. Töötuse näitaja kõigub, ühiskonnas toimuvad muutused ja kriisid mõjutavad seda suuresti. Noorte töötuse määr on kõrgem kui elanikkonnas üldiselt, seda ka kriisivälistel aastatel. 15-26-aastaste vanuserühmas oli töötus 14,9%, aga tööealisest elanikkonnast vaid 6,5%. Ka 20-26-aastaste seas, keskhariiduse järgses vanuserühmas on töötuid oluliselt rohkem, 11,8%. (Joonis 146). See tähendab, et noortel on keeruline alustada iseseisvat elu ja saavutada majanduslik sõltumatus vanematest. Võrreldes eelmise majanduskriisiga ei ole töötuse määr sel korral nii kõrgele tõusnud (2010. a 28%).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

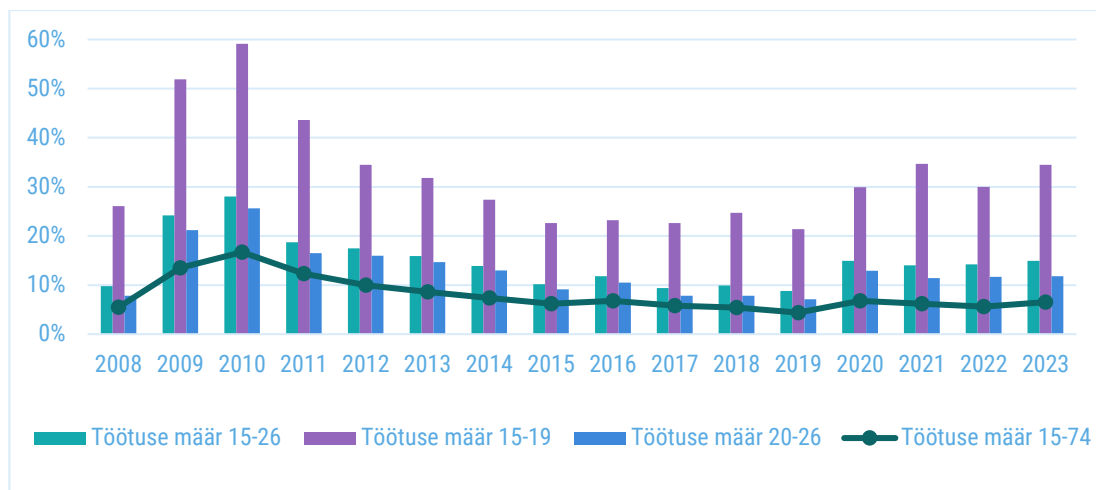
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 146. Noorte töötuse määr vanuserühmades 15–19, 20–26 ja 15–26 ning tööealise elanikkonna töötuse määr, 2008–2023

Allikas: Statistikaamet

Noored on tihti algatushimulised, loovate ja uudsete lahenduste otsijad. Nad ei pea tööturul sõltuma ainult teiste pakutavatest võimalustest, vaid võivad ise võimalusi luua. Selleks saavad noored üha enam tuge nii formaalhariduse kui noorsootöö kaudu nt ettevõtlusõppes või mentortoena õpilasfirmadele või omaalgatusprojektidele. 18–26-aastaste noorte seas on ettevõtjaid olnud viimase viie aasta jooksul stabiilselt u 4500–5000 ehk u 4% earihmast. 2023. aastal valmis Statistikaametil analüüs¹⁰⁹, milles vaadeldi noorte ettevõtlust mõjutavaid tegureid. Analüüsist selgus, et noored ettevõtjad on pigem mehed, eesti emakeele ja päritoluga, pigem haritudad. Noored isad on tõenäolisemalt ettevõtjad kui lastetud ja vanuse kasvades ettevõtjaks olemise tõenäosus kasvab. Noorte ettevõtjaks saamise tõenäosust soodustab mh see, kui noore vanemad on kõrgema haridustasemega ja ka ise ettevõtjad. Noorte ettevõtlusaktiivsus on kõrgeim põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria erialal kooli lõpetanute seas.

Kõigi noorte elutee ei ole sujuv ja takistusteta. Eestis on ligi 10% noori, kes ei õpi ega tööta (NEET-staatus). 2023. aastal on 15–26-aastaste seas 9,6% NEET-staatuses noori ja sama palju ka 15–29aastaste vanuserühmas. NEET-staatuses noorte näitaja püsib kuni 26-aastaste vanuserühmas 10–11% juures juba alates 2015. aastast ja kuni 29-aastaste vanuserühmas 2017. aastast. 2023. aastal tähendab see osakaal 28–32 000 noort, kes on ühiskonnast eemale jäänud. Põhjuseid selleks on mitmeid. Koostöös Statistikaametiga valmis 2023. aastal noorte NEET-staatusesse langemise põhjuste analüüs¹¹⁰, mis toob registriandmete põhjal kohalike omavalitsuste lõikes esile noorte eemalejäämist enim mõjutavad tegurid. Kokkuvõtlikult on NEET-staatusesse sattumise suurem risk noortel, kes on välispäritolu (eriti Eestist väljapool sündinutel), töökogemuseta, põhiharidusega, pooleli jäänud haridusteedega, noorelt emaks saanud naistel, ilma vanemateta peres kasvanutel, töötute ja madala haridustasemega vanemate noortel. Nende tegurite mõju vähendamiseks tuleks järgnevatel aastatel teadlikumalt

¹⁰⁹ Statistikaamet (2023). Mis mõjutab noorte ettevõtlust? <https://haridusportaal.edu.ee/uuringud/mis-m%C3%B5jutab-noorte-ettev%C3%B5tlust-anal%C3%BC%C3%BCsi-raport>

¹¹⁰ Statistikaamet (2023). Mis mõjutab noorte NEET-staatusesse langemist? <https://haridusportaal.edu.ee/uuringud/mis-m%C3%B5jutab-noorte-ettev%C3%B5tlust-anal%C3%BC%C3%BCsi-raport>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

tegeleda, pöörates seejuures eritählepanu viimastel aastatel sisse rännanud noortele, kellele mitmed tegurid võivad suure tõenäosusega avalduda koosmõjus.

Noored ei alusta eluteed võrdsest stardipositsioonilt, samuti ei kulge elu kõigil ühtmoodi sujuvalt. Nad võivad eri eluetappides vajada enam tuge ettetulevate probleemidega toimetulekuks. Noortevaldkonna eesmärk on, et kõik noored Eestis tunnevad ennast kindlalt ning nad on toetatud, kui nad seda vajavad. Arengukavas jälgitakse seetõttu nii eelkirjeldatud NEET-staatuses noorte osakaalu kui ka mõõdetakse, kuivõrd noored tajuvad, et neile on probleemide korral tugi kättesaadav. Eesti tööjõu-uuringus mõõdeti 2021. aastal esmakordselt, kui paljud noored on vajanud viimase aasta jooksul spetsialisti (nt koolipsühholoogi, noorsootöötaja, nõustaja, sotsiaaltöötaja, õpetaja vmt) tuge oma murede ja probleemide lahendamiseks. Aastatel 2021–2023 on spetsialisti abi vajanud u 18–19% 15–26-aastastest noortest, seejuures sai vajatud tuge enda hinnangul mõne protsendipunkti võrra vähem noori, u 15%. Noorte puhul, kes spetsialisti tuge pole vajanud, hinnatakse, kas nad teavad, kuhu vajaduse korral abi saamiseks pöörduda. U 76% noortest on enda hinnangul abivõimalustest teadlikud. Ühtekokku hindab u 91% noori, et spetsialisti tugi on neile vajadusel kättesaadav¹¹¹.

Noorsootöös ja huvihariduses osalemise võimalused

Noortevaldkonnas pakuvad mitteformaalset õpet peamiselt huvikoolid ja noortekeskused.

Huviharidust saab omandada 840 huvikoolis¹¹² (**Joonis 150**), millest valdav enamik on erahuvikoolid (84%). Huvikoolide arv on aasta-aastalt kasvanud. Viimase aasta jooksul on lisandunud koguni 33 huvikooli, viimase viie aasta jooksul aga ligi 100 huvikooli. Kuigi igal aastal huvikoole ka suletakse, ei mõjuta see üldist trendi. Õpet pakuvad huvikoolid enam kui 3300 õppekaval. Aastate lõikes ei ole muutunud õppekavade jaotus huvialade vahel – kõige rohkem on õppekavu muusika ja kunsti huvialal (1912), vähem aga looduse (69) ja tehnika (171) huvialadel (vt rohkem [Haridussilmast](#)).

Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) andmetel osaleb huvihariduses 95 811 7–26aastast noort (**Joonis 147**). Õppida võib mitmel õppekaval, näiteks osaleda nii klaveriõppes kui jalgpallitrennis ja seda võimalust noored ka kasutavad. Õppekavade järgi õpib huvikoolis 140 481 noort. Huvihariduse omandamine ei ole aga piiratud ainuüksi noorte vanusrühmaga ja nii õpib huvikoolides ka nooremaid kui seitsme- ning vanemaid kui 26-aastaseid. Ühtekokku omandas huviharidust 123 861 isikut ja õppekavade vaates oli õppimisi kokku 180 087 (**Joonis 147**).

¹¹¹ Kokku on arvestatud need, kes on abi/ tuge vajanud ja saanud, ning mittevajanud, kuid teadlikud, kust saab. Noorteseire juhtimislauad. Graafik „Riikliku toe tajutud kättesaadavus noorte seas”. <https://juhtimislauad.stat.ee/et/noorteseire-6/koogu-eesti-1/graaфик-807>

¹¹² Huviharidust saavad pakkuda vaid Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHISes) registreeritud huvikoolid. Statistikkasse arvestatakse EHIS-es 10. novembri seisuga andmed kinnitanud huvikoolid, kus on kinnitatud õppurid.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

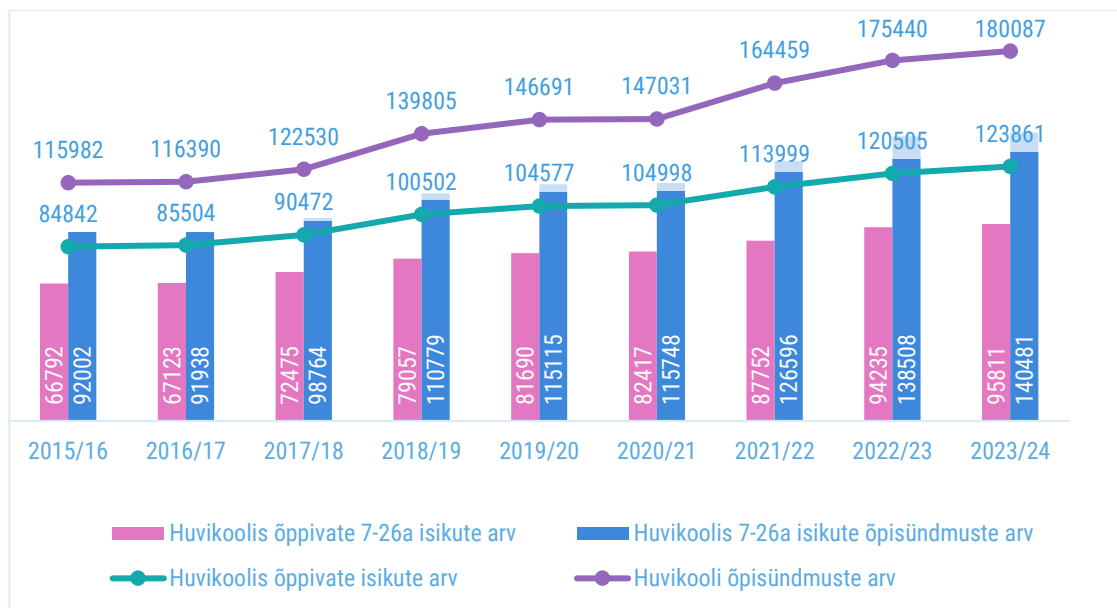
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

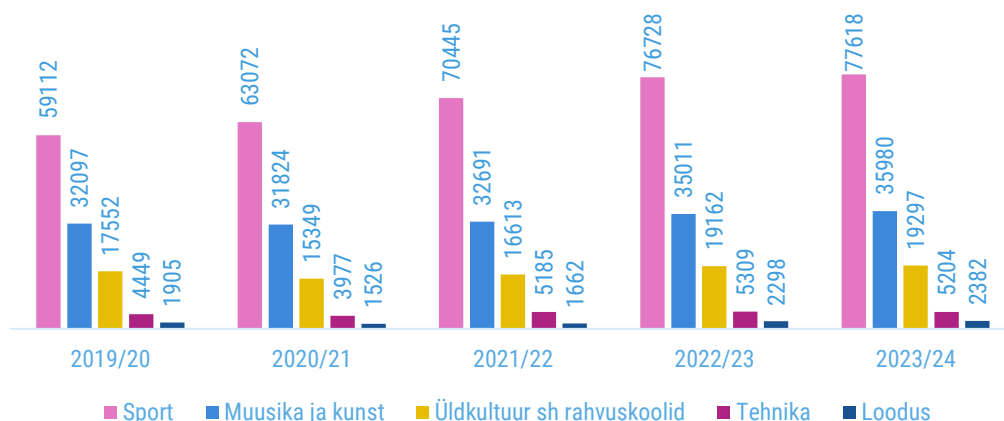
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 147. Huvikoolis õppivad isikud ja õpisündmused, kõik vanused ja 7–26-aastaste vanuserühm. Allikas: EHIS

Riigi prioriteet on enam toetada LTT ehk loodus-, täppisteaduste ja tehnoloogia valdkonna¹¹³ õpet, et arendada õppijas insener-tehnilist mõtlemist ja oskusi, probleemiahendust, kriitilist mõtlemist ja loovust. LTT valdkonna oskuste ja teadmiste arengut aitab noores toetada ka huviharidus. Valdkonna õppekavadel õppijate arv ei ole aastate jooksul oluliselt muutunud (Joonis 148). Nii on looduse ja tehnika huvialadel õppijaid vastavalt u 2000 ja 5000, s.o kokku umbes 5% kõikidest õppimistest ning see osakaal ei ole aastate jooksul muutunud. Kõige populaarsemad huvialad on sport ja muusika-kunst, kus õpib enim noori, vastavalt 55% ja 26% kõikidest õppimistest. Üldkultuuri õppekavadel (sh nt keeleõpe, draama, tants, rahvuskultuurid) õpib umbes veerand õppijatest. Tuleb märkida, et kuna õppekava valdkonna valib huvikool ise, siis on muusika, kunsti, tantsu, fotograafia, käsitöö jts õppekavasid liigitatud nii üldkultuuri kui kunsti ja muusika valdkonna alla.

¹¹³ LTT valdkonda kuuluvad loodusteaduste, matemaatika ja statistika; tehnika, tootmise ja ehituse ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (IKT) valdkonnad.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

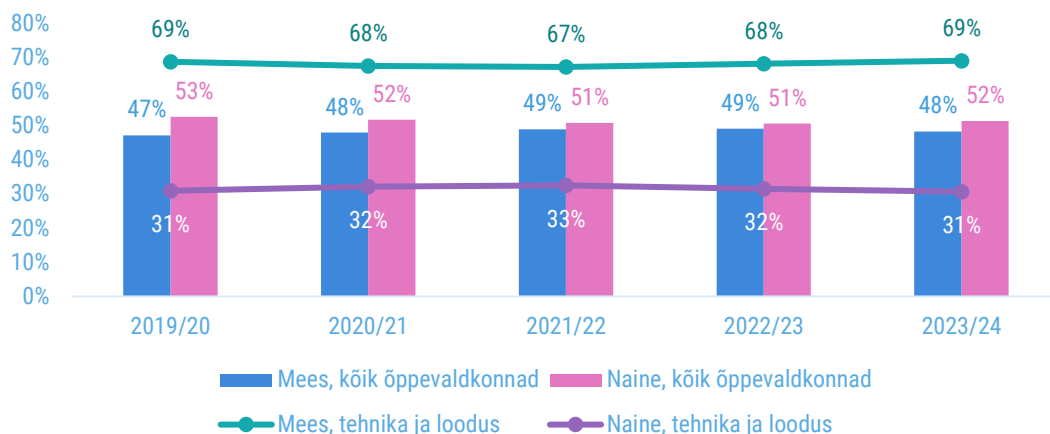
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

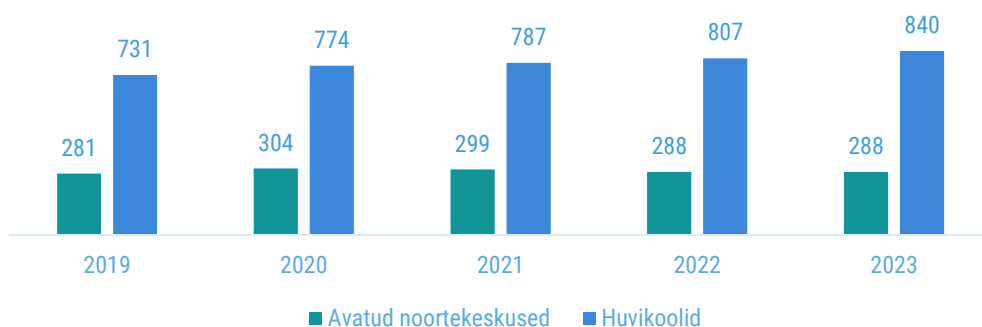
Joonis 148. Huvikooli õppekavadel õppijad, 7-26-aastased, 2019–2023. Allikas: EHIS

Looduse ja tehnika valdkonna õppekavadel õpib huvikoolides läbi aastate ülekaalukalt rohkem (u 70%) noormehi. Huvikoolis tervikuna õpib veidi enam tütarlapsi (Joonis 149).

Joonis 149. Huvikooli looduse ja tehnika õppekavadel õppijad, 7-26-aastased soo lõikes, 2019–2023. Allikas: EHIS

Avatud noortekeskustes saavad noored osaleda erinevates projektitegevustes, huviringides, kasutada avatud ruumi¹¹⁴ ja olla seejuures noorsootöötaja tähelepanu all. Noortekeskused tegutsevad peamiselt kohaliku omavalitsuse allasutusena ja pakuvad tegevusi osalustasuta, olles seega noorte jaoks kõige kättesaadavamad osalusvõimalusi pakkuvad noorsootöösutused Eestis. 2023. aasta seisuga on Eesti 303 noortekeskust, millest tegutses 288 noortekeskust (teised ajutiselt suletud) (Joonis 150). Noortekeskus või -tuba on igas omavalitsuses v.a Ruhnu.

Joonis 150. Noortekeskuste ja huvikoolide arv, 2019-2023

Noorsootöös ja huvihariduses osalemise toetamiseks eraldab riik täiendavaid eelarvevahendeid omavalitsustele ja projektitoetuste kaudu noorsootöösutustele ja huvikoolidele.

¹¹⁴ Avatud ruum või avatud ruumi teenus on avatud noorsootöö meetodil toimiv teenus, kus noortele on loodud mitmekülgseid eneseteostust ja arengut võimaldavad tingimused ühises füüsilises või virtuaalses ruumis tegutsemiseks. Avatud ruum võimaldab luua noortega vahetuid kontakte ja toetada neid lähtuvalt individuaalsetest vajadustest ja eelistustest. [Noortekeskuste miinimumstandard 2020](#)

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

2023. aastal eraldati toetust noortemalevate, noorte projekt- ja püsilaagrite ning noorte osaluskogude tegevusteks. Nendes tegevustes osales osaluskordi arvestades (st üks noor võis osaleda mitmes eri tegevuses) kokku 34 328 noort (sh malevates osales 4647 noort, noorte projekt- ja püsilaagrites 28 858 noort) ning noorte osaluskogudes (noortevolikogud, maakondlikud noortekogud, aktiivgrupid ja riiklikud noorte nõukogud) 823 noort). Võrreldes eelmise aruandeaastaga langes osasaanute arv 1 395 noore võrra (35 723 noort 2022.a).

2017. aastast toetab riik huvihariduses ja huvitegevuses osalemist, eraldades kohalikele omavalitsustele igal aastal lisatoetust.¹¹⁵ 2023. aastal eraldas riik huvihariduse ja huvitegevuse lisatoetusena 10 250 000 eurot. Omavalitsuste esitatud andmete järgi on huviharidusest ja huvitegevusest osa saanud noorte arv aasta-aastalt kasvanud, kuid 2023. aastal mõnevõrra vähenenud. Kui 2022. aastal osales 7–19-aastaseid noori 149 252 (80% vanuserühmast), siis 2023. aastal 148 519 noort, s.o 75,6% vanuserühmast. Toetuse abiga loodi 5016 võimalust huvihariduses või -tegevuses osalemiseks (2022. aastal 3576), sh kultuuri valdkonnas 1135 (2022. aastal 1527), spordi valdkonnas 1074 (2022. aastal 1225) ning LTT valdkonnas 558 (2022. aastal 824). Omavalitsuste põhise ülevaatega on võimalik tutvuda veebilehel [Noorte huvi heaks](#).

Rahvusvahelise noorsootöö kogemusi pakuvad noortele Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpus oma tegevustega. 2023. aastal toetati noorteprojekte 5,28 miljoni euroga (2022. a 4,71 miljoni euroga). Muuhulgas on kasvanud vähemate võimalustega noortele suunatud tegevustes osalejate arv – kui 2022. a toetati projektide abil 294 vähemate võimalustega noore osalust, siis 2023. aastal said tegevustest osa 996 noort.

Noortevaldkonnas on endiselt kitsaskohaks puuduvad andmed noorte noorsootöö tegevustes osalemise kohta. Huvihariduses osalejate kohta on huvikoolidel kohustus esitada info riiklikku registrisse (EHISesse), kuid ka seal on probleeme andmekvaliteediga. Noorsootöö tegevustes osalemise kohta riigi tasandil andmeid ei koguta ning seetõttu on omavalitsustel raske teha andmepõhiseid otsuseid noorte toetamiseks lähtuvalt nende tegelikest vajadustest ja väljakutsetest.

Noorsootöö ja huvihariduse spetsialistid – profiil ja töötingimused

Noorsootööl ja huviharidusel on noore arengus oluline roll, et luua eeldusi kultuurilise mitmekesisuse tunnustamiseks, võrdseks kohtlemiseks, põlvkondadevaheliseks koostööks ning ehitada osalusele ja koostööle tuginevat sidusat ja tervet ühiskonda. Tähtsat osa selle potentsiaali avaldumisel täidab spetsialist, kes noorega töötab.

Mitmed uuringud on viidanud noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kättesaadavuse ja kvaliteedi ning noorsootöö ja huvihariduse spetsialistid kompetentsuse olulisusele¹¹⁶,¹¹⁷.

¹¹⁵ Huvitegevus on lisatoetuses defineeritud laialt, hõlmates erinevaid noorsootöö tegevusi. Huvitegevuse eesmärk on luua võimalusi isiksuse mitmekülgseks arenguks ja toetada noore kujunemist hästi toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Huvitegevus ei pea olema õppekavapõhine ning võib toimuda erinevates asutustes ja erinevate organisatsioonide poolt korraldatuna, nt avatud noortekeskustes, noorteühingutes, üldhariduskoolides jne. Vt [juhendmaterjali](#).

¹¹⁶ Avatud noorsootöö, huvihariduse ja huvitegevuse võimalused noorte, eelkõige tõrjutusriskis noorte, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks ning vajadused nende võimaluste arendamiseks. 2021 <https://haridusportaal.edu.ee/uuringud/avatud-noorsoot%C3%B6%C3%B6-huvihariduse-ja-huvitegevuse-v%C3%B5imalused-noorte-eelk%C3%B5ige-t%C3%B5rjutusriskis>

¹¹⁷ Haugas, S. ja Kendrali, E. (2022). [Noortevaldkonna tulevikutsenaariumid](#). Tallinn: Mõttekoda Praxis.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Noortevaldkonna tulevikutsenaariumide uuring rõhutab, et kvalifitseeritud haridus- ja noortevaldkonna töötajate puuduse süvenemine on üks olulisemaid riske, mis ohustab Eesti noorte arengut ja heaolu, ning toonitab vajadust tegeleda senisest enam noorte- ja haridusvaldkonna töötajate väärtustamisega, sh noorsootöötajate palgakasvuga, analüüsida ja ühtlustada noorsootöö ja huvihariduse kättesaadavust ja kvaliteeti kohalike omavalitsuste lõikes jm.

Noorsootöös ja huvihariduses töötavate spetsialistide, nende profiili, erialase ettevalmistuse, ametite ja omavalitsuste vahel jagunemise, töötingimuste, -keskkonna ja -korralduse kohta puudub tervikpilt. Selle saamiseks tellis HTM 2023. aastal ilmunud suuremahulise uuringu „Eesti noortevaldkonna töötajaskonna töötingimused“¹¹⁸. Tegu on Eesti esimese sellelaadse uuringuga, kus kombineeriti nii registriandmeid kui ka uuringu tarvis kogutud küsitlus- ja intervjuuandmeid.

Uuringu tulemused annavad olulise sissevaate noortevaldkonnas töötavate spetsialistide profiilidesse. Autorid hindavad, et Eestis on ühtekokku 12 300 noortevaldkonnas töötavat spetsialisti. Nende hulka arvestati huvihariduse õpetajad, treenerid, noorsootöötajad (sh huvijuhid, avatud noorsootöötajad noortekeskustes, malevates, laagrites) ja huvitegevuse juhendajad. Kõige enam on registriandmete järgi hinnanguliselt huvihariduse õpetajaid (43%), seejärel treenerid (28%). Huvitegevuse juhendajaid ja noorsootöötajaid enam-vähem võrdselt, vastavalt 15% ja 14%. Nagu ülejäänud haridusvaldkonnas, on töötajaskonnas ootuspäraselt ülekaalus naised (67%). Ametirühmadest eristuvad treenerid, kus on meeste osakaal (57%). Töötajaskonna vanus jääb valdavalt 31-45 või 46-60 a vahemikku, seejuures üle 45-aastased töötavad eeskätt huvihariduses ja huvitegevuses ning kuni 30-aastased noorsootöötajate ja treeneritena.

Noorsootöö ja huvihariduse kvaliteet sõltub suuresti valdkonna spetsialistide ettevalmistusest. Eestis ei ole sätestatud kvalifikatsiooninõudeid noortevaldkonnas töötamiseks, kui välja arvata noortelaagri juhatajad ja kasvajad, kellel peab noorsootöö seaduse järgi olema vastav osakutse. Üle riigi ühtsete nõuete puudumine loob aga olukorra, kus sama teenust võib pakkuda eri piirkondades või asutustes väga erineva kvaliteediga. Uuringule tuginedes töötavad noortevaldkonnas valdavalt kõrgharidusega inimesed, 73% töötajatest on vähemalt bakalaureusekraad ja 48% vähemalt magistrikraad, viimast on ametirühmadest enim huvihariduse õpetajatel ja huvitegevuse juhendajatel (61% ja 58%) ning vähim noorsootöötajatel (26%).

Kõrgharidus iseenesest ei näita veel oskust ega erialast kompetentsust noortega töötada, selleks on vaja erialast ettevalmistust pedagoogilise või noorsootöö-alase kutse või kõrghariduse näol, kuid seda on oluliselt raskem hinnata. Registriandmete põhjal ei olnud erialase hariduse olemasolu võimalik välja selgitada. Erialast ettevalmistust sai viidatud uuringus hinnata vaid küsitluse alusel ning selle järgi ei ole noorsootöö- või pedagoogikaharidust ega kutset kõigest 15% töötajatel (N=707), sh ametipõhise jaotuse alusel 16% noorsootöötajatel, 14% huvikooli õpetajatel, 24% huvitegevuse juhendajatel, 15% treeneritel, 8% asutuse juhtidel ja 20% KOV noortevaldkonna ametnikel. Küsitluse tulemused põhinevad iseselekteeruvaal kaalumata valimil ja kuna registriandmete põhjal ei olnud andmekvaliteedi probleemide tõttu võimalik mõlema tingimuse (kutse ja erialase hariduse) esinemist kontrollida, tuleks tulemustesse suhtuda ettevaatusega. Seda toetab ka seik, et noorsootöötaja või pedagoogi kutse asjus läksid küsitlus- ja registriandmed suuresti lahku – kui küsitluse põhjal ei ole noorsootöö või pedagoogi kutset kolmandikul töötajatel (37%), siis registriandmete alusel

¹¹⁸ Kivistik, K. jt (2023). Eesti noortevaldkonna töötajaskonna töötingimused. <https://haridusportaal.edu.ee/uuringud/eesti-noortevaldkonna-t%C3%B6%C3%B6tajaskonna-t%C3%B6%C3%B6tingimused-0>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

lausa 65%-l. Kuigi andmed ei võimalda ühest tõlgendust, võib seega eeldada, et valdkonna töötajate tegeliku erialase ettevalmistusega võib olla arvatust rohkem probleeme.

Muuhulgas viitab uuring suurtele puudustele noorsootöötajaid ja huvihariduse õpetajaid käsitlevate andmete olemasolus ja kvaliteedis, mis takistab andmepõhist poliitikakujundamist. Kvaliteetsed andmed on hädavajalikud, et teha valdkonna arengut toetavaid poliitikaotsuseid.

Noorsootöö ja huvihariduse kvaliteedi tõstmine ning noortevaldkonna töötajate erialase ettevalmistuse ühtlustamine ja tõstmine on omavahel tihedalt seotud eesmärgid, mis seatud ka noortevaldkonna arengukava 2021–2035 prioriteetideks. Noortevaldkonna töötajate seas pärsib aga erialase kvalifikatsiooni omandamist osati valdkonna madal palgatase. Mitmed uuringud on esile toonud erialase hariduse või kutse omandamise seost palgaga – kvalifikatsioon jäetakse omandamata, kuna sellega ei kaasne lisandväärtust tööalaste hüvede, eeskätt palgakasvuna^{119, 120}.

Palk on noortevaldkonnas kriitiline probleem, seda kinnitab ka töötajaskonna töötingimuste uuring. Põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja töötasu alammäär täistööajaga töötamise korral oli 1412 eurot kuus¹²¹, Eesti keskmine brutokuupalk 2022. aastal 1685 eurot¹²², haridusvaldkonnas 1705 eurot ning spordi ja vabaajategevuste valdkonnas aga 1311 eurot¹²³ ning enamik noortevaldkonna töötajatest saab Eesti keskmisest madalamat palka. Registriandmete järgi saab alla 1500 euro palka 85% töötajatest, alla 700-eurost palka 51%, alla 1000-eurost palka 64% ja alla 1300-eurost palka 78% töötajatest.

Vältimaks noorte mitmekülgse arengu ja heaolu langust, sidusa ja terve ühiskonna kujunemise pidurdumist ning noortega töötavate spetsialistide järelkasvu puudust, on vaja kompleksseid lahendusi alustades korralikest registriandmetest noortevaldkonna spetsialistide profiili, töökohtade kui ka kvalifikatsiooni kohta ning kohustusliku erialase ettevalmistuse miinimumnõuete tagamisest kuni töötingimuste parendamiseni.

Noor kui osaleja ja ühiskonna edasiviija

Noortevaldkonna arengukava peamine eesmärk on ühiskond, kus noorele pakutavad arenguvõimalused, turvatunne ja tugi probleemide korral on loonud kasvukeskkonna, kus noor soovib elada, õppida ja seda ühiskonda ise edasi arendada. Riigi üks pikaajalistest arengueesmärkidest on sidus ühiskond ja see, et Eesti oleks parim paik elamiseks ja töötamiseks. Sellise ühiskonna teke on aga võimalik vaid kõikide osapoolte ühisest panusest kaasata ja märgata ühiskonna kõiki osapooli.

Noorte kodanikuosalus ja panus ühiskonnas otsustusprotsessi nii kohalikul kui ka riigi tasandil on ühelt poolt palju räägitud ja uuritud valdkond. Samal ajal on aga noorte osalus endiselt üks

¹¹⁹ Käger, M. Kivistik ja K. Tatar, M. (2017). Noorsootöötajate koolitusvajaduse uuring. Aruanne. Balti Uuringute Instituut: Tartu.

¹²⁰ Paabort, H., Liiskmann, M., Kõiv, K. ja Mets, C. (2020). Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus 2020. Eesti ANK 2020.

¹²¹ Põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja töötasu alammäär. (2021). RT I, 08.12.2021, 24.

¹²² Statistikaamet. PA001: keskmine brutopalk, tööjõukulu, töötatud tunnid ja töötajate arv https://andmed.stat.ee/et/stat/Lepetatud_tabelid_Majandus.%20Arhiiv_Palk%20ja%20toojekulu.%20Arhiiv/PA001/table/tableViewLayout2

¹²³ Statistikaamet. PA003: keskmine brutopalk ja tööjõukulu https://andmed.stat.ee/et/stat/Lepetatud_tabelid_Majandus.%20Arhiiv_Palk%20ja%20toojekulu.%20Arhiiv/PA003

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja tööturg

Täiskasvanu- haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja arendustegevus

teemadest, mida on kerge jätta tähelepanuta. Noored on aga oluline ressurss sidusa ühiskonna loomiseks.

Osalemise eelduseks on teadlikkus ja huvi. Hiljutine, 2023. a ilmunud noorte kodanikuhariduse uuring¹²⁴ tõdeb taas, et Eesti noorte huvi poliitika ja ühiskondlike teemade vastu on väike (u 30%).

Noortele on ühiskonnas osalemiseks ja kaasärääkimiseks mitmeid võimalusi. 15–26a noorte osalust vabatahtlikus tegevuses (s.o isikliku aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja rahalist tasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, seejuures oma pereliikmete abistamist ega annetamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks) mõõdetakse alates 2021. aastast Eesti tööjõu-uuringuga. Seni on noorte vabatahtlikus tegevuses osalemine aasta aastalt kasvanud, 22%-lt 27,2%-ni, mida on enam kui programmis sihiks seatud eesmärk (23%). Sellesse perioodi on jäänud ka Venemaa agressioon Ukraina vastu, mis ühe võimaliku põhjusena on noorte vabatahtlikku panust neil aastail hoogsamalt kasvatanud. Samas on uuringud viimastel kümnenditel üha enam näidanud, et noorte huvi ühiskonnas osaleda väljendub aina enam just mitteformaalsetes algatustes ja isiklikult puudutatavatel teemadel oma aja panustamises¹²⁵. Ka eelnimetatud indikaator mõõdab vabatahtliku tegevusena noorte panust nt esemaliste annetuste kogumises, teavitustöö tegemises, heakorratöödel osalemist, aga ka huvikaitset, osalemist nõukogudes, kampaaniate ja meeleavalduste korraldamist jmt.

Formaalsematest osalusvormidest on Eestis noorsootöö seadusega sätestatud noortevolikogud, mis tegutsevad kohalikul tasandil volikogu juures noorte nõuandvate kogudena, kes peaksid noorte vajadusi ja parimat heaolu silmas pidades omavalitsustele noori puudutatavates otsustes sisendit andma. Noortevolikogud on põhimäärusega loodud enamike omavalitsuste juurde (59), kuid praktikas on tegutsevad, st noorte hääle kandjatena noori esindavad osaluskogud alles kujunemisfaasis. See tähendab, et kuigi formaalselt on omavalitsused noorte kaasamiseks võimaluse loonud, on noorte sisuline osalus noorte hääle esindajatena ja veel enam omavalitsuse otsustes tagasihoidlik. Sellele viitavad Eesti Noorteühenduste Liidu andmed, mille järgi toimiv noortevolikogu oli 2023. aastal 36 omavalitsuses. Toimivuse näitajad olid osaluskogude koosseis, osalemine volikogude istungitel, kohtumised volikogude esindajate, noortega jmt tegevuste korraldamine aruandeaasta jooksul. Kuna noorte osalus on muutumises, arvestatakse noorte osalusena valdkonna arengukavas ka noorte mitteformaalseid aktiivgrupe, millel ei pea olema põhimäärust või -kirja, kuid mis peavad samuti olema noorte esindajad kohalikus omavalitsuses¹²⁶. Seega, toimiv osaluskogu (noortevolikogu või aktiivgrupp) oli kokku 49 omavalitsuses.

Passiivsuse põhjused on ilmselt mitmetahulised, ühelt poolt omavalitsuste oskus ja valmisolek noori kui võrdväärset partnerit poliitikaotsuste langetamisse kaasata on endiselt kujunemisjärgus, teiselt poolt on noorte endi valmisolek, harjumus ja kogemus formaalsetes struktuurides kaasa rääkida tagasihoidlik. Noorte nõuandvate kogude arenguhüppeks on esmalt oluline täiendavalt analüüsida, kuidas noored omavalitsuste poliitikakujundamisse kaasatud, kas ja milline on kaasamise tulem, kuidas noortele antakse tagasisidet nende esitatud

¹²⁴ Ümarik, M. jt (2023). IEA 2022. aasta rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu (ICCS 2022) Eesti tulemused <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/uuringud-ja-statistika/uuringud>

¹²⁵ Vt nt 2020–2023 väljand „Noorte osaluse suurendamine“ projekti raporteid <https://haridusportaal.edu.ee/noorteseire/noortevaldkonna-teenuste-arendamine-0#noorte-osaluse-suurendamine>

¹²⁶ Toimivate noorte osaluskogude alla arvestatakse noortevolikogud ja aktiivgrupid, millel on põhimäärus (noortevolikogude puhul), liikmed ning nad on aasta jooksul aktiivselt tegutsenud, pidanud koosseisuid, osalenud volikogu kohtumistel/istungitel, vmt moel noorte häält esindanud. Toimimist hindab Eesti Noorteühenduste Liit.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

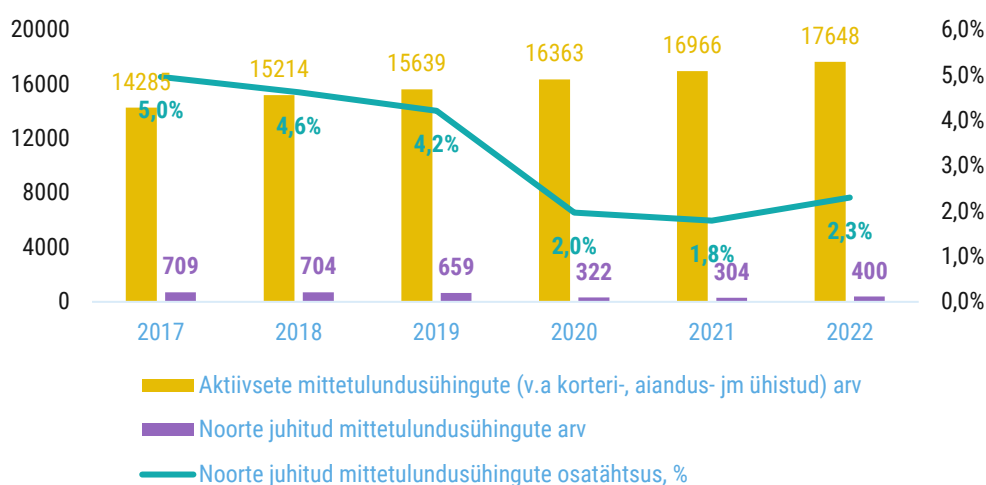
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

ettepanekute ja sisendite edasisest saatusest ning millised on ja kuidas on muutunud takistused omavalitsustes noorte sisuliseks kaasamiseks. Küsimus on ka selles, kas noortel on hoiakud, väärtused ja oskused panustamiseks.

Noorte panust ühiskonna edendamisse mõõdetakse ühe näitajana ka noorte juhitud MTÜde kaudu. MTÜ on vabatahtlike ühendus, mille eesmärk ei ole tulu teenida, vaid seista ühiskonna või väiksema sihtrühma huvide eest. Eestis kuuluvad noorteühingud (nt Eesti Õpilasesinduste Liit jt) mittetulundusühingute sekka¹²⁷. Arengukavas mõõdetakse noorte juhitud (st juhatuse liikmete seas vähemalt üks 18–26-aastane) MTÜde osakaalu aktiivsetest MTÜdest¹²⁸. Viimaste arv on üldjoontes aasta aastalt kasvanud, kuid 18–26-aastaste juhatuse liikmetega MTÜ-de arv langes vähehaaval kuni 2020. aastani ja seejärel järsult pea poole võrra (Joonis 151). 2022. aastaks on noorte juhitud ühingute arv taas mõnevõrra kasvanud, 400ni ja moodustab 2,3% kõikidest aktiivsetest ühingutest. Sellega on programmis seatud siht (2,2%) saavutatud ja 2020. a alguse saanud langus on pidurdunud.

Joonis 151. Mittetulundusühingute arv ning noorte (18–26a) juhitud mittetulundusühingute arv ja osatähtsus, 2017–2022. Allikas: Statistikaamet

2023. aastal avalikustati järjekordse rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu tulemused¹²⁹, mis näitavad, et noorte ühiskonnaalased teadmised on alates 2009. a uuringutsüklil märgatavalt tõusnud. 2016. a olime 6. ja 2022. a juba 4. kohal Taipei, Rootsi ja Poola järel. Eesti õpilased oskavad näha seoseid ühiskondlike ja poliitiliste organisatsioonide tegevuse ja nende mõjukuse vahel ning mõistavad kodanike kui valijate rolli esindusdemokraatias jmt. Vene õppekeelega koolide õpilaste ühiskonna-alaste teadmiste tase on eesti õppekeelega noorte omast endiselt madalamal, kuigi vahe on mõnevõrra vähenenud (2022. a 46 punkti vs 2016. a 58 p). Tüdrukute ühiskonna-alaste teadmiste tase on endiselt nii Eestis kui teistes riikides kõrgem kui poistel.

Noorte usaldus institutsioonide vastu on alates 1999. aastast pidevalt kasvanud, kuid 2022. a tulemused viitavad vastupidisele suunale. Kõikides riikides, sh Eestis on usaldus parlamendi, kohtuvõimu, meedia vastu langenud (Eesti õpilaste seas on parlamendi asemel langenud

¹²⁷ Mittetulundusühingud on näiteks noorteühingud, mis noorsootöö seaduse järgi peavad koosnema 2/3 mahus noortest ja mille eesmärk on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine.

¹²⁸ Välja on jäetud korteri-, aiandus jmt ühistud.

¹²⁹ Ümarik, M. jt (2023). Noorte hääl demokraatia kriisis: kodanikuhariduse väljakutsed <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/ICCS%202022%20Eesti%20raport%2028.11.pdf>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

usaldus valitsuse vastu). Kokkuvõttes paistavad Eesti õpilased, eeskätt suuremate ühiskonnaalaste teadmistega noored riikide võrdluses siiski silma kõrgema usaldusega riigiinstitutsioonide vastu. Kõige vähem usaldavad Eesti õpilased sotsiaalmeediat (28%), erakondi ja inimesi üldiselt (mõlemaid 33%), seejuures on inimeste vastu usaldus 2016. aastaga võrreldes langenud 13% ja 2009. aastaga võrreldes 25%. Kõige enam usaldavad meie noored teadlasi (80%), kaitseväge (76%) ja politseid (73%). Usaldus parlamendi kui demokraatliku riigi keskse institutsiooni vastu on ühe protsendipunkti võrra kasvanud (56%-lt 57%-le).

Uuringus hinnatakse ka õpilaste hoiakuid demokraatia suhtes. Eesti õppkeelega koolide õpilased ja kõrgema ühiskonnateadmiste tasemega õpilased tajuvad ohte demokraatialle tunduvalt teravamalt kui vene õppekeelega koolide ja madalamate teadmistega õpilased.

Huvitava nüansina toob uuring mh esile, et kuigi riikide võrdluses noored üldiselt toetavad põhimõtet, et võrdsed võimalused peavad olema tagatud hoolimata inimese soost (või muudest tunnustest), siis Balti riikide puhul ilmnes aga tugev seos madalamate teadmiste taseme ja mittetoetava suhtumise vahel võrdsusesse. Nt Põhjamaades sellist tendentsi ei esine, st ka madalama teadmiste tasemega noored toetavad võrdsuse teemat ICCS keskmisest enam.

Kokkuvõttes on ühiskonnaalaste teadmiste ja kogemuste pakkumine noortele jätkuvalt oluline, et toetada demokraatlike väärtuste ja hoiakute arengut ja püsimist.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

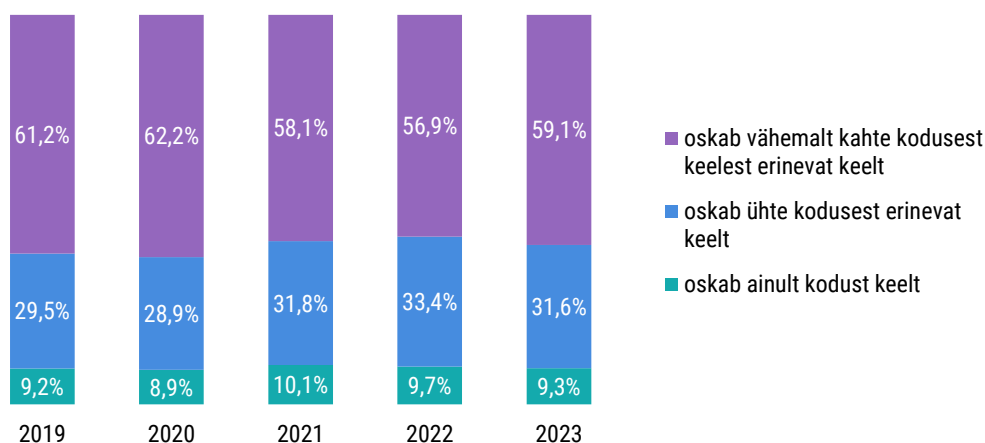
Teadus- ja
arendustegevus

Eesti keel ja keelteoskus

Eestlaste osakaal rahvastikust on pärast taasiseseisvumist järjekindlalt kasvanud. 2023. aastal moodustavad eestlased 67,8% rahvastikust. Ligi kolmandiku elanikkonnast moodustavad teisest rahvusest inimesed, kellest omakorda kõige suurema osa, 69,7%, moodustavad vene rahvusest inimesed. Suuruselt järgmise rahvusgrupi moodustavad ukrainlased, kelle osakaal mitte-eestlastest elanike seas on lausa 13%.

Eesti tööjõu-uuringu andmetel kõneleb eesti keelt esimese koduse keelena 95,6% vähemalt 15-aastastest eesti rahvusest inimestest. Mitte-eestlastest kõneleb esimese koduse keelena eesti keelt 4,8%. Eesti keelt oskab sama uuringu andmetel võõrkeelena 67,5% siinsetest mitte-eestlastest (Joonis 154).

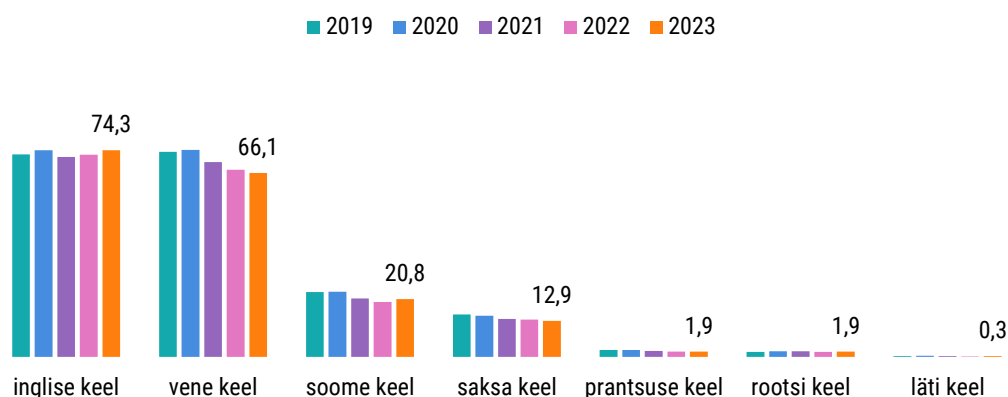
Üldine keeleoskuse pilt täiskasvanud elanikkonnas paistab paranevat (Joonis 152) – vaid kodust keelt oskavate täiskasvanute osakaal on langenud ning vähemalt kaht kodusest keelest erinevat keelt valdavate elanike osakaal on kasvanud.

Joonis 152. Eesti elanikkonna võõrkeeleoskus aastatel 2019–2023.

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Kui vaadelda vaid eestlaste võõrkeeleoskust, siis kõrgeim on inglise keele oskajate osakaal (Joonis 153). Mitte-eestlaste seas on inglise keelt võõrkeelena kõnelejate osakaal tunduvalt madalam (Joonis 154).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

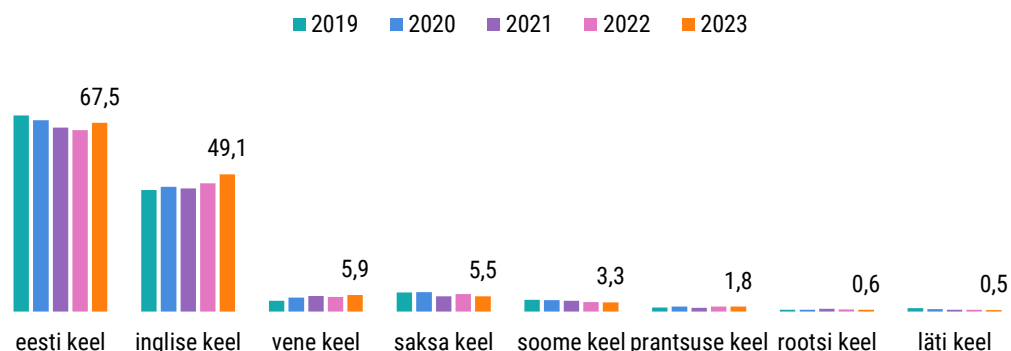
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 153. Tööealiste eestlaste võõrkeeleskus aastatel 2019–2023

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Eestlaste seas on vene keele kõnelejate osakaal aastate jooksul langenud ning 2023. aastal on esmakordselt olukord, kus eesti keele oskajate osakaal mitte-eestlaste seas (67,5%) on kõrgem kui vene keele oskajate osakaal eestlaste seas (66,1%). Samas on viimase viie aasta jooksul eesti keelt võõrkeelena kõnelejate keskmine hinnang eesti keele oskusele langenud 9% võrra¹³⁰.

Joonis 154. Tööealiste mitte-eestlaste võõrkeeleskus aastatel 2019–2023.

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Eesti keel emakeelena

Üle riigi hinnatakse eesti keele kui emakeele õppe tulemusi põhikooli lõpus sooritatava eesti keele eksami ja gümnaasiumi lõpus sooritatava eesti keele riigieksamiga. Mõlemad eksamid on kooliastme lõpetamiseks kohustuslikud ning 2023. aastal sooritas neid vastavalt 10 585 ning 7220 õpilast.

Põhikooli eesti keele eksami keskmine tulemus oli 2023. aastal 71,5% (Joonis 155), mis on eelmise õppeaastaga võrreldes madalam. Kõige paremini lahendasid õpilased lugemisülesandeid ja piltlike väljendite tundmise ülesannet, kehvemini osati ortograafiat ning oluliselt madalam oli sooritusprotsent ka kirjandi õigekirjaosas. Täiendavalt saab põhikooli lõpueksamitest lugeda [Õppe tulemuslikkuse](#) peatükist.

¹³⁰ Eesti tööjõu-uuringus palutakse vastajatel hinnata oma keeleoskuse taset kolmesel skaalal: 1 – oskab rääkida ja kirjutada; 2 – oskab igapäevase suhtlemise piires rääkida; 3 – saab igapäevase suhtlemise piires aru. 2023. aastal oli mitte-eestlaste poolt enda eesti keele oskusele antud keskmine hinnang 1,92, 2019. aastal 1,75.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

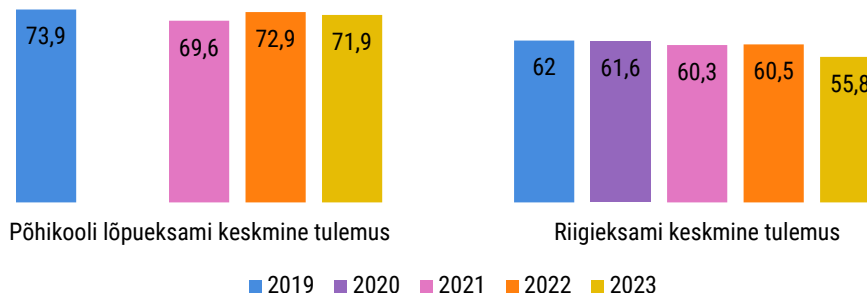
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

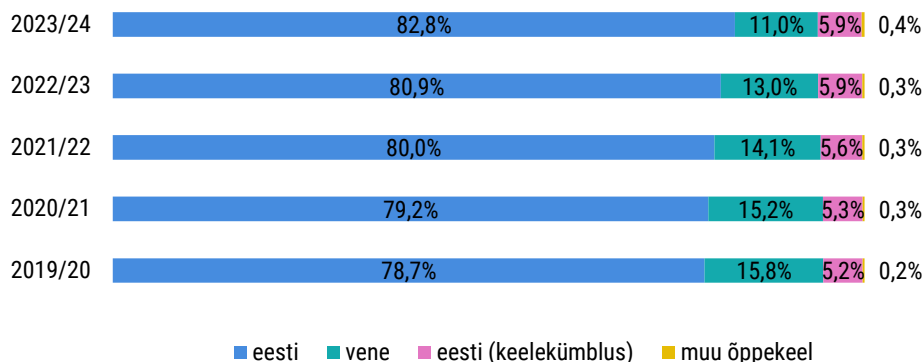
Joonis 155. Eesti keele kui emakeele põhikooli lõpuksamite ja riigieksamite keskmised tulemused punktides aastatel 2019.–2023. Allikas: EIS

Gümnaasiumi lõpus sooritatava eesti keele riigieksami keskmine tulemus oli 2023. aastal 55,8 punkti (Joonis 155), mis on viimase viie aasta madalaim tulemus. Kõige kõrgemad olid tulemused gümnaasiumi statsionaarse õppe õpilastel (59,1) ning madalaimad kutseõppe õpilastel (36,9). Maakondadest oli mitmendat aastat järjest kõrgeim tulemus Tartu maakonnas (58,3) ning madalaim Ida-Virumaal (44,1). Naiste keskmine tulemus (58,7) on ka sel aastal kõrgem kui meestel (52,7), ent vahe on võrreldes eelmise aastaga vähenenud 1,1 punkti võrra.

Eesti keel teise keelena

Üleminek eestikeelsele haridusele algas osaliselt juba 2000. aastal, mil kehtestati, et eestikeelse õppe kohustuslik maht gümnaasiumiastmes on 60% õppekavast, ent täielik üleminek algab lasteaedades ning 1. ja 4. klassis 2024. aastal. Eestikeelsele õppele ülemineku üks suurimaid eesmärgi on pakkuda kõigile Eesti lastele, olenemata emakeelest, võimalust omandada kvaliteetne eestikeelne haridus.

Alushariduse andmed näitavad, et aasta aastalt suureneb nende laste osakaal, kes omandavad alusharidust eestikeelsetes rühmades (Joonis 156) ning väheneb venekeelsetes rühmades käivate laste osakaal.

Joonis 156. Alushariduse õppekeel 2019/20.–2023/24. õa. Allikas: EHIS

Seda, et eestikeelne õpe peaks algama võimalikult varakult, kinnitavad osaliselt ka värsked lõimumismonitooringu tulemused – suur osa muust rahvusest Eesti elanikke sooviks, et nende

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

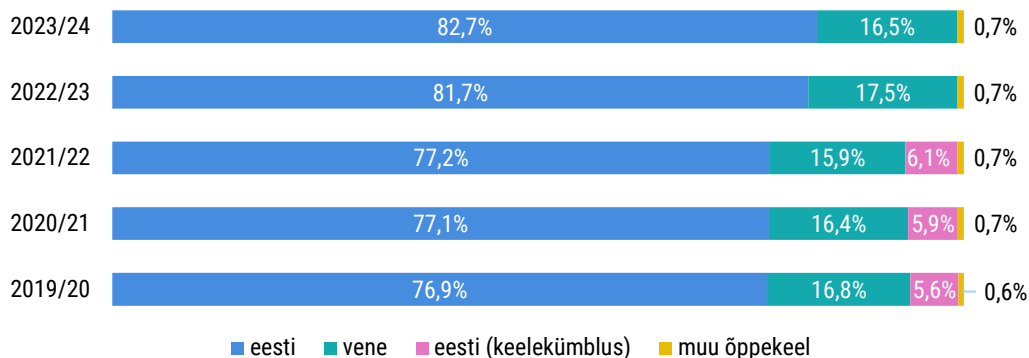
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

lapsed omandaksid vaba eesti keele oskuse juba maast madalast, ühinedes niiviisi loomulikult viisil oma eestlastest eakaaslastega nii pürgimuses hariduse kõrgematele tasemetele kui ka tööturul paremat positsiooni pakkuvatele ametitele.¹³¹

Põhihariduses on samuti aasta-aastalt vähenenud vene keeles õppivate laste arv ja osakaal. Lõimumismonitooring näitas, et kui alushariduses ollakse eestikeelse õppe osas väga positiivselt meelestatud, siis eesti õppekeelega kooli sooviksid oma lapse või lapselapse panna 58% muust rahvusest elanikest. 2023/24. õppeaastal õpib põhikoolis eesti keeles 83% kõigist põhikooli-õpilastest (**Joonis 157**). Vene õppekeele klassides õpib 16,5% kõigist õpilastest.

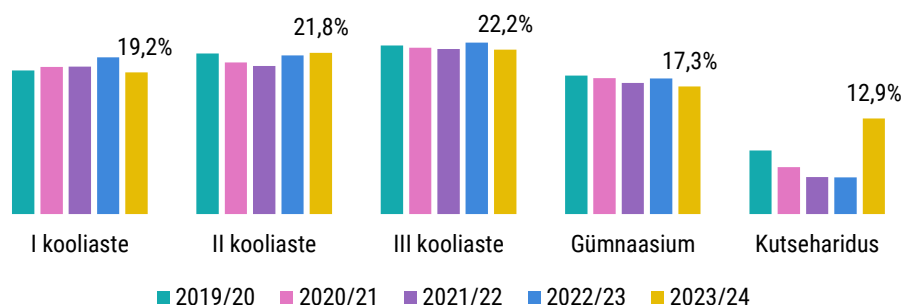

Joonis 157. Põhihariduse I–III kooliastme õppekeel 2019/20. – 2023/24. õa.

Allikas: EHIS

Eesti keelest erineva emakeelega lapsed õpivad eestikeelses koolis enamasti eesti keele kui teise keele ainekava alusel ning eesmärk on tagada õppuritele selline keeleoskus, mis võimaldaks neil jätkata haridusteed eesti keeles ning tulevikus kasutada eesti keelt tööalaselt, tulla toime eestikeelses keskkonnas ja laiemalt ühiskonnas.

2023/24. õppeaastal õpib üldhariduse statsionaarses õppes eesti keelt teise keelena kokku 33 554 õpilast, kutseõppeasutustes 3406 õppijat. Eesti keelt teise keelena õppijate osakaal on üldhariduses viimasel viiel aastal püsinud 20–21% vahel. Kutsehariduses on E2 õppijate osakaal aga viimasel aastal märgatavalt tõusnud (**Joonis 158**).

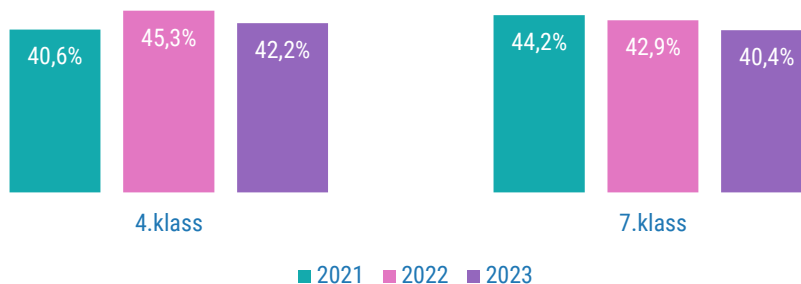

¹³¹ <https://www.kul.ee/EIM2023>

Tulemused eesti keele kui teise keele õppes

Edenemist eesti keele kui teise keele (E2) õppes hinnatakse 4. ja 7. klassis toimuvate tasemetööde abil. Esimese kooliastme lõpuks tuleks saavutada eesti keele oskus A1-tasemel, teises kooliastmes A2-tasemel.

Teist aastat järjest oli 4. klassi eesti keel teise keelena tasemetöö sooritamise kohustuslik kõigile eesti keelt teise keelena õppijatele. 2023. aastal oli tasemetöö keskmine tulemus 2,7% madalam kui eelmisel aastal ning nõutavale keeleoskustasemele jõudis 42% õpilastest (Joonis 159). Tulemuste tõlgendamisel on oluline meeles pidada, et tasemetööd sooritas 7,5 korda rohkem uussisserändajaid kui eelmisel aastal ning nende keskmine tulemus A1-tasemele jõudmisel on üldisest tulemusest tunduvalt madalam.

Joonis 159. Eesti keele kui teise keele õppes nõutavale keeleoskustasemele jõudnute osakaal aastatel 2021–2023. Allikas: EIS

7. klassis on tasemetööde keskmine tulemus taas pisut langenud – keskmine sooritusprotsent oli 58,2% (2022. aastal 60,7%). Nõutavale keeleoskustasemele vastava tulemuse saavutas 40,4% (2022. aastal 42,9%) tasemetöö sooritanud õpilastest. Seega ei jõua endiselt üle poole eesti keelt teise keelena õppijatest I ja II kooliastme lõpuks sihiks seatud keeleoskustasemele ning aastate jooksul tulemused halvenevad (Joonis 159).

Mõlema kooliastme tasemetööde üks eesmärk on välja selgitada, milline keeleõppeviis tagab parema tulemuse nõutud keeleoskustasemele jõudmiseks. Kõige parema eesti keele oskuse taseme tagab jätkuvalt eesti õppekeelelega tava- ning keelekümbelklassis õppimine (Joonis 160).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

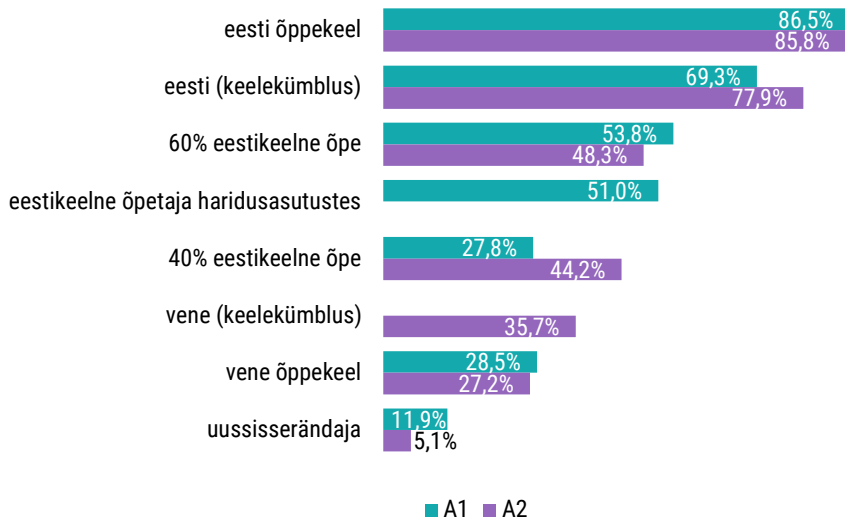
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

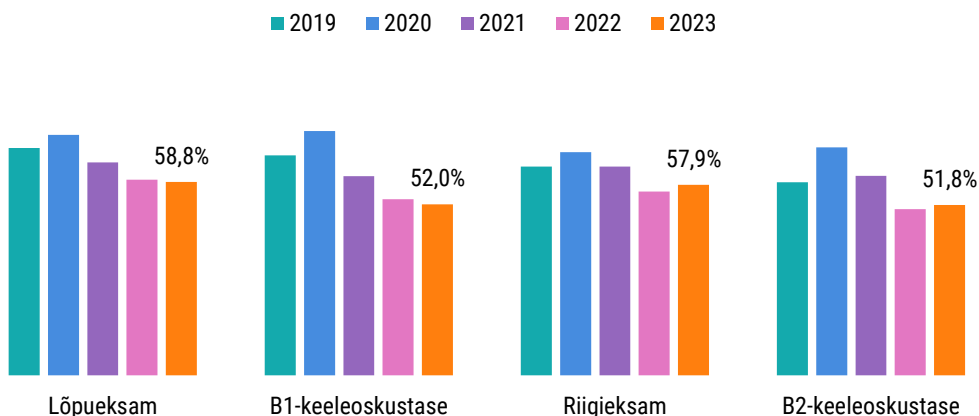

Joonis 160. Eesti keele kui teise keele õppes nõutavale keeleoskustasemele jõudnud 4. ja 7. klassi õpilased keeleõppeviiside järgi. Allikas: EIS

Ootuspäraselt olid kõige kehvemad tulemused uussisserändajatel, kes on eesti keelt õppinud vaid kuni kolm aastat. Jätakuvalt olid mõlemas kooliastmes vene õppekeelega tavaklasside õpilaste tulemused ühed madalaimad, kusjuures vaid veidi üle veerandi neist jõudis sihtiks seatud keeleoskustasemele.

Keeleoskuse omandamisest annavad lisaks tasemetöödele aimu ka põhikooli ja gümnaasiumi lõpus tehtavate eksamite tulemused. Põhikooli lõpus peaksid õpilased valdama eesti keelt B1-tasemel ja gümnaasiumi lõpus B2-tasemel. 2023. aasta eesti keel teise keelena põhikooli lõpuksamite keskmine tulemus¹³² oli 58,8% ning põhikooli lõpuks saavutas B1-keele taseme 52% eksami sooritajatest (Joonis 161).

Sarnaselt E2 tasemetöödele on ka E2 põhikooli lõpuksamite tulemused viimastel aastatel langenud ja nõutavale keeleoskustasemele jõuab järjest vähem õpilasi. Paremaid tulemusi saavutasid need õpilased, kes õppisid keelekümbelklassides või kelle eestikeelse õppe maht oli üle 60%. Vene õppekeelega tavaklassi õpilastest jõudis B1-keele tasemele vaid 42,7% eksami sooritajatest.

¹³² Riiklik õppekava, statsionaarne õpe

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

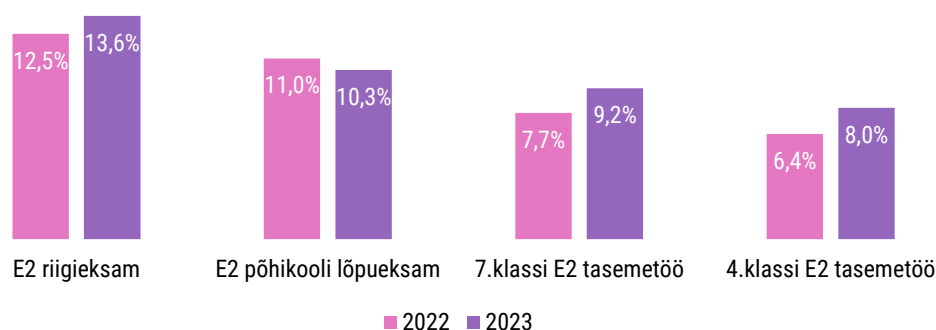
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 161. Põhikooli E2 lõpueksami ja E2 riigieksami keskmine tulemus protsentides ning nõutavale keeleoskustasemele jõudnute osakaal aastatel 2019–2023. Allikas: EIS

2023. aasta eesti keele kui teise keele riigieksami tulemused¹³³ olid eelmise aastaga võrreldes pisut paremad (Joonis 161) – riigieksami keskmine tulemus oli 57,9 protsenti ja B2-keeleoskustasemele jõudis 51,8% eksami sooritajatest.

Riigieksamil saavutavad paremaid tulemusi üldhariduskoolide lõpetajad – nende keskmine tulemus on 35,9 punkti parem kui kutsekooli lõpetajatel ning vahe on eelmise aastaga võrreldes veelgi suurenenud.

Lisaks sellele, et erinevad keeleõppeviisid tagavad erineva eesti keele oskuse taseme, on murettekitav ka see, et poiste tulemused on oluliselt kehvemad kui tüdrukutel ning eelmise aastaga võrreldes on ainult põhikooli lõpueksami puhul vahe poiste ja tüdrukute tulemustes vähenenud (Joonis 162).

Joonis 162. Tüdrukute ja poiste testitulemuste vahe osakaaluna tüdrukute kasuks aastatel 2022–2023. Allikas: EIS

Eesti keele tasemeeksamid

2023. aastal käis eesti keele tasemeeksamit tegemas kokku 8088 täiskasvanut, mida on pea 3000 inimest rohkem kui eelmisel aastal (Joonis 163). Valdav enamik neist käis sooritamas B1-keeleoskustaseme eksamit, kuid võrreldes eelmise aastaga kasvas enim huvi A2- ja C1-keeleoskustaseme eksamite sooritamise järele.

¹³³ Riiklik õppekava, kõik õppevormid

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

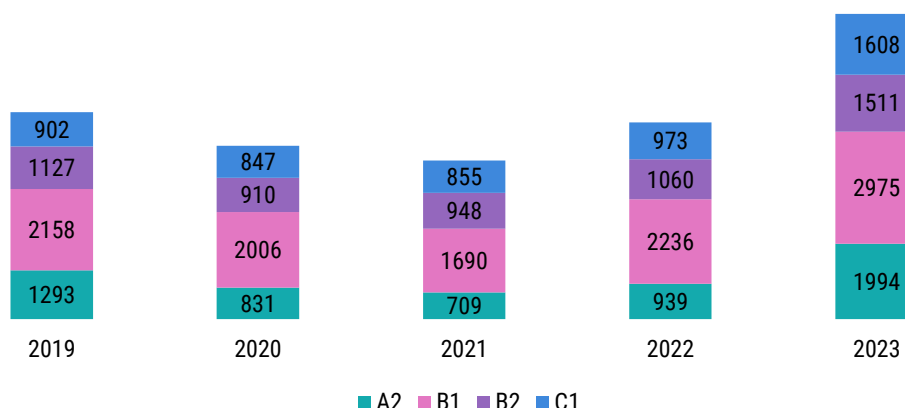
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

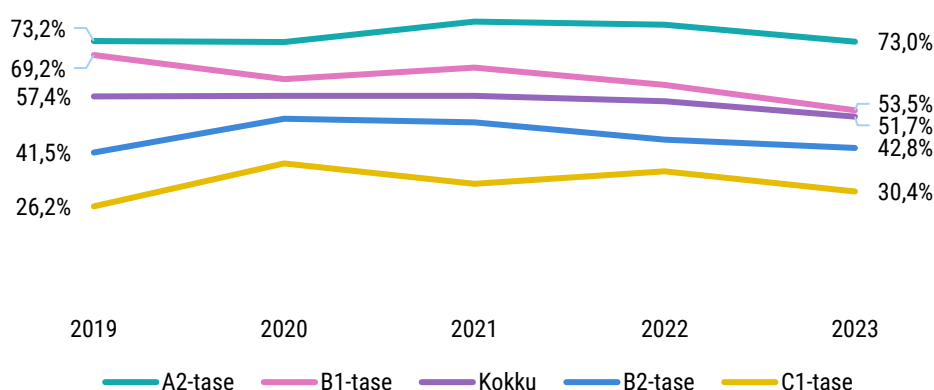
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 163. Tasemeeksami sooritanud täiskasvanute arv aastatel 2019-2023

Allikas: Harno

Eksami sooritas edukalt 4183 isikut ehk 51,7% (Joonis 164) kõigist eksamit teinud täiskasvanutest, seega jäi riiklikult seatud siht (≥ 60) ka sel aastal saavutamata. Kui varasematel aastatel on eksami sooritajate osakaal püsinud küllaltki stabiilne, siis selle aasta tulemus on märgatavalt langenud. Languse taga on suure tõenäosusega see, et eksami sooritamine on teatud sihtrühmadele muutunud olulisemaks, näiteks A2-taseme keeleoskuse tõendamine on paljudele vajalik riigis viibimiseks, ning eksamit tullakse sooritama enne, kui selleks täielikult valmis ollakse.

Joonis 164. Eesti keele tasemeeksami sooritanute osatähtsus kõigist eksaminandidest. Allikas: Harno

Võõrkeeled

Esimese ehk A-võõrkeele õppimisega alustatakse riikliku õppekava kohaselt esimeses kooliastmes hiljemalt kolmandas klassis. Paljudes koolides algab võõrkeeleõpe kooli võimalustest ja lastevanemate soovist lähtudes varem: kas esimeses või teises klassis. Üldiselt on viimase kümne aasta jooksul varakult keeleõppes osalevate laste osakaal kasvanud, kuid 2023/24. õppeaastal on toimunud üsna märkimisväärne langus (Joonis 165) ning varakult osaleb võõrkeeleõppes pisut üle veerandi kõigist 1.-2. klassi õpilastest.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

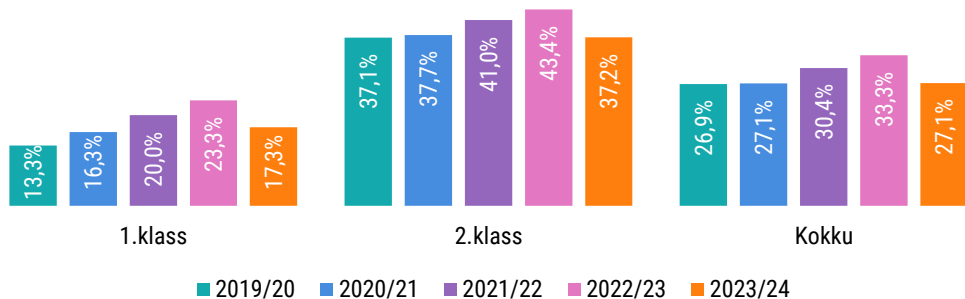
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

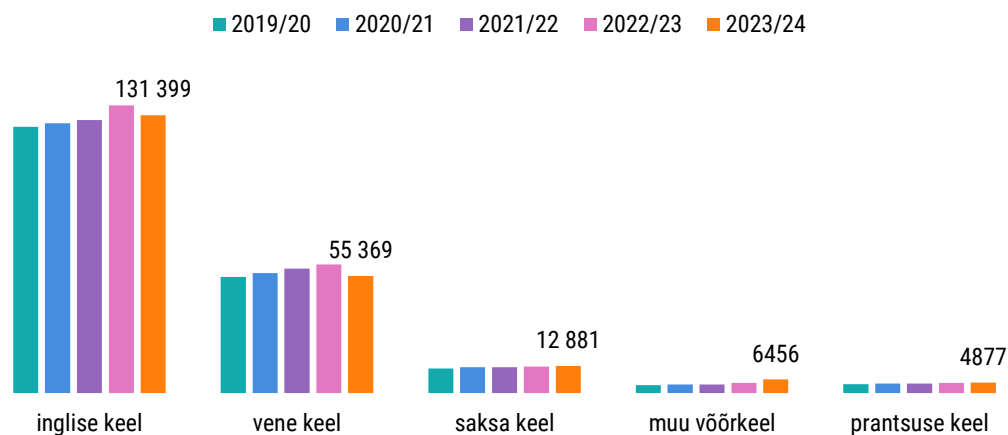

Joonis 165. Esimest võõrkeelt õppivate õpilaste osakaal kõigist sama klassi õpilastest.

Allikas: EHIS

2023/24. õppeaastal alustas esimese võõrkeele õppimist 17,3% kõigist 1. klassi õpilastest ning 37,2% kõigist 2. klasside õpilastest. Esimese võõrkeelena õpitakse ülekaalukalt enim inglise keelt – 80,8% varakult keelt õppima asunud 1. ja 2. klassi õpilastest õpib just inglise keelt.

Kokku oli üldhariduskoolides 2023/24. õppeaastal ca 211 000 võõrkeele õppimist¹³⁴, inglise keelt õpib 80% kõigist üldhariduskoolide statsionaarse õppe õpilastest, populaarsuselt järgmist keelt, vene keelt, õppis 34% kõigist õpilastest. Lisaks inglise ja vene keelele õpitakse Eesti üldhariduskoolides A- ja B-võõrkeelena enamjaolt saksa ja prantsuse keelt (Joonis 166).

Joonis 166. Võõrkeele õppimiste arv üldhariduskoolide statsionaarses õppes

2019/20. – 2023/24. õa Allikas: EHIS

Kutseõppeasutustes oli 2023/24. õppeaastal kokku 18 250 võõrkeele õppimist (Joonis 167). Võõrkeeltest õpitakse enim inglise keelt – 51% kõigist kutseõppe õpilastest õpib inglise keelt. Lisaks inglise keelele õpitakse vene keelt (14,9% kõigist õppijatest), teisi võõrkeeli õpitakse juba oluliselt vähem.

¹³⁴ Võõrkeele õppimise all peetakse silmas ühe võõrkeeleõppe õppekava läbimist õppeaastal. Näiteks võib ühel õpilasel olla samal õppeaastal kaks võõrkeele õppimist (õpib A- ja B-võõrkeelt). Õppimiste osakaal leitakse kõigi võõrkeele õppimiste arvu jagamisel kõigi üldhariduskoolide statsionaarse õppe õpilaste arvuga.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

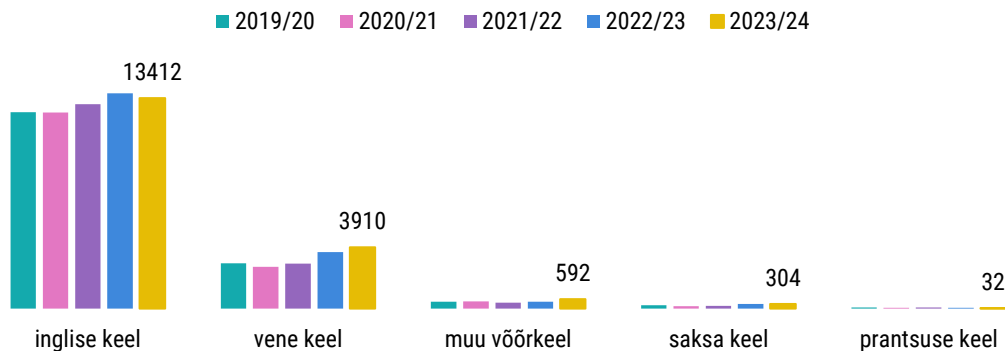
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

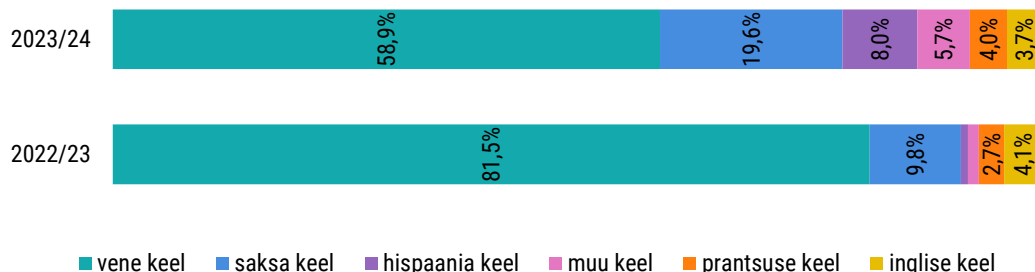
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 167. Võõrkeele õppimiste arv kutseõppeasutustes 2019/20. –2023/24. õa. Allikas: EHIS

Kutsehariduses on võõrkeelte õppimine kohustuslik vaid kutsekeskharidusõppes. 2023/24. õppeaastal õppis 98% kutsekeskhariduse õppijatest inglise keelt, vene keelt õppis võõrkeelena 21,5%, teisi võõrkeeli õpiti oluliselt vähem. Inglise keele õpisündmused moodustasid kõikidest õpisündmustest 75%.

B-võõrkeelt peavad õppima kõik statsionaarses õppes riikliku õppekava järgi õppivad tavaklasside õpilased ning õpe algab 6. klassis. Seni on B-võõrkeelena ülekaalukalt enim õpitud vene keelt – kuni käesoleva õppeaastani õppis kõigist 6. klassi õpilastest B-võõrkeelena vene keelt 81,5%. Alates 2023/24. õppeaastast peavad koolid aga pakkuma B-võõrkeelt valivatele õpilastele valikut vähemalt kahe võõrkeele vahel. See on omakorda toonud kaasa märgatavad muutused B-võõrkeelt õppivate kuuenda klassi õpilaste valikutes (Joonis 168). Oluliselt on kasvanud saksa ja hispaania keele, aga ka muu võõrkeele¹³⁵ õppijate osakaal.

Joonis 168. B-võõrkeele õppimine 6. klassis 2022/23. –2023/24. õa

Allikas: EHIS

Võõrkeeleoskust hinnatakse tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite abil. Põhikooli lõpus on võõrkeeleksam vabatahtlik, gümnaasiumi lõpus kohustuslik.

Kõigi põhikooli võõrkeeleksamite keskmised tulemused on 2023. aastal paremad kui 2022. aastal. Eriti märgatav on saksa keele eksami tulemuste tõus, kuid siin tasub silmas pidada, et saksa keele eksami sooritajate arv on igal aastal vaid ligikaudu 40 (Joonis 169).

2023. aastal tegi põhikooli lõpus inglise keele eksamit 8376 õpilast. Valimi keskmine sooritusprotsent oli 89,5 ja tulemus oli võrreldes eelmise õppeaastaga pisut parem. 90% eksaminandidest õppis inglise keelt A-võõrkeelena ning nende tulemus oli ka parem (90,1) kui nendel õpilastel, kes õppisid inglise keelt B-võõrkeelena (81,4).

¹³⁵ Muu võõrkeelena õpitakse 6. klassis heebrea, itaalia, rootsi ja soome keelt.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

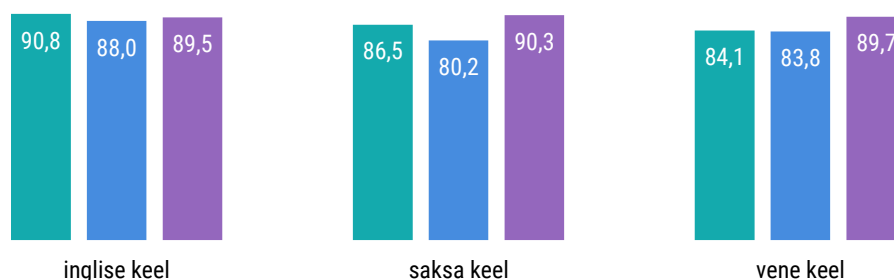
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

■ 2021 ■ 2022 ■ 2023

Joonis 169. Põhikooli võõrkeele lõpueksamite keskmised tulemused aastatel 2021–2023.

Allikas: EIS

Vene keele kui võõrkeele eksami tegi põhikooli lõpus 440 õpilast ning keskmine sooritusprotsent oli 89,7 punkti, mis on võrreldes eelmise aastaga märgatavalt tõusnud (83,8). Saksa keele ja prantsuse keele lõpueksameid tegi juba oluliselt vähem õpilasi (vastavalt 35 ja 5), keskmine sooritusprotsent saksa keeles oli 90,3.

2022/23. õppeaasta lõpus sooritas võõrkeele riigieksameid (sh rahvusvahelised keeleeksamid ja -tunnistused) kokku 9311 abiturienti (Tabel 18).

Kõige enam valiti võõrkeele riigieksamiks inglise keelt. Inglise keele riigieksamit tegi 2023. aastal 3980 gümnaasiumi riiklikul õppekaval õppinud õpilast, lisaks osales 4894 abiturienti inglise keele rahvusvahelisel eksamil *Cambridge English C1 Advanced* ning 138 abiturienti esitas inglise keele oskust tõendava rahvusvahelise keeletunnistuse.

Tabel 18. Võõrkeele riigieksamite sooritajate arv ning keeleoskustasemele jõudnute osakaalud 2022/23. õa Allikas: EIS

Eksam	Arv	Tase saavutamata	B1	B2	C1	C2
Riigieksami põhieksam (ingl. k)	3 980	19,4%	29,8%	50,8%		
C1 Advanced	4 894	0,7%		16,2%	63,6%	19,5%
Rahvusvaheline tunnistus (ingl. k)	138		21,7%	58,0%	17,4%	2,9%
DELFscolaire B1	162	11,7%	88,3%			
DELFscolaire B2	69	14,5%		85,5%		
Goethe-Zertifikat B1	43	72,1%	27,9%			
Goethe-Zertifikat B2	16	18,8%		81,3%		
Rahvusvaheline tunnistus (saksa k.)	9		44,4%		55,6%	

Inglise keele riigieksami keskmine tulemus oli 2023. aastal 68,6 punkti, 80,6% osalenutest saavutas B1- või B2-keele taseme. Võrreldes eelmise aastaga (Joonis 170) on tulemus mõnevõrra paranenud ning vähenenud on nende õpilaste osakaal, kes nõutavale keeleoskustasemele ei jõudnud.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

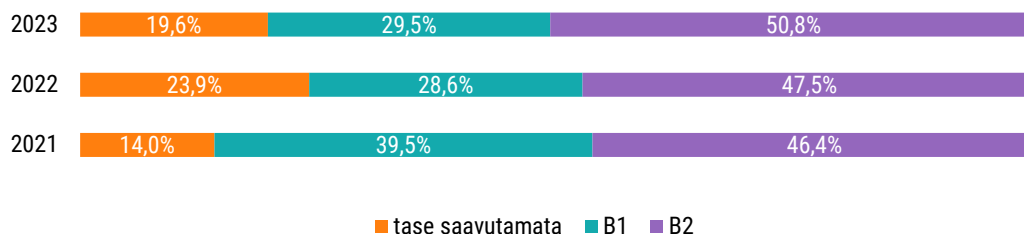
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 170. *Inglise keele riigieksamil keeleoskustasemele jõudmine aastatel 2021–2023.*
Allikas: EIS

Cambridge English C1 Advanced inglise keele eksamil osalejatest saavutas 19,5% kõrgeima ehk C2-taseme, 63,6% sai C1-taseme ja 16,2% B2-taseme (**Tabel 18**).

Kui varasematel aastatel on kutseõppe õpilaste tulemused inglise keele riigieksamil olnud madalamad, siis sel aastal said kutseõppes õppijad keskmiselt kolm punkti enam kui gümnaasiumilõpetajad. Ka 2023. aastal sooritasid eksami paremini meessoost eksaminandid, kelle keskmine tulemus oli 72,1 punkti.

Lisaks inglise keelele on võõrkeele riigieksamit võimalik sooritada ka teistes võõrkeeltes (**Tabel 18**). 2023. aastal tegi võõrkeele riigieksamit saksa keeles 59 abiturienti ja prantsuse keeles 231 abiturienti. Lisaks esitas üheksa abiturienti saksa keele riigieksamil rahvusvahelise võõrkeeleoskuse tunnistuse. 2023. aastal ei saavutanud ligi kolmveerand saksa keele eksami sooritajatest B1- taset.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

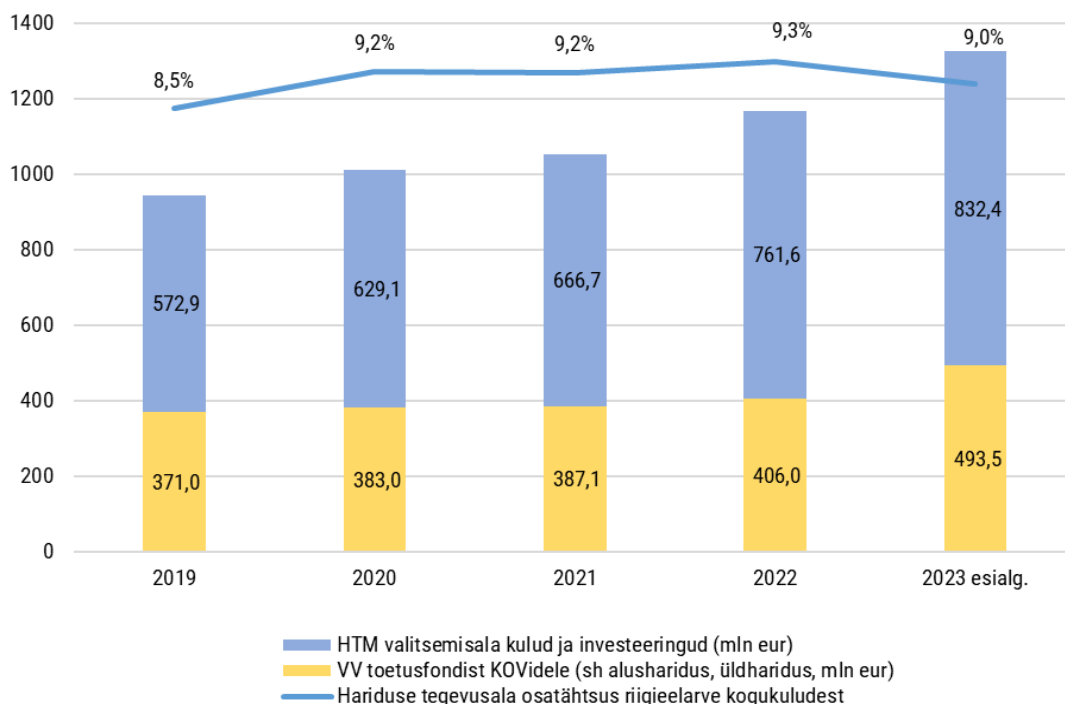
Teadus- ja
arendustegevus

Valitsemisala rahastamine ning valitsussektori kulutused haridusele ja teadusele

2023. aastal oli riigieelarves kuludeks ja investeeringuteks kokku planeeritud 17,5 mld eurot. Eelarve nägi ette kogukulude kasvu 22%. HTM valitsemisala eelarve oli 2023. aastal koos eelarve muudatustega 1 157,4 mln eurot, st kasv võrreldes eelmise aastaga oli 18,5%.

Haridusvaldkonna jaoks on täiendavad summad planeeritud ka Vabariigi Valitsuse toetusfondis: üldhariduskoolide ja alushariduse õpetajate palgakasvuks ja huviharidusele kokku 493,5 mln eurot (2022.a. 406 mln eurot). Haridusvaldkonna kuludeks oli 2023. aasta riigieelarvest planeeritud 1 651 mln eurot, mis moodustas 4,3% Eesti sisemajanduse koguproduktist (SKP).

Haridusele planeeritud summa moodustas riigieelarve kogukuludest 9,4% ja selle osakaal riigieelarve kuludes on jäänud samale tasemele (2022.a. oli vastav näitaja 9,6 %). Samas kasvasid hariduskulutused kokku võrreldes eelmise aastaga 19%. Haridusvaldkonna kulude kasv tuleneb teaduse ja kõrghariduse täiendavast rahastamisest ning üldhariduskoolide õpilaste arvu kasvust tuleneva baasrahastuse suurenemisest. Kulude kasv on seotud ka tõhustatud, eritoel olevate õpilaste tegevuskulude katmise, õpetajate palga jätkuva kasvu ning riigikoolide rajamisega (**Joonis 171**).

Joonis 171. Ülevaade valitsemisala eelarvelistest kuludest ja investeeringutest perioodil 2019–2023

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

2023. aasta eelarves olid ette nähtud ka koolivõrgu korrastamist toetavad investeeringud põhikoolide taristusse, kõrgkoolide tegevustoetuse suurenemine ning valitsussektori teadus- ja arendustegevuse rahastamise jätkuv kasv.

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 2023. aasta eelarve kulud ja investeeringud panustavad Vabariigi Valitsuse eesmärkide saavutamisse viies tulemusvaldkonnas: Tark ja tegus rahvas (haridus- ja noorteprogramm 883,7 mln eurot), Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus (teadmussiirde- ja teadussüsteemi programmid summas 252,9 mln eurot), Eesti keel ja eestlus (keeleprogramm 11,1 mln eurot) ning Tõhus riik (arhiiviprogramm 9,7 mln eurot). Suurim osa eelarve kuludest ja investeeringutest oli planeeritud haridus- ja noorteprogrammi (76,3% kogu kuludest ja investeeringutest).

Programmide eelarved jagunevad omakorda tegevuste vahel. Valitsemisala kulud ja investeeringud jagunesid 2023. aastal suurima mahuga tegevuste vahel järgnevalt: ligipääsu tagamine kõrgharidusele (21%), teadus- ja arendustegevuse arengu toetamine (16%), üldharidusele ligipääsu tagamine (32%) ning haridusvõrgu korrastamine ja arendamine (13%). Ülejäänud tegevuste mahud on tunduvalt väiksemad ja moodustavad kokku 18% kogu valitsemisala eelarvest.

Valitsussektori kulud haridusele ning teadus- ja arendustegevusele

Esialgsete andmete kohaselt moodustasid valitsussektori hariduskulud 2023. aastal 6,3% SKPst. Võrreldes 2022. aastaga on hariduskulude maht tõusnud 15% võrra, moodustades 2 416,8 mln eurot. Kuna nominaalne SKP kasvas eelneva aastaga võrreldes 5%, on hariduskulude osatähtsus SKPst seetõttu võrreldes eelneva aastaga kasvanud (vt [Joonis 172](#)). Viimase viie aasta lõikes on näha, et valitsussektori hariduskulud on aasta-aastalt kasvanud, püsid samas enamasti 6% juures SKPst. 2021. ja 2022.a. hariduskulude osatähtsuse langus oli seotud Eesti SKP järsu kasvuga nendel aastatel.

Valitsussektori kulud teadus- ja arendustegevusele moodustasid 2023. aastal esialgsete andmete kohaselt 0,7% SKPst. Valitsussektori kulud teadus- ja arendustegevusele (st riikliku sektori kulud TA-le ja kõrgharidussektori kulud TA-le kokku) on aasta-aastalt püsinud stabiilsena.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

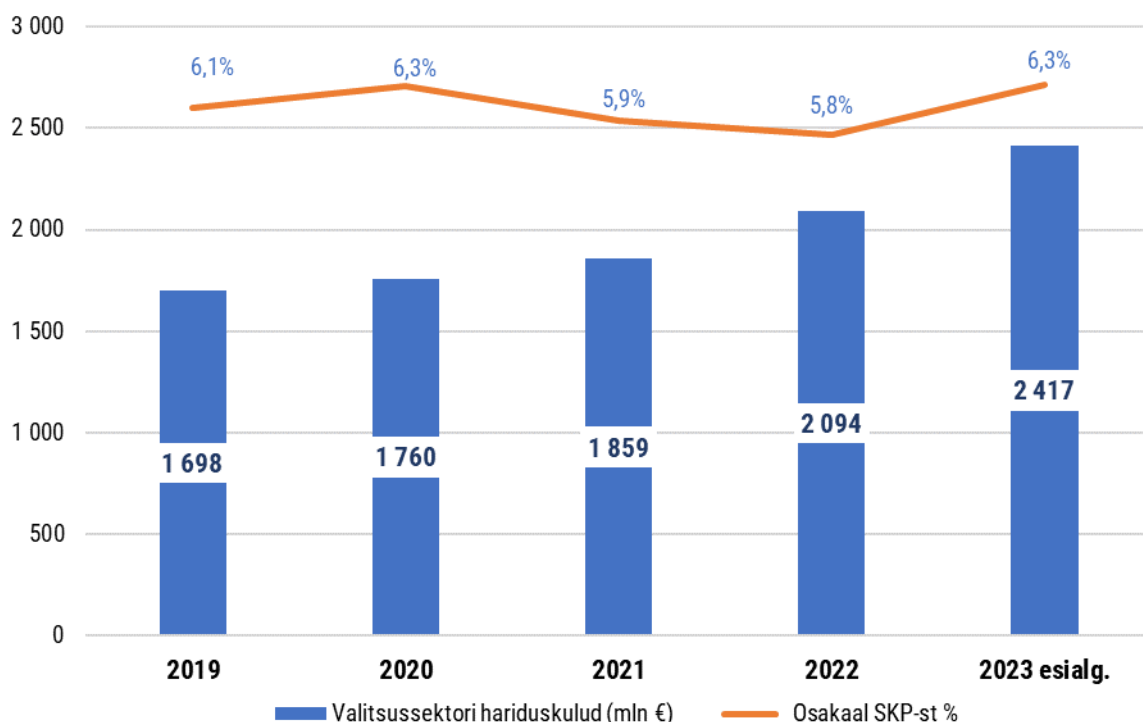
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 172. Valitsussektori kulud haridusele aastatel 2019–2023 (mln eurot)

Valitsussektori hariduskulude muutust mõjutavad HTMi ja tema allasutuste eelarvete suurenemine ja KOVide panus hariduskulutustesse.

2023. aasta esialgsete andmete kohaselt moodustavad valitsussektori hariduskuludest 58% keskvalitsuse panus ja 42% kohalike omavalitsuste panus (keskvalitsuse antud toetusteta). Kohalike omavalitsuste kulud haridusele kokku on suuremad kui Vabariigi Valitsuse haridustoetusfondist laekuv summa.

Kui võrrelda Eestit teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, siis paistab silma, et Eesti valitsussektori hariduskulude osatähtsus SKPst on tunduvalt suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt (Joonis 173). 2022. aastal (viimased kättesaadavad andmed) oli Eesti valitsussektori hariduskulude osatähtsus SKPst EL liikmesriikidest kolmandal kohal. 2022. a moodustasid valitsussektori hariduskulutused Euroopa Liidus keskmiselt 4,7% SKPst ja Eestis 5,8%.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

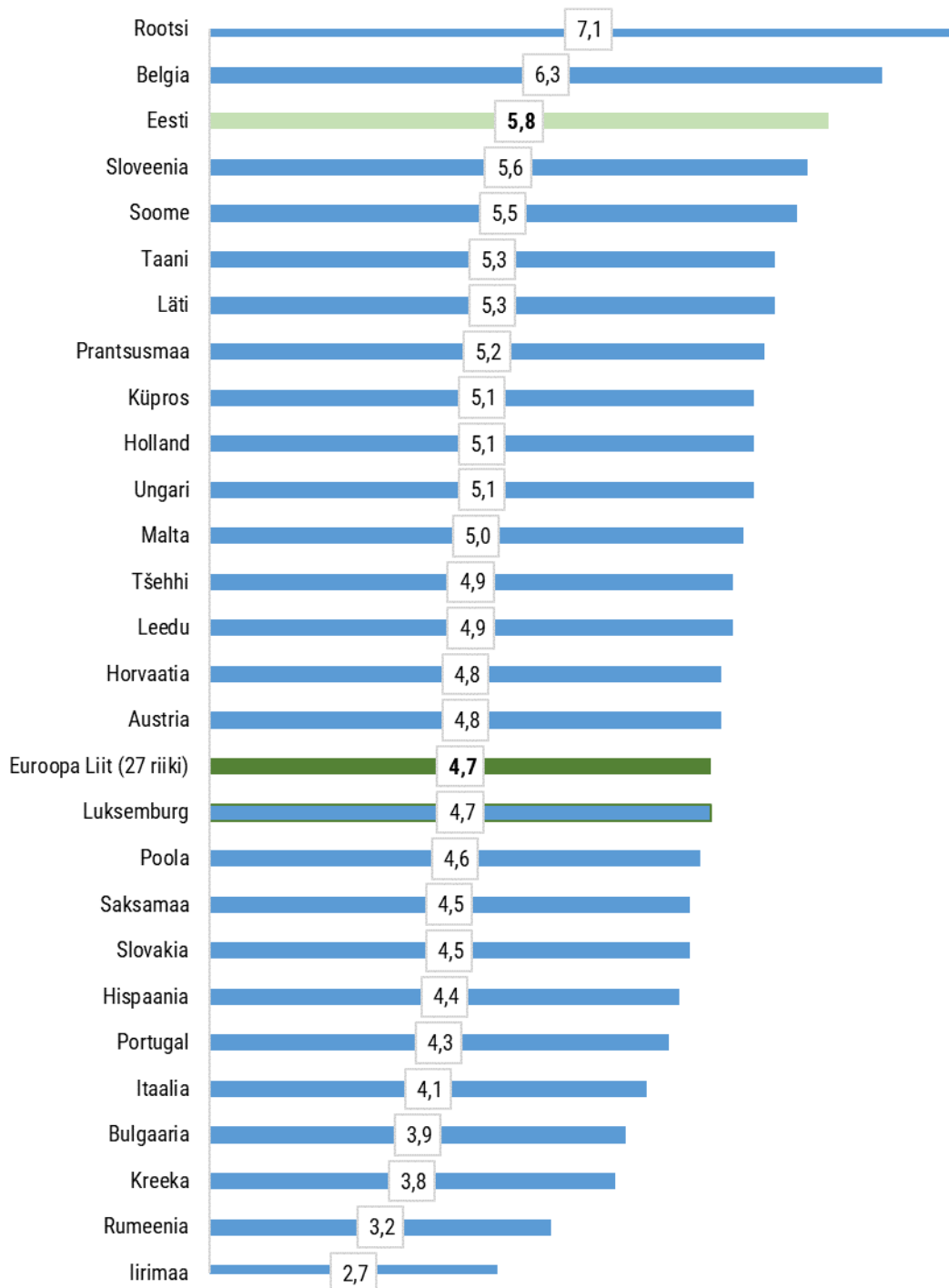
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

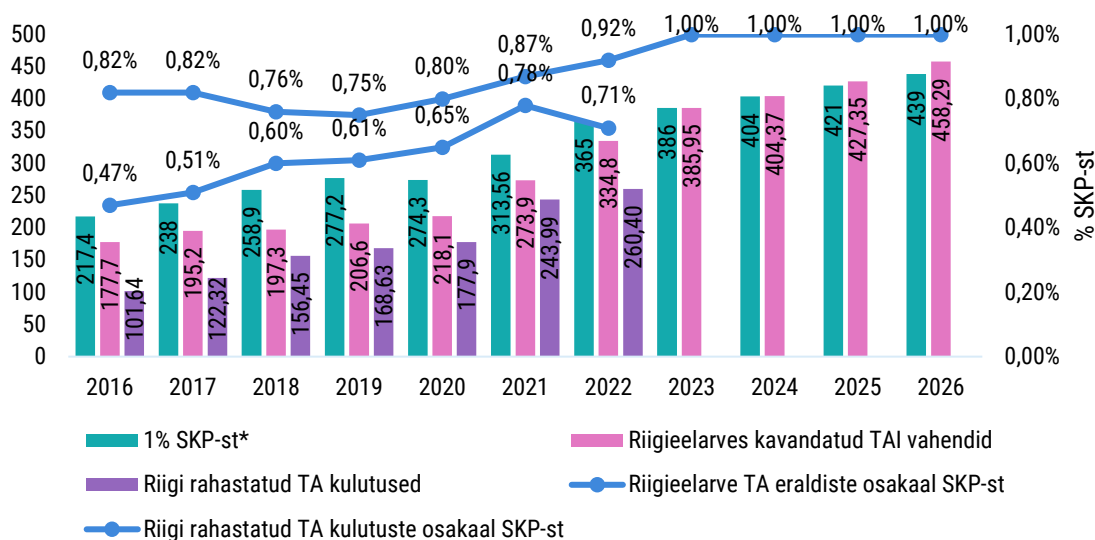
Joonis 173. Valitsussektori hariduskulude osatähtsus SKPst Euroopa Liidus 2022. a

Teadus- ja arendustegevus

Riiklik rahastamine

Teadus- ja arendustegevust finantseeritakse riigieelarvest, valla või linna eelarvest, sihtannetustest, teadus- ja arendusasutuste teadusteemade majandustegevusest laekuvast tulust ja muudest allikatest.

Eesti on seadnud strateegiliseks eesmärgiks hoida riigieelarveline teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastus 1% SKPst. 13.02.2019.a tegi Teadus- ja Arendusnõukogu (TAN) lähtudes 19. detsembril 2018. a allkirjastatud ühiskondlikust kokkuleppesest teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) arendamiseks ettepaneku tõsta TAI rahastamine riigieelarvest 1%-ni SKPst. Selleks, et eesmärgini jõutaks, oli vaja eelarvesse lisaraha suunata. TAN ettepanek oli lähtuda lisaraha jaotamisel proportsioonidest, kus 40% moodustavad teadussüsteemi ja teaduse arengut soodustavad meetmed, 40% ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) kasvu ja teaduskoostööd toetavad meetmed ning 20% moodustaksid valdkondlike poliitikate teaduspõhist kujundamist ning valdkonna eesmärkide elluviimist toetavad meetmed (ehk valdkondlik TA)¹³⁶.

Joonis 174. SKP ning TAI eraldised ja rahastamine riigieelarvest 2016–2026. (*2016.–2022.a Statistikaamet, 2023+ RM suvine prognoos)
Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

Alates 2020. a. on riigieelarve vastuvõtmisel 1% kokkuleppesest ka kinni peetud, mõningane kõikumine 1% tasemest on tingitud SKP prognooside täpsustumisest. Küll aga tuleb silmas pidada, et riigieelarvelisi eraldisi planeeritakse, võttes arvesse riigieelarve eelnõu koostamisel kehtivat majandusprognoosi, tegelik SKP võib prognoosist erineda. Samuti tuleb arvestada, et riigieelarveliste eraldiste jõudmine asutustes tehtavate kulutusteni võtab omajagu aega ning seega ei pruugi riigieelarvelised eraldised jõuda asutuste kulutustesse samal aastal. See

¹³⁶ Rahandusministeerium on riigieelarve eelnõu koostamisel teinud lihtsustuse mille kohaselt lisaraha jaguneb 40% HTM eelarvesse, 40% MKM eelarvesse ja 20% ministeeriumite valdkondliku TA tegevusele.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

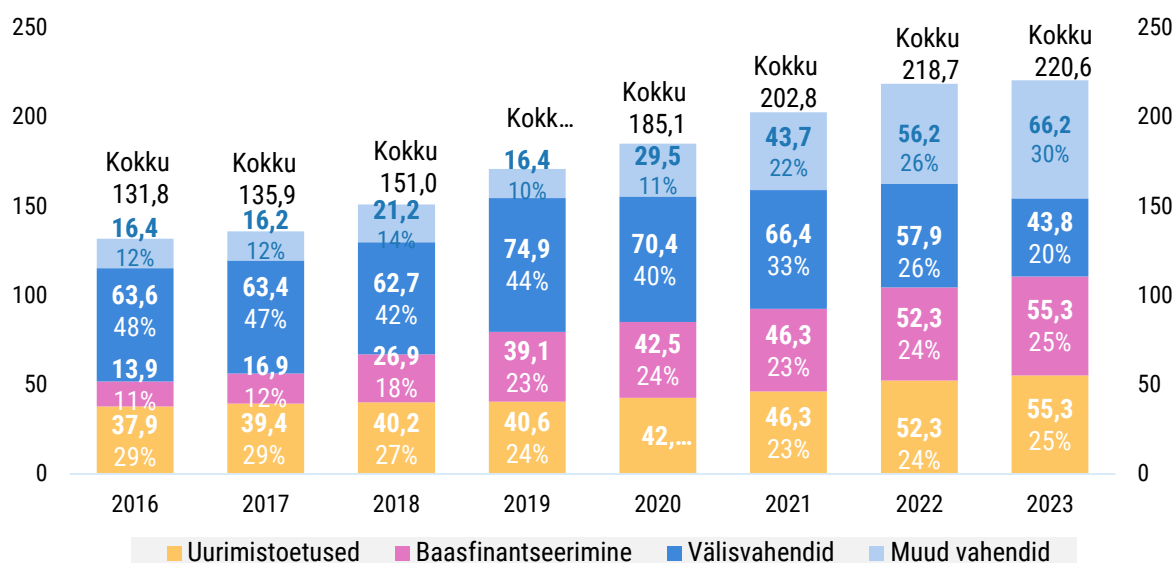
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

omakorda tähendab, et teadus- ja arendustegevuse statistikas jääb Eesti riigi rahastatud teadus- ja arendustegevuse kulutustes veel alla 1% tasemele SKP-st.

Riigieelarvest rahastatakse teadus- ja arendustegevust erinevate meetmete kaudu, millest suurimad on baasfinantseerimine, uurimistoetused, teadus- ja arendustegevuse sihttoetused ning muud teadus- ja arendustegevuse rahastamise meetmed.

Baasfinantseerimine¹³⁷ ehk korraliselt positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele raha eraldamine (vastutab HTM) on üks suuremaid riigieelarvelisi teaduse rahastamise meetmeid. 2022. aastal planeeriti riigieelarves teadus- ja arendusasutuste baasfinantseerimiseks 52,3 miljonit eurot, 2023. aastaks planeeritav summa on 6% võrra kõrgem, ulatudes 55,3%-ni. Viimase viie aasta jooksul (2019.–2023.a) on nii baasfinantseerimiseks kui uurimistoetusteks eraldatud summa kasvanud rohkem kui kolmandiku võrra: 2023. a eraldati baasfinantseerimiseks 36% ning uurimistoetusteks 41% rohkem raha kui 2019. a. Seevastu välisvahendite hulk (nt ASTRA, RITA, tippkeskused, COVID-19 teadusuuringud, Teame+ jt) finantseerimises on viimastel aastatel kahanenud ning moodustab 2023. a eelarvest viiendiku (vrdl. 2019.a 44%). Viimasel kolmel aastal (2021–2023) on eelarves kasvanud muude vahendite maht, st summad, mis on eraldatud nt nooremteadurite palgatoetuseks, Eesti Teadusagentuuri ning riigi teadus- ja arendusasutuste tegevustoetustena, riigi teaduspreemiatena, rakenduskõrgkoolide TA tegevuseks jt¹³⁸.

Joonis 175. HTMi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programmi eelarve ja selle põhikomponendid 2016–2023. Allikas HTM, ETAG arvutused. Joonis ETAGi kodulehelt

Baasfinantseerimise eraldise määramisel asutusele lähtutakse järgmistest kriteeriumidest: kõrgetasemeliste publikatsioonide arv rahvusvahelist tunnustust omavates ajakirjades; kõrgetasemeliste teadusmonograafiate arv ning registreeritud patentide ja patenditaotluste arv;

¹³⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/127012016005?leiaKehtiv>

¹³⁸ Vt rohkem: <https://etag.ee/tegevused/uuringud-ja-statistika/statistika/teadus-ja-arendustegevuse-rahastamise-yldepilt/>

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

teadus- ja arendustegevuse finantseerimise maht; asutuse osalus doktoriõppes ning rahvusteaduste arendamise vajadused.

2023. aastal eraldati kogu baasfinantseerimiseks kavandatud summast 45% Tartu Ülikoolile (23,7 miljonit eurot), 22% Tallinna Tehnikaülikoolile (12,3 miljonit eurot), 8% Eesti Maaülikoolile (4,3 miljonit eurot) ning 7% Tallinna Ülikoolile (3,7 miljonit eurot). Eraldatud raha kasutamise kohta on asutustel kohustus esitada aruanne, mis võimaldab seirata, mille jaoks seda raha kasutati. Suurimaks kuluallikaks on personalikulud (TÜ 30%, TTÜ 40%, EMÜ 58%, TLÜ 69%), sh tenuuride rahastamine, aga ka kulutused teadusteemade finantseerimiseks ning asutuste infrastruktuuri ajakohastamise, täiendamise ja ülalpidamise kulud.

Uurimistoetused

Kõrgetasemeliste teadus- ja arendusprojektide ja nendega kaasnevate tegevuste rahastamiseks on ette nähtud uurimistoetused ehk grandid. Uurimistoetuste väljaandmist korraldab SA Eesti Teadusagentuur. Uurimistoetusi saavad Eestis taotleda kõikides positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustes töötavad teadlased, olenemata nende kodakondsusest või päritoluriigist. Vastavalt teadlaskarjääri eri etappidele eristatakse kolme tüüpi personaalseid uurimistoetusi:

- 1) stardigrant on uurimistoetus esmase teadusliku uurimistöö kogemuse omandanud teadlastele iseseisva karjääri alustamiseks Eesti teadus- ja arendusasutuses, oma uurimisrühma loomiseks ja järelkasvu (sh doktorantide) edendamiseks;
- 2) rühmagrant on uurimistoetus teadlastele iseseisva teadlaskarjääri jätkamiseks Eesti teadus- ja arendusasutuses, teadustöö kõrge taseme tagamiseks, tugeva teadusrühma juhtimiseks ja järelkasvu (sh doktorantide) kaasamiseks;
- 3) järeldoktori grant on uurimistoetus Eestis doktorikraadi omandanud isikutele teadlaskarjääri alustamiseks välisriigi tugevate teadusasutuste ja uurimisrühmade juures.

2023. aastal kulus uurimistoetustele 55,6 miljonit eurot (**Joonis 176**), mida on 14% rohkem kui 2022. aastal. Kasv tuli ennekõike uue vooru grantide arvelt. Väljamakstest ligi 50% kulus loodusteaduste valdkonnale (26% bio- ja keskkonnateadustele ning 21% täppisteadustele), 14% läks arsti- ja terviseteadustele ning 14% tehnika ja tehnoloogia valdkonnale.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

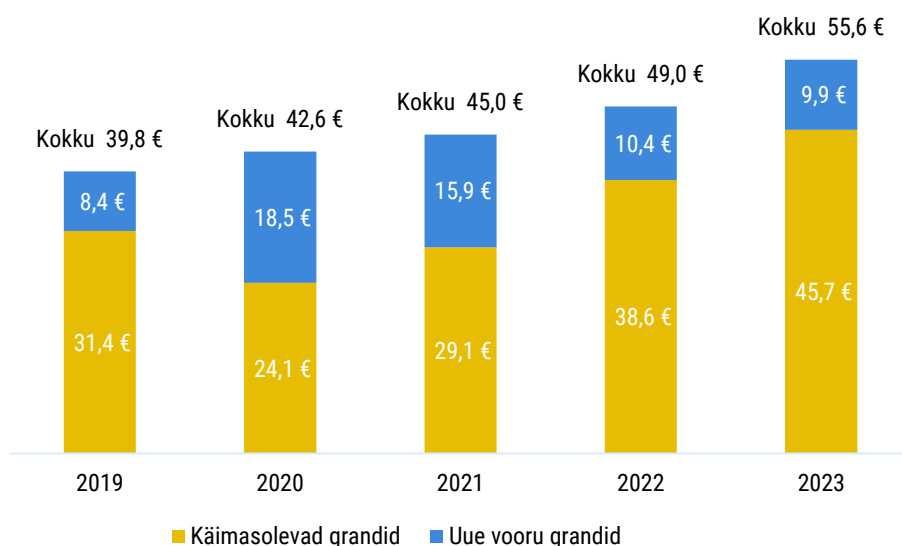
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

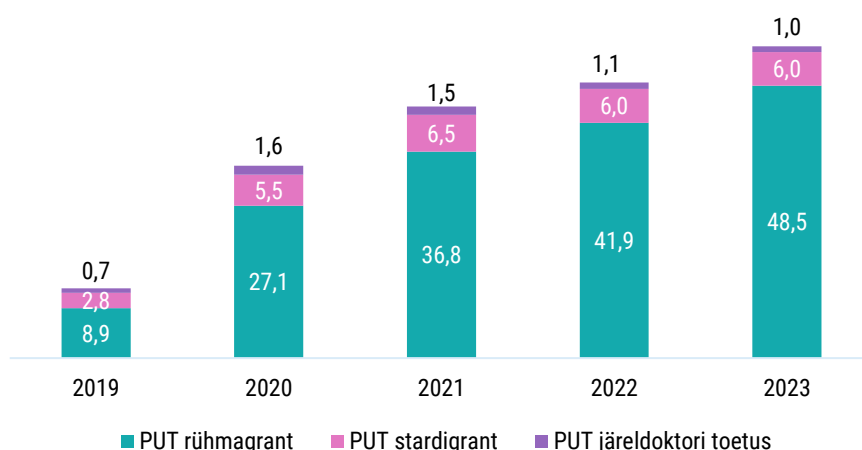
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 176. Uurimistoetuste väljamaksete rahaline maht ja uue voozu mahu osakaal 2019–2023, miljonit eurot. Allikas: ETAG

2023. aastal rahastati ligi 49 miljoni euro ulatuses rühmagrante, seda on 16% enam kui aasta varem. Stardigrantide ja järel doktorite toetusteks eraldatud summa 2022. ja 2023. a võrdluses ei muutunud.

Joonis 177. Teadus- ja arendusprojektide rahastus rahastusprogrammide lõikes 2019–2023 Allikas: ETAG

Kulutused teadus- ja arendustegevusele

Eestis panustati 2022¹³⁹. aastal teadus- ja arendustegevusse (TA kulutused) kokku 641,74 miljonit eurot, mida on ligi 17% võrra enam kui aasta varem. Võrreldes 2022. aastaga on enim tõusnud riikliku sektori poolt tehtud kulutused, mis 2022.a olid veerandi võrra suuremad kui 2021. Ettevõtlussektori poolt tehtud kulutuste kasv oli võrreldes 2021. aastaga 17%.

Suurema osa TA kulutustest moodustavad tööjõukulud, vähemal määral investeeringud. Kasumitaotluseta sektorites (riiklik, kõrgharidus- ja kasumitaotluseta erasektor) moodustasid 2022. a tööjõukulud 58% kõikidest TA kuludest, ettevõtlussektoris oli tööjõukulude maht 65%.

¹³⁹ 2023.a andmed avalikustatakse 2024. aasta teises pooles.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

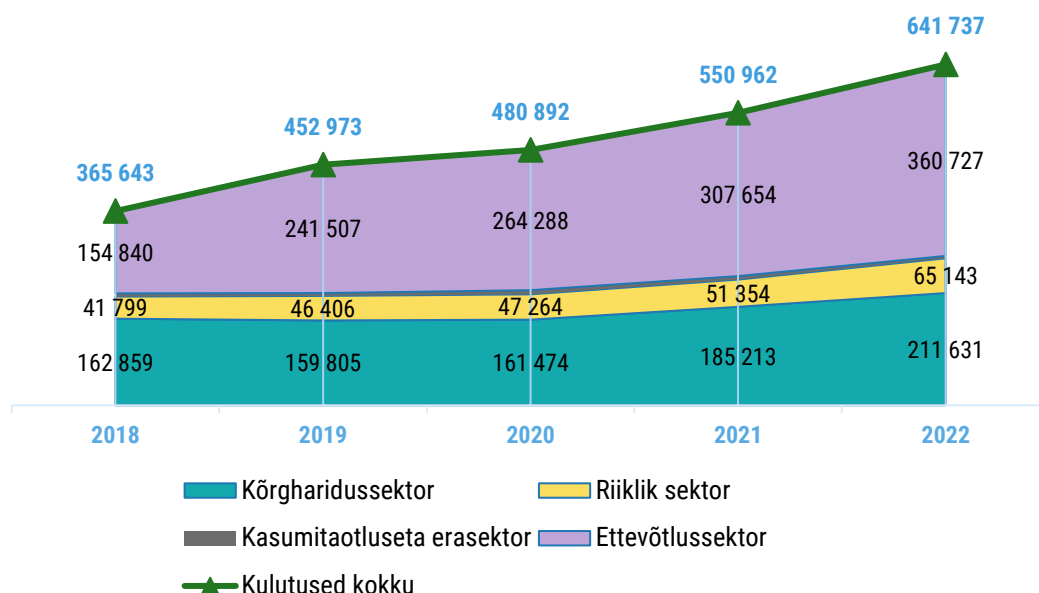
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Seda on veidi enam kui aasta varem (vastavalt 56%, 63%). Investeeringud moodustasid kasumitaotluseta sektorites 2022. a 5%, ettevõtlussektoris 20% TA kulutustest.

Vahemikus 2018–2022 on investeeringute maht kasvanud 1,7 korda. Kasv on tulnud peamiselt ettevõtlussektori arvelt. Ettevõtlussektoris oli 2021. a investeeringute maht veidi üle 71 miljoni euro, mida on viis korda rohkem kui viis aastat tagasi. Samal ajal on investeeringute maht kasumitaotluseta sektorites langenud.

Joonis 178. Kulutused teadus- ja arendustegevusele 2018–2022, tuhat eurot
Allikas: Statistikaamet

SKP

TAIE üks üldeesmärke on suurendada riigieelarves kavandatud TA rahastamist osakaaluna SKP-st, kindlustada TAI oluline roll riigi poliitikas koos avaliku sektori TAI rahastamise tõusuga 1%-ni SKP-st ja edaspidi hoida rahastus vähemalt samal tasemel.

Selleks 2 mõõdikut:

- Riigieelarves kavandatud TA rahastamine osakaaluna SKP-st
- Erasektori TA kulutuste tase SKP-st

2021. aastal moodustasid kulutused teadus- ja arendustegevusele Eestis 1,77% SKP-st (Eurostat¹⁴⁰), Euroopa liidus keskmiselt (27 riiki) 2021. a 2,27 %. Võrreldes teiste Balti riikidega on Eesti kulutused teadus- ja arendustegevusele suhestatuna SKP-sse suuremad, Läti kulutas TA-le 2021. a 0,75% ning Leedu 1,1 % SKP-st. Euroopa riikidest enim panustavad suhestatuna riigi SKP-sse Austria, Belgia, Saksamaa ja Rootsi, kus TA kulutuste maht on üle 3%. Viimase viie aasta lõikes võib aga täheldada teatavat kasvutrendi – kui 2017. aastal moodustasid TA kulutused Eestis 1,28% sisemajanduse koguproduktist, siis 2021. a oli kulutuste maht suhestatuna SKP-sse kolmandiku võrra kõrgem (Joonis 179). Seejuures on Euroopa Liidu riikide

¹⁴⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/RD_E_GERDTOT_custom_5205757/default/table?lang=en

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

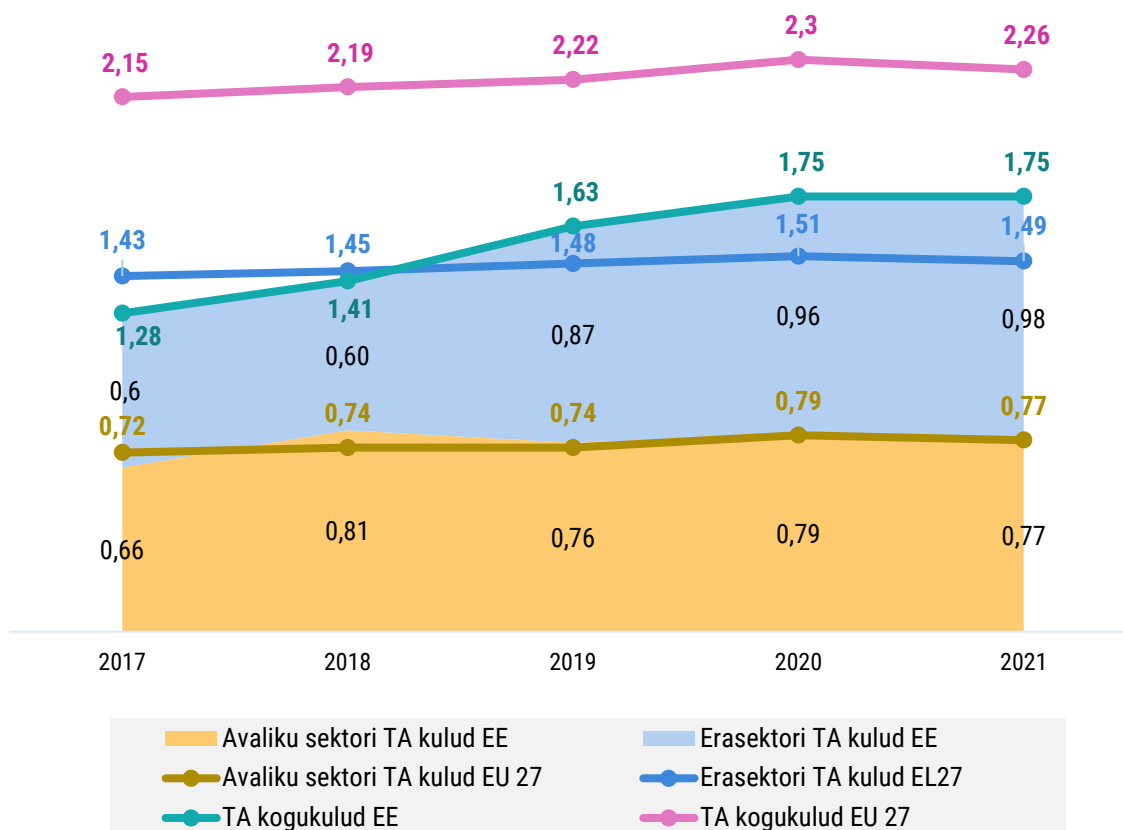
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

(27 riiki) võrdluses kiiremas tempos kasvanud vaid Horvaatia, Küprose ning Poola kulutuste maht.

Eesti kulutuste kiire kasv on tulnud ennekõike erasektori TA kulutuste kasvu toel. Kui vaadata erasektori tehtavaid TA kulutusi, siis Euroopa 27 riigi keskmine aastal 2021 oli 1,5%, Eestis 0,99%. See on küll väiksem EL keskmisest, ent ületab teistes Balti riikides erasektori tehtavaid kulutuste osakaalu (Läti 0,28%, Leedu 0,54% SKP-st). Viimase viie aasta lõikes on erasektori tehtud teaduskulutuste osakaal SKP-st enam kui poole võrra kasvanud, ka Läti ja Leedu kasvutempo on võrreldav (ehkki panus väiksem). 2017. aastaga võrreldes on praktiliselt samaks jäänud või kahanenud Bulgaaria, Rumeenia ning Slovakkia erasektori teaduskulutuste osakaal SKP-st (Eurostat).

Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (TAIE) 2021–2035 seab eesmärgiks erasektori kulutuste jõudmise 2%-ni SKP-st aastaks 2035. 2021. a moodustasid erasektori kulutused SKP-st 0,98, seda on 0,02 protsendipunkti võrra enam kui aasta varem (2020. a. Kui erasektori kulutuste osatähtsus SKP-st on viimase viie aasta jooksul kasvanud, siis kasumitaotluseta sektorite kulutuste maht on viie aasta taguse ajaga küll veidi kasvanud (0,11 protsendipunkti), ent võrreldes 2020. aastaga veidi kahanenud.

Joonis 179. Teadus- ja arendustegevuse kulutuste maht %-na SKP-st Eestis ja Euroopa Liidus aastatel 2017-2021. Allikas: Eurostat

TA kulutused jagunevad oma sisu poolest era- ning avalikus (st kasumitaotluseta) sektoris erinevalt. Kasumitaotluseta sektorites moodustasid 2021. a kulutused alus-¹⁴¹ ja

¹⁴¹ Teoreetilised ja eksperimentaalsed uuringud uute teadmiste saamiseks nähtuste ja sündmuste põhialuste kohta, seadmata eesmärgiks nende teadmiste kohe rakendamist.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

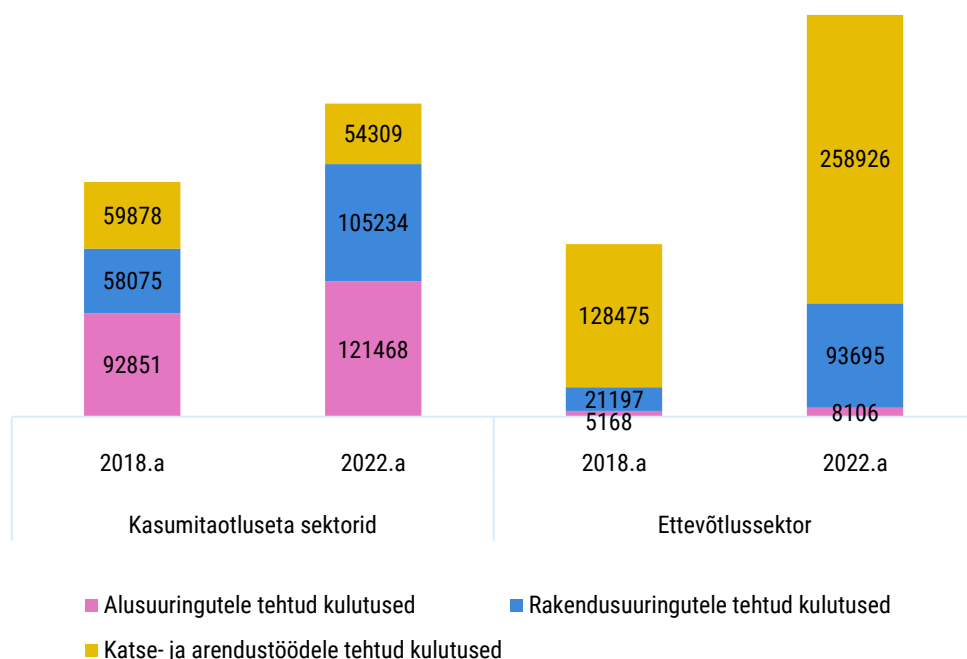
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

rakendusuringutele¹⁴² enamuse ehk 81% (sh 43% alusuuringutele ning 38% rakendus-
uringutele) kogukuludest. Viimase viie aastaga on avalikus sektoris nii absoluutarvudes kui
osatähtsusest kasvanud kulutused rakendusuringutele: 2018. a oli maht 28%, 2022. a 37%
kogukuludest. Ettevõtlussektoris moodustasid aga alus- ja rakendusuringud 28% kulutustest,
seejuures on viimase viie aastaga rakendusuringute maht oluliselt (rohkem kui neli korda)
kasvanud. Valdav osa ettevõtlussektori teadus- ja arendustegevuse kulutustest kulub katse- ja
arendustöödele ehk toodete, seadmete, protsesside, süsteemide või teenuste väljatöötamiseks.
Need trendid ilmestavad ka kahe sektori vahelist lähenemist – ühelt poolt teeb kasumitaotluseta
sektor rohkem rakendusuringuid, samas on ettevõtlussektor liikunud eksperimentaalarenduse
juurest pisut enam ka rakendusuringute juurde.

Joonis 180. Teadus- ja arendustegevuse kulutuste jagunemine 2018.a ja 2022.a, tuhat eurot
Allikas: Statistikaamet

Valdkondlik TA: rahastamine ja kulutused

Kõigi ministeeriumide ülesandeks teadus- ja arendustegevuse valdkonnas on korralda ja
finantseerida oma valitsemisala ning teaduspõhise poliitikakujundamise jaoks tarvilikku teadus-
ja arendustegevust, rakendades selleks erinevaid meetmeid. Nende meetmete hulka kuuluvad
nii ministeeriumide valdkondlikud TA programmid (nt kaitseuringute programm,
keelevaldkonna TA-programmid, vms) kui ka konkreetsete uurimisküsimuste lahendamiseks
tellitavad uuringud. Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse elluviijaks on Eesti
teadusasutused ja teadlased, kuid nende vahendite eest tehtav teadustöö on kantud otseselt
riiklikest arenguvajadustest. Valdkondliku TA tegevuse edendamisele andis kahtlemata tuge
teadusleppes kokku lepitud TA kulude suurendamine ning sellest tulenev 20% lisarahastus
valdkondlike poliitikate teaduspõhiseks kujundamiseks. Siiski on ministeeriumide võimekus ja
võimalused valdkondliku TA arendamiseks erinev.

¹⁴² Algpärased uuringud uute teadmiste saamiseks ja rakendamiseks kindlas valdkonnas suhteliselt lühikese aja
jooksul.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

2022. aastal kulutasid ministeeriumid teadus- ja arendustegevusele kokku veidi üle 64 miljoni eurot (siin ei sisaldu HTMi kulutused, mis olid ligi 177 miljonit, ning MKMi IPSEI projektid). Kui välja arvata Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium¹⁴³, siis investeerib ministeeriumidest teadus- ja arendustegevusse enim Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (**Tabel 19**). Sotsiaalministeeriumi TA kulutuste maht jääb 6,9 miljoni euro kanti, ligi 6,7 miljonit eurot on teadus- ja arendustegevusse panustanud ka Kliimaministeerium. Väiksemad on kulutused TA-le Rahandusministeeriumis. Andmed võimaldavad küll seirata, millistele tegevustele TA tarbeks eraldatud raha kulus, ent kahjuks ei ole võimalik välja tuua tegevuste elluviijaid ja partnereid.

Tabel 19. Ministeeriumide kulutused teadus- ja arendustegevusele 2022.a ning planeeritud eelarve 2023.a. Allikas: HTM

	Kulutused 2022.a	Eelarve 2023.a
Riigikantselei	350 540	1 550 000
Rahandusministeerium	312 370	816 173
Kultuuriministeerium	813 115	2 342 796
Justiitsministeerium	1 369 825	1 637 134
Välisministeerium	1 466 528	2 363 978
Siseministeerium	2 822 095	3 971 491
Sotsiaalministeerium	6 920 680	4 320 112
Regionaal- ja põllumajandusministeerium*	11 893 392	17 978 316
Kliimaministeerium**	6 690 196	10 102 352
Majandusministeerium	44 192 011	79 874 684

*Kuni 30. juunini 2023 Maaeluministeerium

**Kuni 30. juunini 2023 Keskkonnaministeerium

Lepinguline koostöö

Üks võimalus ettevõtete ja teadus- ja arendusasutuste koostööd vaadata on läbi rahastamise. 2022. aastal rahastas erasektor (ettevõtted) 8,4% kõrgharidus- ja 2,3% riigisektori teadus- ja arendustegevuse kuludest. Riigisektori kulude rahastamisel on erasektori panus iga aastaga kasvanud, 2018.a moodustas erasektori rahastus 1,6% riigi tehtud TA kulutustest, 2022.a aga eespool mainitud 2,3%. Mis puudutab aga ettevõtete rahastatud kõrgharidussektori TA kulutusi, siis on eraraha osakaal 2022. aastal võrreldes aastatagusega (2021) veidi suurenenud (5,9% 2021 vs 8,4% 2022). Absoluutarvudes tähendab see rahastamismahu kasvu summas 6,8 miljonit.

¹⁴³ TAN ettepanekutest lähtuvalt jaguneb TA lisarahastus järgnevalt: 40% HTM eelarvesse, 40% MKM eelarvesse ja 20% ministeeriumite valdkondliku TA tegevusele.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

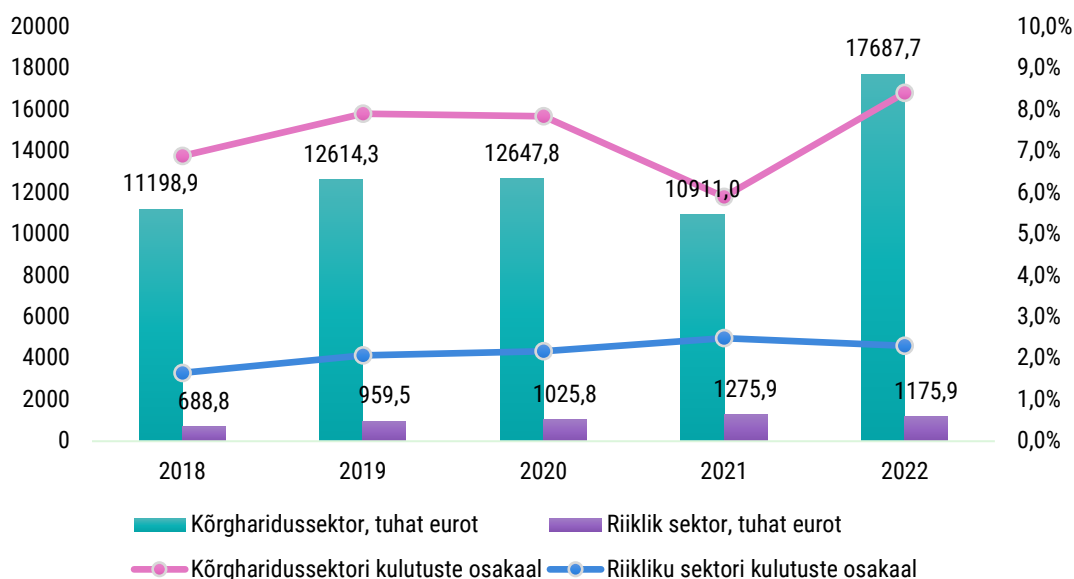
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 181. Erasektori panus kõrgharidus- ja riigisektori TA kulutuste rahastamisel
Allikas: Statistikaamet

Kehtiva TAIE arengukava üks eesmärke on, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Aktiivne teadus- ja arendustegevus ning TA asutuste ja ettevõtete koostöö annavad majandusele uut hingamist ning loovad suuremat lisandväärtust. Koostööspekti võetakse arvesse ka TA asutustele baasrahastuse arvestamisel, nt arvestatakse rahastuse jaotamisel muuhulgas ettevõtluslepingutest laekunud tulu. Lepingute hulk viitab koostööle ettevõtetega, mis on oluline teadmussiirde perspektiivist.

Avaliku sektori TA asutustest oli suurima ettevõtluslepingute mahuga Tartu Ülikool (7,1 miljonit eurot), seejärel Tallinna Tehnikaülikool (5,9 miljonit eurot) (Joonis 182). Viimasel kahel aastal moodustavad TÜ ja TTÜ sõlmitud ettevõtluslepingud ligi poole kõikidest ettevõtluslepingutest, mis Eesti teadus- ja arendusasutused on sõlminud. Positiivselt evalveeritud TA asutustest oli 2022. a suurim ettevõtluslepingute maht Eesti biotehnoloogiaettevõtte Icosagen¹⁴⁴ (ca 9 miljonit eurot), lepingute maht moodustas kõikidest TA asutuste sõlmitud lepingutest ligi kolmandiku.

¹⁴⁴ Icosagen on Eesti biotehnoloogiaettevõtte, mis tegeleb terapeutiliste antikehade arendamise ja diagnostiliste rekombinantsete valkude tootmisega imetajate rakkudes nii teadusuuringute kui ka *in vitro* diagnostika tarbeks.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

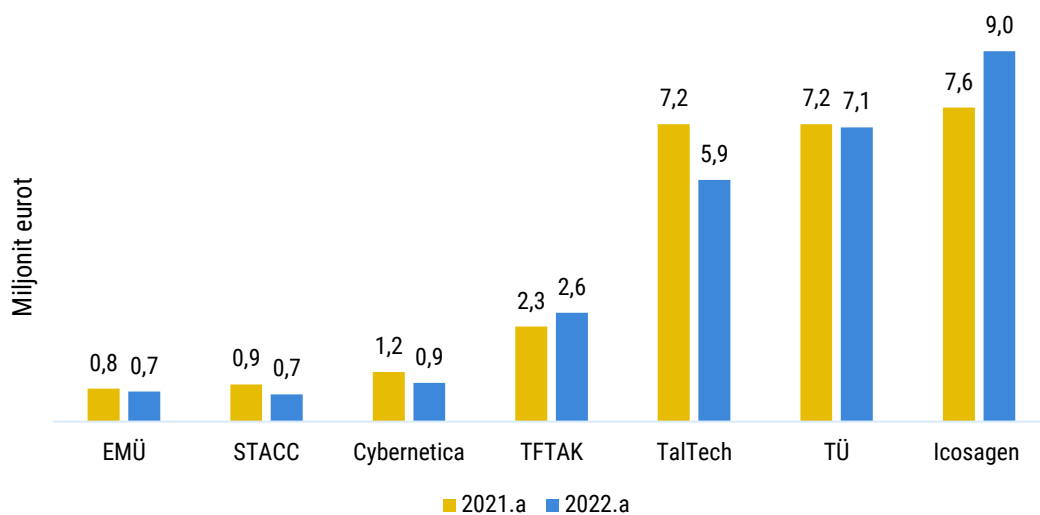
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 182. TA asutuste sõlmitud lepingute maksumus 2021. ja 2022.a¹⁴⁵
Allikas: HTM

¹⁴⁵ Välja on toodud need asutused, kus suurem osa lepinguid sõlmiti. Lühendid: STACC – varasem Tarkvara Tehnoloogia Arenduskeskus AS, TFTAK - AS Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskus.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

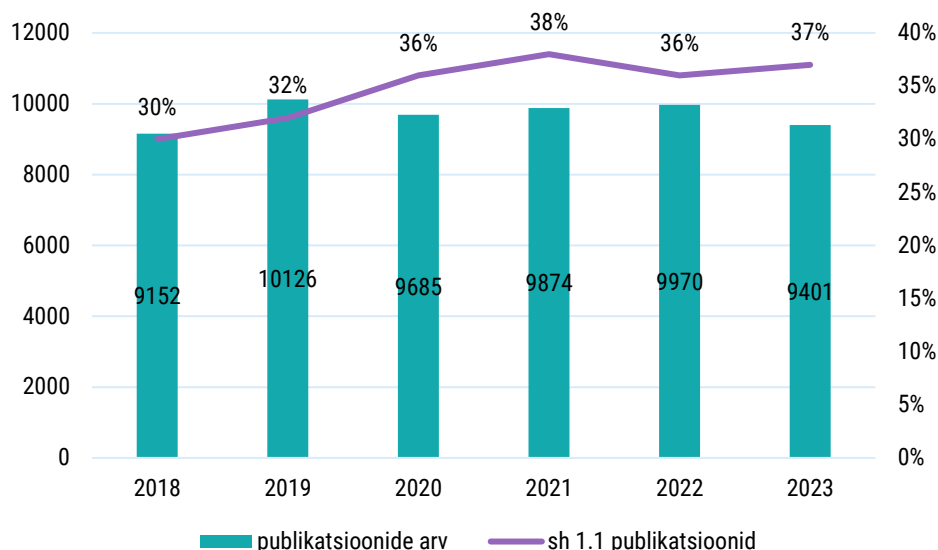
Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Publikatsioonid ja teaduskoostöö

Alates 2007. aastast on Eesti teadlastel ilmunud u 117 000 publikatsiooni, nendest ligi veerand ETISE 1.1¹⁴⁶ kategooria publikatsioone. Viimase viie aasta jooksul on 1.1 publikatsioonide osakaal jõudsalt kasvanud, ulatudes 2023.a 37%-ni. Kõikidest 2023.a avaldatud publikatsioonidest moodustasid ajakirjaartiklid 42%, kogumikuartiklid, peatükid raamatutes ja kogumikes u viiendiku ning publitseeritud konverentsiteesid ligi kümnendiku. Asutuste lõikes on suuremad publitseerijad Tartu Ülikool (38%), Tallinna Tehnikaülikool (15%) ja Tallinna Ülikool (12%).

Joonis 183. Eesti asutuste ETISes kajastatud publikatsioonide arv vahemikus 2007–2022

Allikas: ETIS, TeadusSilm

Rahvusvaheliste koostööpublikatsioonide arv on Eestis iga aastaga kasvanud. Euroopa innovatsiooni tulemustabeli (*European Innovation Scoreboard*¹⁴⁷) andmeil on Eesti näitaja miljoni elaniku kohta tõusnud 1569-lt aastal 2018 2136-ni aastal 2022. Samal ajal Euroopa Liidu riikide (27) keskmine on kasvanud tagasihoidlikumas tempos (1059 2018.a vs 1279 2022.a). Analoogsele tendentsile osutavad ka ETAGi avaldatud andmed, mis kajastavad andmebaasi In Cites andmeid. Viie aasta jooksul (2018–2022) on koostööpublikatsioonide arv kasvanud ligi kolmandiku võrra (2018. a 1925 vs 2022. a 2520). See annab kinnitust, et Eesti teadlased on hinnatud koostööpartnerid ja on hästi sulandunud rahvusvahelistesse teadusvõrgustikesse. Enim avaldavad Eesti teadlased publikatsioone koosautorluses Suurbritannia teadlastega, järgnevad Saksamaa, Soome ja Ameerika Ühendriigid (Joonis 184).

¹⁴⁶ ETISE 1.1 kategooria publikatsioonide all kuuluvad teadusartiklid, mis on avaldatud Web of Science andmebaasis (Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts&Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index) ja/või Scopus andmebaasis (v.a kogumikud).

¹⁴⁷ Publikatsioonide andmed Scopusest, rahvastikuandmed Eurostatist.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

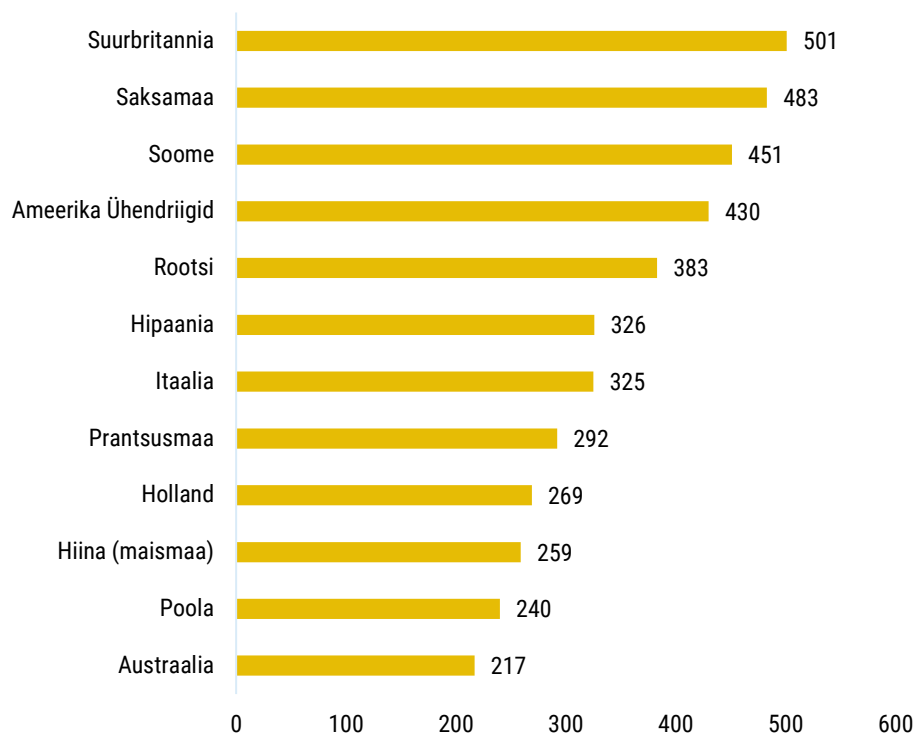
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 184. Koostööpublikatsioonid 2022.
Allikas: ETIS, TeadusSilm

Patendid

Üks võimalus innovatsiooni ning koostööd teadus- ja arendustöös mõõta on läbi patentide, mida antakse Eestis välja teaduse ja tehnika valdkonna leiutistele. Patendiga ei kaitsta arvuti-programme, taimesorte ega loomatõuge ning raviviise ja diagnoosimeetodeid inimeste ja loomade raviks ning haiguste diagnoosimiseks.

Patentide ja patenditaotluste olukord Eestis võrreldes 2021. aastaga veidi paranenud. Patentide vähesus on märk sellest, et riigis tekib vähe kaitsmist väärivat intellektuaalomandit või et Eesti teadlased ja ettevõtted ei pea oma teadus- ja arendustegevuste tulemuste kaitsmist patendiga oluliseks. Võrreldes 2022. aastaga on patente rohkem esitatud, ent kasulikke mudeleid vähem. Eesti Patendiametile esitati 2023. aastal kokku 32 patenditaotlust (neist 24 Eesti taotlejate omad), 39 kasuliku mudeli registreerimise taotlust (neist 36 Eesti taotlejate omad) ning 31 meditsiinitoodete ja taimekaitse-toodete täiendava kaitse taotlust. Rahvusvahelisi patenditaotlusi edasisaatmiseks WIPO-sse esitasid Eesti taotlejad ühe. Patendiameti andmeil

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

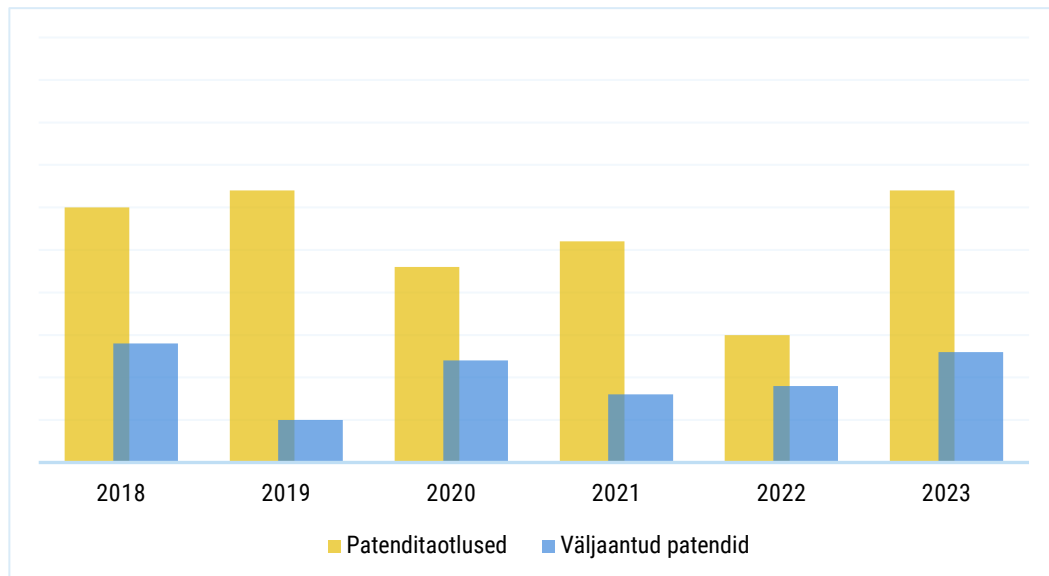
Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

on vahemikus 2018–2023 taotluste arv kokkuvõttes kahanenud (

Joonis 185), ent siin on oma osa asjaolul, et Eesti taotlejad ei pea taotlusi tingimata Eesti Patendiametisse esitama, vaid võivad teha neid otse mõne teise riigi patendiametisse või Euroopa Patendiametisse (EPO).

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

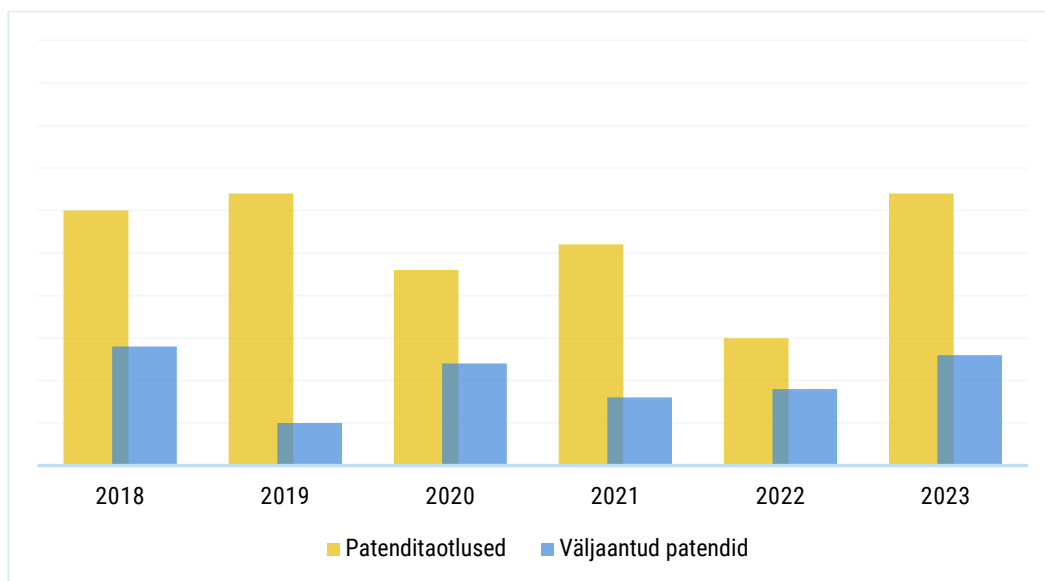
Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

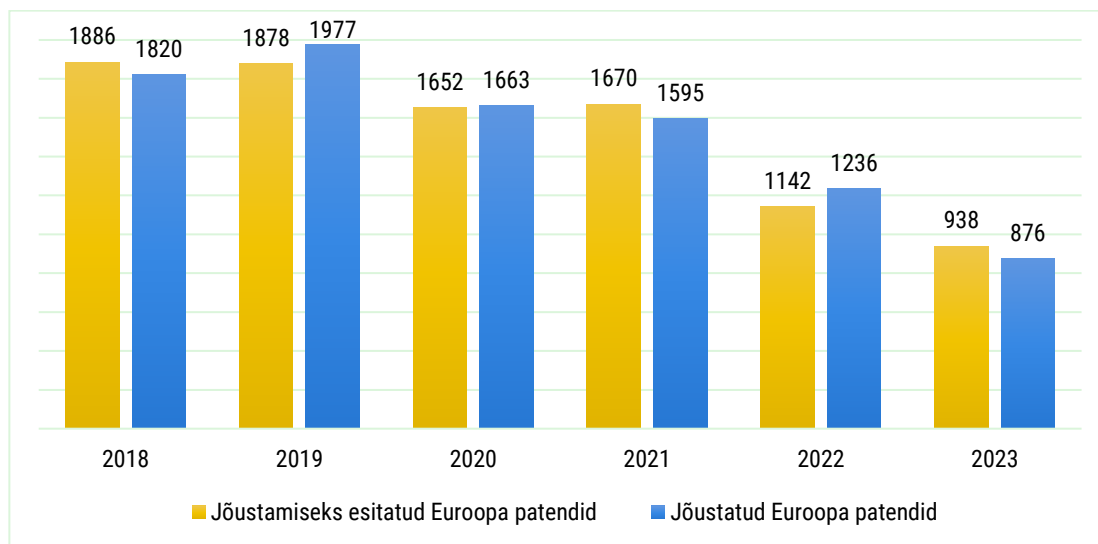
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 185. Eesti Patendiametile esitatud ja väljastatud patenditaotlused.

Allikas: Patendiamet

Eesti sai EPO liikmeks 2002. aastal, mis tähendab, et sellest ajast alates on võimalik Euroopa patendikonventsiooni alusel võimalik Eestit Euroopa patenditaotluses märkida riigina, kus kavatakse jõustada Euroopa patent. Samuti on Eesti ja välisriikide isikutel Eesti Patendiameti kaudu võimalik esitada EPO-le Euroopa patendi taotlusi. Esimesed Euroopa patendid jõustusid Eestis 2004. aastal. Euroopa patendi jõustamise taotlusi esitati 938, jõustati 876. Kokku oli 2023. aasta lõpuks Eestis jõus 11 053 Euroopa patenti.

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

Rahastus

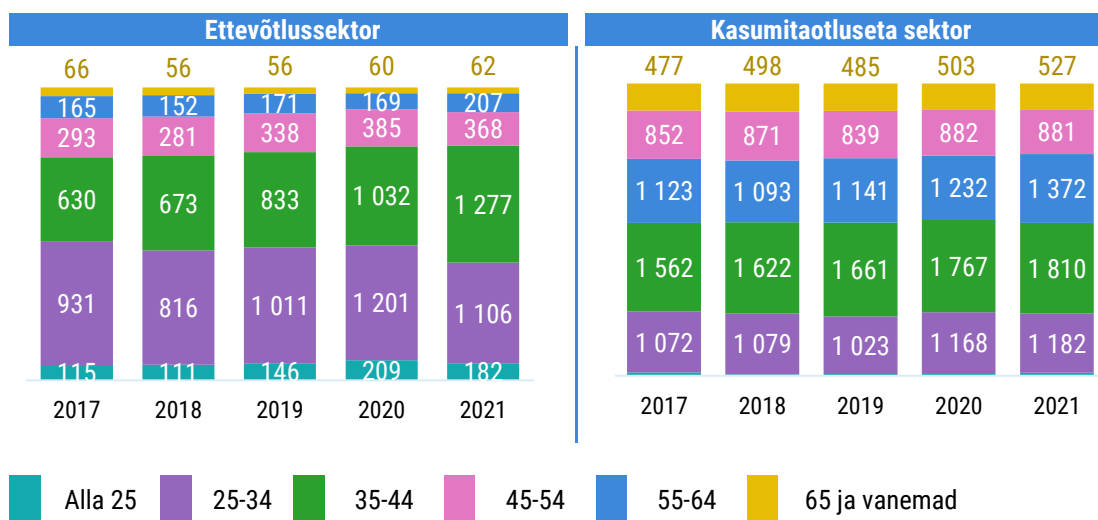
Teadus- ja
arendustegevus

Joonis 186. **Patendiametile jõustamiseks esitatud Euroopa patendid ja jõustunud Euroopa patendid aastatel 2018–2022. Allikas: Patendiamet**

Teadlased, insenerid ja järelkasv

2022. aastal oli Eesti teadus- ja arendustegevusega tegelevates asutustes hõivatud 9797 teadlast ja inseneri, neist 6205 täistöökohaga¹⁴⁸. 53% teadlastest-inseneridest on hõivatud kasumitaotluseta sektorites. Võrreldes 2018. aastaga on 2022.a teadlasi ja insenere kolmandiku võrra enam, täistöökohaga töötavaid aga viiendiku võrra enam. Võrreldes viie aasta taguse ajaga (2018.a) on erasektoris lisandunud üle 1300 teadlase-inseneri, st rohkem kui 60% võrra võrra. Kasumitaotluseta sektorites on võrreldes 2018. aastaga hõivatud veerandi võrra rohkem teadlasi-insenere.

Teadlastest-inseneridest 41% moodustavad naised ning 59% mehed. Sooline proportsioon ei ole viimase viie aasta jooksul oluliselt muutunud, vahemikus 2018.–2022. a on naiste osakaal kõikunud 40–42% vahel. Naisi on ettevõtlussektoris vähem, ligi veerand. Ettevõtlussektoris hõivatud teadlastest-inseneridest valdav enamus (80%) on nooremad kui 44 aastat. Kasumitaotluseta sektorites hõivatud teadlased-inseneridest on alla 44-aastasi aga 52% ning see proportsioon ei ole viimase 5 aasta jooksul oluliselt muutunud.

Joonis 187. **Teadlaste-inseneride vanuseline koosseis kasumitaotluseta ja ettevõtlussektoris 2018–2022. Allikas: Statistikaamet**

Kui kasumitaotluseta sektorites hõivatud teadlastest-inseneridest veidi enam kui pooltel (55%) on doktorikraad, siis ettevõtlussektoris on doktorikraadiga teadlasi-insenere alla 10%. Mõlemas sektoris on aastaga kasvanud doktorikraadiga teadlaste-inseneride absoluutarvud – kasumitaotluseta sektoris 5%, ettevõtlussektoris aga ligi veerandi (27%) võrra.

Välisteadlasi oli 2022. a Eesti teadus- ja arendustegevusega tegelevates kasumitaotluseta sektori asutustes kokku 1129, st 18% sealsetest hõivatutest (vrd 2017. a 10%). Viimase kuue aastaga on kasumitaotluseta sektorites välispäritolu teadlaste arv rohkem kui kahekordistunud (502 aastal 2017 vs 1129 aastal 2021). 2022. a oli 9% välisteadlastest pärit Venemaalt, 9%

¹⁴⁸ Täistööaja ekvivalent (Statistikaameti definitsioon)

SISUKORD

Alusharidus

Üldharidus

Kutseharidus

Kõrgharidus

Haridustöötajad

Haridus ja
tööturg

Täiskasvanu-
haridus

Noortevaldkond

Eesti keel ja
keeleoskus

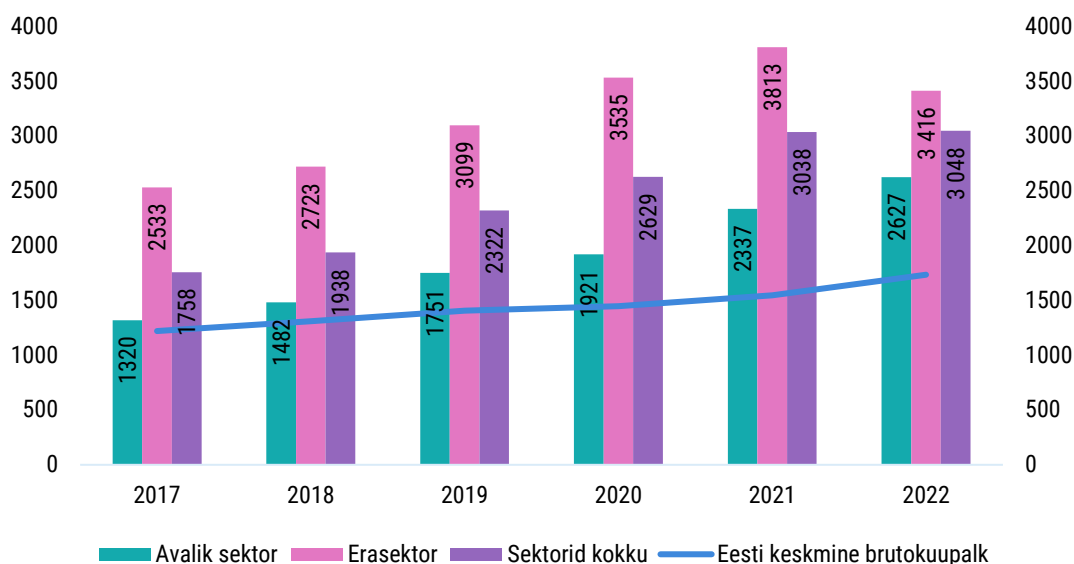
Rahastus

Teadus- ja
arendustegevus

Indiast ja 6% Saksamaalt. Euroopa Liidu ja majanduspiirkonna riikidest on 2022.a ligi 40% välisteadlastest.

Teadus- ja arendustegevusega hõivatud teadlasi ja insenere oli 2022.a ettevõtlussektoris ligi 3500, seda on ligi 60% võrra enam kui 2017.a. 46% ettevõtlussektori teadlastest-inseneridest on hõivatud info- ja side valdkonnas, tegevad eeskätt programmeerimise, konsultatsioonide jms tegevusalal. Ligi kolmandik on hõivatud töötlevas tööstuses.

Teadus- ja arendustegevusega hõivatud töötajate palk 2022. a oli Eesti keskmisest brutokuupalgast 1,8 korda suurem, sh avalikus sektori TA töötajate palk on 1,5 korda kõrgem kui Eesti keskmine (**Joonis 188**). Erasektoris hõivatud TA töötajad teenivad oma avalikus sektoris hõivatud kolleegidest kolmandiku võrra kõrgemat tulu. Erasektori TA töötajate kõrgemad palgad on selgitatavad teatud tegevusaladel töötamisega. Nt oli 2022. avaliku halduse ja riigikaitse tegevusalal keskmine brutokuupalk 2109 eurot, hariduse tegevusalal (sh ka ülikoolide tegevus) 1791 eurot, seevastu aga nt programmeerimise alal oli 2022. keskmine brutokuupalk 3300 eurot.

Joonis 188. Teadus- ja arendustegevusega hõivatud töötajate palk
Allikas: Statistikaamet¹⁴⁹, ETAGi arvutused

¹⁴⁹ Statistikaameti avaliku andmebaasi tabelid TD050, TD01, PAA01. Vt ka <https://etag.ee/tegevused/uuringud-ja-statistika/statistika/eesti-teadlased/>